TŘETÍ OKO

LOBSANG RAMPA

Vydala nakladatelství Paseka a Trigon v roce 1994

© Dr.T.Lobsang Rampa (dědicové), 1992
Translation © Jitka Badoučková-Zamarianová, 1992

ISBN 80-85192-48-9 (Paseka)
ISBN 80-85320-18-5 (Trigon)

Poznámka překladatelky a její poděkování.

Třetí oko — kniha tibetského lámy a lékaře T. Lobsanga Rampy — je jedním ze světových bestsellerů, který oslovil milióny čtenářů na celém světě. Zatímco anglické nakladatelství Corgi v letech 1959 až 1986 vydalo tento titul čtyřiadvacetkrát, v Československu, dokud zde byl u moci komunismus, nemohl nikdy vyjít. Nyní však tento autor vychází i u nás podobně jako díla Raymonda Moodyho, Elisabeth Kübler-Rossové, nebo ze starších autorů např. spisy Alana Kardeca. Tito autoři zásadního významu se konečně jeden po druhém objevují na našich knižních pultech, aby čtenářům pomohli překonat čtyřicetileté vakuum v oblasti duchovní literatury, a to způsobem každému přístupným, poutavým a v případě dr. Rampy navíc mnohdy i humorným, což nebývá u tohoto druhu literatury právě obvyklé.

Nejobtížnější na celém překladu byl přepis tibetských slov do češtiny. Převzít ho mechanicky z anglického originálu bylo sice bezproblematické řešení, avšak bezúčelné a zavádějící, neboť by českého čtenáře směrovalo ke způsobu anglické výslovnosti slov tibetských, která s ní v daném kontextu nemají nic společného.

Zvolila jsem proto trnitou cestu fonetického přepisu do češtiny, tedy pokusit se prezentovat tibetská slova v té podobě, jak je Tibeťan skutečně vyslovuje. Za tím účelem jsem přizvala ke spolupráci tibetského jazykovědce, jakož i odborníky pro jazyk český. Tento tibetský lingvista — prof. Codrup Céring, který trvale působí v milánském Studijním tibetském středisku, mi poskytl konzultace, během nichž jsme tibetské výrazy

prodiskutovali a pořídili jejich zvukový záznam. Ukázalo se, že zcela věrné zachycení tibetské výslovnosti je v řadě případů nemožné, neboť čeština takové vyjadřovací prostředky nemá, a zvolená verze tedy v některých případech představuje pouze výslovnost přibližnou. Vyšlo také například najevo, že i samotné slovo dalajláma by se správně mělo psát talaj láma, neboť angličtina zavedla d tam, kde se patří vyslovit t. V tomto případě jsem respektovala mylně zavedený zvyk.

O záhadné osobnosti dnes již zesnulého autora kolují dodnes nejrůznější dohady. Vycházím z toho, že „strom se pozná po ovoci" a nabízím čtenáři jeho ochutnání v podobě této první Rampovy knihy. Napsal jich téměř dvacet a základní tematiku Třetího oka v nich postupně rozvinul a prohloubil.

Ve snaze podělit se s českými čtenáři o moudrost, ryzost a hloubku poznání uložených v literárním odkazu T. Lobsanga Rampy chystám postupně překlady jeho dalších knížek. Najde-li se alespoň několik čtenářů, kteří Lobsanga přijmou do svého srdce s takovou láskyplností, s jakou jsem ho já překládala, věřím, že získají do života mocný opěrný bod a mé poslání tak dojde svého naplnění.

Vedle pana Čodrupa Céringa se k mému úsilí odevzdat čtenářům tento překlad v podobě co nejzdařilejší obětavě připojila celá řada dalších spolupracovníků a konzultantů. Za všechny děkuji zejména Mgr. Haně Kubešové, PhDr. Ludvíku Kubovi, Ing. Petru Najmonovi a MUDr. Václavu Vydrovi.

Jitka Badoučková

Autorova předmluva,

Jsem Tibeťan. Jsem jedním z těch mála, který se dostal až do tohoto divného západního světa. Jazyková stavba a mluvnice této knihy není zdaleka uspokojivá, ale nikdy se mi nedostalo ani jedné skutečné hodiny angličtiny. Mou „školou angličtiny" byl japonský zajatecký tábor, kde jsem se jazyk učil, jak jsem nejlépe dovedl, od nemocných Angličanek a Američanek zde vězněných. Psát anglicky jsem se naučil stylem „pokus-omyl".

Jak bylo předpovězeno, je nyní moje milovaná země okupována komunistickými hordami. Jedině proto jsem zatajil své pravé jméno i jména svých přátel. Jelikož jsem se tolik angažoval proti komunismu, vím, že mí přátelé v komunistických zemích by byli vystaveni utrpení v případě odhalení mé totožnosti. Vzhledem k tomu, že jsem padl do rukou jak

komunistům, tak i Japoncům, vím z vlastní zkušenosti, jakého mučení jsou jedni i druzí schopni. Tato kniha však nechce vyprávět o mučení, nýbrž o mírumilovné zemi po tak dlouhou dobu tolik nepochopené a nesprávně líčené.

Dozvěděl jsem se, že někteří lidé mým tvrzení možná neuvěří. Každý z vás má právo věřit čemu chce, Tibet je však země ostatnímu světu neznámá. Člověk, který o jiné zemi napsal, že tam „lidé jezdí po moři na želvách", sklidil posměch stejně jako ti, kteří spatřili živé exempláře „rybích zkamenělin". A přece byla taková ryba nedávno objevena a v podchlazení letecky dopravena do USA k výzkumu. Těmto lidem nebylo uvěřeno. Skutečnost nakonec ukázala, že byli pravdomluvní a přesní. Totéž se prokáže i o mně.

T. LOBSANG RAMPA

Psáno v roce Dřevěné Ovce

PRVNÍ KAPITOLA

I. Rané dny doma

„Oj, oj. Už jsou ti čtyři roky a ještě se neudržíš na koni! Z tebe se nikdy nestane muž! Co tomu tvůj vznešený otec řekne?" Po těch slovech starý Cu vrazil poníkovi pořádnou ránu přes zadek — s následky pro nešťastného jezdce — a odplivl si do prachu.

Zlaté střechy a kopule Potaly se leskly v jasné sluneční záři. Blíž k nám se vlnily modré vody jezera Hadího chrámu rozčeřené plujícím vodním ptactvem. Ze vzdálené kamenité stezky sem doléhal povyk a výkřiky mužů pobízejících loudavé jaky, kteří se právě vydávali na cestu ze Lhasy. Blízko nás se ozývalo pronikavé „bmmmn, bmmmn, bmmm" hlubokých basových trub, jak mniši hudebníci cvičili v polích, daleko od davu.

Neměl jsem ale kdy na takové každodenní běžné věci. Měl jsem před sebou vážný úkol, a sice udržet se na svém velmi nepoddajném poníku. Nakim měl v úmyslu něco docela jiného. Chtěl se svého jezdce zbavit, aby se mohl volně pást, válet se a kopat nohama do vzduchu.

Starý Cu byl zachmuřený a protivný dozorce. Vždycky byl v životě přísný a tvrdý a teď, když měl za úkol hlídat čtyřletého chlapečka a učit ho jezdit na koni, vypětím často ztrácel trpělivost. Jakožto příslušník kmene Kcham byl spolu s dalšími vybrán pro svou urostlou postavu a sílu. Měřil přes dva metry a úměrně k tomu byl i statný. Pořádné vycpávky v ramenou ještě zvyšovaly dojem jeho rozložitosti. Ve východním Tibetu je oblast, kde jsou muži nezvykle vysocí a silní. Mnozí z nich byli vyšší než dva metry, a tito muži byli do všech lámaserií vybíráni za mnichy strážníky. Vycpávali si ramena, aby vypadali ještě mohutněji, začerňovali si tváře, aby se zdáli ještě hrozivější, a nosili dlouhé hole, připraveni pohotově jich použít proti kterémukoli nešťastnému provinilci.

Cu býval mnichem strážníkem, ale nyní mu připadl úkol být nekojící kojnou malému princi! Byl na tom příliš zle, než aby vydržel dlouho chodit, a tak všechny své cesty vykonával na koni. V roce 1904 Angličané pod vedením plukovníka Younghusbanda přepadli Tibet a způsobili těžké škody. Patrně se domnívali, že nejsnadnější způsob, jak si zajistit naše přátelství, spočívá v házení granátů na naše domy a v zabíjení našich lidí. Cu byl jedním z obránců a v boji přišel o kus levého boku.

Můj otec patřil k vedoucím činitelům tibetské vlády. Jeho i matčina rodina náležely mezi deset nejvýše postavených rodin, a proto měli oba značný vliv na záležitosti země. Později vysvětlím podrobněji strukturu naší vlády.

Otec byl velký a statný muž, vysoký téměř metr osmdesát. Svou silou se mohl právem chlubit. V mládí dokázal zdvihnout ze země poníka a byl jedním z mála, kteří byli schopni zápasit s muži z Kchamu a vyhrát.

Většina Tibeťanů má černé vlasy a tmavohnědé oči. Otec byl jednou z výjimek. Měl totiž vlasy kaštanově hnědé a oči šedé. Bez jakékoliv zjevné příčiny často propadával záchvatům zlosti.

Otce jsme nevídali často. Tibet prodělával těžké období. Angličané nás obsadili roku 1904, dalajláma uprchl do Mongolska a pověřil mého otce a další členy vlády řízením země po dobu své nepřítomnosti. Roku 1909, po návštěvě Pekingu, se dalajláma vrátil do Lhasy. V roce 1910 Číňané, povzbuzeni úspěšnou britskou invazí, zaútočili na Lhasu. Dalajláma se opět stáhl, tentokrát do Indie. Číňané byli ze Lhasy vyhnáni roku 1911 během čínské revoluce. Dříve však stačili napáchat na našem lidu strašlivé zločiny.

V roce 1912 se dalajláma opět vrátil do Lhasy. Po celou dobu jeho nepřítomnosti, za těch nejtěžších dní, nesli otec a další členové kabinetu plnou zodpovědnost za vládu nad Tibetem. Maminka říkávala, že od té doby otec už nikdy nebyl takový jako dřív. Na nás děti rozhodně neměl čas a neprojevil nám nikdy žádný otcovský cit. Zvláště já, jak se zdálo, jsem v něm probouzel hněv a byl jsem vydán na milost a nemilost Cuovi, který měl za úkol mě „vyškolit nebo skolit", jak otec říkával.

Můj ubohý výkon na poníkovi pociťoval Cu jako osobní urážku. V Tibetu se malí chlapci z vyšších kruhů učí jezdit na koni téměř ještě dřív, než začnou chodit. V zemi, kde neexistují žádné dopravní prostředky mající kola a kde se veškeré cestování děje pěšky nebo koňmo, je umění jezdit dobře na koni prvořadé. Tibetští šlechtici se cvičí v jezdeckém umění den co den po celé hodiny. Dovedou se udržet ve stoje na úzkém dřevěném sedle cválajícího koně a dokážou zasáhnout pohybující se terč nejprve puškou a vzápětí ji zaměnit za luk a šíp. Někdy cválají obratní jezdci planinou v útvaru a vyměňují si koně tak, že přeskakují ze sedla do sedla. A já ve čtyřech letech mám potíže udržet se všehovšudy v jednom sedle!

Můj poník Nakim byl chundelatý a měl dlouhý ohon. Měl úzkou hlavu inteligentního vzezření. Ovládal podivuhodné množství způsobů jak nejistého jezdce vyhodit ze sedla. Jeho oblíbený trik spočíval v tom, že se vrhl kupředu, načež se prudce zastavil a sklonil hlavu. Když jsem se beznadějným skluzem svezl po jeho šíji až k hlavě, rázem ji vztyčil, takže jsem udělal pořádný přemet, než jsem dopadl na zem. Pak zůstal stát a prohlížel si mě s netečným uspokojením.

Tibeťané nikdy nejezdí klusem; poníci jsou totiž malí a jezdci na nich vypadají směšně. Nejčastěji se proto používá klidný poloklus, který docela postačí, a cval je vyhrazen pro výcvik.

Tibet byl teokratickou zemí. Vůbec jsme netoužili po „pokroku" vnějšího světa. Přáli jsme si jen, abychom mohli v klidu meditovat a přesahovat omezení tělesnosti. Naši mudrci si už dlouho uvědomovali, že Západ zatoužil po bohatství Tibetu, a věděli, že příchod cizinců bude znamenat konec míru. Teď vpád komunistů do Tibetu dokázal, že měli pravdu.

Můj domov byl ve Lhase v elegantní čtvrti Linkchor při okružní cestě, která vede okolo celé Lhasy a na úpatí Vrcholu. Jsou tam celkem tři okružní cesty. Po vnější, zvané Linkchor, se pohybuje mnoho poutníků. V době, kdy jsem se narodil, byl náš dům, jako všechny domy ve Lhase, dvoupatrový a obrácený k silnici. Na dalajlámu nesmí nikdo shlížet shora, a proto je povolena výšková hranice dvou poschodí. Jelikož omezení se ve skutečnosti týká pouze jediného výročního procesí, má mnoho domů po dobu zhruba jedenácti měsíců do roka na ploché střeše lehce odstranitelnou dřevěnou nástavbu.

Náš dům byl z kamene a jeho stavba trvala řadu let. Měl tvar čtverce s velkým vnitřním dvorem. Zvířata obývala přízemí a my jsme žili v patře. Měli jsme štěstí, že nahoru vedly kamenné schody. Ve většině tibetských domů se totiž používá žebřík anebo ve venkovských obydlích tyč se zářezy, které mohou přivodit zranění holenních kostí. Časem začnou být tyto tyče velice kluzké, protože jačí máslo se mastnýma rukama přenáší na dřevo. A kdo na to zapomene, octne se bleskovou rychlostí dole na podlaze.

V roce 1910, během čínské invaze, byl náš dům místy poškozen a jeho vnitřní zeď zbořena. Otec dal postavit nový, čtyřpatrový. Jelikož se netyčil nad Okružní cestou a nemohli jsme se tudíž dívat na dalajlámu během procesí z výšky, nebyly žádné stížnosti.

Vstupní brána, která vedla do našeho hlavního dvora, byla masivní a začernalá věkem. Čínským vetřelcům se nepodařilo prolomit její pevné dřevěné trámy, a tak raději rozbořili zeď. Hned nad tímto vchodem byla správcova kancelář. Viděl na každého, kdo do domu vcházel, či z něj vycházel. Přijímal i propouštěl personál a dohlížel na patřičný chod domácnosti. A když se při západu slunce rozezněly trubky z lámaserií, přicházeli sem k jeho oknu lhaští žebráci pro jídlo na posilněnou před noční tmou. Všichni přední šlechtici se starali o chudinu ve své čtvrti. Často přicházeli i odsouzenci v řetězech, protože v Tibetu je málo žalářů a tudíž ti, kteří si odpykávali trest, se toulali ulicemi a žebrali o jídlo.

V Tibetu se trestanci nepohrdá a lidé se k nim nechovají jako k páriům. Uvědomovali jsme si, že většina z nás by mohla být za něco odsouzena, kdybychom byli přistiženi, a proto se s těmi, kteří upadli do neštěstí, zacházelo slušně.

V místnostech napravo od správce bydleli dva mniši; byli to domácí kněží, kteří se denně modlili, aby Bůh požehnal našemu jednání. Nižší šlechtici měli kněze jen jednoho, ale naše postavení si žádalo dva. Před jakoukoliv významnější událostí byli tito kněží žádáni o radu a o modlitby zajišťující přízeň bohů. Vždy po třech letech se kněží vraceli do lámaserií a na jejich místo nastupovali jiní.

V každém křídle našeho domu byla kaple. Před vyřezávaným dřevěným oltářem bez přestání žhnuly lampy sycené jačím máslem. Několikrát za den se čistilo a znovu naplňovalo sedmero misek se svěcenou vodou. Musely být čisté, protože bohům se mohlo zachtít přijít se z nich napít. Kněží byli dobře živeni. Dostávali stejné jídlo jako naše rodina, aby se mohli líp modlit a povědět bohům, že naše jídlo je dobré.

Nalevo od správce bydlel znalec práva. Měl za úkol bdít nad tím, aby dům byl řízen spravedlivě a podle zákona. Tibeťané jsou zákonů velmi dbalí a otec musel jít příkladem v jejich zachovávání.

My děti, bratr Pendžó, sestra Jašódara a já, jsme bydleli v nové části domu na straně vzdálené od ulice. Po levé straně jsme měli kapli a po pravé učebnu, kam s námi chodily i děti služebnictva. Naše hodiny byly dlouhé a týkaly se různých předmětů. Pendžó ve svém těle nepobyl dlouho. Byl slaboučký a nezpůsobilý k drsnému životu, kterému jsme byli oba vystaveni. Nebylo mu ještě ani sedm let, když nás opustil a vrátil se do Země mnoha chrámů. Jašó měla šest let, když umřel, a mně byly čtyři. Dodnes si vzpomínám, jak pro něj přišli, když tam tak ležel, tedy už jen jeho prázdná schránka, a jak ho podle zvyku muži smrti odnesli rozsekat a hodit za potravu supům.

Tím jsem se stal dědicem rodiny a má výchova byla zintenzívněna. Byly mi čtyři roky a k jízdě na koni jsem se stavěl lhostejně. Otec byl skutečně přísný člověk a jako představitel církevního společenství lpěl na tom, aby jeho syn byl podroben tvrdé kázni a stal se příkladem toho, jak mají být vychováváni jiní.

V mé zemi je chlapec podroben o to přísnější výchově, čím vyšší je jeho původ. Někteří šlechtici se začínali přiklánět k názoru, že by se chlapci měli vychovávat o něco volněji, ale k těm otec nepatřil. Jeho postoj byl následující: chudé děti nemají žádnou šanci žít později v pohodlí, a proto bychom k nim v dětství měli být co nejlaskavější a nejohleduplnější. Takový chlapec z vyšších kruhů mohl naopak předpokládat, že se mu v dospělosti dostane veškerého bohatství a pohodlí. Proto bylo třeba, aby zakusil tvrdé zacházení v dětství a v dospívání, aby na vlastní kůži pocítil odříkání a uměl být ohleduplný k jiným. Takový byl i oficiální postoj země. V těchto podmínkách slaboši nedokázali přežít. Ti, kteří však tyto zkoušky

přestáli, byli schopni přežít téměř cokoliv.

Cu obýval přízemní místnost hned u hlavního vchodu. Celá dlouhá léta, kdy působil jako mnich strážník, vídal lidi všeho druhu a teď nemohl snést život v ústraní, daleko od toho všeho. Bydlel blízko stájí, ve kterých otec choval svých dvacet koní a všechny své poníky i tažná zvířata.

Čeledínové Cua nenáviděli, protože byl všetečný a pletl se jim do práce. Když otec vyjížděl na koni, musel mít s sebou doprovod šesti ozbrojenců. Tito muži nosili stejnokroj a Cu kolem nich stále pobíhal a přesvědčoval se, zda je na jejich výstroji všechno v pořádku.

Z jakéhosi důvodu mělo těchto šest mužů ve zvyku zacouvat s koňmi až ke zdi a pak, jakmile se objevil na koni můj otec, vyráželi mu vstříc. Přišel jsem na to, že když se vykloním z okna špižírny, dosáhnu na jednoho z jezdců v sedle. Jednoho dne, když si pohrával se svou výstrojí, z dlouhé chvíle jsem mu opatrně protáhl provaz pevným koženým opaskem. Oba konce jsem svázal a zachytil za skobu uvnitř okna. V ruchu a v hovoru si mě nikdo nepovšiml. Objevil se můj otec a jezdci vyrazili vpřed. Tedy vyrazilo jich pět. Šestý byl zezadu stržen z koně a začal řvát, že se ho zmocnili démoni. Opasek se mu přetrhl a ve zmatku, který nastal, se mi podařilo vtáhnout provaz dovnitř a nepozorovaně se odplížit. Měl jsem velikou radost z toho, že jsem později mohl prohlásit: „Takže ani ty, Netuku, se neudržíš na koni!"

Naše dny byly pořádně namáhavé, protože jsme byli vzhůru osmnáct hodin z dvaceti čtyř. Tibeťané věří, že za světla se nemá spát, protože mohou přijít démoni dne a spáče se zmocnit. I velmi malé děti jsou udržovány v bdělém stavu, aby je démoni neposedli. Ani nemocným se nedovoluje spát a zve se za tím účelem mnich. Nikdo není ušetřen, a dokonce i umírající jsou udržováni při vědomí co nejdéle, aby rozpoznali správnou cestu přes hranici, skrz níž se dostanou z tohoto až na onen svět.

Ve škole jsme museli studovat i jazyky, a to tibetštinu a čínštinu. Jsou dva druhy tibetštiny, běžná a vznešená. Běžnou tibetštinou jsme mluvili se služebnictvem a s těmi, kteří byli nižšího postavení než my, zatímco vznešenou tibetštinu jsme používali ve styku s lidmi postavení rovnocenného našemu či vyššího. I ke koni patřícímu osobě vyššího postavení se příslušelo promlouvat vznešenou tibetštinou! Když si naše kočka jako svrchovaná vládkyně našlapovala přes dvůr za nějakým záhadným cílem, bývala oslovována sluhou: „Ráčila by ctihodná Cičinka přijít a vypít si toto mléko, které jí není hodno?" Ale ať byla „ctihodná Cičinka" oslovována jakkoliv, nepřišla nikdy, pokud se jí samotné nechtělo.

Naše učebna byla skutečně rozlehlá místnost. Býval to totiž kdysi refektář pro hostující mnichy, ale po dostavění nových budov byla tato

místnost upravena na školu pro celý velkostatek. Chodilo tam celkem asi šedesát dětí. Seděli jsme se zkříženýma nohama na podlaze u stolu nebo u dlouhé lavice, která byla vysoká asi čtyřicet pět centimetrů. Seděli jsme k učiteli zády tak, abychom nikdy nevěděli, kdy se na nás dívá. Z toho důvodu jsme se museli pořád snažit. Papír se v Tibetu vyrábí ručně a je drahý, příliš drahý, než aby se mohl marnotratně rozdávat dětem. Používali jsme proto břidlicové tabulky, velké tenké desky o rozměru asi třicet krát třicet pět centimetrů. Na psaní jsme používali jeden druh tvrdé křídy, který se vyskytuje v horách Cu La, ležících ještě asi tři tisíce šest set padesát metrů výš než Lhasa, která už sama leží v nadmořské výšce tři tisíce šest set padesát metrů. Snažil jsem se vždycky dostat křídy s načervenalým odstínem, zatímco sestře Jašó se zase moc líbila světle purpurová. Měli jsme na výběr hezkou řádku barev a jejich odstínů: červené, žluté, modré i zelené. Myslím, že některé z těchto barev vznikly díky přítomnosti kovových rud v měkkém křídovém podkladu. Ale ať už to bylo z jakéhokoliv důvodu, byli jsme rádi, že je máme.

Počty mě skutečně otravovaly. Jestliže sedm set třiaosmdesát mnichů snědlo padesát dva šálky campy za den, a do každého šálku se vejde pět osmin pinty, jak velké nádoby bude třeba na týdenní zásobu? Sestra Jašó dovedla tyhle věci levou rukou. Já jsem ale na tom byl o něco hůř.

Přišel jsem si na své, až když došlo na řezbářské práce. Tenhle předmět jsem měl rád a šel mi docela dobře. V Tibetu se všechno tiskne z vyřezávaných dřevěných desek, a proto dovednost vyřezávat se hodnotila jako velice užitečná. My děti jsme nesměly dřevem plýtvat. Bylo drahé, protože se muselo dovážet až z Indie. Tibetské dřevo bylo příliš nepoddajné a mělo nevhodné vlákno. Používali jsme měkký druh mastku, který se dal snadno řezat ostrým nožem. Někdy jsme použili i starý jačí sýr!

Na co se nikdy nezapomínalo, bylo opakování zákonů. Ty jsme museli odrecitovat hned, jak jsme vstoupili do učebny, a pak znovu, než nám bylo dovoleno odejít. Byly to tyto zákony:

Oplácej dobro dobrem.
Nestav se proti laskavým lidem.
Cti Písmo a rozuměj mu.
Pomáhej lidem kolem sebe.
Zákon je přísný k bohatým, aby je naučil porozumění
a spravedlnosti.
Zákon je mírný k chudým, aby jim ukázal soucit.
Splácej své dluhy bezodkladně.

Tyto zákony byly vyryty na destičky a připevněny na všechny čtyři

stěny naší školní třídy, aby nebylo možno je zapomenout.

Život ale nebyl jen učení a smutek. Věnovali jsme se stejně intenzívně hrám jako studiu. Účelem všech našich her bylo otužit nás a upevnit naši schopnost přežití v drsném Tibetu s jeho teplotními výkyvy. V létě za poledne může teplota dosáhnout až 35°C, ale za téže letní noci může poklesnout až na 8°C pod nulou. A v zimě bývalo ještě mnohem chladněji.

Lukostřelba byla zábavná a posilovala svaly. Používali jsme luky zhotovené z tisového dřeva dováženého z Indie a někdy jsme si vyráběli samostříly ze dřeva tibetského. Coby buddhisté jsme nikdy nestříleli na živé terče. Ukrytí sluhové tahali za dlouhý provaz, čímž dosahovali toho, že terč poskočil nahoru nebo dolů: nikdy jsme nevěděli, který pohyb očekávat. Většina ostatních uměla zasáhnout terč, když stáli v sedle cválajícího poníka. Já jsem se ale na něm nikdy nedovedl tak dlouho udržet! Něco docela jiného byl skok daleký. Tady se člověk nemusel soužit s žádným koněm. Rozběhli jsme se co nejrychleji s tyčí čtyři a půl metru dlouhou, a když jsme dosáhli dostatečné rychlosti, pomocí tyče jsme se odrazili ke skoku. Říkával jsem, že ostatní tak dlouho jezdili na koni, že pak už neměli v nohách žádnou sílu; zato já, který musel víc používat nohou, jsem skákat skutečně uměl. Byl to docela dobrý způsob, jak se dostat přes řeku, a velké uspokojení mi přinášelo vidět, jak ti, kteří se pokoušeli dostat se za mnou, jeden po druhém žuchli do vody.

Další naší kratochvílí bylo chození na chůdách. Přestrojovali jsme se, abychom vypadali jako obři a často se sváděly souboje na chůdách — kdo spadl, prohrál. Naše chůdy byly vyrobené podomácku. Nemohli jsme si jen tak zaskočit do nejbližšího krámku a takovéto věci si koupit. Na dozorce skladiště, což byl většinou správce, jsme uplatňovali veškerou svoji výmluvnost, abychom získali vhodné kusy dřeva. Muselo mít přesně ten správný druh vlákna a nesměly v něm být díry od suků. Pak jsme museli sehnat kusy dřeva klínovitého tvaru na opření nohou. Jelikož dřevo bylo příliš vzácné, než aby se jím mohlo plýtvat, museli jsme počkat na vhodnou příležitost a v nejpříhodnějším okamžiku o něj požádat.

Dívky a mladé ženy se zabavovaly zvláštní hrou s opeřeným dřevěným míčkem. Do kousku dřeva se v jeho horní hraně vyhloubily otvory a do nich se upevnila péra. Tento opeřený míček se ve vzduchu udržoval nohama. Dívka si vykasala sukni do přiměřené výšky, aby mohla volně kopat, a pak už hrála jen nohama. Dotknout se míčku rukou znamenalo vyřazení. Obratná dívka tu věcičku udržela ve vzduchu i deset minut, než udělala chybu.

Ale nejrozšířenější zábavou v Tibetu nebo alespoň v oblasti U odpovídající správnímu obvodu Lhasa bylo pouštění draků. Dalo by se to

nazvat národním sportem. Mohli jsme si ho ale dopřát jen někdy, v určitých ročních obdobích. Před lety se přišlo na to, že když se pouštějí draci na horách, lije pak jako z konve. V těch dobách vládlo mínění, že se bohové deště hněvají, a tak bylo povoleno pouštět draky jen na podzim, kdy je v Tibetu suché období. V jistých údobích roku lidé na horách nekřičí, protože ozvěna jejich hlasů způsobuje, že mraky z Indie, přesycené deštěm, odhazují svůj náklad příliš rychle a vyvolávají vodní srážky na nevhodném místě. A tak když nastal první podzimní den, ze střechy Potaly se vznesl osamělý drak. V několika minutách se nad Lhasou objevili draci všech tvarů, velikostí a barev, kteří se v silném větru kolébali a škubali sebou.

Měl jsem pouštění draků rád a usiloval jsem o to, aby můj drak byl jeden z prvních, který vystoupí k obloze. Kostru draků jsme většinou vyráběli z bambusu a potahovali ji téměř vždycky jemným hedvábím. Tento kvalitní materiál jsme získali bez obtíží. Drak totiž musel být prvotřídní, neboť šlo o prestiž domu. Draci mívali tvar krabice a často jsme k nim připevňovali divoce vyhlížející dračí hlavu, křídla a ocas.

Sváděli jsme bitvy, ve kterých jsme se snažili strhnout k zemi draky soupeřů. Na provaz draka jsme přilepovali střepiny rozbitého skla a část provazu jsme natírali klihem a posypávali skleněnou drtí v naději, že se nám podaří přeříznout provazy jiných a padajícího draka se zmocnit.

Občas jsme se v noci vytratili ven a vypouštěli draky s máslovými lampičkami rozsvícenými uvnitř hlavy a těla. Oči třeba planuly rudě a tělo zas na pozadí temné noční oblohy stavělo na odiv všelijaké jiné barvy. Zvlášť rádi jsme to dělali, když se čekalo na příchod obrovských jačích karavan z oblasti Lho-cong. Ve své dětské naivitě jsme se domnívali, že prosťáčci ze vzdálených končin nic netuší o takových „moderních" vynálezech, jako jsou naši draci, a proto jsme je chtěli trochu vystrašit.

Jeden náš nápad spočíval v tom, že jsme určitým způsobem uložili do nitra draků tři různé mušle tak, že když do nich zafoukal vítr, vydávaly nadpřirozený naříkavý zvuk. Přirovnávali jsme to k drakům chrlícím oheň a řvoucím do noci a doufali jsme, že budou mít na kupce blahodárný účinek. Po zádech nám šlo příjemné mrazení, když jsme si představovali, jak ti lidé leží v hrůze zachumlaní do svých pokrývek, zatímco naši draci se vznášejí nad nimi.

I když jsem to v té době ještě nevěděl, moje hraní s draky se mi mělo velice dobře hodit později, kdy jsem na nich skutečně létal. Prozatím to však byla jen zábava, třebaže vzrušující. Jedna z našich her pro nás mohla být docela nebezpečná: stavěli jsme velikánské draky — pořádné kusy o rozloze několika čtverečních metrů s křídly vyčnívajícími po obou stranách. Pokládali jsme je na rovný terén v blízkosti strže, kde stoupaly

zvlášť silné vzdušné proudy. S jedním koncem provazu ovázaným kolem pasu jsme nasedli na poníky a ty pak přivedli do co nejrychlejšího cvalu. Drak se vyhoupl do výšky a stoupal výš a výš, až narazil na tento zvláštní vzestupný vzdušný proud. Následovalo trhnutí a jezdec byl vyzdvižen do vzduchu přímo z poníka třeba i do třímetrové výšky a pak se pozvolna kolébavými pohyby zas snášel zpátky k zemi. Pár nešťastníků to téměř roztrhlo na dva kusy, když zapomněli vytáhnout nohy ze třmenů, ale já, který jsem v jízdě na koni nikdy moc nevynikal, jsem se vždycky uměl odpoutat bez potíží. A být zvedán do vzduchu, to byla skutečná rozkoš. Že jsem byl tak nerozvážný dobrodruh, přišel jsem na to, že když trhnu provazem v okamžiku zdvihu, vznesu se výš a že další vypočítané trhnutí mi umožní prodloužit délku letu o celé vteřiny.

Při jedné příležitosti jsem za vydatné spolupráce větru tak nadšeně trhal provazem, že jsem přistál až na rovné střeše domu jednoho zemědělce, kde bylo složeno palivo na zimu.

Obydlí tibetských zemědělců mají ploché střechy s nízkým ochozem, který zadržuje jačí hnůj. Ten se suší a používá jako palivo. Dotyčný dům byl z cihel vyrobených z bláta sušeného na slunci, místo obvyklejšího kamene a neměl ani komín: k odvodu kouře z vnitřního ohniště sloužil otvor ve střeše. Když jsem tam zavěšený na konci provazu tak nečekaně přistál, palivo se rozházelo a jak jsem byl vlečen po střeše, většinu jsem ho vmetl otvorem na nešťastné obyvatele uvnitř.

Nečekaly mě tu žádné projevy přízně. Můj vstup tímtéž otvorem byl pozdraven zlostným křikem a po prvním výprasku od hospodáře jsem byl dovlečen k otci pro další dávku nápravné medicíny. Tu noc jsem spal na břiše!

Druhý den jsem dostal nevábný úkol projít stáje a posbírat jačí hnůj, který jsem musel dopravit do sedlákova domu a srovnat zpátky na střechu, což byla docela dřina vzhledem k tomu, že mi bylo necelých šest let. Všichni kromě mě však byli spokojeni; ostatní kluci se mohli uválet smíchy, hospodář získal dvojnásobek paliva a otec ukázal, jak je přísný a spravedlivý. A já? I další noc jsem ležel na břiše a nebylo to tím, že bych byl rozbolavělý od jízdy na koni!

Může se zdát, že takovéto zacházení bylo skutečně tvrdé, ale nikde v Tibetu není pro slabochy místo. Lhasa leží v nadmořské výšce tři tisíce šest set padesát metrů a jsou zde extrémní teplotní výkyvy. Jiné okresy leží ještě výš a podmínky v nich jsou ještě drsnější a slaboši by mohli snadno ohrozit ostatní. Z tohoto důvodu — a ne kvůli nějaké samoúčelné krutosti — byla výchova tak přísná.

Ve vyšších polohách ponořují lidé novorozence do ledových říček, aby

se ukázalo, zda jsou dost silní k životu. Dost často jsem vídával i v nadmořské výšce nad pět tisíc metrů přicházet k těmto říčkám malá procesí. U břehu se průvod zastavuje a babička bere miminko. Okolo ní se seskupí rodina: otec, matka a nejbližší příbuzní. Dítě je svlečeno, babička se skloní a ponoří tělíčko do vody, takže na vzduchu zůstává jen hlava a ústa. V krutém mrazu dítě zčervená, pak zmodrá a jeho protestující křik ustane. Zdá se, že je mrtvé, ale babička má v těchto věcech bohaté zkušenosti, a tak je dítě vytaženo z vody, osušeno a oblečeno. Pokud přežije, je to vůle bohů. Zemře-li, byla mu na zemi ušetřena spousta utrpení. Je to skutečně nejmilosrdnější řešení v tak mrazivé zemi. Je mnohem lepší, když několik dětí zemře, než kdyby tito lidé žili jako nevyléčitelní mrzáci v zemi, kde lékařská péče je tak skrovná.

Smrt mého bratra navodila nutnost zintenzívnit mé učení, protože v sedmi letech jsem se měl začít školit pro jakoukoliv životní dráhu, kterou navrhnou astrologové. V Tibetu se o všem rozhoduje pomocí astrologie, od koupě jaka až po životní dráhu člověka. Teď už se blížil čas, kdy právě před mými sedmými narozeninami maminka uspořádá opravdu velikou slavnost, na kterou budou sezváni šlechtici a další příslušníci vyšších kruhů, aby vyslechli předpověď astrologů.

Matka byla vyloženě při těle, měla kulatý obličej a černé vlasy. Tibeťanky nosí na hlavě jakýsi dřevěný rám, přes který se překládají vlasy do účesů co nejokrasnějších. Tyto rámy byly velmi pečlivě propracované, často tmavočerveně lakované, zdobené polodrahokamy a vykládané nefrity a korály. S vlasy dobře napuštěnými olejem byl efekt přenádherný. Tibetské ženy nosí velmi pestré šaty, ve kterých převládá červená, zelená a žlutá. Většinou na sobě mívají jednobarevnou zástěru s jasným vodorovným pruhem, kontrastní, ale harmonické barvy. Pak je tu náušnice v levém uchu. Její velikost závisí na společenském postavení ženy, která ji nosí. Matka, jelikož patřila k jedné z předních rodin, nosila náušnici delší než patnáct centimetrů.

Měli jsme za to, že ženy mají mít naprosto stejná práva jako muži, ale v řízení chodu domácnosti zašla matka ještě dál a byla nespornou samovládkyní, autokratem, který věděl, co chce a vždycky toho dosáhl.

Ve víru a zmatcích příprav domu a dvorů na slavnost byla matka skutečně ve svém živlu. Bylo třeba organizovat, dávat příkazy a vymýšlet způsoby, jak oslnit sousedy. V tom vynikala. Jelikož s otcem procestovala Indii a byla v Pekingu i v Šanghaji, znala spoustu cizích zvyklostí.

Když bylo stanoveno datum slavnosti, mnichové písaři pečlivě rozepsali všechna pozvání na silný ruční papír, který se vždycky používal pro ta nejdůležitější sdělení. Každá pozvánka byla třicet centimetrů široká a asi

šedesát centimetrů dlouhá. Na každé byla pečeť otcovy rodiny, a protože i matka patřila do jedné z prvních deseti rodin, bylo třeba i její pečeti. Navíc měl otec s matkou společnou pečeť pro oba, čímž počet pečetí stoupl na tři. Celkem vzato pozvánky působily dojmem velmi impozantních dokladů. Velice mě děsilo pomyšlení, že celá tato vřava se děje jen kvůli mně. Nevěděl jsem, že já jsem ve skutečnosti druhořadé důležitosti a že společenská událost stojí na prvním místě. I kdyby mi byli řekli, že velkolepost slavnosti dodá mým rodičům velkou vážnost, vůbec nic by mi to bylo neřeklo, a tak jsem byl vylekaný dál.

Najali jsme zvláštní posly, aby tato pozvání doručili. Každý jel na plnokrevném koni a nesl tyč, která měla na konci štěrbinu, do níž bylo pozvání vsunuto. Nad tyčí čněla kopie rodinného erbu. Tyče byly pestře vyzdobeny tištěnými modlitbami, které vlály ve větru. Na dvoře vládl naprostý chaos, jak se všichni poslové chystali vyjet současně. Služebníci už byli ochraptělí od křiku, koně ržáli a ohromní černí buldoci štěkali jako pominutí. Narychlo se dopíjely poslední doušky tibetského piva a ve chvíli, kdy se hlučně otevřela mohutná vrata, byly džbánky s řinkotem odloženy a houf mužů vyrazil s divokým křikem.

V Tibetu poslové doručují písemnou zprávu, ale vyřizují také její ústní znění, které může být zcela odlišné. V dávných dobách na kurýry čekávali v záloze bandité, řídili se písemnou zprávou a posléze třeba přepadli špatně hájený dům či průvod. Stalo se proto zvykem psát klamné zprávy, které často vlákaly bandity tam, kde bylo možné je zajmout. Tento starý zvyk písemných a ústních vzkazů byl památkou na minulost. I nyní se obě verze někdy lišily, ale jako platné bylo vždy přijímáno podání ústní.

V celém domě vládl shon a zmatek. Čistily se a znovu malovaly stěny, drhla se podlaha a prkna se leštila tak dlouho, až začalo být úplně nebezpečné po nich chodit. Vyřezávané dřevěné oltáře v hlavních místnostech byly vyleštěny a přelakovány a po domě bylo rozmístěno mnoho nových máslových lamp. Některé byly zlaté a jiné stříbrné, ale všechny byly tak naleštěné, že bylo sotva rozeznat, která je která. Matka a hlavní správce neustále pobíhali sem a tam, tady pokárali, tam vydali příkaz, zkrátka připravovali služebnictvu těžké chvíle. Měli jsme tehdy víc než padesát služebníků a pro nadcházející příležitost byli najati ještě další. Všichni pracovali jaksepatří, přestože měli neustále co dělat. Dokonce i dvůr byl vydrhnut, až se dlažební kameny leskly, jako by byly čerstvě nalámané. Mezery mezi nimi byly barevně vyplněny, aby vzhled domu byl ještě veselejší. Když tohle všechno bylo hotovo, nešťastní služebníci byli povoláni před matku a dostali nařízeno, aby všichni chodili oblečeni čistě jako ze škatulky.

V kuchyni vládl horečný ruch, chystala se neuvěřitelná spousta jídla. Tibet je přírodní lednička, jídlo tady lze připravit a uchovat po dobu téměř neomezenou. Podnebí je tu skutečně velice chladné a zároveň suché. Ale i když teplota stoupne, sucho udržuje uložené jídlo v dobrém stavu. Maso vydrží přibližně rok, zatímco obilí po staletí.

Buddhisté nezabíjejí, a tak jediné maso, které je k sehnání, pochází ze zvířat, která se zřítila z útesů nebo se zabila nějakou jinou nešťastnou náhodou. Naše spíže byly dobře zásobeny takovým masem. V Tibetu jsou i řezníci, ale patří do kasty „nedotknutelných" a pravověrnější rodiny s nimi nemají nic společného.

Matka se rozhodla předložit hostům vzácnou a nákladnou pochoutku. Chystala se je uctít nakládanými rododendronovými květy. Před několika týdny vyjeli sluhové ze dvora směrem k úpatí Himaláje, kde rostly ty nejlepší. V naší zemi rododendrony dorůstají do obrovských rozměrů s širokou škálou barev a vůní. Květy, které ještě plně nedozrály, se sbírají a co nejopatrněji omývají. Jemně, protože jakékoliv pomačkání by znemožnilo následující konzervaci. Pak se každý květ ponoří do velké skleněné nádoby s medem a vodou a zvlášť se dbá na to, aby bylo zabráněno přístupu vzduchu. Nádoba je tedy vzduchotěsně uzavřena a každý den po dobu několika týdnů jsou tyto nádoby vynášeny na slunce a v pravidelných časových intervalech otáčeny tak, aby všechny části květu byly dostatečně vystaveny slunečnímu světlu. Květ pozvolna roste a vstřebává nektar vzniklý z medové vody. Někteří lidé dřív než květ snědí, ho s oblibou na několik dní vystavují účinku vzduchu, protože se tak vysuší a začne být trochu křupavý, aniž by cokoliv ztratil na vzhledu či vůni. Tito lidé také posypávají okvětní plátky troškou cukru, aby napodobili sníh. Otec reptal kvůli drahotě těchto nakládaných květů: „Za to, cos utratila za tyhle květinky, jsme si mohli koupit deset jaků i s telaty," řekl. Matčina odpověď byla typicky ženská: „Neblázni! Musíme se přece trochu ukázat a stejně o téhle stránce domácnosti rozhoduju já."

Další lahůdkou byly žraločí ploutve. Dovážely se z Číny, krájely se na plátky a vařila se z nich polévka. Kdosi řekl, že polévka ze žraločích ploutví je největší gastronomický požitek světa. Podle mne to chutnalo příšerně a byl hotový očistec sousto spolknout i proto, že v době, kdy ploutve dorazily do Tibetu, by je už původní majitel žraloka ani nepoznal. Byly, mírně řečeno, poněkud „prošlé". Podle některých to však zvýrazňovalo jejich chuť.

Mým oblíbeným jídlem byly mladé, šťavnaté bambusové výhonky, rovněž dovážené z Číny. Daly se vařit různým způsobem, ale já jsem je měl nejraději syrové jen tak se špetkou soli. Vybíral jsem si jejich čerstvě

pootevřené žlutozelené konečky. Obávám se, že mnoho těchto výhonků přišlo o své konečky ještě dřív, než se daly vařit, a to způsobem, který mohl kuchař pouze tušit, ne však dokázat! Věčná škoda, že i kuchařovi takhle chutnaly nejvíc.

Vařením se v Tibetu zabývají muži. Ženy neumějí míchat campu nebo přesně dávkovat přísady. Ženy vezmou hrst čehosi, vrazí do toho kousek onoho a pak to okoření v naději, že to bude k jídlu. Muži jsou důkladnější, přesnější, a proto lepší kuchaři. Ženy se hodí na utírání prachu, klábosení a pochopitelně na pár dalších věcí. Ne však na přípravu campy.

Campa je hlavní potrava Tibeťanů. Někteří lidé žijí z campy a čaje od svého prvního jídla v životě až do posledního. Dělá se z ječmene jemně opraženého do křupava a do zlatohněda. Zrna ječmene se drtí na mouku a ta se znovu praží. Pražená mouka se nasype do misky a přidá se horký čaj s máslem. Směs se míchá, až je hustá jako těsto. Pro chuť se přidává sůl, borax a jačí máslo. Výsledkem je campa, kterou lze vyválet na placky, uhníst na bochánky, či dokonce na ozdobné tvary. Campa sama o sobě je jednotvárné jídlo, ale ve skutečnosti to je velmi hutná a výživná strava, která člověka udrží při životě v jakékoli nadmořské výšce a za všech okolností.

Zatímco někteří služebníci připravovali campu, další chystali máslo. Náš způsob výroby másla by z hygienických důvodů nebylo možno doporučit. Naše máselnice byly veliké vaky z jačí kůže s chlupem dovnitř. Naplnily se jačím nebo kozím mlékem, nahoře se zakroutily, obrátily a zavázaly tak, aby byly nepropustné. Celým vakem se pak tlouklo sem tam, dokud se nevytvořilo máslo. Měli jsme na stloukání másla zvlášť uzpůsobenou podlahu s vyčnívajícími kameny vysokými asi čtyřicet pět centimetrů. Vaky s mlékem se zvedaly a pouštěly na tyto hrboly, čímž se máslo tlouklo. Bylo to jednotvárné pozorovat a poslouchat, jak třeba deset sluhů po celé dlouhé hodiny zdvihá a pouští tyto měchy. Bylo slyšet čvachtání zvedaného vaku a následující plesknutí, jak žuchl na zem. Pytel, se kterým se nedbale zacházelo nebo byl starý, se občas roztrhl. Vzpomínám si na jednoho skutečně řízného chlapíka, který stavěl na odiv svou sílu. Pracoval dvakrát rychleji než kdokoliv jiný a vypětím mu nabíhaly žíly na krku. Kdosi řekl: „Ty nějak stárneš, Timone, už ti to nejde tak rychle." Timon zachrochtal vzteky a popadl vak do svých mocných rukou, zvedl ho a pustil. Tentokrát však jeho síla přivodila spoušť. Měch padl k zemi, ale Timon stále ještě držel ruce ve výšce — a v nich okraj měchu. Vak dopadl plnou vahou na kamenný výčnělek. Do vzduchu vystříkl sloup polostlučeného másla přímo do tváře užaslého Timona. Do úst, do očí i uší, do vlasů. Zasáhlo ho padesát až šedesát litrů nazlátlé kaše,

která mu stékala po těle.

Přihnala se matka přivábena hlukem. Bylo to jedinkrát v životě, kdy jsem ji viděl, jak ze sebe nemohla vypravit slovo. Snad zlostí nad ztraceným máslem nebo v domnění, že se nebožák dusí, popadla roztržený kozí měch a přetáhla jím chudáka Timona přes hlavu. Na kluzké podlaze ztratil rovnováhu a praštil sebou do roztékající se máselné břečky.

Neohrabaní dělníci jako Timon mohli máslo poničit. Když při spouštění vaků nedávali pozor na vyčnívající kameny, způsobovali, že se chlupy uvnitř vaku odtrhly a přimíchaly do másla. Nikomu nevadilo vytáhnout z másla jeden nebo dva tucty chlupů, ale nad celými chumáči se už člověk škaredil. Takové máslo bylo dáno stranou a určeno do lamp, či k rozdání žebrákům, kteří si ho rozehřáli a přecedili přes kus látky. Pro žebráky byly odkládány stranou také „zmetky" vyšlé z kuchyně. Tito šťastní, dobře živení chlapíci pak chodili po ostatních domech a vykládali, jak se dobře poměli. Sousedé na oplátku rovněž předložili žebrákům

velmi dobré jídlo. Je třeba toho hodně vysvětlit, co se týče života tibetského žebráka. Nikdy netrpí nouzí; pomocí svých „profesionálních triků" si dokáže zařídit nadmíru dobré živobytí. Ve většině zemí Dálného východu není žebrání žádnou hanbou. Mnoho mnichů žije z žebroty, když cestují z jedné lámaserie do druhé. Je to běžně užívaná praxe, která není považována za o nic horší, než je, řekněme, v jiných zemích vybírání na dobročinné účely. Nasytit mnicha na jeho cestě se považuje za vykonání dobrého skutku. Rovněž žebráci mají svá pravidla etiky. Obdaruje-li člověk žebráka, drží se pak od něj žebrák stranou a po určitou dobu nechá dárce na pokoji.

Oba kněží přidělení našemu domu se také zúčastnili příprav na nadcházející událost. Odebrali se ke každé zvířecí mrtvole uložené v našich spížích a odříkali modlitby za duše zvířat, která ta těla obývala. Věříme, že když se zvíře zabije — třeba i nešťastnou náhodou — a je snědeno, lidé jsou vůči tomu zvířeti dlužníky. Tyto dluhy se splácely tím, že se kněží nad zvířecím tělem modlili v naději napomoci zvířeti, aby se vtělilo do vyšší formy života, až se na zemi opět narodí. V lámaseriích a chrámech někteří mniši věnovali veškerý svůj čas modlitbám za zvířata. Naši kněží měli za úkol modlit se za koně před dlouhou cestou, aby se koně příliš neunavili. V té souvislosti je dobré připomenout, že naši koně nikdy nepracovali dva dny po sobě. Když se na něm jelo jeden den, druhý den mu musel být dopřán odpočinek. Stejné pravidlo platilo pro tažná zvířata. A každé z nich to vědělo. Když se náhodou stalo, že vzali k jízdě koně, na kterém se už jezdilo den předtím, jednoduše stál a odmítal se hnout z místa. Když mu sedlo odebrali, obrátil s pohozením hlavu, jako kdyby chtěl říct: „No to

jsem rád, že bylo spravedlnosti učiněno zadost!" Osli byli horší. Počkali, dokud nebyli naloženi, načež si lehli na zem a snažili se v nákladu vyválet.

Měli jsme tři kočky, které byly neustále ve službě. Jedna žila ve stájích a udržovala přísnou kázeň u myší, které musely být velmi ostražité, pokud chtěly zůstat sebou samými a ne kočičí potravou. Další kočka žila v kuchyni. Byl to postarší kocour, trochu přihlouplý. Jeho matka utrpěla úlek ze střelby během Younghusbandovy válečné výpravy v roce 1904, on se narodil předčasně a zůstal naživu jako jediný z celého vrhu. Podle toho dostal jméno Younghusband. Třetí kočka byla velmi úctyhodná matrona a bydlela s námi. Byla vzorem mateřské péče a dělala, co bylo v jejích silách, aby nedošlo k poklesu kočičí populace. Když právě nepečovala o svá koťata, chodívala za matkou z místnosti do místnosti.

Byla malá a černá a přesto, že jí skvěle chutnalo, vypadala jako chodící kostra. Tibetská zvířata nejsou mazlíčci svých pánů ani otroci, nýbrž bytosti s užitečným cílem sloužit, bytosti, které mají svá práva stejně tak jako lidé. Podle buddhistické víry všechna zvířata a ve skutečnosti všechna stvoření mají duši a opakovaně se rodí na zemi ve stále vyšších a vyšších vývojových stupních.

Rychle přicházely odpovědi na naše pozvánky. Cvalem přijížděli muži k našim vratům a mávali rozštěpenými tyčemi poslů. Správce vycházel ze své místnosti, aby prokázal poctu kurýrovi šlechticů. Jezdec vytáhl zprávu z hole a udýchaně ze sebe vychrlil ústní podání. Pak se svezl na kolena a převalil se na zem jako správný komediant, aby dal najevo, jak se dočista vysílil, aby doručil zprávu do Rampova domu. Naši sluhové se zapojili do hry tak, že se nahrnuli okolo a všichni brebentili: „Chudák chlapík, tak úžasně rychlou cestu vykonal. Puklo mu srdce rychlostí, to je jasné. Ubožák, takový šlechetný člověk!" Jednou jsem se úplně znemožnil, když jsem spustil: „Ba ne, to není pravda. Já jsem ho viděl, jak odpočívá kousek odsud, aby pak mohl přicválat takovým úprkem." Bude diskrétní zahalit rouškou mlčení trapnou scénu, která následovala.

Ten den nakonec nastal. Den, kterého jsem se děsil, kdy mělo za mě být rozhodnuto o mé životní dráze, aniž bych měl jakoukoli volbu. První sluneční paprsky už vykukovaly za vzdálenými horami, když do mého pokoje vrazil služebník. „Co? Vy ještě nejste vzhůru, Úterý Lobsangu Rampo? Hrome, vy jste ale ospalec! Už jsou čtyři hodiny a čeká spousta práce. Vstávejte!" Odhrnul jsem přikrývku a vyskočil. Tento den mi měl ukázat cestu mého života.

V Tibetu se každému dávají dvě křestní jména, z nichž první odpovídá jménu dne v týdnu, kdy člověk přišel na svět. Já jsem se narodil v úterý, a proto Úterý bylo mé první jméno. Rodiče mi pak dali další jméno —

Lobsang. Měl-li však chlapec vstoupit do lámaserie, dostal ještě další jméno — své jméno řeholní. Já, sedmiletý, se chtěl stát převozníkem, pohupovat se a kymácet na řece Cang Po, víc než šedesát kilometrů odsud. Ale okamžik, chtěl jsem to doopravdy? Převozníci patří do nízké kasty, protože používají čluny z jačí kůže napnuté na dřevěné kostře. Převozník? Nízká kasta? Ne! Chtěl jsem se stát profesionálním pouštěčem draků. To je lepší být volný jako vzduch, mnohem lepší než být v ponižujícím malém koženém člunu zmítajícím se na rozbouřené řece. Pouštěč draků, ano, tím se stanu a budu vyrábět nádherné draky s ohromnými hlavami a žhnoucíma očima. Ale dnes budou mít slovo kněží astrologové. Možná, že teď už je pozdě, už nemůžu vyskočit oknem a utéct. Otec by brzy vyslal muže, aby mě přivedli zpátky. Ne, přece jenom jsem Rampa a musím jít ve stopách tradice. Třeba astrologové řeknou, abych byl pouštěčem draků. Můžu jen čekat, jak to dopadne.

DRUHA KAPITOLA

II. Konec mého dětství

„Au! Jüge, vždyť mi utrhneš hlavu! Jestli toho nenecháš, budu holohlavý jako mnich."

„Jen hezky držte, Úterý Lobsangu. Musíte mít copánek pěkně rovný a pořádně napuštěný máslem, nebo ze mne vaše ctihodná matka sedře kůži."

„Nemusíš ale tak tahat, Jüge, urveš mi hlavu."

„Ach, s tím se nemůžu zdržovat, protože spěchám."

A tak jsem tam seděl na zemi a tenhle nepříjemný sluha mě držel za copánek a kroutil mnou! Konečně byl ten zatracený copánek tuhý jako zmrzlý jak a leskl se jako měsíční zář na jezeře.

Matka byla v jednom kole a pobíhala sem tam takovou rychlostí, že mi připadalo, jako bych měl matek několik. Vydávaly se ještě poslední příkazy, dokončovaly se přípravy a všude kolem spousta vzrušeného hovoru. Jašó, o dva roky starší než já, se oháněla jako čtyřicetiletá. Otec se zavřel ve svém soukromém pokoji a byl tak uchráněn veškeré vřavy. Přál jsem si, abych mohl udělat totéž.

Z jakéhosi důvodu matka naplánovala, že pojedeme do Džókchangu, lhaské katedrály. Jak se zdálo, měli jsme dodat dalšímu dění náboženskou atmosféru. Asi kolem desáté dopoledne (tibetský čas je velmi pružný) zazněl třítonovy gong, aby nás svolal na výchozí stanoviště. Všichni

jsme nasedli na poníky: tatínek, maminka, Jašó a ještě asi pět dalších včetně mě, tonoucího v rozpacích. Zamířili jsme na linkchorskou cestu a odbočili z ní na úpatí Potaly. Potala je skalnatý masív zastavěný budovami, vysoký sto dvacet metrů a dlouhý čtyři sta. Minuli jsme vesnici Šó a přejeli přes planinu Kji Ču, načež jsme asi za půl hodiny stanuli před Džókchangem. Ve snaze přivábit poutníky se kolem něj kupily domky, krámky a stáje. Už po třináct století tam katedrála stála a vítala věřící. Kamenná podlaha uvnitř byla procházením tolika věřících vyšlapána do hloubky několika centimetrů. Poutníci ve zbožné úctě postupovali kolem vnitřního okruhu, přičemž každý z nich v chůzi roztáčel stovky modlitebních mlýnků a bez přestání opakoval mantru: Om! Many páme Hum!

Střechu podpíraly ohromné dřevěné trámy zčernalé věkem a těžká vůně kadidla, které nepřestávalo hořet, se nesla vzduchem jako lehká letní oblaka přes horský hřbet. Podél stěn stály zlaté sochy božstev naší víry. Silné kovové sítě s řídkými oky, aby skrze ně bylo vidět, chránily sochy před těmi, jejichž chamtivost by mohla zvítězit nad zbožnou úctou. Většina

důvěrněji známých soch byla zčásti zasypána drahokamy, jak je kolem nich navršili zbožní lidé prosící o vyslyšení. Ve svícnech z ryzího zlata nepřetržitě hořely svíčky. Jejich světlo během uplynulých třinácti staletí nikdy nevyhaslo. Z tmavého kouta se ozývaly zvuky zvonků, gongů a tlumené vřeštění lastur. Vykonali jsme svou okružní cestu, jak požadovala tradice.

Po ukončení obřadu jsme vystoupili na plochou střechu. Smělo sem vkročit jenom pár vyvolených. Otec, jakožto jeden z jejích správců, sem mohl vždycky.

Snad bude zajímavé zmínit se o formě našich vlád (ano, množné číslo je tu na místě). V čele státu a církve stál dalajláma, který byl i konečnou odvolací instancí. Kdokoliv v zemi se na něj mohl obrátit se žádostí. Byla-li petice či prosba oprávněná, anebo pokud byla spáchána křivda, dalajláma dohlédl na to, aby žádosti bylo vyhověno a křivda napravena. Není přehnané tvrdit, že celá zem, pravděpodobně bez výjimky, ho milovala a ctila. Byl samovládcem, panoval a používal sílu, ale nikdy ne ve svůj vlastní prospěch, nýbrž jen pro dobro země. Věděl o nadcházející komunistické invazi, přestože měla nastat až za mnoho let, a také o dočasném zatmění svobody, kvůli kterému bylo několik z nás podrobeno zvláštnímu výcviku, aby umění kněží neupadlo v zapomenutí.

Po dalajlámovi tu byly dva poradní sbory a z toho důvodu jsem použil slova „vlády" v množném čísle. První byl církevní koncil. Jeho čtyři členové byli mniši s hodností lámů. Pod vedením Nejvyššího zodpovídali za veškerý chod lámaserií i ženských klášterů. Jakákoliv církevní záležitost byla předkládána k řešení jim.

Dál následovala Rada ministrů. Měla čtyři členy, tři světské a jednoho duchovního. Starali se o záležitosti země jako takové a byli zodpovědní za propojení církve a státu.

Dva úředníci, které lze nazvat ministerskými předsedy, neboť jimi skutečně byli, působili jako „styční důstojníci" mezi oběma poradními sbory a předkládali svá hlediska dalajlámovi. Během vzácných schůzí Národního shromáždění hráli významnou roli. Byl to sbor asi padesáti mužů, kteří zastupovali všechny nejdůležitější rodiny a lámaserie Lhasy. Scházeli se pouze v případech nejvážnějšího nebezpečí, jako roku 1904, když po vpádu Britů do Lhasy odešel dalajláma do Mongolska. V této souvislosti má mnoho lidí na Západě podivnou představu, že se Nejvyšší zachoval zbaběle, protože „utekl". Jenže on „neutekl". Války o Tibet lze přirovnat k šachové hře. Když padne král, hra je rozhodnuta. A dalajláma byl právě náš „král". Bez něj už by nebylo za co bojovat. Musel se proto uchýlit do bezpečí, aby byla celistvost země zachována. Ti, kteří ho

jakýmkoliv způsobem obviňují ze zbabělosti, jednoduše nevědí, o čem mluví.

Když se dostavili všichni vůdci provincií, národní shromáždění se mohlo rozrůst až na téměř čtyři sta členů. Provincií je pět: hlavní město, jak bývá Lhasa často nazývána, leží v provincii U-Cang. Šikatsé je ve stejném okrese. Kartok označuje západní Tibet, Cang Tibet severní, zatímco Kcham je provincie východní a Lho-cong jižní. V průběhu let posílil dalajláma svou moc a vystačil si stále více sám bez pomoci poradních sborů či Národního shromáždění. A nikdy dřív nebyla země tak dobře spravována.

Pohled se střechy chrámu byl nádherný. Směrem k východu se táhla Lhaská planina, zelená a svěží a porostlá stromy. Mezi nimi probleskovala voda, jak lhaské řeky zurčivě směřovaly k řece Cang Po, do které se vlévaly po dalších šedesáti kilometrech odsud. Na severu a na jihu se tyčila mohutná pásma hor, obklopující naše údolí, takže se zdálo, jako bychom byli odloučeni od ostatního světa. V nižších polohách byla řada lámaserií. Ve větších výškách seděly na strmých svazích nejistě usazené poustevny. Na západní straně obzoru se rýsovala dvojice hor Potaly a Čokpori. Čokpori bylo známé jako Chrám lékařství. Mezi těmito horami se v chladném jitřním světle leskla Západní brána. Obloha měla sytě nachovou barvu, zdůrazněnou čistou bělostí sněhu na vzdálených hřebenech hor. Oblaka lehounká jako chmýří nám letěla vysoko nad hlavou. Mnohem blíž, ve městě samém, jsme shlíželi na Poradní síň, přimknutou k severní stěně katedrály a na blízkou státní pokladnici. To všechno obklopovaly stánky obchodníků a tržiště, kde se dalo sehnat téměř cokoliv. Hned vedle, poněkud na východ, sousedilo s ženským klášterem stanoviště odstraňovačů mrtvol.

Z prostranství kolem katedrály zaznívaly nikdy neutichající hlasy návštěvníků tohoto místa, které je pro buddhismus jedno z nejposvátnějších. Byl to hovor poutníků, kteří přicestovali z daleka a nyní přinášeli dary v naději, že se jim dostane svatého požehnání. Někteří měli s sebou zvířata zachráněná před řezníkem a vykoupená penězi, kterých bylo tak poskrovnu. Je velikou ctností zachránit život zvířete i člověka a z takovéhoto činu vzniká velká zásluha.

Jak jsme tam stáli a dívali se na ty známé a přesto stále nové scény, uslyšeli jsme mnichy zpívající žalmy; hlasy, které stoupaly a klesaly, hluboký bas starců a vysoký tenor akolytů. Ozval se hřmot a dunění bubnů a zlatý hlas trubek, zvuky pronikavé i tlumené, až měl člověk pocit, jako kdyby byl polapen do hypnotické sítě emocí.

Kolem se hemžili mniši, zabráni do různých činností, někteří ve žlutých ornátech, jiní v purpurových. „Obyčejní" mniši, kterých bylo nejvíc, měli

oděv červenohnědý. Mniši ve zlatém byli z Potaly, stejně tak jako ti v rouše barvy třešňově červené. Sem tam pobíhali akolytové v bílém a mniši strážníci v tmavě kaštanovém. Všichni nebo téměř všichni měli jednu věc společnou: bez ohledu na to, jestli byly jejich šaty nové nebo ne, skoro všechny byly záplatované jako symbol záplat roucha Buddhova. Cizinci, kteří se setkali s tibetskými mnichy, nebo je viděli na obrázku, občas poukazují na toto „záplatované vzezření". Záplaty v tomto případě tvoří součást oděvu. Mniši z lámaserie Né-Sar, dvanáct set let staré, to berou důkladně a našívají si záplaty světlejšího zbarvení!

Mniši nosí červená roucha řádu. Existuje mnoho odstínů červené podle toho, jak se vlna obarví. Od kaštanové až po cihlovou se barva stále Ještě považuje za „červenou". Někteří mniši s hodností vyšších úředníků, kteří působí výhradně v Potale, nosívají přes červené roucho zlaté vesty bez rukávů. Zlatá barva je v Tibetu posvátná. Zlato je neměnné a tudíž trvale ryzí — a je to oficiální barva dalajlámy. Někteří mniši nebo vysocí lámové, kteří osobně pečují o dalajlámu, smějí na svém běžném červeném oděvu nosit ještě i roucho zlaté.

Když jsme se dívali přes střechu, viděli jsme mnoho takových postav ve zlatých vestách, ale jen vzácně některého z nejvyšších úředníků. Prohlíželi jsme si vlající modlitební praporky a třpytící se báně katedrály. Nebe bylo nádherně nachové s chomáčky chundelatých obláčků, jako kdyby nějaký umělec jemně potečkoval plátno oblohy štětcem smočeným v bělobě. Matka zlomila to kouzlo: „No tak, ztrácíme čas, děsím se pomyšlení, co tam zatím služebnictvo vyvádí. Musíme si pospíšit!" A tak jsme tedy opět vyjeli na našich trpělivých ponících, klusali po linkchorské cestě a byli každým krokem blíž k tomu, co jsem nazýval „boží očistou", zatímco pro matku to byl její „velký den".

Po návratu domů matka naposled všechno zkontrolovala a pak jsme se najedli, abychom se posilnili v očekávání nadcházejících událostí. Dobře jsme věděli, že při příležitosti jako tahle se hosté dobře najedí a budou se cítit spokojeně, ale ubozí hostitelé budou o hladu. Na jídlo nám už později prostě nezbude čas.

Za velkého lomozu nástrojů se dostavili mniši hudebníci a byli uvedeni do zahrady. Byli obtíženi trumpetami, klarinety, gongy a bubny. Kolem krku měli zavěšené činely. V rušném hovoru vešli do zahrady a požádali o pivo, aby se dostali do té správné nálady, potřebné k dobrému hraní. Po následující půlhodinu se ozývalo příšerné troubení a pronikavé mečení trubek, jak mniši ladili nástroje.

Jakmile se objevili v dohledu první hosté jedoucí v ozbrojeném průvodu mužů s třepotajícími se vlajkami, na dvoře vypukla vřava. Vstupní brána se

rozletěla a naše služebnictvo se seřadilo do dvou špalírů, aby vítalo příchozí. Byl tu i správce se svými dvěma pomocníky. Ti drželi soupravu hedvábných šerp, které se v Tibetu používají jako forma pozdravu. Existuje osm jakostí takových šerp a je třeba předložit tu správnou, jinak to může být pokládáno za urážku! Dalajláma dává i dostává pouze první stupeň. Tyhle šerpy se nazývají „kchatak" a předávají se tak, že dárce, pokud přísluší ke stejné kastě, poodstoupí se vztyčenými pažemi. Stejně tak se vztyčenými pažemi poodstoupí i příjemce. Dárce se krátce ukloní a položí šerpu přes zápěstí příjemce, který se ukloní, sejme šerpu ze zápěstí, obrátí ji, aby vyjádřil uspokojení, a odevzdá sloužícímu. Když někdo předává šál osobě mnohem vyššího společenského postavení, poklekne dárce či dárkyně s vyplazeným jazykem (což je tibetský pozdrav srovnatelný se smeknutím klobouku) a položí kchatak k nohám přijímajícího. Ten v takovýchto případech položí svou šerpu okolo krku dárce. V Tibetu musí být dary vždy provázeny příslušným kchatakem, stejně jako i blahopřejné dopisy. Vláda užívala šerp žlutých namísto obvyklých bílých. Když chtěl dalajláma někomu prokázat obzvlášť velikou čest, položil mu kchatak okolo krku a zavázal ho na trojitý uzel tkanicí z červeného hedvábí. Jestliže přitom zároveň obrátil ruce dlaněmi vzhůru, byla dotyčnému prokázána skutečná pocta. My Tibeťané pevně věříme, že veškerá historie člověkaje vepsána do dlaně ruky a dalajláma tím, že ukázal své dlaně, vyjádřil svému protějšku ty nejpřátelštější úmysly. Mně se této cti v pozdějších letech dostalo dvakrát.

Náš správce stál u vchodu a z každé strany měl jednoho pomocníka. Klaněl se nově příchozím, přijímal jejich kchataky a předával je asistentovi po své levici. Zároveň mu pomocník stojící napravo podal správný stupeň šerpy, kterou byl pozdrav opětován. Vzal ji a položil hostu na zápěstí či okolo krku (podle hostova společenského postavení). Všechny tyto šerpy se používaly znovu a znovu.

Správce a jeho pomocníci začali mít napilno. Hosté přijížděli v hojném počtu. Ze sousedních velkostatků, z města Lhasy i z odlehlých okresů, všichni s dusotem přijížděli po linkchorské silnici a zatáčeli do naší soukromé ulice ve stínu Potaly. Dámy, které cestovaly z velké dálky, měly na tváři koženou škrabošku chránící pokožku před větrem plným hrubého písku. Malba na škrabošce často v přibližných rysech zpodobňovala tvář své nositelky. Po příjezdu do cíle odkládala dáma škrabošku i plášť z jačí kůže. Vždycky jsem žasl nad podobami namalovanými na maskách. Čím byla žena ošklivější či starší, tím půvabnější a mladší byla její podoba na škrabošce.

V domě vládl veliký ruch. Z komor se přinášely další a další sedací

podušky. V Tibetu nepoužíváme židle, ale sedíme se zkříženýma nohama na polštářích o ploše kolem půl čtverečního metru a vysokých něco přes dvacet centimetrů. Tytéž podušky se používají na spaní, ale k tomu účelu se jich poskládá víc k sobě. Pro nás jsou mnohem pohodlnější než židle nebo vysoké postele.

Přicházejícím hostům byl nabídnut čaj s máslem a byli uvedeni do prostorné místnosti uzpůsobené na jídelnu. Tady si mohli vybrat občerstvení, kterým by se nasytili, než začne vlastní slavnost. Dostavilo se asi čtyřicet žen z předních rodin v doprovodu svých služebnic. Některé z dam se bavily s matkou, zatímco jiné se potulovaly po domě, prohlížely si náš nábytek a odhadovaly jeho hodnotu. Zdálo se, že prostor je zaplaven ženami všech tvarů, velikostí i věkových kategorií. Objevovaly se na těch nejneobvyklejších místech a bez sebemenšího zaváhání se vyptávaly kolem procházejícího služebnictva, kolik to či ono stálo, či jakou to má hodnotu. Zkrátka a dobře chovaly se jako všechny ženy na světě. Sestra Jašó se nosila sem tam v úplně nových šatech a s účesem, o kterém se domnívala, že je podle poslední módy, mně ale připadal příšerný. O ženských jsem si ale odjakživa myslel své. Toho dne se nicméně obzvlášť vyznamenávaly.

Byla tu ale ještě další skupina žen, které komplikovaly situaci: v Tibetu se od ženy z vysokých kruhů očekává, že bude mít celé hromady šatstva a množství klenotů. Ty musela také předvést, ale jelikož by to bylo vyžadovalo neustálé převlékání, byly najaty zvláštní dívky zvané „čung", které dělaly manekýnky. Producírovaly se v matčiných šatech, sedaly si a pily nespočetné množství šálků máslového čaje, načež se odcházely přestrojit zase do dalších šatů a vzít si jiné šperky. Pohybovaly se mezi hosty a byly po všech stránkách matčinými pomocnými hostitelkami. Během dne se tyto ženy převlékly asi pět až šestkrát.

Muže zajímala spíš zábava v zahradě. Byl přizván soubor akrobatů, aby vnesl trochu povyražení. Tři z nich drželi tyč asi čtyři a půl metru dlouhou, na kterou další z nich vyšplhal a na jejímž konci se postavil na hlavu. Pak ti tři s tyčí bleskově ucukli a on v pádu udělal kotrmelec a s pružností kočky zas stanul na zemi. Několik malých kluků, kteří se na to dívali, hned odběhli do zastrčeného kouta a začali výstup napodobovat. Našli asi třímetrovou tyč, zdvihli ji, nejodvážnější z nich se na ni vyšplhal a snažil se tam udržet ve stoji na hlavě. S hrozným žuchnutím sjel dolů přímo na hlavy ostatních. Ještě že měli hlavy tak tvrdé, a pomineme-li boule jak vejce, nestalo se jim nic.

Objevila se matka, která přiváděla zbytek dam podívat se na představení a poslechnout si hudbu. S muzikou nebyly problémy, jelikož hráči už byli pořádně rozehřátí hojným množstvím tibetského piva.

Pro tuto příležitost se matka zvlášť pěkně oblékla. Měla na sobě sukni z jačí vlny tmavého odstínu červenohnědé barvy, která jí sahala skoro až ke kotníkům. Obula si vysoké boty z tibetské plsti. Byly sněhově bílé s krvavě červenými podrážkami a vkusně upraveným červeným lemováním.

Vzala si žlutočervenou vestu typu bolerka, poněkud podobnou otcovu mnišskému rouchu. V pozdějších letech mého lékařského působení bych ji byl popsal jako „jódovou tinkturu na obvazu"! Vespod měla halenku z purpurového hedvábí. Tyto barvy navzájem ladily a byly vybrány tak, aby představovaly různé třídy mnišského ošacení.

Přes pravé rameno měla přehozený brokátový šál z hedvábí, sepnutý po levé straně pasu masivním zlatým kroužkem. Od ramene k pasu měl šál barvu krvavě červenou, která ale dál přecházela od bledé citrónové žlutí do tmavě šafránové v místech, kde se šál dotýkal lemu sukně.

Kolem krku měla zlatou šňůru, kde visely tři sáčky s amulety, které nosila pořád. Dostala je, když si brala tatínka. Jeden byl od její rodiny, druhý od rodiny otcovy a třetí — neobyčejná to pocta, byl od dalajlámy. Nosila hodně šperků, protože Tibeťanky nosí klenoty a ozdoby v poměru ke svému společenskému postavení. Od,manžela se očekává, že nakoupí své ženě ozdoby a šperky, kdykoliv je povýšen.

V minulých dnech si matka dala práci, aby měla vlasy uspořádané do sto osmi copánků, každý silný asi jako kus provázku. Číslo sto osm je v Tibetu považováno za posvátné a o ženách, které měly dost vlasů, aby jim na tento počet copánků stačily, se soudilo, že mají obzvlášť štěstí. Vlasy sčesané ve stylu madony byly podepřeny dřevěným rámem, který se nosil na hlavě jako klobouk. Byl z červeně lakovaného dřeva, posázený diamanty, nefrity a zlatými plíšky. Vlasy byly na něm rozložené jak popínavé růže na mříži z latěk.

Matce visela z ucha šňůra korálů. Byla tak těžká, že si ji musela podchytit červenou nití obtočenou kolem ucha. Jinak riskovala, že se jí utrhne ušní boltec. Náušnice jí sahala skoro až k pasu. Užasle jsem ji pozoroval, abych viděl, jestli se jí podaří otočit hlavu doleva!

Lidé se procházeli sem tam, obdivovali zahrady nebo seděli ve skupinkách a bavili se o společenských záležitostech. Zvláště pak dámy byly zabrány do hovoru. „Ano, má drahá, paní Toringová dává položit novou podlahu. Z oblázků drcených na jemno a pěkně leštěných." „Slyšeli jste, že ten mladý láma, co byl u paní Rakašové…" atd. Ve skutečnosti každý čekal na hlavní událost dne. Všechno tohle byla jen taková rozcvička v očekávání nadcházejících událostí, kdy kněží astrologové předpovědí mou budoucnost a určí cestu, po které bych se měl v životě dát. Na nich záviselo, jakou životní dráhu nastoupím.

Když se den chýlil ke konci a prodlužující se stíny postupovaly po zemi rychleji, hosté se trochu uklidnili. Nasytili se a byli vnímavější. Jak se hory jídla snižovaly, znavení sluhové ho doplňovali a časem i toto nově přinesené jídlo mizelo. Najatí kumštýři se unavili a jeden po druhém mizeli v kuchyních, aby si oddechli a dopřáli si dalšího piva.

Muzikanti se stále ještě drželi, duli do trumpet, tloukli do činelů a bušili do bubnů v radostném odevzdání. Všechen ten hluk a vřava vyplašily ptáky z míst na stromech, kde obvykle vysedávali. A vyplašení byli nejen ptáci. I kočky rychle vhuply do nějaké bezpečné skrýše, hned jak se objevili první hluční hosté. Ztichli dokonce i velcí, černí buldoci, kteří hlídali dům a jejich hluboký štěkot pozvolna přešel ve spánek. Krmili je a krmili, až nakonec nemohli pozřít už ani sousto.

Jak se čím dál tím víc stmívalo, po zahradách obehnaných zdmi se mezi pěstěnými stromy rozběhli jako skřítkové malí kluci. Rozhoupávali rozsvícené máslové lampy, zapalovali kadidlo v kadidelnicích a chvílemi v bezstarostné rozpustilosti lezli po nižších větvích.

Po zemi byly rozmístěny zlaté pánvičky na kadidlo, z nichž stoupaly husté sloupy vonného dýmu. Obsluhovaly je stařeny, které zároveň roztáčely klapající modlitební mlýnky, jejichž každičké otočení vysílalo k nebi tisíce modliteb.

Otec byl ve stavu trvalého strachu! Jeho obezděné zahrady byly po celé zemi proslulé svými drahocennými rostlinami a keři dovezenými z ciziny. Teď, podle jeho mínění, toto místo připomínalo nedbale udržované zoo. Chodil sem tam, lomil rukama a tiše sténal úzkostí, když se nějaký host zastavil a začal ohmatávat pupeny. Zvláštnímu nebezpečí byly vystaveny meruňky, hrušně a malé zakrslé jabloně. Košatější a vyšší stromy, topoly, vrby, jalovce, břízy a cypřiše byly ověnčeny záplavou modlitebních vlajek, které se lehce vznášely v mírném večerním vánku.

Jakmile slunce zapadlo za vzdálené vrcholky Himaláje, konečně dohasl den. Z lámaserií se ozvalo troubení ohlašující, že skončil další den, a v tu chvíli se rozsvítily stovky máslových lamp. Visely z větví stromů, zavěšené se houpaly na vyčnívajících okapech domů a jiné plavaly po klidných vodách ornamentálního jezírka. Tady se zachycovaly o listy leknínů jako plavidla na písečných mělčinách a pak zas byly hnány směrem k labutím, plovoucím k ostrůvku, na kterém hledaly úkryt.

Ozval se hluboce laděný gong a každý se otočil, aby uviděl přicházející procesí. V zahradě byl vztyčen veliký polní stan s jednou stranou úplně otevřenou. Uvnitř bylo zvýšené pódium, na kterém ležely čtyři naše tibetské polštáře na sezení. A už se průvod přiblížil k pódiu. Čtyři sluhové nesli vztyčené hole, na jejichž konci plála světla. Pak nastoupili čtyři

trubači se stříbrnými trubkami a spustili fanfáru. Za nimi došli k pódiu matka a otec a vystoupili na něj následováni dvěma starci, stařičkými mnichy z lámaserie Státní věštírny. Tito dva muži z Néčungu byli nejzkušenějšími astrology z celé země. Znovu a znovu se správnost jejich předpovědí potvrzovala. Týden předtím byli povoláni, aby věštili dalajlámovi. Teď se chystali vykonat totéž pro sedmiletého chlapce. Celé dny byli zaměstnáni astrologickými mapami a výpočty. Dlouho diskutovali o trigonometrických bodech, ekliptikách, seskvikvadrátech a o protikladných vlivech toho či onoho. O astrologii pojednám v pozdější kapitole.

Astrologické mapy a poznámky nesli hvězdopravcům dva lámové. Přistoupili dva další, aby pomohli stařičkým věštcům vystoupit po schůdcích pódia. Kmeti stanuli vedle sebe jako dvě staré řezby ze slonoviny. Honosná roucha ze žlutého čínského brokátu ještě víc zdůrazňovala jejich stáří. Na hlavě měli vysoké kněžské čepice a zdálo se, že jejich vrásčité šíje se podlamují pod jejich tíhou.

Lidé se shromáždili kolem a usadili se na polštářích, které doneslo služebnictvo. Umlklo veškeré tlachání a lidé nastražili uši, aby slyšeli pronikavý, pisklavý hlas vrchního astrologa. „Lhan dře mi čü-nang-čig," řekl (bohové, ďáblové i lidé, všichni se chovají stejně), a proto lze pravděpodobnou budoucnost předpovědět. Jednotvárným hlasem tak mluvil hodinu a pak udělal desetiminutovou přestávku. Po ní pokračoval další hodinu v nastiňování budoucnosti. „Ha-le! Ha-le!" (Pozoruhodné! Pozoruhodné!), volali unesení posluchači.

A taková byla vyřčena věštba: Sedmiletý chlapec vstoupí do lámaserie po tvrdé zkoušce vytrvalosti a tam bude vyškolen na mnicha lékaře. Projde velikým utrpením, opustí vlast a dostane se mezi cizí lidi. O všechno přijde a bude muset začínat znovu, ale nakonec dosáhne úspěchu.

Dav se postupně rozcházel. Ti, kteří přijeli z velké dálky, spali u nás a odjížděli až ráno. Ostatní jeli v doprovodu svých družin a svítili si na cestu. Za hlučného dusotu kopyt a chraplavého pokřiku mužů se shromáždili na dvoře. Znovu se mohutná brána rozevřela dokořán a společnost proudila ven. Dusot koní a hovor jezdců v dálce postupně slábl, až se všude kolem rozhostilo ticho noci.

TRETI KAPITOLA

III. Poslední dny doma

V domě však ještě vládl čilý ruch. Dál se v ohromném množství popíjel čaj a mizelo jídlo, jak se nejvytrvalejší hodovníci posilňovali na nadcházející noc. Všechny místnosti byly obsazeny a na mě nikde nezbylo místo. Bezútěšně jsem bloumal sem tam, z dlouhé chvíle jsem nakopával kamínky a cokoliv, co mi přišlo do cesty, ale ani to mi nevnuklo žádný nápad. Nikdo si mě nevšímal, hosté byli unaveni a šťastni, služebníci unaveni a podrážděni. „Koně jsou ohleduplnější," reptal jsem si sám pro sebe, „půjdu a vyspím se u nich."

Ve stájích bylo teplo a píce měkká, ale dlouho jsem nemohl usnout. Pokaždé, když už na mě padala dřímota, žďuchl do mě kůň nebo mě znovu probudilo náhlé vzkypění zvuků doléhajících z domu. Postupně hluk slábl. Vztyčil jsem se na lokti a podíval se ven — světla jedno po druhém dohasínala. Za chvíli tu zbylo jen chladné namodralé světlo měsíce, které se jasně odráželo od zasněžených špiček hor. Koně spali, někteří vstoje, jiní vleže na boku. I já jsem usnul. Druhý den ráno mě vzbudilo hrubé zalomcování a hlas, který pravil: „Vstávejte, Úterý Lobsangu. Musím připravit koně a vy tu překážíte." A tak jsem vstal a vešel do domu, abych si sehnal něco k snědku. Bylo tam rušno. Lidé se chystali k odjezdu a matka poletovala od skupiny ke skupině na poslední kus řeči. Otec rozmlouval o zlepšeních, která zamýšlel provést na domu a na zahradách. Vykládal starému příteli, že má v úmyslu dát dovézt z Indie sklo, aby náš dům měl prosklená okna. V Tibetu žádné sklo neexistovalo, žádné se v zemi nevyrábělo a náklady na jeho dopravu z Indie byly skutečně vysoké. Tibetská okna mají rámy, na kterých je napnutý papír silně nasáklý voskem, průsvitný ale ne průhledný. Na vnější straně oken byly dřevěné okenice, ani ne tak proto, aby odrazovaly zloděje, jako spíš, aby zabraňovaly průniku hrubého písku, který s sebou přinášely vichřice. Tento hrubý písek (někdy to byly spíš drobné kamínky) protrhl každé nechráněné okno. Do hloubky také zraňoval nepřikryté ruce a tváře a v období silných větrů bylo proto cestování velmi nebezpečné. Obyvatelé Lhasy měli ve zvyku bedlivě pozorovat Vrchol a jakmile se náhle schoval do černé mlhy, každý se hned utíkal schovat, dřív než ho dohonil vítr tak šlehavý, že způsoboval krvácející rány. Ale ve střehu nebyli jen lidé. I zvířata se měla na pozoru a nebylo nic neobvyklého vidět koně a psy předbíhat lidi v úprku do úkrytu. Kočky větrná bouře nezaskočila nikdy a jakové byli zcela imunní.

Když poslední host odjel, dal si mě otec předvolat a řekl: „Jdi na trh a nakup si všechno, co budeš potřebovat. Cu ví,co je zapotřebí." Přemýšlel jsem, co budu potřebovat: dřevěnou misku na campu, šálek a růženec. Šálek bude mít tři části: podšálek, vlastní hrneček a pokličku. Ze stříbra. Růženec bude dřevěný a svých sto osm kuliček bude mít pěkně naleštěných. Posvátné číslo sto osm také označuje, kolik věcí má mít mnich na paměti.

Vyrazili jsme, Cu na koni a já na poníkovi. Když jsme vyjeli ze dvora, odbočili jsme vpravo. Jakmile jsme za Potalou sjeli z Okružní cesty, zahnuli jsme znovu doprava, abychom se dostali do nákupní čtvrti. Rozhlížel jsem se kolem sebe, jako bych viděl město poprvé. Ve skutečnosti jsem se moc bál, že ho vidím naposledy! Krámky byly přecpané smlouvajícími kupci, kteří právě dorazili do Lhasy. Někteří přiváželi čaj z Číny a jiní zas vezli látky z Indie. Prodírali jsme se davem k obchodům, do nichž jsme chtěli zajít. Cu se občas pozdravil s nějakým přítelem z minulých let.

Potřeboval jsem si koupit hnědočervené roucho. Bylo třeba vzít velikost pokud možno větší, a to nejen proto, že jsem rostl, ale i z dalšího praktického důvodu. V Tibetu nosí muži velmi široká roucha, která jsou v pase pevně přepásaná. Podkasaná vrchní část tvoří kapsu, kam se ukládají všechny věci, které tibetský muž potřebuje nosit u sebe. Normální mnich například bude v takové kapse mít misku na campu, šálek, nůž, různé amulety, růženec, sáček s praženým ječmenem a nezřídka i zásobu campy. Mějme však na paměti, že mnich u sebe nosí svůj veškerý světský majetek.

Na mé dojemné drobné nákupy přísně dohlížel Cu, který připustil jen ty nejzákladnější nezbytnosti, a to ještě nevalné kvality, jak se sluší na „chudého akolyta". Nákup zahrnoval sandály s podrážkami z jačí kůže, malý kožený sáček na pražený ječmen, dřevěnou misku na campu, dřevěný šálek — nikoliv tu stříbrnou věcičku, ve kterou jsem doufal! — a nožík. Tyto věci spolu s velmi prostým růžencem, který jsem si musel sám vyleštit, měly být mým jediným majetkem. Otec byl několikanásobným milionářem s ohromnými velkostatky po celé zemi, s klenoty a spoustou zlata. Ale já, dokud jsem neukončil vzdělání a dokud byl otec naživu, jsem měl být jen velmi chudým mnichem.

Znovu jsem se rozhlédl ulicí po těch dvoupatrových budovách s dlouhými přečnívajícími okapy. Znovu jsem se díval na obchůdky se žraločími ploutvemi a pokrývkami pod sedla vyloženými na stáncích přede dveřmi. Opět jsem se zaposlouchal do veselého žertování kupců a jejich zákazníků, kteří se dobromyslně handrkovali o ceny. Nikdy mi ulice nepřipadala přitažlivější a myslel jsem na to, jak se mají ti, kteří ji vidí

denně a budou ji dál vídat každý den.

Mezi lidmi se potloukali toulaví psi, očuchávali to i ono, vrčeli na sebe a stejně tak na sebe pořehtávali i koně, zatímco čekali na potěšení nést své pány. Jakové chraptivě funěli, jak si razili cestu pěším zástupem. Jaké záhady se asi tajily za těmito okny potaženými papírem? Jaké hromady báječného zboží z celého světa prošly těmito masivními dřevěnými dveřmi a jaké asi příběhy by nám povyprávěly ty rozevřené okenice, kdyby uměly mluvit?

Prohlížel jsem si všechno tak, jako se díváme na starého přítele. Ani mi nepřišlo na mysl, že bych měl ještě kdy tyhle ulice spatřit, byť i jen zřídka. Myslel jsem na věci, které bych byl rád udělal, na to, co bych si byl rád koupil. Mé snění bylo surově přerušeno. Dopadla na mě ohromná a hrozivá ruka, chytla mě za ucho, prudce jím zakroutila a Cuův hlas zahřměl tak, aby to všichni slyšeli: „No tak, Úterý Lobsangu, zkameněl jsi snad? Já nevím, co z těch dnešních chlapců vyroste! Když jsem já byl kluk, tak jsem takový nebyl." Zdálo se, že Cuovi je jedno, jestli zůstanu pozadu bez ucha, či si ho zachovám tím, že ho budu následovat. Nedalo se nic dělat, než „běžet dál". Po celou cestu domů jel Cu vepředu a remcal a naříkal nad „dnešní mládeží, sebrankou budižkničemů, povalečů žijících v přeludech". Alespoň jeden světlý bod to ale mělo! Když isme zabočili na linkchorskou cestu, foukal dost prudký vítr. Obrovitý Cu přede mnou mě před větrem kryl.

Doma si matka prohlédla věci, které jsem koupil. K mému politování souhlasila s tím, že jsou dostatečně dobré. Kojil jsem se nadějí, že Cua pokárá a řekne, že bych mohl mít předměty kvalitnější. A tak má naděje vlastnit stříbrný šálek byla opět zmařena a musel jsem se spokojit s dřevěným, vykrouženým na ručním soustruhu ve lhaském bazaru.

Během svého posledního týdne v rodině jsem neměl být ponechán na pokoji. Matka mě vláčela po ostatních velkých lhaských domech, abych složil své uctivé poklony, přestože jsem si vůbec uctivý nepřipadal! Matka plně vychutnávala tyto vyjížďky, společenskou konverzaci a zdvořilé tlachání, které nechyběly na žádné z těchto obchůzek. Byl jsem z toho otrávený až po krk. Prožíval jsem to jako pravý očistec, protože jsem se rozhodně nenarodil obdařen schopností ochotně snášet blázny. Chtěl jsem být venku na čerstvém vzduchu a užít si těch pár zbývajících dní. Chtěl jsem být venku a pouštět draky, skákat o tyči a cvičit se v lukostřelbě, zatímco jsem byl vláčen sem tam jako výstavní jak a předváděn vrtošivým babám, které celý den neměly nic jiného na práci, než vysedávat na hedvábných polštářích a přivolávat sluhy, aby uspokojili jejich i sebenepatrnější rozmar.

Ale nebyla to jen matka, kdo mi způsobil tolik trápení. Otec potřeboval jet do drépungské lámaserie a vzal mě s sebou, abych to místo poznal. Drépung s deseti tisíci mnichy, s vysokými chrámy, kamennými domky a terasovitě postavenými budovami, které se zvedají v řadách nad sebou je největší lámaserie na světě. Toto společenství se podobalo obezděnému městu a jako každé dobré město bylo soběstačné. Jméno Drépung znamená „hromada rýže" a zdálky skutečně se svými věžemi a kopulemi lesknoucími se ve světle jako hromada rýže vypadal. V té době jsem ale nebyl zrovna ve správném rozpoložení obdivovat se krásám architektury. Byl jsem dokonale otrávený, že musím takhle mařit drahocenný čas.

Otec měl spoustu vyřizování s opatem a jeho pomocníky a já jako ztroskotanec v bouři jsem bezútěšně bloudil kolem. Otřásl jsem se strachy, když jsem viděl, jak se tu zachází s některými malými novici. Hromada Rýže bylo skutečně sedm lámaserií v jedné, která se skládala ze sedmi různých řádů a sedmi samostatných kolejí. Byla tak velká, že ji neřídil jediný člověk. Vládlo tu čtrnáct opatů a všichni dbali na velice přísnou kázeň. Byl jsem rád, když tato „příjemná vyjížďka planinou ozářenou sluncem" — abych citoval otce — skončila, ale ještě radši jsem byl, když jsem se dozvěděl, že nebudu poslán do Drépungu ani do Sery ležící asi pět kilometrů severně od Lhasy.

Konečně se týden chýlil ke konci. Odebrali mi draky a dali je pryč. Rozlámali mé luky a překrásně opeřené šípy na znamení toho, že už nejsem dítě a takovéto věci mi jsou k ničemu. Cítil jsem, jak i mé srdce se přitom láme, ale jak se zdálo, nikdo tomu nepřikládal důležitosti.

Po setmění pro mě otec poslal a já jsem se odebral do jeho pokoje s nádhernou výzdobou a starými a cennými knihami seřazenými podél stěn. Seděl vedle hlavního oltáře umístěného v jeho pokoji a pokynul mi, abych před jeho osobou poklekl. Měl to být obřad Otevření Knihy.

V tomoto velikém svazku širokém asi devadesát centimetrů a vysokém třicet byly zaznamenány veškeré podrobné údaje o naší rodině, které sahaly do minulosti celých staletí. Byla tam jména zakladatelů našeho rodu a popis jejich činů, za které byli povýšeni do šlechtického stavu. Byly tu uvedeny služby, které jsme prokázali své zemi a jejímu vládci.

V těch starodávných zažloutlých stránkách jsem četl dějiny. Teď byla Kniha kvůli mně otevřena podruhé. Poprvé se to stalo, aby bylo poznamenáno mé početí a narození. Právě na těchto údajích astrologové založili své předpovědi. Byly to skutečné astrologické mapy připravené před několika lety. Nyní jsem se měl do knihy vlastnoručně podepsat, protože od zítřka,kdy vstoupím do lámaserie, začíná pro mě nový život.

Těžké vyřezávané dřevěné desky byly pomalu zavřeny. Zlaté spony,

stlačující tlusté listy ručního jalovcového papíru, se zacvakly. Kniha byla těžká, a dokonce i otec trochu zavrávoral pod její vahou, jak vstal, aby ji vrátil do zlaté skříňky, která ji chránila. S úctou se otočil, aby skříňku spustil do hlubokého kamenného výklenku pod oltářem. Nad malou stříbrnou pánvičkou rozehřál pečetní vosk, nalil ho na kamenný poklop výklenku a přitiskl na něj svou pečeť, aby Knihu nikdo nevyrušoval.

Pak se obrátil ke mně a pohodlně se usadil na polštářích. Lehce se dotkl gongu, který měl u ruky, a sluha mu přinesl čaj s máslem. Dlouho bylo ticho a pak se rozvyprávěl o tajných dějinách Tibetu, dějinách sahajících do minulosti mnoha tisíců let, do časů ještě před potopou světa. Vyprávěl mi o dobách, kdy byl Tibet omýván pradávným mořem a o tom, jak to prokázaly i vykopávky. I teď, řekl, kdokoliv by kopal v okolí Lhasy, mohl by vynést na světlo zkamenělé mořské živočichy a prapodivné lastury. Daly se nalézt i předměty vyrobené z divného kovu sloužící k neznámým účelům. Často přicházeli mniši, kteří prozkoumávali některé jeskyně v okolí a přinášeli otci předměty, které tam našli Některé z nich mi ukázal. Pak se jeho nálada změnila.

Tak zákon káže, aby se s urozenými zacházelo přísně, zatímco vůči lidem nízkého původu se má projevovat soucit," řekl. „Podstoupíš tvrdou zkoušku, než ti bude dovoleno vstoupit do lámaserie." Trval na tom, že je bezpodmínečně nutné, abych byl naprosto poslušen veškerých příkazů, které mi budou dány. Jeho závěrečná slova rozhodně nepřispěla k mému klidnému nočnímu spánku. Prohlásil: „Synu můj, připadá ti, že jsem bezcitný a že o tebe nedbám, ale jde mi jen o dobré jméno rodiny. Říkám ti, jestliže v této vstupní zkoušce selžeš, sem se nevracej. Pro tento dům se staneš cizincem." Načež, aniž by cokoliv dodal, mi pokynul, že můžu jít.

Už v předchozí části večera jsem se rozloučil se sestrou Jašó. Byla rozrušená, protože jsme si tak často spolu hrávali a jí bylo pouhých devět let, zatímco mně příští den mělo být sedm. Matka nebyla k nalezení. Šla si už lehnout, a tak jsem se s ní ani nemohl rozloučit. Sám samotinký jsem šel naposledy do svého pokoje a srovnal si polštáře, které tvořily mé lůžko. Ulehl jsem, ale ne proto, abych spal. Hodně dlouho jsem jen tak ležel a přemýšlel o tom, co mi ten večer otec pověděl. Myslel jsem na silnou nelibost, kterou měl otec vůči dětem, a na hrozivý zítřek, kdy poprvé v životě budu spát mimo domov. Měsíc plul zvolna oblohou. Na okenní římse se zatřepotal noční pták. Se střechy nad mou hlavou ke mně doléhalo pleskání modlitebních vlajek o holé dřevěné tyče. Usnul jsem, ale sotva první slabé paprsky slunce vystřídaly paprsky měsíční, probudil mě sluha a dal mi misku campy a šálek čaje s máslem. Když jsem se pustil do tohoto skrovného jídla, vrazil do pokoje Cu. „No tak, chlapče," řekl, „naše cesty se

rozcházejí. Zaplať pánbůh za to. Teď se můžu zas vrátit ke svým koním. Ale ty se chovej, jak se sluší a patří a pamatuj na všechno, co jsem tě naučil." Načež se otočil na podpatku a vyšel z místnosti.

I když jsem to tenkrát neuměl ocenit, byl to ten nejšetrnější přístup. Dojemná loučení by mi byla ještě mnohem víc ztížila odchod z domova poprvé a navždy, jak jsem se domníval. Kdyby matka bývala vstala, aby mě vyprovodila, určitě bych se byl pokusil přemluvit ji, abych směl zůstat doma. Mnoho tibetských dětí má docela lehký život. Můj byl vsak po všech stránkách tvrdý a nechat mě odejít bez rozloučení byl, jak jsem se dozvěděl později, otcův příkaz, abych se už od raného dětství učil kázni a pevnosti.

Dojedl jsem snídani, zastrčil misku na campu a šálek do přední kapsy roucha a do ranečku si sbalil náhradní oděv a pár plstěných bot. Když jsem procházel pokojem, vyzval mě sluha, abych šel tiše a nebudil spící dům. Prošel jsem chodbou. Ve chvíli, kdy jsem sestupoval po schodech a vycházel na silnici, náznak svítání opět vystřídala tma, která předchází skutečnému rozednění. Tak jsem odešel z domova. Osamělý, vylekaný a s těžkým srdcem.

ČTVRTÁ KAPITOLA

IV. U bran chrámu

Cesta vedla přímo do lámaserie v Cokpori, chrámu tibetského lékařství. A byla to tvrdá škola! Ušel jsem několik kilometrů, zatímco svítalo, a u brány vedoucí do vstupního dvora jsem potkal další dva, kteří také chtěli být přijati. Opatrně jsme se navzájem prohlíželi a myslím, že ani jeden z nás nebyl ostatními dvakrát unesen. Rozhodli jsme se ale chovat se k sobě přátelsky, když máme podstoupit stejný výcvik.

Chvíli jsme nesměle klepali, ale nic se nedělo. Jeden z těch dvou se tedy sehnul a sebral velký kámen, kterým opravdu způsobil hluk dostatečně velký, aby přivolal pozornost. Objevil se mnich mávající holí, která našim vyděšeným očím připadala jak menší strom. „Co tady chcete, ďáblíci?" zvolal. „Myslíte, že nemám nic lepšího na práci než otvírat takovým, jako jste vy?" „Chceme se stát mnichy," odpověděl jsem. "Vypadáte spíš jako tři rošťáci," řekl. „Čekejte tady a ani se nehněte, představený akolytů vás přijme, až bude mít čas." Pak práskl dveřmi takovým způsobem, že téměř srazil k zemi jednoho z těch dvou chlapců, který se k nim neprozřetelně postavil příliš blízko. Posadili jsme se na zem, nohy nás od dlouhého stání už bolely. Do lámaserie přicházeli lidé a zase odcházeli. Malým okénkem se k nám nesla příjemná vůně jídla a mučivě nám vnucovala myšlenku na utišení našeho rostoucího hladu. Jídlo tak blízko, a přece tak naprosto nedosažitelné.

Konečně se dveře prudce rozletěly dokořán a na prahu stanul vysoký vyzáblý člověk. „No tak!" zařval. „Co vlastně chcete, vy zatracení lumpové?" „Chceme být mniši," řekli jsme.

„Proboha," zvolal. „Jaký odpad to v dnešní době přichází do lámaserie!" Pokynul, abychom vstoupili do rozlehlého dvora obehnaného zdí, táhnoucí se po obvodu celého pozemku lámaserie. Vyptával se nás, co jsme, kdo jsme a proč vůbec jsme. Bez velké námahy jsme se dovtípili, že jsme na něj neudělali ani trochu dobrý dojem. Prvnímu, který byl synem pastýře, řekl: „Běž rychle dovnitř a jestli dokážeš obstát ve zkoušce, budeš smět zůstat." Druhému řekl:„Ty mládenče, cos to povídal? Tatínek je řezník? Rozčtvrcovač masa? Porušovatel Buddhových zákonů? A ty si troufáš přijít sem? Koukej co nejrychleji vypadnout, nebo tě dám mrskat po celou zpáteční cestu." Jak po něm mnich natáhl ruku, ubohý nešťastný chlapec v náhlém záchvatu spěchu dočista zapomněl na únavu. Bleskurychle se otočil a vyrazil kupředu, zanechávaje za sebou malé obláčky zvířeného prachu, jak se jeho nohy v letu dotýkaly země. Už jsem zbýval jen já, sám

samotinký o svých sedmých narozeninách. Vychrtlý mnich se tak divoce podíval mým směrem, že jsem div na místě neomdlel. Hrozivě mával holí: „A co ty? Kohopak to tady máme? Aha! Mladý princ, který se chce dát na víru. Nejdřív musíme zjistit, co jsi zač, můj milý. Poznat, z jakého jsi těsta. Tohle není místo pro slaboučká a rozmazlená princátka. Udělej čtyřicet kroků nazpátek a sedni si do pozice rozjímání, dokud ti neřeknu jinak, a ať sebou ani nehneš!" Načež se prudce otočil a odešel. Smutně jsem zvedl svůj dojemný raneček a poodstoupil těch čtyřicet kroků. Klekl jsem si a pak jsem se usadil se zkříženýma nohama tak, jak mi bylo nařízeno. A tak jsem tam proseděl den. Bez hnutí. Vanul proti mně prach a vytvářel malé hromádky v jamkách mých dlaní obrácených vzhůru, usazoval se mi na ramenou a padal do vlasů. Když se slunce začalo schylovat k západu, můj hlad ještě vzrostl a krk jsem měl v plameni od kruté žízně. Vždyť jsem od samého svítání nic nejedl ani nepil. Kolemjdoucí mniši, a bylo jich hodně, mi nevěnovali pozornost. Občas se na chvilku zastavil nějaký pes, zvědavě si mě očuchal a potom odběhl i on. Prošla okolo banda kluků. Jeden z nich po mně lenivě hodil kamenem. Zasáhl mě do levé strany hlavy a z rány začala téct krev. Ale ani jsem sebou nehnul. Bál jsem se. Kdybych v téhle zkoušce odolnosti neuspěl, otec by mi nedovolil vrátit se tam, kde býval můj domov. Neměl jsem kam jít a nevěděl, co si počít. Nzbývalo mi než setrvat v nehybnosti rozbolavělý v každém svalu a ztuhlý v každém kloubu.

Slunce se skrylo za pohoří a potemněla obloha. Na černém nebi jasně zářily hvězdy. Za okny lámaserie se rozblikaly tisíce máslových lampiček. Zvedl se ledový vítr, províval listím vrb, které o sebe šustilo, a kolem mě se ozývaly všechny ty slabé zvuky, které dohromady tvoří podivný hlas noci.

Přesto jsem setrval dál bez hnutí z nejpádnějšího ze všech důvodů. Byl jsem příliš zděšený, než abych měl sílu se pohnout, a také jsem byl velmi ztuhlý. Konečně se ozvalo měkké našlapování blížících se mnišských sandálů, které se šouravě blížilo po štěrkové cestě; kroky starce, který obezřetně postupuje tmou. Stanula přede mnou postava, obrys starého mnicha, sukovitého a shrbeného pod tíhou let plných odříkání. Ruce se mu třásly stářím a to mě dost znepokojilo, neboť jsem viděl, jak bryndá čaj, který přinášel v jedné ruce. Ve druhé ruce držel mističku s campou. Podával mi obojí. V prvním okamžiku jsem se ani nepohnul, abych po jídle sáhl. Uhodl mé myšlenky a řekl: „Vezmi si to, synáčku, protože za tmy se můžeš pohybovat." A tak jsem vypil čaj a přendal si campu do vlastní misky. Starý mnich pravil: „Teď spi, ale jakmile se objeví první sluneční paprsky, zaujmi znovu své místo ve stejné pozici, protože tohle je zkouška a ne svévolná krutost, za kterou ji teď můžeš považovat. Jenom ti, kdo v této zkoušce obstojí, mohou v našem řádu usilovat o dosažení vyšších

hodností." S těmito slovy sebral šálek a misku a odešel. Vstal jsem, protáhl si nohy, pak jsem se položil na bok a dojedl campu. Byl jsem už skutečně vysílený, a tak jsem si v zemi vyhloubil dolík přizpůsobený mé kyčelní kosti, náhradní šaty jsem si složil pod hlavu a ulehl.

Prvních sedm let mého života nebylo lehkých. Otec byl odjakživa přísný, strašlivě přísný, ale tohle byla přece jenom má první noc mimo domov a celý den jsem strávil v jedné pozici o hladu, žízni a bez pohnutí. Neměl jsem tušení, co mě druhý den čeká nebo co dalšího se ode mne bude žádat. Teď jsem ale musel spát sám pod mrazivým nebem, sám se svou hrůzou z tmy, sám s hrůzou z příštích dnů.

Připadlo mi, že sotva jsem zamhouřil oči, už mě budil hlas trubky. Otevřel jsem oči a viděl, že to bylo jen zdánlivé svítání, kdy se první světlo blížícího se dne odráží na obloze za horami. Ve spěchu jsem se Posadil a znovu zaujal pozici rozjímání Lámaserie přede mnou se zvolna probouzela k životu. Zpočátku vypadala jako spící město, mrtvě jak opuštěná loď. Pak… jemné vydechnutí, jako by se probouzel spáč. To začalo přerůstat do šumění, z kterého přešlo do hlubokého bzukotu, jako když bzučí včely za horkého letního dne. Občas se ozvala trubka, jako když někde v dálce tlumeně cvrliká pták, a také hluboké a chraplavé volání lastury, podobné žabímu kvákání ozývajícímu se z bažin. S přibývajícím světlem začaly za otevřenými okny přecházet sem tam malé skupinky oholených hlav, za okny, která při prvních záblescích světla těsně před úsvitem vyhlížela jak prázdné oční důlky čistě obrané lebky. Den stárnul a já se cítil stále ztuhlejší, ale neměl jsem odvahu se pohnout, ani jsem si netroufal usnout, vždyť kdybych se hnul a selhal ve zkoušce, neměl bych vůbec kam jít. Otec to řekl velice jasně, že když mě lámaserie nebude chtít, ani on mě už nepřijme zpátky. Z různých budov vycházely skupinky mnichů a ubíraly se za svými tajuplnými záležitostmi. Kolem se potloukali malí kluci a občas mým směrem kopli spršku prachu a drobných kamínků či pronášeli sprosté poznámky. Jelikož z mé strany nepřicházela žádná odezva, měli té neplodné zábavy brzy dost a odešli hledat lépe spolupracující oběti. Když s nadcházejícím večerem začalo světla opět ubývat, znovu se máslové lampičky v budovách lámaserie probudily k životu. Brzy nato zjasňovala tmu už jen slabá zář hvězd, protože v té době měsíc vycházel pozdě. Jak se u nás říká, měsíc byl mladý a nemohl se pohybovat rychle.

Propadl jsem obavám; zapomněli snad na mě? Anebo je to další zkouška, během které budu ponechán úplně bez jídla? Po celý dlouhý den jsem se nepohnul a teď už jsem byl hlady na omdlení. Najednou ve mně vzplanula naděje, divže jsem nevyskočil. Ozval se šustivý zvuk kroků a přiblížila se nezřetelná silueta. Pak jsem zjistil, že je to ohromný černý

buldok, který si za sebou něco táhl. Ani si mě nevšiml a běžel za svým nočním posláním, aniž by ho jakkoliv zajímala má tísnivá situace. Moje naděje se zhroutily. Bylo mi do pláče. Abych úplně nepodlehl slabosti, musel jsem si připomenout, že jen holky a ženské dělají takové hlouposti.

Konečně jsem zaslechl starce přicházet. Tentokrát se na mě podíval přívětivěji a řekl: „Jídlo a pití, synáčku, ale ještě není konec. Ještě tě čeká zítřejší den, a tak si dej pozor, ať se nepohneš, protože tolik jich selže v hodině jedenácté." S těmito slovy se otočil a odešel. Přitom jak mluvil, jsem vypil čaj a znovu si přendal campu do vlastní misky. Zase jsem se uložil, ale rozhodně o nic víc šťastnější než předešlé noci. Jak jsem tam ležel, žasl jsem nad nespravedlností toho všeho; vůbec jsem se nechtěl stát mnichem žádné sekty, žádného zaměření či druhu. Nebyla mi dána větší volba než soumarovi hnanému přes horský průsmyk. A tak jsem usnul.

Když jsem příštího — třetího dne seděl ve své pozici rozjímání, cítil jsem, jak už na mě jde slabost a závratě. Připadalo mi, že se lámaserie vznáší v jedovaté koláži složené z budov, z pestrobarevných světel, purpurových skvrn, a to všechno je promícháno jako břečka s horami a mnichy. S vypětím všech sil se mi nakonec přece jen podařilo ten záchvat mdloby ze sebe setřást. Děsil jsem se při pomyšlení, že bych mohl selhat teď po tom všem prožitém utrpení. Přitom se mi začalo zdát, že se hrany kamenů pode mnou zašpičatěly do ostří nožů, která mě rozdírala na nejnepříhodnějších místech. V jednom z jasnějších okamžiků mě napadlo, jak se mám, že nejsem slepice, která musí sedět na vejcích a je nucena vysedávat ještě déle než já.

Zdálo se, že slunce stojí nehnutě. Den mi připadal nekonečný, ale nakonec světlo přece jen zesláblo a večerní vítr si začal pohrávat s pírkem, které utrousil pták letící kolem. A znovu jedno po druhém se v oknech rozzářila světýlka. „Doufám, že dneska v noci už umřu," pomyslel jsem si. „Tohle už prostě nevydržím." Právě v tom okamžiku se ve vzdálených dveřích objevila vysoká postava představeného akolytů. „Pojďsem, chlapče!" zavolal. Ve snaze postavit se na ztuhlé nohy jsem padl tváří k zemi. „Hochu, jestli máš chuť si odpočinout, můžeš tam zůstat ještě jednu noc. Nebudu na tebe dál čekat." Chvatně jsem hrábl po svém ranečku a potácel se k němu. „Pojď dovnitř," řekl, „a běž na večerní bohoslužbu. Ráno se pak u mě přihlas."

Uvnitř bylo teplo a bylo tam cítit útěšnou vůni kadidla. Mé smysly vytříbené hladem mi sdělily, že někde docela blízko je jídlo, a tak jsem se připojil k zástupu, který se ubíral někam vpravo. Jídlo — campa a čaj s máslem. Prodral jsem se do přední řady, jako bych v tom měl celoživotní praxi. Mniši marně chňapali po mém copánku, jak jsem se jim proplétal

mezi nohama, ale hnal jsem se za jídlem a nic mě teď nemohlo zastavit.

S trochou jídla v žaludku jsem se cítil o něco líp a šel jsem za zástupem na večerní bohoslužbu do vnitřního chrámu. Byl jsem příliš unavený, než abych cokoliv vnímal, ale stejně se o mě nikdo nestaral. Když mniši v řadě za sebou vycházeli ven, vklouzl jsem za obrovský pilíř a natáhl se na kamenné podlaze s ranečkem pod hlavou. Spal jsem.

Omračující rána — měl jsem pocit, že mi praskla hlava — a zvuk hlasů. „Nový kluk. Jeden z urozených. Pojďte, zakroutíme mu krk!" Jeden ze zástupu akolytů mával mým rezervním úborem, který mi vytáhl zpod hlavy, jiný se zmocnil mých plstěných bot. Měkká a kašovitá hmota campy mě zasáhla do tváře. Rány a kopance na mě jen pršely, ale nekladl jsem odpor, poněvadž jsem se domníval, že by to mohlo patřit ke zkoušce, aby se zjistilo, jestli dbám šestnáctého zákona, který přikazoval: Snášej utrpení a neštěstí trpělivě a s pokorou. Náhle se ozvalo pořádné zařvání: „Co se to tady děje?" Následoval zděšený šepot: „Ach, to je starý Kostitřes na číhané." Jak jsem si vytíral campu z očí, představený akolytů se sehnul a vytáhl mě za cop na nohy. „Pitomče! Slabochu! Ty a jeden z budoucích vůdců? To tak! Tumáš a tumáš!" Rány, a pěkně tvrdé, se na mě sypaly jako krupobití. „Slabošské budižkničemu, vždyť se to nedokáže ani bránit!" Připadalo mi, že bití nebere konce. Zdálo se mi, jako bych znovu zaslechl slova, kterými se se mnou starý Cu loučil: „Ale ty se chovej, jak se sluší a patří a pamatuj na všechno, co jsem tě naučil." Bez přemýšlení jsem se otočil a použil malého stisknutí, jak mě to naučil Cu. Představený byl zaskočen a s bolestivým zalapáním po dechu mi přeletěl přes hlavu, narazil na kamennou podlahu, svezl se po ní nosem, až si ho celý odřel, a zastavil se až tehdy, když s hlasitým řachnutím narazil hlavou do kamenného pilíře. „To je má smrt," pomyslel jsem si, „je konec celého mého trápení." Zdálo se, že celý svět znehybněl. Ostatní kluci stáli bez dechu. Vysoký kostnatý mnich vyskočil s hlasitým zařváním na nohy a bylo vidět, jak mu teče krev z nosu. Rval, to ano, ale řval smíchy. „Mladý bojovný kohout, co? Nebo krysa zahnaná do úzkých? Které z těch dvou? Ach, to budeme muset zjistit!" Otočil se, ukázal na velkého neohrabaného čtrnáctiletého kluka a řekl: „Ty Nauangu, jsi největší rváč a násilník téhle lámaserie. Ukaž, jestli syn honáka jaků předčí syna knížete, když jde o to se bít."

Poprvé jsem pocítil vděk k Cuovi, starému policejnímu mnichu. Za svých mladších let býval přeborníkem džuda v Kchamu. (Tibetský systém je odlišný a dokonalejší, ale budu ho v této knize nazývat „džudo", protože tibetský název by západnímu čtenáři nic neřekl.) Naučil mě — jak sám říkával — „všechno, co znal." Musel jsem zápasit s dospělými muži a v této disciplíně, kde síla a věk nerozhodují, jsem skutečně získal značnou

obratnost. Teď, když jsem věděl, že moje budoucnost závisí na výsledku tohoto zápasu, jsem se konečně cítil úplně šťastný.

Nauang byl silný a dobře stavěný kluk, ale pohybově velice nemotorný Viděl jsem, že je zvyklý na hrubé pěstní rvačky, kde mohl využít fyzické síly. Vrhl se na mě s úmyslem pevně mě sevřít a znehybnit. Díky Cuovi a jeho tréninku, někdy až surovému, jsem se teď nevylekal. Jak se na mě Nauang hnal, uhnul jsem stranou a lehce mu zakroutil paží. Smekly se pod ním nohy, opsal půlkruh a padl na hlavu. Okamžik ležel na zemi a sténal, pak vyletěl na nohy a skočil po mně. Hodil jsem sebou na zem a v okamžiku, kdy se přiblížil nade mne, jsem napřáhl nohu. Tentokrát se prudce zatočil kolem vlastní osy a dopadl na levé rameno. Pořád však ještě neměl dost. Ostražitě okolo mě obcházel, pak uskočil stranou a chňapl po těžké kadidelnici, kterou uchopil za řetězy a rozhoupal proti mně. Taková zbraň je pomalá, těžkopádná a lze se jí velice snadno vyhnout. Postoupil jsem pod jeho rozpřažené paže a lehce mu vrazil prst do kořene krku, jak mi Cu tak často ukazoval. Svalil se, jako když se valí kámen po horském svahu, z oslábl ých prstů mu vyklouzly řetězy a kadidelnice letěla jak olověné závaží vystřelené z praku na skupinu přihlížejících kluků a mnichů.

Nauang byl v bezvědomí asi půl hodiny. Tohoto zvláštního „hmatu" se často užívá, aby se uvolnil duch z těla k astrálním cestám a podobným účelům.

Představený akolytů ke mně přistoupil, plácl mě po zádech, divže jsem nepadl na obličej a vyslovil poněkud rozporuplné prohlášení: „Chlapče, ty jsi muž!" Velice troufale jsem odpověděl: „Vysloužil jsem si v tom případě, pane, trochu jídla, prosím? Měl jsem ho v posledních dnech tak málo." „Klidně se, můj chlapče, najez a napij dosyta a potom řekni jednomu z těchhle chuligánů — od téhle chvíle jsi jejich vedoucí — ať tě zavede ke mně."

Stařičký mnich, který mi nosil jídlo, nežli jsem vstoupil do lámaserie, ke mně přišel a řekl mi: „Synáčku, dobře sis vedl, Nauang byl postrachem akolytů. Ty teď přebíráš jeho místo a budeš jim vládnout laskavě a se soucitem. Prošel jsi dobrou školou, dbej na to, ať používáš svých znalostí správným způsobem, aby se neukázalo, že padly do nepravých rukou. A teď pojď se mnou, dám ti najíst a napít."

Představený akolytů mě vlídně přivítal, když jsem vstoupil do jeho pokoje. „Posaď se, chlapče, posaď se. Chci se přesvědčit, jestli úroveň tvého vzdělání je stejně tak vysoká jako tvůj tělesný výkon. Budu se snažit tě nachytat, a tak si dej, chlapče, pozor!" Položil mi neuvěřitelné množství otázek, některé ústně, jiné písemně. Šest hodin jsme seděli

proti sobě na polštářích, až nakonec prohlásil, že je spokojený. Připadal

jsem si jak špatně vydělaná jačí kůže, provlhlá a splasklá. Vstal. „Chlapče," řekl, „pojď se mnou. Vezmu tě k hlavnímu opatovi. Je to neobvyklá pocta, ale poznáš proč. Pojď."

Šel jsem za ním širokými chodbami kolem řádových kanceláří, kolem vnitřních chrámů a učeben. Potom po schodech nahoru, dalšími točitými chodbami, kolem Síní Bohů a skladišť bylin. Ještě po dalších schodech vzhůru, až jsme se konečně vynořili na ploché střeše a kráčeli k příbytku hlavního opata, který byl na ní postaven. Pak dveřmi obloženými zlatými výplněmi kolem zlatého Buddhy, okolo symbolu lékařství, až do soukromého pokoje hlavního opata. „Ukloň se, chlapče, ukloň se a dělej totéž co já. Pane, tady je chlapec Úterý Lobsang Rampa." Po těchto slovech se představený akolytů třikrát uklonil a padl na kolena tváří k zemi. Udělal jsem totéž, a sotva jsem popadal dech, jak jsem se snažil vykonat všechno co nejlépe. Netečný hlavní opat se na nás podíval a řekl: „Sedněte." Posadili jsme se po tibetském způsobu na polštáře se zkříženýma nohama.

Hlavní opat se na mě dlouho bez pohnutí díval, aniž by promluvil. Pak řekl: „Úterý Lobsangu Rampo, vím o tobě všechno, všechno, co bylo předpovězeno. Zkouška tvé odolnosti byla krutá, ale mělo to svůj dobrý důvod. Ten důvod se dozvíš až v pozdějších letech. Pro tuto chvíli věz, že z každého tisíce mnichů se jen jediný hodí pro vyšší vývoj, vyšší poslání. Ostatní jdou s proudem jako stádo a konají svou každodenní práci. Jsou to manuálové, kteří točí modlitebními mlýnky, aniž by přemýšleli, proč. O takové nouzi nemáme, máme však nouzi o ty, kdo v sobě ponesou naše vědění a předají ho, až bude později naše země zastřena cizím mrakem. Dostane se ti zvláštního výcviku, a to velice intenzivního, a za pár krátkých let získáš větší vzdělání, než láma obvykle nabude za celý dlouhý život. Ta cesta bude obtížná a často i bolestivá. Posílit jasnovidnost vnějším zásahem je bolestivé a pohybovat se po astrálních úrovních vyžaduje nervy, kterými nedokáže nic otřást, a odhodlání pevné jako skála."

Pozorně jsem poslouchal a všechno si pečlivě ukládal do paměti. Připadalo mi to všechno příliš složité. Vždyť já přece ani tak silnou vůli nemám! Pokračoval: „Tady vystuduješ medicínu a astrologii. Poskytneme ti veškerou pomoc, kterou jsme schopni dát. Proděláš rovněž výcvik v esoterických uměních. Tvoje životní dráha je už načrtnutá, Úterý Lobsangu Rampo. I když je ti teprve sedm let, mluvím s tebou jako s mužem, protože jako muž jsi byl vychován." Sklonil hlavu a představený akolytů vstal a hluboce se uklonil. Udělal jsem totéž a společně jsme vyšli ven. Teprve když jsme se octli zpátky v jeho pokoji, představený přerušil mlčení- „Chlapče, budeš muset po celou dobu tvrdě pracovat. Pomůžeme ti, co nám síly budou stačit. A teď tě musím odvést oholit hlavu." Když se v Tibetu

chlapec dá na cestu kněžství, oholí mu hlavu až na jeden pramen vlasů. Ten se odstraní, když chlapec obdrží své „kněžské jméno" a svoje dřívější odkládá. 0 tom ale více až trochu později.

Představený akolytů mě vedl točitými chodbami do malé místnůstky „holičství". Tady mě vyzvali, abych si sedl na zem. „Tam-čó," řekl představený, „ohol tomuhle chlapci hlavu. Ustřihni mu i kadeř jména, protože jméno dostane ihned." Tam-čó pokročil kupředu, vzal můj copánek do pravé ruky a zvedl ho vzhůru. „Ach, chlapče! Pěkný copánek, hezky napuštěný máslem, dobře ošetřovaný. To bude radost takový uříznout." Odkudsi vytáhl ohromné nůžky — takové, jaké naše služebnictvo používalo ke stříhání rostlin. „Pojď sem, Tyše," zařval, „podrž mi nahoře tenhle konec copu." Pomocník Tyše přiběhl a podržel můj cop tak napjatý, že mě téměř zvedl ze země. S vyplazeným jazykem a za doprovodu mnoha drobných pazvuků se Tam-čó začal ohánět těmito žalostně tupými nůžkami, až mi cop ustřihl. To byl ale teprve začátek. Pomocník přinesl misku horké vody, tak horké, že jsem bolestí poskočil, když mi ji vylil na hlavu. „Co je ti, chlapče? Opařil ses?" Odpověděl jsem, že ano, a on řekl: „To nevadí, takhle se vlasy holí snadněji!" Uchopil trojhrannou břitvu velice podobnou nástroji, který jsme měli doma na oškrabávání podlah. Když už to trvalo celou věčnost, jak se mi zdálo, měl jsem konečně hlavu dočista zbavenou vlasů.

„Pojď se mnou," řekl představený. Vzal mě do svého pokoje a vytáhl velikou knihu. „Hm, tak jak ti máme říkat?" Dlouho si pro sebe cosi mumlal. Až vtom: „Tak! Už to mám! Od nynějška se budeš jmenovat Sabi-mar Lha-lu." V této knize budu ale používat dál jméno Úterý Lobsang Rampa, protože je to pro čtenáře snadnější.

Do třídy jsem byl uveden s pocitem, že jsem holý jak čerstvě snesené vejce. Vzhledem k tomu, že jsem z domova získal tak dobré vzdělání, usoudili, že úroveň mých znalostí je nadprůměrná, a proto jsem byl zařazen do třídy sedmnáctiletých akolytů. Připadal jsem si jako trpaslík mezi obry. Ostatní viděli, jak jsem se vypořádal s Nauangem, a tak už jsem neměl nesnáze s nikým, s výjimkou incidentu s jedním velkým a hloupým hochem. Přiblížil se ke mně zezadu a položil mi své velké, špinavé ruce na hlavu ještě velmi rozbolavělou. Stačilo jenom udělat rychlý pohyb a píchnout ho prsty do loktů, aby se za bolestného nářku odporoučel. Zkuste někoho praštit do obou „brňavek" naráz a uvidíte! Cu mě skutečně vyučil dobře. Učitelé džuda, se kterými jsem se později v týdnu setkal, Cua všichni znali a shodně říkali, že je to nejlepší „znalec džuda" v celém Tibetu. Hoši mě už pak neobtěžovali. Náš učitel, který byl právě otočený zády, když mi ten kluk sáhl na hlavu, hned pochopil, co se děje. Tolik se

smál tomu, jak to dopadlo, že nás propustil dřív.

Bylo kolem půl deváté večer, a tak jsme měli asi tři čtvrtě hodiny volna před začátkem chrámových bohoslužeb ve čtvrt na deset. Má radost ale netrvala dlouho. Když jsme vycházeli z místnosti, jeden láma na mě kývl. Přistoupil jsem k němu a on řekl: „Pojď se mnou." Šel jsem za ním a už jsem se předem bál, co se zas na mě chystá. Zamířil do hudební síně, kde bylo asi dvacet chlapců, o kterých jsem věděl, že to jsou nováčci jako já. Tri hudebníci seděli u svých nástrojů, jeden u bubnu, druhý měl lasturu, třetí stříbrnou trubku. Láma řekl: „Zazpíváme si, abych posoudil vaše hlasy pro kůr." Muzikanti spustili velice známý nápěv, který uměl zazpívat každý. Zanotovali jsme. Učitel hudby zdvihl obočí. Zmatený výraz jeho tváře byl vystřídán výrazem skutečného utrpení. Začal mávat rukama na protest. „Dost! Dost!", zvolal. „Při tomhle se musejí sviet i bohové. Teď začnete znovu a pořádně." Začali jsme zpívat od začátku. Zase nás zastavil. Tentokrát zamířil rovnou ke mně: „Hňupe," vykřikl, „děláš si ze mě šašky? Hudebníci nám to zahrají ještě jednou a ty budeš zpívat sám, když nechceš zpívat s ostatními." Muzika znovu spustila. Opět jsem se dal do zpěvu. Ne na dlouho. Učitel hudby na mě začal zuřivě mávat. „Úterý Lobsangu, mezi tvými talenty hudební nadání zahrnuto není. Za svých padesát pět let, co tu působím, jsem ještě neslyšel tak falešný hlas. Co falešný… Ten je naprosto mimo! Hochu, ty už si nezazpíváš. V hodinách zpěvu budeš studovat něco jiného. Při chrámových bohoslužbách zpívat nebudeš, sice tvůj falešný zpěv všechno pokazí. Můžeš jít, ty nehudební vandale!" Šel jsem.

Potloukal jsem se kolem, dokud jsem neuslyšel zvuk trubek ohlašujících, že je čas se shromáždit k poslední bohoslužbě. Včera večer — můj ty bože — je to možné, že to bylo teprve včera večer, kdy jsem byl přijat do lámaserie? Zdálo se mi, že je to celá věčnost. Cítil jsem, že spím vstoje a že už mám zas hlad. Snad to bylo tak lepší, protože kdybych byl najedený, byl bych se někde sesul na zem a spal. Někdo mě chytil za šaty a vyhoupl do vzduchu. Obrovský přátelsky vyhlížející láma si mě

vyzdvihl na široké rameno. „Pojď chlapče, přijdeš pozdě na bohoslužbu a pak to schytáš. A když přijdeš pozdě, nechají tě bez večeře a budeš se cítit prázdný jako buben." Vnesl mě až do chrámu a vybral si místo hned za polštáři chlapců. Opatrně mě usadil na podušku před sebou. Dívej se na mě a odpovídej totéž co já, ale když budu zpívat, tak ty cha! cha! buď zticha." Byl jsem mu skutečně vděčný za jeho pomoc, vždyť tak málo lidí ke mně bylo kdy laskavých. Vysvětlení, kterých se mi v minulosti dostalo, do mě buď z jednoho konce hulákali nebo z druhého vtloukali.

Musel jsem asi dřímat, protože když jsem se s trhnutím probral, zjistil jsem, že bohoslužba už skončila a veliký láma mě ve spánku odnesl do

refektáře a postavil přede mě čaj, campu a trochu vařené zeleniny. „Sněz to, chlapče, a pak se kliď do postele. Ukážu ti, kde budeš spát. Pro tuhle noc můžeš spát až do pěti do rána a pak přijď ke mně." To bylo poslední, co jsem slyšel, dokud jsem nebyl se značnými obtížemi v pět ráno probuzen chlapcem, který se ke mně minulý den choval přátelsky. Zjistil jsem, že se nalézám v rozlehlé místnosti a ležím na třech polštářích. „Láma Mingjur Tundrup mi řekl, že se mám postarat, abys byl v pět hodin vzhůru." Vstal jsem a narovnal polštáře ke stěně, jak jsem to viděl dělat jiné chlapce. Ostatní vycházeli a chlapec, který byl se mnou, řekl: „Musíme rychle na snídani a pak tě mám zavést k lámovi Mingjuru Tundrupovi." Začínal jsem se cítit o něco líp, ne že by se mi to místo líbilo, či že bych tam chtěl zůstat. Dospěl jsem ale k názoru, že vzhledem k tomu, že stejně nemám pražádnou volbu, budu sám sobě tím nejlepším přítelem, když se s tím smířím a nebudu dělat zbytečné drama.

U snídaně předčitatel odříkával cosi z jednoho ze sto dvanácti svazků buddhistického svatého Písma Kangjur. Musel si všimnout, že myslím na něco jiného, protože z ničeho nic zvolal: „Ty tam, malý nový chlapče, co jsem řekl naposled? Rychle!" Bleskově a dočista bez přemýšlení jsem odpověděl: „Řekl jste pane, tamhleten kluk nedává pozor a já ho teď nachytám!" To pochopitelně vyvolalo bouři smíchu a zachránilo mě před výpraskem za nepozornost. Předčitatel se usmál — vzácný to úkaz — a vysvětlil, že se ptal na text z Písma, ale že nicméně „pro tentokrát jsem z toho vyvázl".

Při každém jídle stojí předčitatelé za řečnickým pultem a čtou z posvátných knih. Mnichům není dovoleno při jídle mluvit, ani na něj myslet. Spolu s jídlem musí strávit i posvátné vědění. Sedali jsme všichni na zemi na polštářích a jedli se stolu vysokého asi čtyřicet pět centimetrů. Při jídle jsme nesměli tropit pražádný hluk, a už vůbec jsme měli zakázáno opírat se lokty o stůl.

Kázeň v Čokpori byla skutečně železná. Čokpori znamená „Železná hora". Ve většině lámaserií byly kázeň i životní styl organizovány nedostatečně. Mniši mohli pracovat či lenošit podle libosti. Možná tak jeden z tisíce měl zájem dělat nějaké pokroky, a to byli ti, ze kterých se stávali lámové, protože slovo láma znamená „vyšší" a nepřísluší každému mnichovi. V naší lámaserii byla kázeň přísná, ba až krutá. Měli jsme se stát specialisty, vůdci naší třídy, a proto v našem případě byl pořádek a výcvik považován za naprosto nezbytný. Nám chlapcům nebylo dovoleno nosit normální roucho akolytů, nýbrž jsme museli nosit červenohnědé roucho přijatých mnichů. Měli jsem také domácí pomocníky, ale to byli mniši služebníci, kteří měli na starost úklid a podobné stránky hospodaření

lámaserie. I my jsme se museli střídat v domácích pracích, aby bylo zaručeno, že se nám do hlavy nevloudí povýšenecké představy. Stále jsme museli mít na paměti staré buddhistické rčení: „Jdi osobním příkladem a čiň druhým jen dobro a ne zlo. To je podstata Buddhova učení." Náš hlavní opat Čamba Lá byl přísný jako můj otec a vyžadoval, aby se vždy okamžitě uposlechlo. Jedním z jeho oblíbených úsloví bylo: „Čtení a psaní jsou brány ke všem ostatním kvalitám," a tak jsme v tomto směru dostávali pořádně zabrat.

PÁTÁ KAPITOLA

V. Život jako čéla

Náš „den" v Čokpori začínal o půlnoci. Jakmile zaznělo půlnoční zatroubení, jehož ozvěna se nesla slabě osvětlenými chodbami, rozespalí jsme se skutáleli z polštářů, které nám sloužily za postel a ve tmě jsme hmatali po šatech. Všichni jsme spali nazí, což je v Tibetu, kde neexistuje falešný stud, úplně běžným zvykem. Když jsme se oblékli, nastrkali jsme si osobní věci do přední části oděvu, která tvořila kapsu, a vyšli jsme z místnosti. Vlekli jsme se po chodbách a rozhodně jsme v tu dobu nebyli v dobré náladě. Mimo jiné nás učili, že: „Je lepší odpočinout si s klidnou myslí, než sedět jako Buddha a modlit se, když jsme rozzlobení." Často mě napadala neuctivá otázka: „Tak proč nám tedy není dopřáno si s klidnou myslí odpočinout? Právě tohle půlnoční burcování mě tak přivádí k zuřivosti!" Nikdo mi ale nedal uspokojivou odpověď a já musel jít s ostatními do modlitební síně. Světelné paprsky nesčetných máslových lamp tu jenom obtížně pronikaly valícími se oblaky kadidlového dýmu. Ve chvějícím se světle mezi pohybujícími se stíny se zdálo, ze ohromné svaté sochy ožívají, uklánějí se a kývou v odpověď na náš sborový zpěv.

Stovky mnichů a chlapců sedělo na polštářích na zemi se zkříženýma nohama v řadách po celé délce sálu. Vždycky dvě řady byly k sobě obraceny tváří v tvář, takže první a druhá řada se dívaly na sebe, druhá

a třetí k sobě seděly zády a tak dále. Zpívali jsme chorály a nábožné písně podle zvláštních stupnic, protože na Východě se ví, že zvuky mají moc. Stejně tak jako tón hudby dokáže rozbít sklo, kombinace tónů je schopna vyvinout metafyzickou sílu. Také se předčítalo z Kangjuru. Byla to úžasná podívaná pozorovat tyto stovky mužů v rouchách barvy krve a se zlatými štólami, jak se kývají a zpívají v jednom rytmu za stříbřitého cinkání zvonečků a za dunění bubnů. Namodralá oblaka kadidlového dýmu se v kotoučích vinula okolo kolen bohů a občas se v neurčitém světle zdálo, že ta či ona socha se upřeně dívá přímo na nás.

Bohoslužba trvala asi hodinu a pak jsme se vraceli na svá lůžka z polštářů a spali až do čtyř hodin do rána. Kolem čtvrt na pět začínala další bohoslužba. V pět jsme měli první jídlo, tedy campu a čaj s máslem. I během tohoto jídla odříkával předčitatel nepřetržitě své texty a po jeho boku stál bdělý dozorčí. Při tomto jídle se také dávaly veškeré zvláštní pokyny či informace. Mohlo se stát, že bylo něco potřeba ze Lhasy, a v tom případě byla během snídaně oznámena jména mnichů, kteří mají jít zboží koupit či vyzvednout. Udělovala se také zvláštní svolení pobývat mimo

lámaserii po takovou a takovou dobu a vynechat určitý počet bohoslužeb.

O šesté hodině jsme se shromáždili ve třídě na první část vyučování. Druhý náš tibetský zákon zní: „Budeš dbát náboženských předpisů a učit se." V nevědomosti svých sedmi let jsem nechápal, proč právě tímhle zákonem se máme řídit, když přitom zákon číslo pět „Budeš ctít starší a urozené," se přehlížel a porušoval. Všechny mé zkušenosti mě vedly k poznání, že být „urozený" je něco hanebného. Já jsem toho byl rozhodně obětí. Tenkrát mi nedošlo, že nezáleží na stupni urozenosti, ale na povaze toho kterého člověka.

V devět hodin ráno jsme šli na další bohoslužbu a přerušili tak vyučování asi na čtyřicet minut. Někdy to byla docela vítaná přestávka, ale ve tři čtvrtě na deset jsme museli být zpátky ve třídě. Začali jsme nový předmět a vyučování trvalo až do jedné. Pořád jsme se ale ještě nesměli jít najíst. Nejdřív byla na řadě půlhodinová bohoslužba a pak jsme dostali čaj s máslem a campu. Následovala hodina tělesné práce, abychom měli trochu pohybu a naučili se pokoře. Zdálo se, že většinou se mi podařilo vyfasovat ty nejhorší a nejnepříjemnější práce.

O třetí jsme se na hodinu hromadně odebrali na nucený odpočinek. Nesměli jsme se hýbat ani mluvit, museli jsme jen v klidu ležet. Tu chvíli neměl nikdo rád, protože hodina byla příliš krátká na usnutí, a příliš dlouhá na zahálení. Byli bychom věděli o mnohem lepších věcech, kterým jsme se v té době mohli věnovat! Po tomto odpočinku jsme se ve čtyři vraceli k učení. Byla to nejobávanější část dne, pět hodin bez přestávky, pět hodin, během kterých jsme nesměli za žádnou cenu opustit místnost, aniž bychom se vystavovali těm nejpřísnějším trestům. Naši vyučující měli úplně volnou ruku v používání tlustých rákosek a někteří z nich se pouštěli do trestání provinilců opravdu nadšeně. Jen ti, kdo už to vyloženě nemohli vydržet, či byli padlí na hlavu, žádali „o dovolení", ačkoliv věděli, že až se vrátí, trestu neujdou.

Naše vysvobození přicházelo až o deváté, kdy jsme dostávali poslední jídlo dne. Opět to byl čaj s máslem a campa. Občas — pouze občas — jsme měli zeleninu. Obvykle to byla řepa krájená na plátky anebo drobounké fazole. Byly syrové, ale pro hladové chlapce byly víc než přijatelné. Při jedné nezapomenutelné příležitosti, když mi bylo osm, jsme dostali pár nakládaných vlašských ořechů. Měl jsem je obzvlášť rád, protože jsem je často jídával doma. Teď jsem se bláhově pokusil o výměnu s jedním chlapcem: dám mu své rezervní roucho za jeho porci vlašských ořechů. Dozorce to uslyšel a já byl předvolán doprostřed sálu a musel se přiznat k svému hříchu. Za trest za svoji „lačnost" jsem byl ponechán čtyřiadvacet hodin bez jídla a pití. Náhradní roucho mi bylo zabaveno, jelikož se řeklo,

že ho stejně nepotřebuji, „když jsem byl ochoten vyměnit ho za něco, co nebylo nezbytné".

V půl desáté jsme se ukládali na podušky, naše „postele". Nikdy se nestalo, že by se někdo opozdil! Myslel jsem, že mě ten dlouhý denní rozvrh zabije, myslel jsem, že se každou chvíli svalím mrtvý nebo že usnu a už se v životě nevzbudím. Ze začátku jsme se s ostatními nováčky schovávali v koutech, abychom si trochu zdřímli. Ale docela brzo jsem si na ten časový rozvrh zvykl a už mi vůbec nepřišlo, že je tak dlouhý.

Bylo skoro šest hodin ráno, když jsem se s pomocí chlapce, který mě probudil, ocitl přede dveřmi lámy Mingjura Tundrupa. I když jsem ani nezaklepal, zavolal, abych vstoupil. Jeho pokoj vypadal velmi příjemně a měl na stěnách nádherné obrazy, z nichž některé byly namalovány přímo na stěnách, a jiné byly na hedvábí a zavěšené. Na nízkých stolcích bylo rozloženo pár drobných sošek představujících bohy a bohyně. Sošky byly z nefritu, zlata či smaltované. Na stěně také viselo veliké Kolo života. Láma seděl na polštáři v lotosové pozici a na nízkém stolku před sebou měl množství knih, z nichž jednu četl ve chvíli, kdy jsem vstoupil.

„Posaď se tady vedle mě, Lobsangu," řekl, „musíme si spolu popovídat o spoustě věcí, ale nejdřív se tě zeptám na něco důležitého pro muže, který roste: najedl a napil ses dost?" Ujistil jsem ho, že ano. „Pan opat řekl, že můžeme pracovat spolu. Zpětně jsme určili tvé předchozí vtělení a bylo dobré. Teď v tobě chceme znovu rozvinout určité schopnosti a dovednosti, které jsi tehdy měl. Chceme, abys během několika krátkých let dosáhl více znalostí, než získá láma za velmi dlouhý život." Odmlčel se a dlouho se na mě upřeně díval. Jeho pohled jako by mnou pronikal. „Všichni lidé si musí svobodně zvolit svou cestu," pokračoval, „a tvá cesta bude po čtyřicet let obtížná, pokud si vybereš tu správnou, zajistí ti však veliké dobrodiní v příštím životě. Nesprávná cesta ti poskytne pohodlí, potěšení a bohatství v tomto životě, ale nebudeš se dál rozvíjet. Ty a jenom ty sám si musíš vybrat." Odmlčel se a podíval se na mě.

„Pane," odpověděl jsem, „tatínek mi řekl, že když neuspěji v lámaserii, nemám se vracet domů. Jak by se mi tedy mohlo dostat potěšení a pohodlí, když ani nemám domov, kam bych se vrátil? A kdo mi ukáže tu správnou cestu, když si ji vyberu?" Usmál se na mě a odpověděl: „Copak jsi už zapomněl? Stanovili jsme zpětně tvé předešlé vtělení. Když si vybereš nesprávnou cestu, tu pohodlnou, budeš dosazen do lámaserie coby Živoucí vtělení a za několik let budeš opatem. Tvůj otec by tohle za selhání nepovažoval!"

Cosi v jeho hlase mě přivedlo k další otázce: „A považoval byste to vy za selhání?"

„Ano," odpověděl, „vzhledem k tomu, co vím, bych to za selhání považoval."

„A kdo mi ukáže cestu?"

„Já tě povedu, když si tu správnou cestu vybereš, ale musíš se rozhodnout sám, nikdo tvou volbu nesmí ovlivnit."

Díval jsem se na něj, prohlížel si ho. Líbilo se mi, co jsem viděl. Veliký muž s bystrýma černýma očima. Široká upřímná tvář s vysokým čelem. Ano, líbilo se mi, co jsem viděl. I když mi bylo teprve sedm let, měl jsem za sebou těžký život a setkal se s mnoha lidmi, takže jsem skutečně poznal, jestli je člověk dobrý.

„Pane," řekl jsem, „rád bych se stal vaším žákem a vydal se správnou cestou." A dodal jsem, tuším, poněkud zasmušile: „Mně se ale přece jen dřina nelíbí!"

Rozesmál se a jeho smích byl hluboký a hřejivý. „Lobsangu, Lobsangu, nikdo z nás nemá dřinu opravdu rád, ale jen málokdo je tak upřímný, aby to přiznal." Podíval se do svých papírů. „Brzy ti budeme muset provést malou operaci hlavy, abychom rozvinuli tvoji jasnovidnost a pak urychlíme tvé studium hypnózou. Dovedeme tě daleko v metafyzice, stejně tak jako v medicíně!"

Bylo mi trochu úzko, zas další dřina na cestě. Měl jsem pocit, že ve svém sedmiletém životě jsem musel pořád těžce pracovat a málo si hrál a málo pouštěl draky. Jako by láma věděl, na co myslím. „Ale ano, mladíku. Později ještě zažiješ hodně pouštění draků, těch skutečných, kteří unesou člověka. Nejdřív však musíme určit, jak nejlíp rozvrhnout tvoje učení." Vrátil se ke svým papírům a probíral se v nich. „Počkej… od devíti do jedné. Ano, to pro začátek postačí. Přijď sem každý den v devět ráno místo bohoslužby a uvidíme, o jakých zajímavých věcech si můžeme povídat. Začneme od zítřka. Chceš něco vzkázat tatínkovi či mamince? Dneska se s nimi uvidím, abych jim odevzdal tvůj cop!"

Užasl jsem. Když nějaká lámaserie přijala chlapce, ustřihli mu cop a oholili hlavu a cop poslali rodičům prostřednictvím malého akolyta, který jim ho odevzdal na znamení toho, že jejich syn byl přijat. A teď se láma Mingjur Tundrup chystal doručit můj cop osobně. To znamenalo, že mě přijímá za svého osobního svěřence, za svého „duchovního syna". Tento láma byl velice významný a vzdělaný muž, který se těšil té nejskvělejší pověsti po celém Tibetu. Věděl jsem, že pod vedením takovéhoto člověka nemohu selhat.

To dopoledne po návratu do třídy jsem byl naprosto nepozorným žákem. V myšlenkách jsem byl úplně mimo a učitel měl spoustu času a příležitostí ukojit svoji radost potrestáním alespoň jednoho malého chlapce!

Zdála se tolik krutá ta přísnost učitelů. Pak jsem si ale pro útěchu řekl, že proto jsem tady, abych se něco naučil, že z toho důvodu jsem se znovu vtělil, přestože jsem si honem nedokázal vybavit, co vlastně jsem se to měl znovu naučit. V Tibetu pevně věříme v převtělování. Jsme přesvědčeni, že když někdo dosáhne určitého vyspělého vývojového stupně, může si vybrat, že buď přejde na další úroveň existence, nebo se vrátí na zem, aby se toho naučil ještě víc anebo pomohl jiným. Může se stát, že nějaký moudrý člověk má v životě určité poslání, ale zemře dřív, nežli své dílo dovede do konce. Podle naší víry se v tom případě může vrátit a dokončit svůj úkol za předpokladu, že výsledek bude ku prospěchu jiným. Jen u velice mála lidí bylo možné vystopovat Jejich předchozí reinkarnace a bylo zapotřebí, aby měli určité znaky, jinak to nákladnost a časová náročnost znemožňovaly. Těm, kteří jako já příslušné znaky měli, se říkalo „Živoucí vtělení". V mládí se s nimi zacházelo tím nejpřísnějším z přísných způsobů — tak, jako to bylo u mě — ale v pozdějším věku se stávali předmětem hluboké úcty. V mém případě jsem měl být podroben zvláštnímu procesu, aby bylo posíleno a rozvinuto mé okultní vědění. Tehdy jsem ještě netušil proč!

Sprška ran do zad mě rázem vrátila do reality školní třídy. „Troubo, hňupe, blbečku! Že by démoni rozumu pronikli skrze tvou tlustou lebku? To tedy dokázali víc než já. Máš štěstí, že už je čas jít na bohoslužbu." Při těchto slovech mi rozzuřený učitel vrazil poslední pořádnou ránu na pamětnou a důstojně vyšel ze třídy. Chlapec vedle mě řekl: „Nezapomeň, že dneska odpoledne jsme na řadě jít pracovat do kuchyní. Doufejme, že se nám naskytne příležitost naplnit si pytlíky na campu." Práce v kuchyních byla těžká a mniši, kteří tam pracovali „nastálo", s námi chlapci zacházeli jako s otroky. Ti z nás, na kterých byla řada jít pracovat do kuchyní, neměli nárok na hodinu odpočinku. Plné dvě hodiny perné práce a pak zas rovnou zpátky do třídy. Někdy nás v kuchyních zdrželi déle, a tak jsme přicházeli pozdě na vyučování. Čekal tam na nás naštvaný učitel a rozdával rány holí na všechny strany, aniž by nám vůbec dal možnost vysvětlit, proč jdeme pozdě.

Můj první den práce v kuchyních byl málem i můj poslední. V houfu jsme váhavě sestupovali chodbami s kamennou dlažbou ke kuchyním. Ve dveřích jsme narazili na rozzlobeného mnicha: „Tak pojďte, lenoši, ničemní darebáci," křičel. „Prvních deset půjde dolů přikládat do ohňů." Byl jsem desátý. Sestoupili jsme po další řadě schodů. Žár byl nesnesitelný. Před sebou jsme uviděli planoucí světlo, světlo hučících ohňů. Kolem se povalovaly ohromné hromady jačího trusu, kterým se topilo v pecích. „Chopte se těch železných lopat a přikládejte, co vám síly stačí," řval

mnich, který měl službu. Byl jsem jen malá sedmiletá chudinka mezi ostatními z mé třídy, z nichž žádnému nebylo pod sedmnáct let. Stěží jsem lopatu uzvedl a jak jsem se namáhal přiložit palivo do ohně, vyklopil jsem ho mnichovi na nohy. Zařval vzteky, chytil mě za krk, zatočil mnou dokola a podrazil mi nohy. Letěl jsem pozpátku. Tělem mi projela strašlivá bolest a začal být cítit odporný zápach pálícího se masa. Padl jsem na rozžhavený konec tyče vyčnívající z topeniště. S výkřikem jsem se zhroutil na zem do žhavých oharků. V horní části levé nohy, téměř ve výšce kyčle, se mi tyč propálila masem, dokud se nezastavila o kost. Dodneška tam mám matnou, bílou jizvu, která mě pořád ještě trochu trápí. Právě podle této jizvy se v pozdějších letech mělo Japoncům podařit odhalit moji totožnost.

Vypukla vřava. Odevšad přibíhali mniši. Pořád jsem ještě ležel v horkém popelu, ale brzy mě z něho vytáhli. Povrchové popáleniny pokrývaly značnou část mého těla, ale spálenina, kterou jsem utrpěl na noze, byla skutečně vážná. Rychle mě odnesli nahoru k jednomu lámovi. Byl to lékař a ujal se úkolu zachránit mi nohu. Železo bylo rezavé, a když mi vniklo do nohy, úlomky rzi zůstaly v ráně. Musel ji prozkoumat lékařskou sondou a vybrat kousíčky rzi, aby ji vyčistil. Pak těsně přiléhajícím obvazem připevnil na ránu obklad z bylin drcených na prášek. Ostatní části těla mi potřel bylinným roztokem, který o hodně mírnil bolest popálenin. Cítil jsem, jak mi v noze škube a škube a byl jsem si jistý, že už nikdy nebudu chodit. Když láma skončil, zavolal mnicha, aby mě odnesl do malé postranní komůrky, kde jsem byl uložen na lůžko z polštářů. Pak přišel jiný starý mnich, sedl si vedle mě na zem a začal se za mě potichu modlit. V duchu jsem si říkal, jak je to pěkné, obětovat modlitby za mé zdraví až potom, co se neštěstí stalo. Taky jsem se rozhodl, že povedu dobrý život, protože už jsem měl osobní zkušenost s tím, jaké to je, když někoho mučí démoni ohně. Myslel jsem na obraz, který jsem před časem viděl a na kterém bodal démon nešťastnou oběť skoro do stejného místa, kde jsem se spálil i já.

Mohlo by se zdát, že mniši jsou příšerní lidé, vůbec ne takoví, jak by si je člověk představoval. Co se ale vůbec rozumí pod pojmem „mnich"? Máme tím slovem na mysli jakéhokoliv muže žijícího v lámaistické službě. Není řečeno, že to musí být řeholník. V Tibetu se může stát mnichem téměř každý. Často je chlapec „dán na mnicha", aniž by v té věci měl jakkoliv na vybranou. Nebo se někdo může rozhodnout, že už má dost pasení ovcí a chce mít zajištěnou střechu nad hlavou, když teplota klesne na čtyřicet pod nulou. Stane se tedy mnichem, ale ne pro své náboženské přesvědčení, nýbrž pro své osobní pohodlí. Lámaserie měly tudíž „mnichy" ve funkci sluhů, zedníků, nádeníků či metařů. Někde jinde na světě by je nazývali

„služebnictvem" či jiným odpovídajícím označením. Téměř všichni vyšli z tvrdých podmínek. Život v nadmořské výšce od tří tisíc šesti set do šesti tisíc metrů může být totiž skutečně těžký a často byli k nám chlapcům krutí z pouhé bezmyšlenkovitosti či nečitelnosti. Pro nás je slovo „mnich" synonymem ke slovu „muž". Příslušníky kněžstva jsme označovali docela jinak. Čéla byl žák, novic neboli akolyt. Tomu, co má běžný člověk na mysli pod názvem „mnich", se nejvíce blíží trapa. Trapové představují nejpočetnější složku obyvatel lámaserie. A dostáváme se k nejvíce zneužívanému termínu láma. Přirovnáme-li trapy k vojákům v záloze, pak lámové jsou důstojníci pověření velením. Podle toho, jak většina lidí na Západě mluví a píše, by to v tomto smyslu znamenalo, že důstojníků je víc nežli řadových vojáků! Lámové jsou mistři, guruové, jak jim říkáme. A láma Mingjur Tundrup se měl stát mým guruem a já jeho čélou. Po lámech přicházejí opati. Ne každý z nich byl pověřen řízením lámaserie, mnozí zastávali řídící funkce správní povahy, či cestovali od lámaserie k lámaserii. Za určitých okolností mohl mít láma vyšší postavení než opat, záleželo na tom, co dělal. Ti, kteří byli „Živoucími inkarnacemi", jako to bylo prokázáno o mně, mohli být jmenováni opaty už ve čtrnácti letech. Museli ale složit náročné zkoušky. Tito lidé byli přísní a nesmlouvaví, ale nebyli krutí, a byli za všech okolností spravedliví. Jako další příklad použití slova „mnich" nám může posloužit výraz „mnich strážník". Jejich jediným úkolem bylo udržovat pořádek, na chrámových obřadech se nepodíleli až na to, že museli být přítomni, aby zajistili spořádaný průběh. Mniši strážníci byli velice často krutí, jak už bylo řečeno, a stejně tak krutí bývali i sluhové. Určitě ale nelze zavrhnout biskupa za to, že pomocník jeho zahradníka se špatně chová! Stejně tak nelze očekávat, že zahradnický pomocník bude světec jen proto, že pracuje u biskupa.

V lámaserii jsme měli i vězení. Nebylo to ani trochu příjemné místo, kde by se kdokoliv chtěl octnout, ale ani povaha těch, kteří sem byli zavíráni, nebyla nikterak příjemná. Jedinou zkušenost s ním jsem získal, když jsem měl ošetřit vězně, který v něm onemocněl. Už jsem byl téměř na odchodu z lámaserie, když mě zavolali, abych šel do vězeňské cely. Venku na zadním dvoře byla řada kruhovitých zdí vysokých necelý metr. Masivní kameny, které ji tvořily, byly stejně široké jako vysoké. Kruhové otvory, široké asi dva metry sedmdesát, vymezené těmito zdmi, byly přikryté kamennými zátarasy silnými jak lidské stehno. Čtyři mniši strážníci popadli prostřední zátaras a odtáhli ho stranou. Jeden z nich se sehnul a vytáhl provaz z jačích chlupů, který končil chatrně vyhlížející smyčkou. Sklíčeně jsem na ni hleděl. Tomuhle se mám svěřit? „Tak, ctihodný lámo lékaři," řekl muž, „kdybyste si semhle stoupnul a tady do toho zastrčil nohu, tak

vás spustíme." Zasmušile jsem se podrobil. „Budete potřebovat světlo, pane," řekl mnich strážník a podal mi plápolající pochodeň vyrobenou z příze napuštěné máslem. Moje nevole ještě vzrostla. Měl jsem se udržet na provaze a přitom třímat pochodeň a zároveň dávat pozor, abych nepřenesl oheň sám na sebe, či nepřepálil tenký provázek, který mě tak pochybným způsobem držel. Nicméně jsem se spustil do hloubky asi osm až devět metrů podél mokře se lesknoucích zdí až dolů na slizké kamenné dno. Ve světle pochodně jsem spatřil příšerně vypadající lidskou trosku skrčenou u zdi. Stačil mi jediný pohled. Neměl už kolem sebe žádnou auru, a tudíž už nebyl živý. Pomodlil jsem se za jeho duši bloudící po úrovních existence a zatlačil mu divoce vytřeštěné oči, načež jsem zavolal, aby mě vytáhli. Můj úkol skončil, teď byla řada na lamačích mrtvol. Zeptal jsem se, co spáchal za zločin, a řekli mi, že to byl potulný žebrák, který přišel do lámaserie prosit o jídlo a o přístřeší a v noci zabil jednoho mnicha, aby se zmocnil trošky jeho věcí. Chytli ho na útěku a přivedli zpátky na místo zločinu.

Vraťme se teď ale k nehodě, která se mi stala při mém prvním pokusu pracovat v kuchyních.

Účinek chladivého roztoku odeznával a bylo mi, jako by ze mě zaživa dřeli kůži. Pulsování v noze sílilo a měl jsem pocit, jako kdyby se chystala vybuchnout. Mé horečnaté představivosti připadalo, že do díry v noze je zapuštěna planoucí pochodeň. Čas se vlekl, doléhaly ke mně zvuky z celé lámaserie, některé z nich jsem znal, ale jiné byly pro mě nové. Bolest se mi rozlévala po těle v širokých žhavých vlnách. Ležel jsem na břiše, ale měl jsem popálenou i přední stranu těla sežehlou horkým popelem. Ozval se slabý šelest a někdo si ke mně přisedl. Laskavý soucitný hlas, hlas lámy Mingjura Tundrupa promluvil: „Kamaráde můj malý, tohle je příliš. Spi." Jemně mi prsty přejížděl po páteři. Znovu a znovu, až jsem už o ničem nevěděl.

Do očí mi svítilo bledé slunce. Mžoural jsem, až jsem se probral, a jak jsem přicházel k sobě, první co mě napadlo, bylo, že do mě někdo kope — že jsem snad zaspal. Pokusil jsem se vyskočit, abych utíkal na bohoslužbu, ale padl jsem zpátky schvácený bolestí. Má noha! Ozval se konejšivý hlas: „Klid, Lobsangu, dneska máš volno." Toporně jsem pootočil hlavu a ke svému velkému úžasu jsem zjistil, že jsem v lámově pokoji a on sedí u mě. Všiml si, jak se tvářím, a usmál se. „Pročpak ten úžas? Není to správné, aby dva přátelé byli spolu, když je jeden z nich nemocný?" Poněkud nesměle jsem odpověděl: „Jenomže vy jste hlavní láma a já jsem jenom kluk."

„Lobsangu, v minulých životech jsme spolu došli daleko. V tomhle životě si to ale ještě nedokážeš vybavit. Já si však na to vzpomínám, v několika posledních inkarnacích jsme si byli velice blízcí. Teď si ale

musíš odpočinout, aby ses znovu zotavil. Nohu ti zachráníme, a tak si nedělej starosti."

Myslel jsem na Kolo bytí, na přikázání našeho buddhistického Písma:

Velkorysého člověka zdar nikdy nemine,
zatímco lakomec nenajde žádného utěšitele.
Ať mocný je k prosebníkovi velkorysý. Ať pohlédne
na dlouhou stezku životů, neboť bohatství obíhá jako kola vozu,
přichází jednou k tomu, podruhé k onomu.
Dnešní žebrák je zítřejším princem
a princ se zase může stát žebrákem.

Od samého začátku mi bylo jasné, že láma, který se stal mým učitelem, byl skutečně dobrý člověk a muž, pod jehož vedením bych se snažil ze všech sil. Bylo vidět, že toho o mně ví spoustu, víc než já sám. Těšil jsem se na studium s ním a předsevzal si, že nikdo nebude mít lepšího žáka než on. Jak jsem zřetelně cítil, byla mezi námi velice silná spřízněnost a žasl jsem nad tím, jak pracuje osud, který mě svěřil do jeho péče.

Otočil jsem hlavu, abych se podíval z okna. Polštáře mého lůžka byly položeny na stůl tak, abych viděl ven. Byl to velice podivný pocit ležet nad podlahou, jako bych visel ve vzduchu, ve výšce asi metr dvacet. Má dětská fantazie to přirovnala k ptáku hnízdícímu na stromě! Bylo odsud ale hodně co vidět. Za nižšími střechami pod oknem byla v dálce vidět Lhasa rozprostírající se ve slunečním světle. Malé domečky vzdáleností jaksi zakrslé a všechny v jemných pastelových odstínech. Rovinatým údolím lemovaným tou nejzelenější ze zelených trav tekl klikatě se vinoucí proud řeky Kji. Pohoří v dálce byla zbarvená do nachova a jejich vrcholy pokrývaly bílé čapky zářícího sněhu. Bližší horské svahy byly posety lámaseriemi se zlatými střechami. Nalevo ležela Potala tvořící svými ohromnými rozměry malou horu. Trochu napravo od nás stál nevelký les, z něhož vyčnívaly chrámy a kláštery. Zde sídlil státní věštec Tibetu, důležitý pán, jehož jediným životním úkolem bylo propojovat hmotný svět se světem nehmotným. Dole na předním dvoře chodili sem tam mniši všech hodností. Někteří na sobě měli tmavohnědé roucho, a to byli mniši dělníci. Skupinka chlapců v bílém byli studující mniši z některé vzdálenější lámaserie. Byli tu i mniši vyšších hodností v oděvech krvavě červených anebo purpurových. Ti v purpurovém měli na sobě často ještě zlaté štóly, což znamenalo, že patří k vyšší správě. Hodně jich bylo na koních či na ponících. Laici jezdili na zvířatech různého zbarvení, zatímco kněží jezdili výhradně na bělouších. Ale to všechno mě odvádělo od bezprostřední přítomnosti. Už jsem začal mít větší zájem, abych zas na tom byl líp a dokázal se opět pohybovat.

Po třech dnech usoudili, že pro mě bude lepší, když vstanu a začnu se pohybovat. Nohu jsem měl velice neohebnou a příšerně bolela. Byla celá zanícená a teklo z ní hodně hnisu, což bylo způsobeno úlomky rzi, které zůstaly v ráně. Jelikož jsem bez pomoci nebyl schopen chůze, zhotovili mi berlu, s jejíž pomocí jsem poskakoval, vyhlížeje trochu jak zraněný pták. Po těle jsem měl ještě hodně popálenin a puchýřů od žhavých oharků, ale to všechno dohromady nebolelo tolik, jako noha. Sedět se nedalo vůbec, mohl jsem jen ležet na pravém boku nebo na břiše. Pochopitelně jsem nemohl chodit ani na bohoslužby, ani na vyučování, a tak mně téměř po celou tu dobu dával hodiny můj učitel, láma Mingjur Tundrup. I on vyjádřil plné upokojení nad tím, kolik vědomostí jsem získal za těch pár let svého života, a dodal: „Ale hodně z toho si podvědomě pamatuješ ze svého posledního vtělení."

SESTA KAPITOLA

VI. Život v lámaserii

Uplynuly dva týdny a s popáleninami na těle jsem na tom byl o mnoho líp. Noha mě ale pořád ještě zlobila, ačkoliv i její hojení vykazovalo pokroky. Požádal jsem, abych se směl znovu ujmout svých každodenních povinností, protože jsem chtěl mít víc pohybu. Souhlasili s tím a dovolili mi, abych si sedal do jakékoliv pozice, nebo si lehal na břicho. Tibeťané sedávají se zkříženýma nohama v pozici, kterou nazýváme lotosová, ale ta pro mě s takto postiženou nohou byla vyloučena.

Hned první odpoledne po mém návratu jsme šli pracovat do kuchyní. Dostal jsem za úkol zapisovat na břidlicovou tabulku, kolik pytlů ječmene se dává pražit. Ječmen byl rozprostřený na kamenné podlaze, ze které se kouřilo horkem. Pod ní bylo topeniště, kde jsem utrpěl popálení. Ječmen se stejnoměrně rozložil a zavřely se dveře. Zatímco se dávka pražila, přešli jsme chodbou do místnosti, kde se drtil ječmen už upražený. Byla tam hrubě opracovaná kamenná jímka kuželovitého tvaru, o průměru asi dva a půl metru ve své nejširší části. Vnitřní povrch byl rýhovaný a vroubkovaný, aby se na něm zrna ječmene mohla zachytit. Do nádrže volně zapadal veliký kámen, také kuželovitý. Držel ho nosný trám stářím sešlý, který kamenem procházel a ke kterému byly připojeny další menší trámy jako paprsky kola bez obruče. Pražený ječmen se nasypal do nádrže a mniši a chlapci tlačili do příčlí, aby se mnohatunový kámen točil. Jakmile se už jednou uvedl do pohybu, nebylo to tak hrozné. Všichni jsme pak pochodovali kolem dokola a zpívali. Tady jsem si konečně mohl beztrestně zazpívat! Rozhýbat ale ten hnusný kámen bylo příšerné. Aby se pohnul, museli všichni přiložit ruku k dílu. Když už byl jednou uveden do chodu, museli jsme dávat velký pozor, aby se nezastavil. Postupně, jak drcený ječmen propadával dnem nádrže, přisypávaly se dovnitř nové pražené dávky. Všechen drcený ječmen se odebíral, rozkládal po horkých kamenech a znovu se pražil. A to byl základ campy. Každý z nás chlapců při sobě nosil zásobu campy na týden, lépe řečeno, nosili jsme u sebe odpovídající množství drceného a praženého ječmene. Když nadešel čas k jídlu, přesypali jsme ho trošku ze svých kožených sáčků do misek. Potom jsme přilili čaj s máslem, promíchali hmotu prsty, až byla jako těsto, a pak jsme ji snědli.

Den na to jsme museli pomáhat při vaření čaje. Odebrali jsme se do jiné části kuchyní, kde byl veliký kotel, kam se vešlo skoro sedm set litrů. Předtím ho vydrhli pískem, takže se teď kov leskl jako nový. Už během

dopoledne ho mniši do půlky naplnili vodou a ta se teď vařila klokotem. Museli jsme nosit cihly čaje a rozmělňovat je. Každá cihla vážila víc než šest až sedm kilo a dovážely se do Lhasy přes horské průsmyky z Číny a Indie. Rozmělněný čaj se házel do vroucí vody. Jeden mnich tam pak přidal velikou kostku soli a jiný určité množství sody. Když se směs opět uvedla do varu, přidávaly se lopatky přepuštěného másla a všechno se to vařilo dál po celé hodiny. Tato směs měla velmi vysokou výživnou hodnotu a spolu s campou úplně stačila k zajištění výživy. Čaj byl pořád udržován horký, a zatímco z jednoho kotle se bralo, plnil a připravoval se druhý. Nejhorší na tomto vaření čaje bylo přikládání do ohně. Jačí trus, který používáme jako palivo místo dřeva, se vysouší do tvaru desek a je ho téměř nevyčerpatelná zásoba. Když se přiloží na oheň, vydává oblaka páchnoucího a štiplavého kouře. Všechno, co je v dosahu tohoto kouře, postupně černá, dřevo nakonec vypadá jako eben a tváře, které jsou mu na delší dobu vystavené, se zašpiní, protože se póry zanesou sazemi.

Museli jsme pomáhat při všech těchto hrubých pracích ne proto, že by byl nedostatek pracovních sil, ale aby nevznikalo příliš mnoho třídních rozdílů. Věříme, že jediným skutečným nepřítelem je člověk, kterého neznáme. Pracujte vedle někoho, povídejte si s ním, poznejte ho a přestane vám být nepřítelem. V Tibetu každoročně mocní na jeden den odloží svou moc a tehdy kterýkoliv podřízený může říct všechno, co si myslí. Pokud byl nějaký opat během roku příliš přísný, řekne se mu to, a je-li kritika oprávněná, nesmí být tito podřízení žádným způsobem stíháni. Tento systém funguje dobře a zřídkakdy dochází k jeho zneužití. Zajišťuje nástroj spravedlnosti proti mocným a dává nižším vrstvám pocítit, že koneckonců i oni dojdou vyslyšení.

Ve škole jsme měli spoustu učení. Seděli jsme v řadách na podlaze. Když učitel přednášel nebo psal na tabuli, stál před námi. Když jsme však samostatně pracovali, procházel se nám za zády a pořád jsme museli být pilní, protože jsme nikdy nevěděli, kterého z nás právě pozoruje! Měl velmi bytelnou hůl a neváhal ji použít na kteroukoliv právě dostupnou část našeho těla. Ramena, paže, záda či ono ortodoxnější místo — to učitelům bylo úplně lhostejné, jedno místo jako druhé…

Měli jsme spoustu matematiky, protože to byl základní předmět pro astrologii. Naše astrologie nebyla pouhým strefováním se, ale byla vypracována podle vědeckých principů. Astrologii jsem do sebe vstřebával v hojné míře, protože byla k lékařské praxi potřebná. Je lepší léčit člověka podle jeho astrologického typu, než mu cosi zcela nahodile předepsat v naději, že když už to kohosi vyléčilo, třeba to znovu zabere. Ve třídě jsme měli veliké astrologické nástěnky a ještě jiné, na kterých byly zobrazeny

různé byliny. Obrázky bylin se každý týden vyměňovaly a od nás se očekávalo, že se mezitím s charakteristikou každé z nich podrobně seznámíme. Později jsme se měli zúčastnit výprav za sběrem a zpracováním těchto léčivých rostlin, ale nesměli jsme být přibráni dřív, dokud jsme je neznali dostatečně hluboce, aby se nám dalo věřit, že rozeznáme ty správné druhy. Tyto „bylinářské" výpravy, které se konaly vždy na podzim, představovaly velmi oblíbené vytržení ze strohého běhu lámaistického života. Někdy se taková výprava protáhla i na tři měsíce a zavedla účastníky až do vysokých poloh, na území sevřená ledem, do výšky šesti až sedmi a půl tisíce metrů nad mořem, kde jsou rozlehlé zamrzlé pláně přerušovány zelenými údolími zahřívanými horkými prameny. Tady se dalo zažít něco, co zřejmě nelze nikde jinde na světě. Když člověk popošel asi o padesát metrů, octl se z teploty pod mínus dvacet stupňů v teplotě nad padesát stupňů Celsia. Tyto končiny zůstávaly s výjimkou výprav několika z nás mnichů zcela neprobádané.

Naše studium náboženství bylo velmi intenzívní. Každé ráno jsme museli odříkávat zákony a stupně Střední cesty. Tyto zákony zněly:

1. Měj víru ve vůdce lámaserie a země.
2. Prováděj a dodržuj náboženské úkony a pilně se uč.
3. Cti své rodiče.
4- Respektuj ctnostné.
5. Cti lidi urozené a starší.
6. Pomáhej své zemi.
7. Buď ve všem poctivý a pravdivý.
8. Buď pozorný k přátelům a příbuzným.
9. Používej co nejlépe bohatství a jídla.
10. Následuj příkladu těch, kteří jsou dobři.
11. Projevuj vděčnost a oplácej laskavost.
12. Buď za všech okolností velkorysý.
13. Braň se žárlivosti a závisti.
14- Varuj se skandálu.
15. Buď laskavý v řeči i v jednání a nikomu neškoď.
16. Snášej utrpení a zármutek trpělivě a s pokorou.

Neustále nám opakovali, že kdyby se každý člověk choval podle těchto zákonů, nebyly by na světě rozepře a nesoulad. Naše lámaserie byla známa svou přísností a tvrdým výcvikem. Rada mnichů k nám přicházela z jiných lámaserií a pak zas odcházela jinam, kde byly podmínky mírnější. Dívali jsme se na ně jako na ztroskotance a na sebe samé jako na elitu. V mnoha jiných lámaseriích se nekonaly žádné noční bohoslužby a jakmile se

setmělo, mniši ulehli a spali až do svítání. Měli jsme je za slabochy a změkčilce, a přestože jsme sami pro sebe reptali, byli bychom reptali ještě víc, kdyby nám denní rozvrh změnili, aby ho přizpůsobili zchoulostivělosti jiných. První rok byl však obzvlášť tvrdý. Byl to čas k vypletí plevele, kterým byli slaboši. Jenom ti nejsilnější byli schopni přežít výpravy za bylinami do zmrzlých vysokých poloh a my z Čokpori jsme byli jediní, kteří jsme je podnikali. Naši představení proto moudře rozhodli vyloučit všechny nezpůsobilé dřív, než by jakýmkoliv způsobem mohli ohrozit jiné. Během prvního roku jsme téměř nezažili okamžik odpočinku, žádnou zábavu ani hry. Učení a práce nám zabíraly každý okamžik bdění.

Jedna z věcí, za kterou jsem dodnes vděčný, je způsob, kterým nás učili si ukládat věci do paměti. Většina Tibeťanů má dobrou paměť, ale my, kteří jsme se měli stát mnichy lékaři, jsme museli znát názvy a přesné popisy značného množství léčivých rostlin a bylo také třeba si pamatovat, jak je lze navzájem kombinovat a užívat. Museli jsme toho znát spoustu i z astrologie a umět zpaměti recitovat všechny naše posvátné knihy. Během staletí byla vyvinuta metoda posilování paměti. Představili jsme si, že stojíme v místnosti, jejíž stěny tvoří tisíce a tisíce přihrádek. Každá z nich je zřetelně označena štítkem a nápisy na všech štítcích jsou z místa, kde stojíme, jasně čitelné. Každý údaj, který nám byl řečen, musel být utříděn, a proto nám vysvětlili, že si máme představit, že otvíráme příslušnou přihrádku a informaci do ní vkládáme. Když jsme to dělali, museli jsme si celý proces velmi jasně v duchu představit, tedy představit si daný „fakt" a přesnou polohu „přihrádky". Při trošce cviku bylo neobyčejně snadné vstoupit — v duchu — do místnosti, otevřít správnou přihrádku a vyndat z ní požadovanou informaci, jakož i veškeré další údaje vztahující se k ní.

Naši učitelé vynakládali velké úsilí, aby nás přesvědčili o nutnosti mít dobrou paměť. Zasypávali nás otázkami jen proto, aby ji vyzkoušeli. Otázky mezi sebou neměly pražádnou spojitost, takže jsme nemohli využít žádné návaznosti a postupovat tak snadnou cestou. Často to bývaly otázky týkající se podružných stránek posvátných knih, proložené otázkami o bylinách. Trest za zapomnětlivost byl velmi přísný. Zapomenutí bylo neodpustitelným zločinem a trestalo se těžkým výpraskem. A neměli jsme ani moc času na rozmyšlenou. Učitel třeba řekl: „Tak ty, chlapče, chci slyšet, jak zní pátý řádek na straně osmnáct sedmého svazku Kangjuru, takže sáhni do přihrádky, tak, a jak to je?" Pokud člověk nebyl schopen odpovědět přibližně do deseti vteřin, nemělo už ani smysl odpovídat, protože trest byl ještě horší, když se někdo dopustil chyby, ať sebemenší. Je to však dobrý systém a cvičí paměť. Nemohli jsme s sebou nosit učebnice plné údajů. Naše knihy byly obvykle dlouhé čtyřicet pět centimetrů a široké

devadesát. Nevázané archy papíru byly volně uloženy v dřevěných deskách. V pozdějších letech jsem skutečně shledal, že dobrá paměť je nedocenitelná.

Během prvních dvanácti měsíců jsme vůbec nesměli opustit území lámaserie. Těm, kteří odešli, už nebylo dovoleno se vrátit. To bylo zvláštní nařízení platné v Čokpori, protože kázeň tu byla natolik přísná, že byly obavy, že kdyby nás pustili ven, už bychom se nevrátili. Přiznávám se, že bych byl určitě „upláchl", kdybych býval měl jakékoliv místo, kam se uchýlit. Po prvním roce jsme si však přivykli.

Během prvního roku jsme nesměli hrát naprosto žádné hry, po celou dobu jsme jen tvrdě pracovali, což nejlépe z našich řad vymýtilo všechny ty, kteří byli příliš slabí a neschopní snášet takové vypětí. Po těchto těžkých prvních měsících jsme shledali, že jsme se téměř odnaučili si hrát. Cílem našich sportů a cvičení bylo, abychom se posílili a aby nám získané dovednosti byly později v životě nějak prakticky užitečné. Pořád jako dřív jsem měl rád chození na chůdách a teď jsem mu konečně mohl věnovat trochu času. Začínali jsme s chůdami, na kterých jsme se vyzdvihli do výšky naší vlastní postavy. Čím líp nám to šlo, tím delší chůdy jsme používali, a to až do výšky kolem tří metrů. Na nich jsme si pyšně vykračovali po dvorech, nakukovali do oken a chovali se obvykle nesnesitelně. K udržení rovnováhy jsme nepoužívali žádnou tyč. Když jsme se chtěli zastavit na místě, přešlapovali jsme z nohy na nohu jakoby do taktu. To nám umožňovalo udržet rovnováhu a polohu. Když si člověk dával přiměřeně pozor, nehrozilo mu nebezpečí, že spadne. Na chůdách jsme pořádali i bitvy. Naše dvě mužstva, obvykle po deseti na každé straně, se postavila do řady na vzdálenost asi třiceti metrů a pak se na dané znamení proti sobě vrhla za divokého řevu, který měl zaplašit démony nebe. Jak už jsem řekl, byl jsem ve třídě kluků mnohem starších a větších. Když ale došlo k bojům na chůdách, byl jsem ve výhodě. Ostatní se hřmotně potáceli sem tam, zatímco já mohl mezi ně vklouznout a zatáhnout za chůdu tady a strčit do jiné tam, a tak strhnout protivníky k zemi. V koňském sedle mi to tak nešlo, ale tam, kde to záviselo čistě jenom na mně, jestli se udržím či spadnu, jsem si dovedl poradit.

My kluci jsme používali chůdy také k přecházení přes vodu. Opatrně jsme se na nich dostávali přes vodní tok a ušetřili si tak dlouhou zacházku až k nejbližšímu brodu. Vzpomínám si, jak jsem šel jednou na chůdách vysokých asi metr osmdesát. Došel jsem až k řece, přes kterou jsem se chtěl dostat. Voda byla hluboká hned od samého břehu a nebyla tam vůbec nikde žádná mělčina. Sedl jsem si na břeh a nohy na chůdách jsem spustil do vody. Sahala mi ke kolenům. Když jsem ale došel doprostřed řeky, stoupla

mi skoro po pás. Právě v té chvíli jsem zaslechl, jak někdo běží. Po cestě spěchal nějaký člověk a jen letmo pohlédl na malého kluka přecházejícího přes vodu. Když viděl, že mi proud nesahá ani k pasu, zřejmě si pomyslel: „Vida, tady je mělčina." Ozvalo se náhlé žbluňknutí a ten člověk dočista zmizel. Potom se voda rozvířila, jeho hlava se vynořila na povrch, chňapajícíma rukama se přidržel břehu, načež se vydrápal ven. Jeho slovní projev byl skutečně příšerný a z pohrůžek, co všechno že mi teď udělá, mi skoro stydla krev v žilách. Hnal jsem se na druhou stranu a jakmile jsem i já vylezl na břeh, pelášil jsem dál na chůdách tak rychle, jak nikdy předtím.

Jedním z nebezpečí byl vítr, který, zdá se, v Tibetu fouká v jednom kuse. Dováděli jsme na dvoře na chůdách a v zápalu hry jsme pozapomněli na vítr a vyběhli ven až za ochrannou zeď.-Prudký poryv větru nám vzdul roucha a už jsme letěli… Hotová změť rukou, nohou a chůd. Nehod bylo však velice málo. V džudu jsme se naučili, jak padat a neublížit si. Často jsme mívali modřiny a odřená kolena, ale takovým drobnostem jsme nevěnovali pozornost. Pochopitelně tu bylo i pár takových, kteří dokázali zakopnout téměř i o vlastní stín a tihle neohrabaní kluci se nikdy padat nenaučili, což občas odnesli zlomenou nohou nebo rukou.

Byl mezi námi jeden, který uměl za chůze udělat na chůdách mezi držadly přemet. Přidržel se konce chůd, nohy sundal ze stupátek a úplně se otočil kolem dokola. Vymrštil nohy vzhůru přes hlavu a pak dolů a pokaždé se na stupátka trefil. Dělal tak jeden přemet za druhým a přitom téměř nikdy stupátko neminul ani nenarušil svůj rytmus chůze. I já jsem dovedl skákat na chůdách, když jsem to ale zkusil poprvé, doskočil jsem tak těžce, že se obě stupátka utrhla a už jsem byl na zemi. Od té doby jsem si dával pozor, aby byla stupátka pořádně připevněna.

Těsně před mými osmými narozeninami mi láma Mingjur Tundrup řekl, že astrologové předpověděli, že hned následující den po mých narozeninách bude příhodný pro „otevření třetího oka". Vůbec mě to nevyvedlo z míry, protože jsem věděl, že u toho bude a bezvýhradně jsem mu věřil. Jak mi sám často říkával, s otevřeným třetím okem budu schopen vidět lidi takové, jací skutečně jsou. Pro nás je tělo pouhou schránkou udržovanou v činnosti větším Já, zvaným nad-Já, které nabývá převahy, když člověk spí, nebo když odejde z tohoto života. Věříme, že člověk je vložen do tohoto slabého fyzického těla, aby se mohl učit a dělat pokroky. Ve spánku se člověk vrací do odlišné úrovně existence. Když se uloží ke spaní a usne, duch se z fyzického těla uvolní a odplouvá. Duch se s fyzickým tělem udržuje ve spojení pomocí „stříbrné šňůry", která přetrvává až do chvíle smrti. Sny, které se člověku zdají, jsou zážitky prožité v duchovní úrovni spánku. Pokud člověk neprodělal zvláštní výcvik, šok

probuzení mu pokřiví vzpomínku na sen, když se duch vrací do těla, a tak se sen může člověku v bdělém stavu zdát vysoce nepravděpodobný. Podrobněji se o tom však zmíním ještě později, až budu vyprávět o svých vlastních zážitcích tohoto druhu.

Aura, která obklopuje tělo a kterou se za příznivých podmínek může každý naučit vidět, je pouhým zrcadlením životní síly hořící v nás. Věříme, že tato síla je elektrické podstaty tak jako blesk. Západní vědci dnes dovedou měřit a zaznamenávat „elektrické mozkové vlny". To by si měli uvědomit ti, kteří se takovým věcem posmívají, a měli by si také vzpomenout na sluneční korónu. V ní šlehají plameny od slunečního povrchu do vzdálenosti miliónů kilometrů. Normálně člověk nemůže tuto korónu vidět, ale při úplném zatmění je viditelná každému, kdo má zájem se podívat. Ono je to ve skutečnosti jedno, jestli tomu lidé věří či ne. Nevíra sluneční korónu neuhasí. Bude tam dál. Totéž platí i o lidské auře. A právě tuto auru jsem mimo jiné měl být schopen vidět po otevření třetího oka.

SEDMA KAPITOLA

VII. Otevřeni třetího oka

Přišly mé narozeniny a ten den jsem měl volno. Nemusel jsem jít do školy, ani na bohoslužby. Časně ráno mi láma Mingjur Tundrup řekl: „Hezky se celý den bav, Lobsangu, přijdeme za tebou, až se bude stmívat." Bylo to náramně příjemné ležet na zádech a lenošit na sluníčku. Kousek pod sebou jsem viděl Potalu s jejími lesknoucími se střechami. Modravé vody Norbu Lingy neboli parku Skvostů ve mně vzbuzovaly touhu nasednout na loďku z jačích kůží a nechat se unášet proudem. Na jihu jsem viděl skupinu kupců, jak se přívozem přepravují přes Kji Cu. Ten den uběhl příliš rychle!

Se sklonkem dne se zrodil večer a já se odebral do malého pokojíku, kde jsem měl zůstat. Venku na kamenné podlaze se ozval šelest měkkých plstěných bot a do místnosti vešli tři lámové vysoké hodnosti. Přiložili mi na hlavu bylinný zábal a pevně ho uvázali. Večer se vrátili znovu a jedním z nich byl láma Mingjur Tundrup. Opatrně mi zábal sňali a čelo mi očistili a osušili. Statně vyhlížející láma si sedl za mě a vzal mou hlavu mezi kolena. Druhý láma otevřel kufřík a uchopil nástroj z lesklé oceli. Podobal se šídlu, až na to, že místo kulatého držadla byl tvarován do „U" a místo špičky měl kolem okraje do „U" malé zoubky. Několik okamžiků se láma díval na nástroj a pak ho vysterilizoval v plameni lampy. Láma Mingjur Tundrup mě vzal za ruce a řekl: „Hodně to bolí,

Lobsangu, ale dá se to dělat jen při plném vědomí. Nebude to trvat dlouho, a tak se snaž to vydržet." Viděl jsem vyložené různé nástroje a řadu bylinných roztoků a pomyslel jsem si: „Tak to vidíš, Lobsangu, tak či onak tě nakonec dorazí a nemůžeš s tím nic dělat — leda být zticha!"

Láma s nástrojem se rozhlédl po ostatních a řekl: „Je všechno připraveno? Začneme hned, slunce právě teď zapadlo." Přitiskl mi nástroj doprostřed čela a začal otáčet držadlem. Na okamžik jsem měl pocit, jako kdyby mě někdo bodal trním. Zdálo se mi, že se zastavil čas. Jak nástroj pronikal kůží a masem, nebolelo to nijak zvlášť, ale když narazil na kost, pocítil jsem slabý náraz. Láma přitlačil a lehce přitom začal nástrojem viklat, aby zoubky pronikly čelní kostí. Bolest nebyla nijak pronikavá, spíš tupá a tlačivá. Ani jsem sebou nehnul, protože se na mě láma Mingjur Tundrup díval a raději bych byl umřel, než bych se pohnul nebo vykřikl. Věřil ve mě stejně tak jako já v něj a věděl jsem, že to, co dělá či říká, je správné. Sledoval mě z co největší blízkosti a napětím se mu až trochu zvrásnily svaly okolo koutků úst. Náhle to trochu zaskřípalo a nástroj

pronikl kostí. Okamžitě ho můj velice bdělý operatér zastavil. Svíral pevně jeho rukojeť, zatímco mu láma Mingjur Tundrup podal velice tvrdou a přečistou dřevěnou třísku, která byla předtím vystavena působení ohně a bylin, aby ztvrdla jako ocel. Tříska byla vsunuta do „U" nástroje a pak postrkována dolů, takže vnikla právě do otvoru v mé hlavě. Operující láma trochu poodstoupil ke straně, aby mohl láma Mingjur Tundrup stát přede mnou. Na jeho pokyn pak chirurg s nesmírnou opatrností posunoval třísku dál a dál. Náhle jsem ucítil bodáni a lechtání zdánlivě v oblasti kořene nosu. To posléze polevilo, načež jsem začal vnímat jemné vůně, které jsem nedokázal identifikovat. I tento pocit ustoupil a byl nahrazen jiným. Připadalo mi, jako bych tlačil nebo byl tlačen na nějaký pružný závoj. Pak mě náhle zaplavil oslepující záblesk a v témže okamžiku láma Mingjur Tundrup řekl „Dost!" Projela mnou bolest prudká jak spalující bílý plamen. Pak začala slábnout, odezněla a vystřídaly ji spirály barev a kuličky žhnoucího dýmu. Kovový nástroj byl pečlivě odstraněn. Dřevěnou třísku nechali tam, kde byla, s tím, že v této pozici má zůstat dva až tři týdny a dokud nebude vyňata, měl jsem být v té malé komůrce, a to téměř potmě. Nikdo mě nesměl přijít navštívit s výjimkou těchto tří lámů, kteří budou den co den pokračovat v mém vyučování. Dokud nebude tříska vytažena, měl jsem dostávat jídlo a pití jen v nejomezenějším množství. Když mi vyčnívající třísku připevňovali tak, aby se nemohla pohnout, láma Mingjur Tundrup se ke mně obrátil a řekl: „Od nynějška jsi jedním z nás, Lobsangu. Po zbytek života už pořád budeš vidět lidi takové, jací ve skutečnosti jsou a ne takové, jak se snaží vypadat." Byl to velice podivný zážitek vidět tyto tři muže jakoby zahalené do zlatých plamenů. Teprve později jsem si uvědomil, že měli zlaté aury díky čistému životu, který vedli, zatímco aury většiny lidí vypadají opravdu o hodně jinak.

Jak se můj nově získaný smysl za dovedné pomoci lámů rozvíjel, byl jsem s to pozorovat, že jsou ještě jiná vyzařování, která se prostírají za nejvnitrnější aurou. Časem jsem uměl určit zdravotní stav člověka podle barvy a intenzity aury. Také jsem dokázal poznat, kdy mluví pravdu a kdy ne podle toho, jak se barvy vlnily. Ale předmětem mé jasnozřivosti nebylo jen lidské tělo. Dostal jsem krystal, který mám doposud a v jehož používání jsem se dlouho cvičil. Na věštění z krystalů není totiž vůbec nic magického. Jsou to pouhé nástroje. Stejně tak jako mikroskop nebo teleskop může pomocí přírodních zákonů přiblížit našemu pohledu předměty za normálních okolností neviditelné, totéž lze i prostřednictvím krystalu. Ten pouze slouží třetímu oku za ohnisko, kterým je možné proniknout do podvědomí kteréhokoli člověka a zapamatovat si zjištěná fakta. Pro každého jednotlivce je třeba volit vhodný krystal. Některým lidem se

nejlépe pracuje s přírodním křišťálem, jiní mají raději skleněnou kouli. Další užívají nádobu s vodou anebo čistě černý disk. Bez ohledu na to, co kdo užívá, funkční principy jsou stále tytéž.

První týden byla místnost udržována téměř v naprosté tmě. Druhý týden byl vpuštěn jen proužek světla, který však s blížícím se koncem týdne postupně sílil. Sedmnáctého dne byla místnost plně osvětlena a tři lámové společně přišli třísku vyjmout. Bylo to úplně jednoduché. Noc předtím mi potřeli čelo bylinným roztokem. Ráno přišli a stejně jako na začátku mi jeden vzal hlavu mezi kolena. Chirurg nástrojem uchopil vyčnívající konec dřeva. Pocítil jsem náhlé prudké škubnutí — a to bylo všechno. Tříska byla venku. Láma Mingjur Tundrup přiložil bylinný obklad na drobnou ranku, která zbyla a dřevěnou třísku mi ukázal. Za dobu, kdy jsem ji měl v hlavě, zčernala jako eben. Láma, který mě operoval, se otočil k malé pánvičce a položil na ni dřívko spolu s různými druhy kadidel. Ve chvíli, kdy se smíšený dým vznesl ke stropu, byl první stupeň mého zasvěcení dovršen. Tu noc jsem usínal s hlavou plnou vířících myšlenek. Jak bude vypadat Cu teď, když vidím jinak?

A jak budou vypadat tatínek s maminkou? Tyto otázky však prozatím zůstávaly bez odpovědi.

Ráno lámové přišli znovu a pečlivě mě prohlédli. Řekli, že už se zas mohu připojit k ostatním, ale polovinu času budu trávit s lámou Mingjurem Tundrupem, který mě bude učit intenzivními metodami. Druhou polovinu času věnuji vyučování ve třídě a účasti na bohoslužbách; ne ani tak z důvodů vzdělávacích jako proto, abych kombinací různých přístupů získal vyvážený rozhled. O něco později budu rovněž vyučován hypnotickými metodami. V tuto chvíli byl ale můj hlavní zájem soustředěn na jídlo. Uplynulých osmnáct dní mě drželi na velmi malém přídělu a teď jsem si to hodlal vynahradit. Vyrazil jsem ze dveří soustředěný pouze na tuto myšlenku. Mířila ke mně postava zahalená do modravého dýmu, kterým probleskovaly skvrny pronikavě červené barvy. Vykřikl jsem leknutím a vběhl zpátky do místnosti. Ostatní sledovali můj zděšený výraz. „Na chodbě je člověk v plamenech," zvolal jsem. Láma Mingjur Tundrup vyběhl ven a pak se s úsměvem vrátil. „Lobsangu, to je uklízeč, který je rozzlobený. Má auru kouřově modrou, jelikož je duševně nevyvinutý a červené záblesky jsou impulsy projevované zlosti. Teď se můžeš zas klidně vydat za jídlem, po kterém tolik toužíš."

Bylo to úchvatné setkat se znovu s hochy, které jsem znal tak dobře, a přece je neznal ani trochu. Teď jsem se na ně mohl podívat a udělat si představu o tom, co si skutečně myslí, o upřímné náklonnosti, o žárlivosti některých, o lhostejnosti jiných. Nestačilo však jenom vidět barvy, aby

člověku bylo hned všechno jasné. Musel jsem prodělat výcvik, abych dokázal poznat, co tyto barvy znamenají. Usadili jsme se s mým učitelem v odlehlém přístěnku, odkud jsme mohli pozorovat ty, kteří vcházeli hlavní branou. Láma Mingjur Tundrup říkal: „Ten člověk, který teď vchází, Lobsangu, vidíš ten barevný proužek, co se mu chvěje nad srdcem? Takový odstín a vibrace naznačují, že trpí plicní chorobou." Nebo u blížícího se obchodníka: „Koukni se na tohohle, podívej se na ty posunující se pruhy, na ty střídavě se objevující skvrny. Náš bratr obchodník si myslí, že by se mu mohlo podařit oklamat ty hloupé mnichy a vzpomíná si, Lobsangu, že už se mu to jednou v minulosti povedlo. K jaké podlé malosti se lidé sníží pro peníze!" Když se přiblížil letitý mnich, láma poznamenal: „Tohohle si dobře prohlédni, Lobsangu. Je to skutečně svatý muž, ale je to člověk, který je přesvědčen o pravdivosti našich svatých knih do slova a do písmene. Vidíš ta vybledlá místa ve žluti aury okolo hlavy? To ukazuje, že se dosud duševně nevyvinul natolik, aby byl schopen uvažovat vlastní hlavou." A tak to šlo den za dnem. Síly třetího oka jsme užívali zvláště u nemocných, u těch, kteří byli choří na těle či na duchu. Jednou večer láma řekl: „Později ti ukážeme, jak si můžeš třetí oko zavřít, kdy chceš, protože určitě nebudeš mít zájem pozorovat lidské nedostatky bez přestání a bylo by to také břemeno k neunesení. Prozatím ho používej neustále, jako používáš své oči tělesné. Pak tě naučíme, jak ho zavírat a otvírat na přání, tak jako to dovedeš i u svých normálních očí."

Podle našich pověstí před mnoha a mnoha lety uměl třetí oko používat každý muž a žena. Za těch časů chodili po zemi bohové a stýkali se s lidmi. Lidstvo začalo snít o tom, že bohy nahradí a pokusilo se je zabít, přičemž zapomnělo, že to, co vidí člověk, vidí bohové ještě líp. Za trest bylo lidské třetí oko zavřeno. Po celé věky se rodilo jen málo lidí s jasnovideckými schopnostmi. Ti, kdo je mají od přírody, mohou jejich sílu tisíckrát zvětšit vhodným zásahem, jako to bylo u mě. Jakožto se zvláštním talentem, je třeba s tímto darem zacházet s péčí a úctou. Hlavní opat si mě jednoho dne dal zavolat a řekl mi: „Synu můj, máš nyní tuto schopnost, většině lidí odepřenou. Užívej ji pouze ke konání dobra a nikdy ne pro vlastní zisk. Až budeš cestovat po cizích zemích, potkáš tam lidi, kteří budou chtít, aby ses choval jak kejklíř na jarmarku. Budou ti říkat 'dokaž nám to a dokaž nám ono', ale já ti, můj synu, pravím, že takhle to být nesmí. Talent, který máš, ti má umožnit pomáhat druhým a ne obohacovat sám sebe. Cokoliv prostřednictvím jasnozřivosti uvidíš — a ty toho uvidíš hodně — neprozrazuj, pokud by to ublížilo jiným nebo by se to dotklo jejich životní cesty. Člověk si totiž musí svoji životní dráhu vybrat sám a mluv do něj, můj synu, jak chceš, stejně půjde dál zvolenou cestou. Pomáhej v nemoci, v

utrpení, to ano, ale neříkej nic, co by mohlo člověka vychýlit z jeho cesty." Hlavní opat byl velmi vzdělaný muž a byl ošetřujícím lékařem dalajlámy. Před ukončením rozhovoru mi pověděl, že za několik málo dní si mě dá zavolat dalajláma, který mě chce poznat. Po dobu několika týdnů jsem měl spolu s lámou Mingjurem Tundrupem být hostem v Potale.

OSMA KAPITOLA

VIII. Potala

Jednoho pondělního rána mi láma Mingjur Tundrup sdělil, že už byl stanoven den naší návštěvy v Potale a sice na konec týdne. „Musíme začít nacvičovat, Lobsangu, je totiž třeba, abychom se uvedli naprosto dokonalým způsobem." Měl jsem být představen dalajlámovi a můj „vstup" musel být perfektní. V malém nepoužívaném chrámu vedle naší třídy stála dalajlámova socha v životní velikosti. Odebrali jsme se tam a dělali jsme, jako že jsme na audienci v Potale. „Nejdřív se dívej, jak to dělám já, Lobsangu. Vkroč do místnosti takhle, se sklopenýma očima. Dojdi až sem na vzdálenost asi metr a půl od dalajlámy. Vyplázni jazyk na pozdrav a klesni na kolena. A teď dávej pozor: takhle dej paže a ukloň se. Jednou, ještě jednou a potřetí. Poklekni se sklopenou hlavou, pak polož hedvábnou šerpu přes jeho nohy, takhle. Se skloněnou hlavou se zas vrať do původní pozice, aby ti on mohl položit šerpu okolo krku. Potom si v duchu napočítej do desíti, abys nedával najevo nemístný spěch, načež vstaň a pozpátku dojdi k nejbližšímu volnému polštáři." Sledoval jsem všechno, co láma díky své dlouholeté praxi nenucené předváděl. Pokračoval: „Tady pozor, dřív než začneš couvat pozpátku, nenápadným pohledem zjisti, kde leží nejbližší polštář. Nechceme přece, abys o něj zakopl patami a byl nucen tam předvést salto mortale, aby sis nenatloukl. V rozčilení té chvíle se docela snadno zakopne. A teď mi ukaž, že to dovedeš tak, jako já." Vyšel jsem z místnosti a láma tleskl na znamení, že mám vstoupit. Spěšně jsem vešel, ale jen proto, abych byl zastaven slovy: „Lobsangu, Lobsangu! Jsi snad na běžeckých závodech? Teď vejdi pomaleji a rozpočítej si kroky na čas tak, že si budeš v duchu říkat: Om-Ma-ny-pá-me-Hum! Pak teprve vstoupíš jako důstojný mladý kněz a ne jako závodní kůň cválající po planině Cang Po." Znovu jsem vyšel ven, a vstoupil tentokrát klidněji a zamířil k soše. Podle tibetského zvyku jsem na pozdrav vyplázl jazyk. Moje tři úklony musely být vzor dokonalosti; taky jsem na ně byl hrdý. Jenomže běda! Zapomněl jsem na šerpu! A tak jsem znovu vyšel ven, abych to zas celé začal od začátku. Tentokrát jsem výstup provedl správně a položil obřadní šerpu soše k nohám. Odcouval jsem a podařilo se mi usadit do lotosové pozice bez zakopnutí.

„Teď přistoupíme k další fázi. V levém rukávu budeš muset mít schovaný dřevěný šálek. Až se usadíš, dostaneš čaj. Šálek se drží takhle, vklíněný mezi rukáv a předloktí. Když si dáš trochu pozor, nevypadne ti. Teď to budeme nacvičovat s šálkem v rukávu a budeme pamatovat na

šerpu." Každé dopoledne po celý týden jsme zkoušeli, abych to dokázal dělat automaticky. Zpočátku, jakmile jsem se uklonil, mi šálek pořád vypadával a hřmotně se kutálel po podlaze. Brzy jsem tomu však přišel na kloub. V pátek jsem se měl jít ukázat hlavnímu opatovi a předvést mu, že jsem se všechno naučil. Prohlásil, že můj výkon je „důstojný hold tréninku našeho bratra Mingjura Tundrupa".

Druhý den ráno v sobotu jsme sestoupili z našeho pahorku a vydali se na druhou stranu do Potaly. Z organizačního hlediska patřila naše lámaserie k Potale, přestože stála na samostatném kopci v blízkosti hlavních budov. Byla známá jako Chrám lékařství a jako Lékařská škola. Náš hlavní opat byl jediným osobním lékařem dalajlámy, což nebylo postavení zrovna záviděníhodné, protože jeho úkolem nebylo léčit nemoc, ale udržovat pacienta při zdraví. Jakákoliv bolest nebo onemocnění byly tudíž hodnoceny jako lékařova neschopnost. Přitom se hlavní opat nemohl sebrat a jít dalajlámu vyšetřit, kdykoliv ho to napadlo, nýbrž musel vyčkat, dokud pro něj nepošlou, ale to už měl pacient potíže!

V tu sobotu jsem však nepřemýšlel o starostech lékaře, neboť jsem měl dost svých vlastních. Na úpatí našeho kopce jsme zamířili směrem k Potale a vmísili se do davu senzacechtivých zvědavců a poutníků. Tito lidé se tu sešli ze všech koutů Tibetu, aby spatřili sídlo Nejvyššího, jak dalajlámu nazýváme. Kdyby se jim ho bylo podařilo třeba i jenom zahlédnout, odcházeli by šťastni a cítili se víc než odměněni za dlouhé cestování a trampoty. Někteří poutníci šli pěšky celé měsíce, jen aby vykonali tuto cestu za Nejsvětějším ze svatých. Byli tu rolníci, šlechtici ze vzdálených provincií, pastevci, kupci i nemocní, kteří doufali, že se ve Lhase uzdraví. Zaplňovali silnici a konali asi desetikilometrovou okružní pouť kolem úpatí Potaly. Někteří lezli po čtyřech, jiní si lehali na zem, vstávali a znovu se pokládali. A ještě další, churaví nebo invalidé se belhali podpíráni přáteli či o berlích. Všude se to hemžilo prodavači. Někteří nabízeli horký čaj s máslem, udržovaný teplý na houpajícím se ohřívadle, jiní zas všelijaké druhy jídla. Byly tu na prodej přívěsky a amulety „požehnané Svatou Inkarnací". Důvěřivým lidem tu starci prodávali tištěné horoskopy. O kus dál se skupina taškářů snažila obchodovat s ručními modlicími mlýnky jako suvenýry z Potaly. Byli tady i písaři, kteří za určitý poplatek sepsali lístek potvrzující, že osoba, která jim zaplatila, navštívila Lhasu a všechna tamější posvátná místa. My jsme však neměli čas na žádného z nich, naším cílem byla Potala. Soukromá rezidence dalajlámy byla na samém vrcholu budovy, poněvadž nikdo nesmí bydlet výš. Podél vnější strany budov vede až úplně nahoru ohromné kamenné schodiště. Spíše než jako pouhé schodiště vypadá jako schodištní ulice. Mnoho vyšších úředníků vyjíždí nahoru na

koních, aby si ušetřili námahu pěšího výstupu. Během naší cesty vzhůru jsme takových potkali řadu. Na jednom místě už hodně nahoře se láma Mingjur Tundrup zastavil a ukázal před sebe: „Támhle je tvůj bývalý domov, Lobsangu, služebnictvo na dvoře se pořádně činí." Podíval jsem se a bude asi lépe, když pomlčím o tom, co jsem cítil. Právě v tu chvíli vyjížděla ven matka se svým průvodem sloužících. Byl tam i Cu. Ne, mé. pocity té chvíle musejí zůstat jen moje.

Potala je samostatným městečkem na malé hoře. Odtud jsou řízeny veškeré církevní i světské záležitosti Tibetu. Tato stavba, lépe řečeno skupina staveb, je živoucím srdcem země, ohniskem všeho myšlení, všech nadějí. Za těmito zdmi jsou pokladnice s cihlami zlata, spousty pytlů drahých kamenů i vzácné kuriozity pocházející z těch nejpradávnějších období. Nynější budovy jsou staré asi jen tři sta padesát let, ale byly postaveny na základech předchozího paláce. A v dobách ještě dávnějších stávala na špičce hory opevněná tvrz. Hluboko dole v nitru hory, neboť je sopečného původu, se nachází obrovská jeskyně s chodbami, které se od ní rozbíhají do všech stran, a na konci jedné z nichž je jezero. Jenom pár lidí těch nejprivilegovanějších tam vstoupilo, či o tom vůbec ví.

Zatím my venku jsme v ranním slunci stoupali po schodech vzhůru. Odevšad jsme slyšeli klapot modlitebních mlýnků, jediných kol, jichž se smí v Tibetu používat. O kolech totiž staré proroctví praví, že až vjedou do země, odejde z ní mír. Konečně jsme dospěli k vrcholu, kde obrovité stráže rozevřely bránu, jakmile spatřily lámu Mingjura Tundrupa, kterého dobře znaly. Šli jsme dál, až jsme se ocitli na samém hořejšku střechy, kde byly hroby minulých vtělení dalajlámy a jeho současná soukromá rezidence. Vchod byl zakrytý velikým hnědým závěsem z jačí vlny. Jakmile jsme se přiblížili, rozevřeli ho ke straně a my jsme vstoupili do rozlehlého sálu střeženého zelenými porcelánovými draky. Po stěnách bylo rozvěšeno množství bohatě zdobených gobelínů zobrazujících náboženské výjevy a starodávné legendy. Na nízkých stolcích byly rozloženy předměty, které by naplnily štěstím kteréhokoli sběratele, sošky různých bohů a bohyň, známých z mytologie, a smaltované ozdoby. Na polici u dveřního závěsu ležela Kniha urozených a já jsem si přál, abych ji mohl otevřít a přečíst si uvnitř naše jméno, abych si tím dodal odvahy, protože v tento den a na tomto místě jsem si připadal velice malý a bezvýznamný. V osmi letech už mi nezůstaly žádné iluze, a proto jsem se divil, proč mě Nejvyšší z celé země chce poznat. Věděl jsem, že je to zcela neobvyklé, a domníval jsem se, že je za tím vším nějaká další dřina. Dřina a nebo útrapy.

Láma v třešňově červeném rouchu a se zlatou štólou kolem krku se dal do řeči s lámou Mingjurem Tundrupem. Zdálo se, že ho tu velice dobře

znají, jako ostatně i všude jinde, kam jsem s ním přišel. Zaslechl jsem: „Jeho Svatost má o chlapce zájem a chce si s ním promluvit soukromě, jen mezi čtyřma očima." Můj učitel se ke mně obrátil a řekl: „Už je čas, abys šel dovnitř, Lobsangu. Doprovodím tě ke dveřím, pak vejdeš sám a budeš se chovat, jako by to bylo jen na zkoušku, jako ten nácvik, co jsme dělali celý minulý týden." Objal mě kolem ramen a vedl mě k jedněm dveřím, přičemž mi pošeptal: „Nemusíš se vůbec ničeho bát — jenom běž hezky dovnitř." Malinko mě postrčil do zad, aby mě pobídl, a pak se zastavil a hleděl za mnou. Vkročil jsem do dveří a tam, na protilehlém konci dlouhého pokoje, byl Nejvyšší, třináctý dalajláma.

Seděl na hedvábném polštáři šafránové barvy. Byl oblečen jako obyčejný láma, ale na hlavě měl vysokou dlouhou čepici s volně visícími okraji, které mu sahaly až k ramenům. Právě odkládal nějakou knihu. Se sklopenou hlavou jsem šel kupředu síní, až jsem se přiblížil na vzdálenost asi půldruhého metru. Tady jsem klesl na kolena a třikrát se uklonil. Těsně než jsem šel dovnitř, mi láma Mingjur Tundrup podal hedvábnou šerpu a tu jsem teď Nejvyššímu položil k nohám. Naklonil se kupředu a přes zápěstí, místo okolo krku, jak bylo zvykem, mi položil svoji. Teď jsem znejistěl, protože jsem měl dojít pozpátku k nejbližšímu polštáři a všiml si, že všechny jsou poměrně daleko, až u stěn. Dalajláma poprvé promluvil: „Ty polštáře jsou příliš daleko, než abys k nim mohl dojít pozpátku, a tak se otoč a jeden si sem přines, ať si můžeme popovídat." Udělal jsem to a polštář si donesl. Řekl: „Polož ho tady přede mne a sedni si." Když jsem se usadil, vyzval mě: „Nuže, mládenče, slyšel jsem o tobě některé pozoruhodné věci. Máš přirozený dar jasnovidnosti a tato schopnost byla u tebe ještě víc posílena otevřením třetího oka. Mám tady údaje o tvém předešlém vtělení. Mám tu i předpovědi astrologů. Nejdřív to budeš mít těžké, ale nakonec dosáhneš úspěchu. Navštívíš hodně cizích zemí na celém světě, země, o kterých jsi doposud ani neslyšel. Uvidíš smrt, zkázu a krutost, jakou si nedokážeš ani představit. Tvá cesta bude dlouhá a svízelná, ale úspěch se dostaví, jak bylo předpovězeno." Nevěděl jsem, proč mi to všechno povídá, znal jsem to do slova a do písmene už od sedmi let. Věděl jsem dobře, že mám v Tibetu vystudovat všeobecnou medicínu a chirurgii a potom odjet do Číny a od samého začátku studovat totéž znovu. Nejvyšší ale mluvil dál a upozorňoval mě, abych, až budu v západním světě, nedával žádné důkazy, že mám neobyčejné schopnosti a nemluvil o věcech jako je ego či duše. „Byl jsem v Indii a Číně a tam se dá o vyšších pravdách diskutovat, ale setkal jsem se i s mnoha lidmi ze Západu. Mají jiné hodnoty než my, uctívají obchod a zlato. Jejich vědci říkají: 'Ukažte nám duši. Předložte ji, nechte nás si na ni sáhnout, zjistit, kolik váží a

podrobit ji účinkům kyselin. Sdělte nám její molekulární strukturu, její chemické reakce. Důkazy, důkazy, my potřebujeme důkazy!' budou ti tvrdit nedbalí toho, že právě jejich záporný, podezíravý přístup ničí jakoukoli šanci, aby ten důkaz získali. Teď si ale musíme dát čaj."

Lehce udeřil do gongu a dal příkaz lámovi, který vešel. Brzy byl zpátky a nesl čaj a zvláštní jídla dovážená až z Indie. Během jídla se Nejvyšší rozhovořil a vyprávěl mi o Indii a Číně. Řekl, že chce, abych se opravdu pořádně učil a že mi vybere skutečně zvlášť dobré učitele. Nemohl jsem se udržet, abych nezvolal: „Ale ne, nikdo toho nemůže znát víc než můj učitel láma Mingjur Tundrup!" Dalajláma na mě pohlédl, pak zvrátil hlavu nazad a dal se do hlasitého smíchu. Zřejmě na něj nikdo jiný takhle nepromluvil, rozhodně ne žádný jiný osmiletý chlapec. Zdálo se, že to rád slyší. „Takže ty myslíš, že Mingjur Tundrup je skvělý, je to tak? Pověz mi, co si o něm myslíš doopravdy, ty mladý bojovný kohoute!" „Pane!", odpověděl jsem, „sám jste řekl, že mám výjimečné jasnovidecké schopnosti. Takže: láma Mingjur Tundrup je ten nejlepší člověk, jakého jsem kdy poznal." Dalajláma se opět rozesmál a dal znamení gongem, který měl vedle sebe. „Řekněte Mingjurovi, aby šel dovnitř," řekl lámovi, který vstoupil na jeho výzvu.

Láma Mingjur Tundrup vešel a před Nejvyšším provedl své úklony. „Vezmi si polštář a posaď se, Mingjure," řekl dalajláma. „Tenhle tvůj mládenec se vyjádřil o tvé povaze. Je to ocenění, se kterým úplně souhlasím." Láma Mingjur Tundrup se usadil vedle mě a dalajláma pokračoval: „Vzal jsi na sebe plnou zodpovědnost za výchovu Lobsanga Rampy. Rozvrhni si postup podle svého a obraťse na mě, kdykoli budeš potřebovat nějaké písemné povolení. Čas od času budu chlapce chtít vidět." Pak se obrátil ke mně a řekl: „Vybral sis dobře, mladíku, tvůj učitel je můj přítel z mládí a skutečný mistr okultních věd." Vyměnili jsme si ještě několik slov a pak jsme vstali, uklonili se a vyšli z pokoje. Viděl jsem, že láma Mingjur Tundrup je se mnou ve skrytu velice spokojen, čili je spokojen s dojmem, který jsem udělal. Řekl: „Zdržíme se tu pár dní a prozkoumáme některé méně známé části budov. Některé chodby a místnosti hlouběji uložené nebyly za posledních dvě stě let vůbec otevřeny. Z těch prostor se toho o tibetských dějinách hodně dozvíš."

Jeden z obsluhujících lámů (v dalajlámově rezidenci nebyl nikdo, kdo by měl hodnost nižší) přistoupil a řekl, že každý z nás dostane pokoj tady na vrchu budovy. Zavedl nás do těchto našich pokojů a já byl dočista uchvácen pohledem na celé panoráma Lhasy a celou nížinu. Láma řekl: „Jeho Svatost vydala pokyn, že se tu můžete všude pohybovat podle libosti a žádné dveře před vámi nemají zůstat uzamčené."

Láma Mingjur Tundrup mi navrhl, abych si na chvíli lehl. Jizva na levé noze mě pořád ještě zlobila. Bolelo to a kulhal jsem. Dokonce byly obavy, že zůstanu natrvalo mrzák. Dopřál jsem si hodinu odpočinku a pak můj učitel vešel a nesl s sebou jídlo a čaj. „Lobsangu, je čas trochu zaplnit prázdno v žaludku. Tady se dobře jí, a tak toho využijme." K jídlu mi nebylo zapotřebí žádného dalšího povzbuzování. Když jsme dojedli, láma Mingjur Tundrup vyšel z pokoje přede mnou a přešli jsme do jiné místnosti na vzdáleném konci ploché střechy. Tady, k mému hlubokému úžasu, nebyla okna potažena žádným naolejovaným závěsem, nýbrž byla vyplněna nicotou sotva postřehnutelnou. Vztáhl jsem ruku a velice opatrně jsem se té viditelné nicoty dotkl. K mému úžasu byla studená skoro jako led a hladká. Náhle mi v hlavě svitlo: sklo! Ještě nikdy jsem ho neviděl v tabulích. Používali jsme drcené sklo na provazy našich draků, ale takové sklo bylo neprůhledné a nedalo se skrz něj vidět zřetelně. A bylo barevné, zatímco tohle vypadalo jako voda.

Ale to ještě nebylo všechno. Láma Mingjur Tundrup otevřel okno a uchopil mosaznou rourku, která se zdála být součástí nějaké trubky potažené kůží. Přitlačil na rourku, zatáhl a objevily se čtyři kusy vycházející jeden z druhého. Smál se, když viděl, jak se tvářím, a pak vystrčil jeden konec rourky ven z okna a druhý si přiložil těsně k tváři. „Aha," pomyslel jsem si, „teď zahraje na nějaký hudební nástroj." Jenomže on si nepřiložil ten konec k ústům, ale k jednomu oku. Chvilku s rourkou cosi prováděl a pak mě vyzval: „Koukni se tady dovnitř, Lobsangu. Dívej se pravým okem a levé měj zavřené." Podíval jsem se a divže jsem neomdlel úžasem. Rourkou jel vzhůru přímo na mě nějaký jezdec na koni. Uskočil jsem ke straně a rozhlížel se kolem dokola. V místnosti nebyl nikdo kromě lámy Mingjura Tundrupa a ten se otřásal smíchy. Podezíravě jsem se na něj zahleděl, protože jsem si myslel, že mě očaroval. „Jeho Svatost prohlásila, že jste mistrem okultních věd," řekl jsem, „ale máte zapotřebí dělat si blázny ze svého žáka?" Smál se tím víc a pokynul, abych se podíval ještě jednou. Se značnou dávkou váhavosti jsem to udělal a můj učitel rourku trochu posunul, takže jsem spatřil jiný obraz. Dalekohled! Nikdy předtím jsem žádný neviděl. A nikdy nezapomenu, jak jsem uviděl onoho muže jet ke mně na koni vzhůru trubičkou. Často si na to vzpomenu, když někdo na Západě prohlásí: „Nemožné!" v souvislosti s nějakou okultní záležitostí. Tohle mi zcela určitě připadalo „nemožné". Dalajláma si při návratu z Indie přivezl několik dalekohledů a velice rád se jimi díval po okolní krajině. Tady jsem se také poprvé uviděl v zrcadle a rozhodně jsem nepoznal to příšerně vyhlížející stvoření, které jsem uzřel. Spatřil jsem bledého chlapečka s velikou rudou jizvou uprostřed čela a s nápadně

výrazným nosem. Už dřív jsem se několikrát nejasně viděl v odrazu vodní hladiny, ale tohleto bylo příliš zřetelné. Od té doby jsem se už o zrcadlo nezajímal.

Může se zdát, že Tibet je divná země, když tady nemají sklo, dalekohledy či zrcadla, ale lidé tu o takové věci nestáli. Neměli jsme zájem ani o kola, která znamenají rychlost a takzvanou civilizaci. Už dávno jsme si uvědomili, že v ruchu obchodního života není kdy na věci duchovní. Náš materiální život činil pokroky velmi pozvolné, a v důsledku toho se naše esoterické vědění mohlo rozvíjet a růst. Už celá tisíciletí známe pravdu o jasnozřivosti, telepatii a dalších oborech metafyziky. I když je naprosto pravda, že mnozí lámové dokáží sedět nazí ve sněhu a pouhou myšlenkou sníh v okruhu okolo sebe rozpustit, takovéto věci se nepředvádějí pro potěšení pouhých lovců senzací. Někteří lámové — mistři okultních disciplín — jsou skutečně schopni levitace, ale nestaví svou moc na odiv pro pobavení naivních diváků. Tibetský učitel se vždycky přesvědčí, zda jeho žák je morálně na úrovni do té míry, aby mu takové znalosti mohly být svěřeny. Z toho vyplývá, že vzhledem k tomu, že učitel si musí být naprosto jist morální celistvostí žáka, nedochází nikdy ke zneužití těchto metafyzických vědomostí, protože do nich jsou zasvěcováni jenom ti praví. Na těchto silách není vůbec nic magického, jsou pouze výsledkem správného použití přírodních zákonů.

Někteří lidé v Tibetu dokáží nejlépe rozvinout své schopnosti ve skupině a jiní se zase musejí uchýlit do samoty. Odcházejí do odlehlých lámaserií a vstupují do poustevnické cely. Je to malinká komůrka vystavěná většinou na horském svahu. Má tlusté kamenné zdi silné i metr osmdesát, aby dovnitř nemohl proniknout pražádný zvuk. Poustevník vstupuje do cely na vlastní přání, načež se vchod zazdí. Není tam ani trochu světla, žádný nábytek, nic než čtyři holé kamenné stěny. Jídlo se dovnitř podává jednou denně zvláštním otvorem, který zamezuje průnik světla i zvuků. Tady poustevník zůstává nejprve tři roky, tři měsíce a tři dny. Medituje o podstatě života a o podstatě člověka. Za nic na světě nesmí ve svém fyzickém těle tuto celu opustit. Během posledního měsíce jeho pobytu se do střechy udělá maličká dírka, aby se dovnitř mohl dostat tenounký paprsek světla. Den ze dne ho zvětšují, aby si poustevníkovy oči na světlo znovu zvykly. Jinak by oslepl, jakmile by vyšel ven. Velice často se tito muži za pouhých pár týdnů vracejí do svých cel a zůstávají tam až do konce života. Tento jejich život však není tak planý a bezcenný, jak by se někdo mohl domnívat. Člověk je duch, bytost z jiného světa, a jakmile se mu podaří osvobodit se z pout těla, může se v podobě ducha toulat po světě a pomáhat prostřednictvím myšlenek. Myšlení, jak my v Tibetu dobře víme,

jsou vlny energie. Hmota je forma zhuštěné energie. Pomocí myšlenky pečlivě řízené a částečně transformované lze dosáhnout, aby se předmět „silou myšlenky" pohnul. Myšlení řízené poněkud jinak může vyústit v telepatii a způsobit, aby vzdálená osoba provedla určitý úkon. Je to skutečně tak hrozně těžké uvěřit těmto věcem ve světě, kde se pokládá za úplné běžné, když člověk mluví do mikrofonu a vede hustou mlhou k přistání letadlo, jehož pilot pod sebou nedokáže zahlédnout ani kousíček země? Při trošce cviku a oproštěním se od nedůvěřivosti by tohle člověk dokázal i telepaticky, místo aby používal přístroje, které mohou selhat.

Můj vlastní esoterický vývoj nevyžadoval takovouto dlouhou odloučenost v naprosté tmě. Probíhal jiným způsobem, který nelze uplatnit u většiny těch, kteří se chtějí stát poustevníky. Můj výcvik byl orientován ke zvláštním účelům, a to na přímý rozkaz dalajlámy. Esoterismu mě vyučovali nejen pomocí hypnózy, ale i jiným způsobem, o čemž se nelze rozepisovat v knize tohoto druhu. Stačí říct, že se mi dostalo většího osvícení, než může nabýt průměrný poustevník za celý dlouhý život. Moje návštěva v Potale souvisela s prvními stupni tohoto výcviku, ale o tom povím víc později.

Byl jsem tím dalekohledem úplně uchvácen a dost často jsem ho používal k pozorování míst, která jsem tak dobře znal. Láma Mingjur Tundrup mi jeho princip vysvětlil do všech podrobností, že v tom nejsou žádné čáry, ale jen normální přírodní zákony.

Na všechno jsem dostal vysvětlení, a to nejen co se týče dalekohledu, ale byly mi objasněny důvody, proč se určitá věc děje. Nikdy jsem nemohl říct: „To jsou ale čáry!", aniž by se mi dostalo vysvětlení zákonitostí, které daný jev vyvolaly. Během tohoto našeho pobytu jsem byl jednou zaveden do úplně temné místnosti. Láma Mingjur Tundrup mě vybídl: „Teď tady, Lobsangu, stůj a dívej se na tuhle bílou stěnu." Pak sfoukl plamen máslové lampy a nějak posunul okenici. Okamžitě se na stěně přede mnou objevil obraz Lhasy, ale byl vzhůru nohama! Při pohledu na muže, ženy a jaky chodící sem tam vzhůru nohama jsem vykřikl úžasem. Obraz najednou zablikal a všechno zase stálo na nohách. Výklad o „lomu světelných paprsků" mě po pravdě řečeno zmátl víc než cokoliv jiného. Jak může někdo světlo lámat? Předvedli mi už, jak se dají rozbíjet nádoby a džbány neslyšným zahvízdnutím, což bylo docela jednoduché a nestálo to za další úvahy, ale lámat světlo! Nemohl jsem to pochopit, dokud nepřinesli z jiné místnosti zvláštní přístroj skládající se z lampy, jejíž světlo bylo zakryto řadou tenkých destiček. Tehdy jsem uviděl, jak se paprsky lámou, a pak už mě nic nemohlo překvapit.

Skladiště Potaly překypovala nádhernými sochami, prastarými knihami

a těmi nejkrásnějšími nástěnnými malbami s náboženskými náměty. Těch málo, skutečně jen pár západních lidí, kteří některé z nich spatřili, je považují za neslušné. Znázorňují mužský a ženský duch v těsném objetí, ale účel těchto vyobrazení je na hony vzdálen necudnosti a žádný Tibeťan by je nikdy za takové ani nepovažoval. Tyto dvě nahé postavy v objetí mají vyjadřovat extázi dostavující se při spojení Poznání a Správného života. Přiznávám se, že na mě padla nesmírná hrůza, když jsem poprvé zjistil, že křesťané jako svůj symbol uctívají ztýraného a ukřižovaného muže. Je to taková škoda, že máme všichni sklon posuzovat národy jiných zemí podle svých vlastních měřítek.

Po staletí přicházely z různých zemí do Potaly dary určené dalajlámovi té které doby. Téměř všechny tyto dary byly uloženy v místnostech k tomu určených a já jsem se báječně bavil tím, že jsem je zkoumal a získával psychometrické vjemy o tom, jaký byl hlavní důvod zaslání té které věci. Bylo to skutečné školení o lidských pohnutkách. Když jsem vyslovil pocity, které ve mně každý ten předmět vyvolal, můj učitel mi z knihy přečetl přesnou historii dotyčného předmětu, i co se stalo potom. Měl jsem radost z jeho stále častějšího zvolání: „Máš úplně pravdu, Lobsangu, jde ti to skutečně velice dobře."

Před ukončením návštěvy v Potale jsme sestoupili do jedné z podzemních chodeb. Bylo mi řečeno, že mohu projít jenom jednu, poněvadž ostatní uvidím později. Vzali jsme si plápolající pochodně a opatrně scházeli po schodech, které se zdály nekonečné, a sunuli se podél hladkých skalních stěn. Dozvěděl jsem se, že tyto tunely vznikly před nespočetnými staletími sopečnou činností. Na stěnách byly podivné nákresy a zobrazení úplně nesrozumitelných výjevů. Mě ale zajímalo spíš jezero, o kterém jsem slyšel, že se prostírá kilometry a kilometry od ústí jedné z chodeb. Konečně jsme vešli do chodby, která se postupně stále víc rozšiřovala, až se strop náhle ztratil ve výšce, kam světla našich pochodní nedosvítila. Ještě asi sto metrů a stanuli jsme na pokraji vody, jakou jsem ještě v životě neviděl. Byla černočerná a nehybná, tak černá, že se zdála skoro neviditelná, spíš jako bezedná propast než jezero. Jediná vlnka nerozčeřila hladinu, jediný zvuk neprolomil ticho. I kámen, na kterém jsme stáli, byl černý a leskl se ve světle pochodní, ale kousek stranou jsem na stěně zahlédl nějaký třpyt. Přistoupil jsem o něco blíž a zjistil, že ve skále je široký pruh zlata, dlouhý zhruba čtyři a půl až pět metrů, který mi sahal od krku po kolena. Prudký žár ho kdysi začal vytavovat ze skály, ale pak zchladlo v hrudky podobné žlutavému tuku svíčky. Láma Mingjur Tundrup přerušil ticho: „Tohle jezero vede až k řece Cang Po vzdálené odsud pětašedesát kilometrů. Před mnoha a mnoha lety si jedna odvážná skupina

mnichů sroubila dřevěný prám s pádly. Naložili ho zásobou pochodní a odrazili od břehu. Veslovali mnoho kilometrů a přitom prozkoumávali jezero, až se ocitli v prostoru ještě rozlehlejším, kde nemohli dohlédnout na stěny ani na strop. Proud je unášel dál a oni postupovali pomalu, protože jim nebylo jasné, kudy se mají dát."

Poslouchal jsem a přitom jsem si to živě představoval. Láma pokračoval: „Zabloudili, protože už ani nevěděli, odkud přijeli a kterým směrem pokračovat kupředu. Najednou se vor zakymácel, prudký závan větru jim uhasil pochodně, takže zůstali v naprosté tmě a poznali, že jejich plavidlo upadlo do spárů vodních démonů. Otáčeli se ve víru, až na ně z toho šla závrať a bylo jim zle. Chytili se pevně lan, která prám držela pohromadě. Při těch divokých pohybech se přes povrch přelévaly menší vlny a promáčely je skrz naskrz. Nabírali rychlost, až pochopili, že se jich zmocnil nemilosrdný obr, který je vleče do záhuby. Nebyli schopni odhadnout, jak dlouho je proud takto unášel. Nikde žádné světlo, zato čerň temnoty byla až hmatatelná, jako nikdy na zemském povrchu nemůže být. Bylo slyšet pronikavé skřípění, ohlušující rány a cítit drtivý tlak. Byli smeteni z prámu a staženi pod vodu. Některým se jen tak tak podařilo se včas nadechnout, jiní to štěstí neměli. Objevilo se neurčité, nazelenalé světlo a sílilo. Zmítalo to jimi a vrhalo je sem a tam, až je to vymrštilo do nádherné sluneční záře.

Dvěma z nich se nakonec přece jen podařilo dostat na břeh, přestože byli napůl utopení, potlučení a zakrvácení. Ostatní tři zmizeli beze stopy. Leželi celé hodiny mezi životem a smrtí. Konečně se jeden z nich vzchopil natolik, aby se rozhlédl kolem. Div, že se šokem z toho pohledu znovu nezhroutil. V dálce bylo vidět Potalu. Všude okolo nich se rozprostíraly zelené louky, na kterých se popásali jakové. V první chvíli si mysleli, že jsou po smrti a octli se v tibetském ráji. Pak za sebou zaslechli kroky. Byl to pastevec, který je pozoroval. Všiml si plovoucích trosek voru a přišel si je vzít pro svou potřebu. Nakonec se oběma mnichům přece jen podařilo onoho muže přesvědčit, že jsou skutečně mniši, protože jim voda roucha úplně strhala. Pastevec tedy svolil, že dojde do Potaly pro nosítka. Od toho dne bylo v průzkumu jezera podniknuto velice málo, ale ví se, že o kousek dál za hranicí dosahu našich pochodní jsou ostrůvky. Jeden z nich byl probádán a co bylo zjištěno, se dozvíš později, až nastane čas tvého zasvěcení."

Přemýšlel jsem o tom všem a přál si mít prám a vydat se na průzkum jezera. Můj učitel sledoval, jak se tvářím. Pak se najednou zasmál a řekl: »Ano, bylo by vzrušující pustit se do průzkumu, ale proč dávat šanc svá těla, když můžeme bádání provádět v astrálním stavu! Budeš mít možnost,

Lobsangu. Za pár let budeš schopen prozkoumat tohle místo se mnou a doplnit informace, které o něm máme. Prozatím se ale, chlapče, uč. V zájmu nás obou."

Začínaly nám dohasínat pochodně a mě napadlo, že brzy budeme poslepu tápat tmou chodeb. Když jsme se vraceli od jezera, uvažoval jsem, jak bylo od nás pošetilé, že jsme si nevzali náhradní světlo. Právě v tom okamžiku přistoupil láma Mingjur Tundrup k protější stěně a po hmatu tam něco hledal. Z nějakého skrytého výklenku vytáhl další pochodně a zapálil je od těch, které už prakticky dohasínaly.

„Máme tu uložené náhradní pochodně, Lobsangu, protože by bylo těžké dostat se odsud potmě. Ale teď pojďme."

Plahočili jsme se příkrými chodbami vzhůru a občas se zastavili, abychom nabrali dech a prohlédli si některá vyobrazení na stěnách. Nerozuměl jsem jim, zdálo se, že jsou dílem obrů. Byly na nich stroje tak divné, že to úplně přesahovalo mé chápání. Když jsem pohlédl na svého učitele, bylo mi zřejmé, že tyto kresby i sloje důvěrně zná. Už jsem se těšil na další výpravy sem. Bylo na tom všem cosi záhadného a já nikdy nemohl slyšet o tajemství, aniž bych se pokusil mu přijít na kloub. Nemohl jsem snést pomyšlení, že člověk stráví léta hledáním nějakého řešení, když bylo možné najít odpověď hned i za cenu vystavení se značnému nebezpečí. Moje myšlenky byly přerušeny slovy: „Lobsangu, mručíš jako dědek. Už jen pár kroků a budeme zase na denním světle. Vyjdeme na střechu a dalekohledem si prohlédneme to místo, kde se ti dávní mniši vynořili na povrch."

Když jsme vystoupili na střechu a dívali se, napadlo mě, proč bychom si nemohli dojet těch asi pětašedesát kilometrů až na to místo a prohlédnout si ho osobně. Láma Mingjur Tundrup ale pravil, že tam není k vidění nic zvláštního, rozhodně nic takového, co by nám dalekohled neprozradil. Jezero údajně ústí hluboko pod hladinou a není tam nic, čím by se to místo vyznačovalo kromě skupiny stromů, které tu vysadili na rozkaz předchozího dalajlámova vtělení.

DEVATA KAPITOLA

IX. Plot šípkových růží

Druhý den ráno jsme se pomalu přichystali k návratu do Čokpori. Návštěva v Potale pro nás byla hotovou dovolenou. Před odjezdem jsem ještě vyběhl na střechu podívat se naposled dalekohledem na okolní krajinu. Na střeše Čokpori ležel na zádech malý akolyt a četl, přičemž čas od času hodil pár malých oblázků na holé hlavy mnichů ve dvoře. Dalekohledem jsem pozoroval jeho potměšilý úsměv, jak rychle uhýbal z dohledu udivených mnichů pod ním. Uvědomil jsem si, že mě dalajláma dozajista viděl provádět podobné špásy, a měl jsem z toho velice nepříjemný pocit. Rozhodl jsem se, že od nynějška omezím své akce na tu stranu budov, kam není z Potaly vidět.

Byl už ale čas jít, čas poděkovat lámům, kteří se vynasnažili zpříjemnit nám náš krátký pobyt. Nadešel čas projevit mimořádný vděk dalajlámovu osobnímu správci, Byl to on, kdo zajišťoval zásobování „potravinami z Indie". Musel jsem mu být sympatický, protože mi dal na rozloučenou dárek, který jsem hbitě zhltl. Když jsme se posilnili, vydali jsme se po schodech dolů zpátky na Železnou horu. Když už jsme byli v polovině, dolehl k našim uším křik a volání a kolemjdoucí mniši ukazovali na cosi za našimi zády. Jakmile jsme se zastavili, dohonil nás mnich, který sotva Popadal dech, a vychrlil na lámu Mingjura Tundrupa vzkaz. Můj učitel se zarazil.

„Počkej tu na mě, Lobsangu, za chvíli budu zpátky." Obrátil se a stoupal zase po schodech zpátky. Nečinně jsem se potloukal sem tam, těšil se z krásného výhledu a díval se na svůj bývalý domov. Jak jsem tak na náš dům myslel, otočil jsem se a divže jsem se nesložil, protože jsem spatřil otce, jak jede na koni směrem ke mně. Hleděl jsem na něj a on zas na mě a ve chvíli, kdy mě poznal, pootevřel jen trochu ústa. Pak k mé nevýslovné bolesti jel bez povšimnutí dál. Hleděl jsem na jeho vzdalující se záda a vykřikl: „Tati!" Vůbec mi nevěnoval pozornost a jel netečně dál. Ucítil jsem pálení v očích a roztřásl se. Už jsem se bál, že se veřejně znemožním, a zrovna tady na schodech Potaly, na tom místě všech míst. Pak jsem se ale ovládl víc, nežli jsem věřil, že dokážu, vypjal jsem záda a zahleděl se do dálky za Lhasou.

Asi za půl hodiny se láma Mingjur Tundrup vrátil na koni a dalšího ještě vedl s sebou.

„Vyskoč, Lobsangu, musíme se rychle dostat do Sery, jednomu z tamějších opatů se stala ošklivá nehoda."

Všiml jsem si, že je ke každému sedlu přivázaná skříňka a usoudil jsem, že to je lékařské náčiní mého učitele. Vyrazili jsme cvalem po linkchorské silnici okolo mého bývalého domova a v letu jsme míjeli poutníky i žebráky. Do serské lámaserie nám to netrvalo dlouho a tam už nás čekalo několik mnichů. Seskočili jsme s koní, každý vzal jednu skříňku a opat nás zavedl ke starci spočívajícímu na zádech.

Měl tvář barvy olova a zdálo se, že životní síla se v něm zachvívá a zvolna uhasíná. Láma Mingjur Tundrup požádal o vařící vodu, která už byla ostatně připravena, a vhodil do ní nějaké byliny. Mezitím co jsem roztok míchal, vyšetřil láma starce, který upadl a prorazil si lebku. Úlomek kosti se vklínil dovnitř a tlačil na mozek. Když se roztok dost ochladil, otřeli jsme jím starci hlavu a v trošce si můj učitel umyl ruce. Vyjmul ze skříňky ostrý nůž a rychle provedl masem řez ve tvaru U až přímo na kost. Rána krvácela jen slabě, protože tomu účinek bylin zabraňoval. Potřeli jsme ji ještě jednou, zvedli lalok kůže a oddělili ho od kosti. Láma Mingjur Tundrup co nejšetrněji prozkoumal obnažené místo a zjistil, kde došlo k proražení lebeční kosti a k jejímu vpáčení pod povrch lebky. Než začal, vložil do misky s dezinfekčním roztokem řadu nástrojů, načež z ní vyjmul dvě stříbrné tyčinky na jednom konci zploštělé a zoubkované. Co nejopatrněji vložil nejtenčí ostří do nejširšího místa lebeční fraktury a pevně ho držel, přičemž ho zároveň zajišťoval ještě pevněji i druhou tyčinkou. Co nejpomaleji zvedl okraj úlomku těsně nad povrch lebky. Jednou tyčinkou ho v té pozici podepřel a řekl: "A teď mi, Lobsangu, podej misku." Podržel jsem mu ji, aby si vybral potřebný nástroj, a on sáhl po malém stříbrném nýtu. Byl to jen takový trojhranný klínek. Vtlačil ho mezi lebeční kost a uvolněný úlomek, který se nyní nacházel poněkud nad její úrovní. Pomalu a jemně na něj tlačil, až se obě kosti spojily. „Sroste to a stříbro nebude působit žádné obtíže, protože je to netečný kov." Znovu plochu potřel bylinným roztokem a opatrně vrátil na místo ke straně odchlíplý lalok kůže. Sešil kůži vyvařenými koňskými žíněmi, pomazal operovanou oblast bylinnou pastou a zafixoval ji vyvařeným obvazem.

Od chvíle, kdy byl tlak na mozek starého opata odstraněn, životní síla v něm začala opět vzrůstat. Podepřeli jsme ho polštáři, takže se ocitl v polosedu. Vydezinfikoval jsem nástroje v čerstvém vroucím roztoku, osušil je vyvařenou látkou a pečlivě zas všechno vrátil do obou skříněk. Když jsem si potom myl ruce, stařec otevřel oči, a když spatřil, jak se nad ním láma Mingjur Tundrup sklání, slabě se usmál.

„Věděl jsem, že jenom vy byste mě mohl zachránit, a proto jsem na Vrchol vyslal mentální vzkaz. Můj úkol ještě neskončil a nejsem připraven opustit tělo."

Můj učitel se na něj pozorně zadíval a odpověděl: „Uzdravíte se. Několik dní vám nebude dobře, jednou, dvakrát vás zabolí hlava a až to přejde, můžete jít zase po své práci. Na pár dní budete potřebovat někoho, kdo by u vás bděl, abyste se ve spaní neotočil na záda. Za tři až čtyři dny budete mít vyhráno."

Přistoupil jsem k oknu a vyhlédl ven. Bylo docela zajímavé sledovat, jak se žije v jiných lámaseriích. Láma Mingjur Tundrup ke mně přišel a řekl: „Vedl sis dobře, Lobsangu, a proto od nynějška budeme pracovat spolu. Chci tě teď provést tímto místem, protože se od našeho značně liší."

Nechali jsme starého opata v péči jednoho z lámů a vyšli na chodbu. Nebylo tu tak čisto jako v Cokpori, ani nevypadalo, že tady vládne nějaká přísná disciplína. Zdálo se, že mniši chodí sem tam, jak se jim zamane. Chrámy byly v porovnání s našimi zanedbané a dokonce i kadidlo bylo čpavější. Po dvorech se potloukaly bandy kluků — v Čokpori by byli museli tvrdě pracovat. Většina modlitebních mlýnků stála nikým neroztáčena. Tu a tam bylo vidět některého starého mnicha, jak sedí a kolo otáčí, ale všude chyběl pořádek, čistota a kázeň, které jsem přijal jako životní normu. Můj učitel se zeptal: „Tak co, chtěl bys tu zůstat a vést pohodlný život jako oni?!"

„Ne, to bych nechtěl," řekl jsem. „Myslím, že je to smečka divochů."

Zasmál se. „Je jich tu sedm tisíc! Je to vždycky pouhých pár křiklounů, kteří pokazí pověst většině slušných."

„To je možné," odpověděl jsem, „ale ať si říkají, co chtějí, já bych tohleto místo Plotem růží rozhodně nenazval."

Pohlédl na mě s úsměvem: „Věřím, že by ses určitě sám ujal úkolu vnést mezi ně kázeň."

Bylo skutečně známo, že u nás vládla nejpřísnější kázeň ze všech lámaserií. Ve většině ostatních byl režim opravdu velice volný a když tamější mniši chtěli lenošit, klidně si lenošili a nikdo nic nenamítal. Sera neboli Plot šípkových růží, jak se ve skutečnosti jmenuje, leží pět kilometrů od Potaly a je to jedna z lámaserií známých pod jménem „Tři sídla". Drépung je z těchto tří největší a je v něm nejméně deset tisíc mnichů. Druhá nejvýznamnější je Sera se svými více než sedmi a půl tisíci mnichy, zatímco nejméně důležitý je Gaden s pouhými šesti tisíci. Každá z nich se podobá městu v pravém slova smyslu. Jsou tam ulice, školy, chrámy a všechny ostatní budovy, které obvykle tvoří městské společenství. Hlídání ulic zajišťuje pořádková služba mužů z Kchamu. V dnešní době tam ale určitě hlídkují komunističtí vojáci! Čokpori bylo společenství malé, zato však důležité. Jakožto chrám medicíny byl tehdy považován za „Sídlo lékařské kultury" a měl významné zastoupení ve vládní sněmovně.

V Čokpori nás učili disciplínu, kterou zde nazvu „džudo", protože to je nejbližší anglický termín, o kterém vím. Tibetské pojmenování sung-tru kchjorm-pa tu ié-po lé-la-po je nepřeložitelné, stejně tak jako náš technický výraz amaré. „Džudo" představuje velice zjednodušenou formu našeho systému. Tato disciplína se nevyučuje ve všech lámaseriích, ale my v Cokpori jsme tímto výcvikem procházeli, abychom získali sebeovládání, z léčebných důvodů uměli uvést lidi do bezvědomí a mohli bezpečně cestovat po divočejších oblastech země. Jako lámové lékaři jsme se nacestovali opravdu dost.

Starý Cu býval učitelem tohoto umění a pravděpodobně jeho nejlepším mistrem v celém Tibetu a naučil mě všechno, co sám znal — pro vlastní uspokojení z dobře vykonané práce. Základní hmaty a údery znala většina mužů a chlapců, ale já je znal už od svých čtyř let. Jsme přesvědčeni, že tohoto umění by se mělo využívat k sebeobraně a sebeovládání a ne k profesionálním zápasnickým exhibicím. Máme za to, že silný člověk si může dovolit být mírný, zatímco slabý a nejistý se naparuje a chvástá.

Našeho džuda jsme tedy používali k uvedení člověka do bezvědomí, když se například srovnávaly zlomeniny nebo trhaly zuby. Není to spojeno s žádným rizikem ani s bolestí. Člověka lze tak zbavit vědomí dřív, než to vůbec stačí pochopit a přivést ho zpět k plnému vědomí za několik hodin či vteřin bez jakýchkoliv vedlejších účinků. Osoba, která byla zbavena vědomí ve chvíli, když zrovna mluvila, při procitnutí kupodivu svou větu dokončí. Pro zjevnou nebezpečnost tohoto vyššího systému byli do něj i do „okamžitého navození hypnózy" zasvěcováni jen ti, kteří obstáli v nejpřísnějších charakterových zkouškách. Navíc byli jištěni i hypnotickými zábranami, aby nikdo nemohl takto nabyté moci zneužít.

Tibetská lámaserie není jen místo, kde žijí jedinci s náboženskými sklony, nýbrž samostatné město se všemi obvyklými strukturami a vybavením. Měli jsme svá divadla, kde se hrála představení s náboženskou i světskou tématikou. Hudebníci byli kdykoliv ochotni nás zabavit a ukázat, že nikde jinde nemají tak dobré hráče. Mniši, kteří měli peníze, si v obchodech mohli kupovat jídlo, oděvy, přepychové zboží i knihy. Ti, kdo chtěli spořit, ukládali svou peněžní hotovost v lámaserijním úřadu odpovídajícímu běžné bance. Ve všech společenstvích kdekoliv na světě se vyskytují porušitelé zákona. Ty naše zatýkala mnišská policie a předváděla je před soud k nestrannému přelíčení. Ten, kdo byl uznán vinným, si musel odpykat trest v lámaserijním vězení. 0 každý typ duševního zaměření pečovaly školy různých druhů. Bystrým chlapcům se pomáhalo najít uplatnění, ale s výjimkou Čokpori ve všech ostatních lámaseriích mohl povaleč prospat či prosnít celý život. Vycházeli jsme z toho, že člověku

nepřináleží ovlivňovat život druhého, tak jako tak bude muset své zpoždění dohonit, až se zas znovu narodí. V Čokpori to bylo jinak a jestliže někdo neprospíval, musel odejít a hledat si útočiště jinde, kde kázeň nebyla tak přísná.

Nemocní mniši byli dobře ošetřováni. V každé lámaserii byla nemocnice a o pacienty pečovali mniši znalí lékařství a základů chirurgie. Vážnějšími případy se zabývali specialisté, jako byl láma Mingjur Tundrup. Od té doby, co jsem opustil Tibet, jsem se už mnohokrát musel zasmát západním zkazkám o Tibeťanech, kteří si údajně myslí, že muži mají srdce na levé straně a ženy na pravé. Viděli jsme dostatečné množství otevřených těl na to, abychom znali pravdu. Nadmíru mě také pobavila teorie o „špinavých Tibeťanech prolezlých pohlavními nemocemi". Autoři takovýchto tvrzení zřejmě nikdy nevkročili do oněch blahodárných míst v Americe a v Anglii, kde se místnímu obyvatelstvu nabízí „bezplatná a diskrétní léčba". Třeba jsme skutečně špinaví; některé naše ženy si například patlají cosi na obličej a cítí potřebu zdůraznit umístění svých rtů, aby se každý strefil. Taky si většinou vtírají něco do vlasů, aby se jim leskly nebo změnily barvu. Dokonce si i vytrhávají obočí a barví nehty, jisté to znaky „špinavosti a zkaženosti" Tibeťanek.

Vraťme se ale k našim lámaserijním společenstvím. Často tam mívali návštěvníky, ať už kupce či mnichy. Poskytovalo se jim ubytování v lámaserijním hotelu a také za něj platili! Ne všichni mniši žili v celibátu. Někteří měli pocit, že k navození správného duševního rozpoložení k rozjímání není „stav blaženosti svobodného" příznivý. Mohli tudíž vstoupit do zvláštní sekty Červených čepic, jejíž příslušníci se směli ženit. Byla jich ale menšina. V náboženském životě byly vládnoucí třídou Žluté čepice, sekta neženatých. V „manželských" lámaseriích pracovali mniši a jeptišky bok po boku v dobře uspořádaném společenství a v převážné většině případů tam nevládla tak drsná „atmosféra" jako tam, kde byli výhradně muži.

Některé lámaserie měly své tiskárny, a mohly tudíž vydávat vlastní knihy. Většinou si vyráběly i papír. Nebylo to zdravé zaměstnání, protože jeden druh stromové kůry, používaný k této výrobě, byl vysoce jedovatý. Chránilo to sice tibetský papír před napadením jakýmkoliv hmyzem, ale zároveň se projevoval škodlivý účinek na zdraví mnichů a ti, kteří v tomto oboru pracovali, si stěžovali na úporné bolesti hlavy a ještě horší potíže. V Tibetu jsme nepoužívali kovová písmena. Všechno, co bylo třeba tisknout, se nakreslilo na vhodný druh dřeva. Kromě nakreslených obrysů se pak veškerá okolní hmota odřezala, takže to, co se mělo otisknout, zůstalo vysoko nad úrovní desky. Některé desky byly devadesát centimetrů široké a

vysoké čtyřicet pět a tištěné předlohy bývaly velice složité. Žádná z desek, kam se vloudila sebemenší chyba, nebyla použita. Tibetské stránky nevypadají jako stránky této knihy, které jsou vyšší než širší. U nás se zhotovovaly stránky široké a nevysoké a zásadně nevázané. Volné listy se ukládaly do vyřezávaných dřevěných desek. Při tisku se vyřezávaná deska s obsahem stránky položila vodorovně. Jeden mnich přejel po celém povrchu válečkem namočeným v inkoustu a dával pozor, aby čerň byla rozetřena stejnoměrně. Další mnich vzal arch papíru a rychle ho na desku rozprostřel, zatímco nastoupil třetí a těžkým válcem papír pořádně přitlačil. Čtvrtý mnich vytištěnou stránku zvedl a předal učni, který ji odložil stranou. Archy se rozmazaly jen málokdy. Takové se nikdy na knihy nepoužívaly, ale nechávaly se učňům, aby se na nich cvičili. V Čokpori jsme měli dřevěné desky vysoké metr osmdesát a široké asi metr dvacet. Bylo na nich vyřezáno lidské tělo a různé orgány. Podle nich jsme zhotovovali nástěnná schémata, která jsme museli vybarvovat. Měli jsme také astrologické předlohy. Karty, podle kterých jsme vypočítávali horoskopy, měřily asi dva metry čtvereční. Ve skutečnosti to byly hvězdné mapy okamžiku početí a narození člověka. Na prázdná místa map jsme dosazovali údaje, které jsme vyhledávali v pečlivě připravených matematických tabulkách u nás zhotovených.

Když jsme si prohlédli lámaserii Plotu šípkových růží a porovnali ji, alespoň co se mě týče, v její neprospěch s lámaserii naší, vrátili jsme se do pokoje, kde ležel starý opat. Během dvou hodin naší nepřítomnosti se jeho stav o hodně zlepšil a byl už schopen projevovat mnohem větší zájem o věci kolem sebe. Zvláště pak byl s to věnovat pozornost lámovi Mingjuru Tundrupovi, kterého, jak se zdálo, měl velice rád. Můj učitel pravil: „Musíme už jet, ale nechám vám tady nějaké byliny v prášku. Před odchodem dám podrobné instrukce knězi, který se o vás má starat." Vzal ze své skříňky tři kožené sáčky a předal mu je. Tři malé sáčky, které pro starce znamenaly život namísto smrti.

Ve vstupním dvoře jsme našli mnicha držícího dva beznadějně dovádivé poníky. Byli nakrmení, odpočatí a nedočkaví dát se v cval. Já ne. Na štěstí pro mě byl láma Mingjur Tundrup docela ochoten jet krokem. Šípkový plot leží necelých tři a půl kilometru od nejbližšího úseku linkchorské cesty. Netoužil jsem jet okolo svého bývalého domova. Můj učitel evidentně zachytil mé myšlenky, protože řekl: „Překročíme cestu u obchodní ulice. Nemusíme spěchat, zítra je další den, který jsme dosud neprožili."

Okouzleně jsem hleděl na krámky čínských obchodníků a poslouchal, jak se pronikavým hlasem dohadují a přou o cenách. Právě naproti nim stál čorten — pomník, symbolizující nesmrtelnost ega a za ním se rýsoval

chrám, k němuž proudili mniši z blízkého Šéte Gompa. Za pár minut jízdy jsme se octli v uličkách mezi domy nakupenými, jako by hledaly ochranu ve stínu Džókchangu. „Ach!", pomyslel jsem si, „když jsem tady byl naposled, to jsem byl ještě svobodný člověk a nestudoval na mnicha. Kéž by to všechno byl jenom sen a mohl jsem se z něj probudit!" Pomalu jsme sjeli po cestě a pak jsme zahnuli doprava na cestu vedoucí přes Tyrkysový most. Láma Mingjur Tundrup se ke mně obrátil a zeptal se: „Tak ty se pořád ještě nechceš stát mnichem? Je to docela hezký život, abys věděl. Koncem tohoto týdne, tak jako každoročně, odjíždí do hor expedice sbírat léčivé rostliny. Nechci, abys tentokrát jel. Budeš se raději se mnou věnovat učení, abys ve dvanácti letech už mohl složit zkoušky na trapu. Naplánoval jsem, že tě vezmu s sebou na zvláštní výpravu do vysokých hor sbírat některé velice vzácné byliny." Právě jsme dojeli na konec vesnice Šó a blížili se k Parko Kalingu — západní bráně lhaského údolí. U zdi se krčil žebrák: „Ach, ctihodný svatý lékařský lámo, ne abyste mě, prosím vás, uzdravoval z mých neduhů, sice mám po živobytí." Můj učitel se díval smutně, když jsme projížděli čortenem tvořícím bránu. „Jaké spousty těchhle žebráků a jak jsou zbyteční, Lobsangu. A právě jejich vinou máme v cizině špatné jméno. V Indii i v Číně, kde jsem byl s Drahocenným, si lidé vyprávěli o lhaských žebrácích, aniž by měli ponětí, že někteří mezi nimi jsou bohatí. No nic, třeba až se vyplní proroctví roku Železného tygra (roku 1950 — přepadení Tibetu komunisty) budou žebráci přinuceni pracovat. Ty ani já už to neuvidíme, protože tady nebudeme, Lobsangu. Na tebe čekají cizí země, na mě návrat do Nebeských krajin."

Pomyšlení, že můj milovaný láma mě opustí, že odejde z tohoto života, mě nesmírně rozesmutnilo. Tehdy jsem si ještě neuvědomoval, že život na Zemi je jen iluze, zkouška, škola. Ještě jsem nevěděl, jak se má člověk chovat k těm, kteří jsou stíháni protivenstvím. Teď už to vím!

Zabočili jsme doleva na linkchorskou cestu okolo Kunde Lingu a pak ještě jednou vlevo na cestu vedoucí vzhůru k nám na Železnou horu. Nikdy jsem se nemohl dosyta vynadívat na barevné sochy vytesané ve skále na jedné straně naší hory. Celá skalní stěna byla pokryta sochami a malbami božstev. Den se ale už chýlil ke konci a my jsme neměli času nazbyt. Jak jsme stoupali vzhůru, přemýšlel jsem o sběračích bylin. Každoročně se z Čokpori vypravovala do hor expedice sbírat léčivé rostliny, které se sušily a ukládaly do vzduchotěsných sáčků. Tam na horách byla jedna z největších zásobáren přírodních léčiv. Skutečně jen velice málo lidí vystoupilo kdy do těchto vysokých poloh, kde se vyskytovaly příliš podivné věci, než aby se o nich dalo mluvit. Ano, rozhodl jsem se, že se docela klidně mohu vzdát letošní výpravy do hor a že se budu ze všech sil učit, abych do

vysokohorské expedice mohl být zařazen, až láma Mingjur Tundrup uzná za vhodné. Astrologové řekli, že zkoušku složím na první pokus, ale bylo mi jasné, že se budu muset pořádně učit. Věděl jsem, že předpověď platí tehdy, jestliže budu s dostatečnou pílí studovat! Stupeň mého duševního vývoje odpovídal přinejmenším osmnáctiletému, protože jsem vyrůstal mezi mnohem staršími lidmi, než jsem byl já, a musel jsem se o sebe umět postarat.

DESATA KAPITOLA

X. Tibetská víra

Mohlo by být docela zajímavé uvést některé podrobnosti o způsobu našeho života. Tibetské náboženství je jednou z forem buddhismu, ale neexistuje žádný přesný termín jeho přepisu. Mluvíme o něm jako o „Náboženství" a o těch, kteří sdílejí naši víru, jako o „vnitřních věřících". Lidi jiných vyznání nazýváme „vnější věřící". Nejbližší název na Západě již vžitý je lámaismus. Liší se od buddhismu tím, že toto naše náboženství vychází z naděje a víry v budoucnost. Buddhismus nám připadá negativní jako náboženství zoufalství. Rozhodně si nemyslíme, že jakýsi vševidoucí otec každého v jednom kuse pozoruje a hlídá.

O našem náboženství napsala učené výklady spousta sčetlých lidí. Mnozí z nich nás zavrhli, protože byli zaslepeni svou vlastní vírou a do žádného jiného hlediska se nedokázali vžít. Někteří nás dokonce definovali jako „ďáblem posedlé", protože jim naše způsoby byly cizí. Většina těchto autorů postavila své názory na informacích z doslechu či na spisech jiných. Snad jen několik málo z nich věnovalo našemu životnímu stylu pár dní studia, načež začali mít pocit, že už to všechno zjistili, že na toto téma mohou psát celé knihy a vysvětlovat a uvádět ve známost to, co našim nejnadanějším mudrcům trvá objevit celý život.

Představte si, co by mohl koho naučit takový buddhista nebo hinduista, který si hodinku nebo dvě listoval stránkami křesťanské bible, a pak se pokusil objasnit všechny jemné odstíny křesťanství. Žádný z těchto pisatelů o lámaismu nežil od raného dětství v lámaserii jako mnich a nestudoval posvátné knihy. Tyto knihy jsou tajné, protože nejsou přístupné těm, kteří touží po rychlém, pohodlném a laciném spaseni. Kdo hledá útěchu v nějakém rituálu, v nějaké formě autohypnózy, může ji mít, pokud mu to pomůže. Není to ale vnitřní pravda, nýbrž jen dětinský sebeklam. Pro některé lidi může být velkou útěchou představa, že mohou páchat jeden hřích za druhým a pak, když svědomí už hryže přespříliš, nějaký dáreček nejbližšímu chrámu zaplaví bohy takovou vděčností, že odpuštění bude okamžité, všeobjímající a zcela jisté, takže vzápětí bude možné rozehrát novou sérii dalších hříchů. Bůh — Svrchovaná Bytost, totiž skutečně existuje. Co na tom záleží, jak ho nazýváme? Bůh je skutečnost.

Tibeťané, kteří studovali pravé Buddhovo učení, ve svých modlitbách nikdy neprosí o smilování či o přízeň, nýbrž jen o to, aby se jim dostalo spravedlnosti od lidí. Svrchovaná Bytost, jakožto spravedlnost sama, nemůže prokazovat milosrdenství jednomu a druhému ne, protože by to

znamenalo popření spravedlnosti jako takové. Modlit se za smilování nebo za prospěch a slibovat zlato či kadidlo, bude-li modlitba vyslyšena, znamená domnívat se, že spása je pro toho, kdo nejvíc „přihodí", že Bohu se nedostává peněz a lze si ho tedy „koupit".

Milosrdenství může člověku prokázat jen člověk, i když to dělá velmi zřídka. Svrchovaná Bytost však může projevit pouze spravedlnost. Jsme nesmrtelné duše. Naše modlitba „Om! Many páme Hum!" se často překládá doslovně: „Buď pozdraven, klenote v lotosu!" My, kteří jsme došli o kousek dál, víme, že skutečný význam je „Buď pozdraveno, nad-Já v člověku!" Žádná smrt neexistuje. Podobně jako člověk na konci dne odkládá šaty, odkládá duše tělo, když tělo spí. Stejně tak jako se Člověk zbavuje šatů příliš obnošených, zbavuje se i duše těla, když už je příliš opotřebované nebo zničené. Smrt je zrození. Umírání je pouze akt narození do jiné úrovně existence. Člověk, neboli jeho duch, je věčný. Tělo je jen dočasným oděvem, do kterého se duch oblékne, jsou to tedy šaty zvolené podle úkolu, který byl člověku na zemi určen. Na vnějším vzhledu nezáleží. Na duši uvnitř, ano. Velký prorok může na zem přijít v podobě chuďasa — jak jinak lze lépe posoudit lásku člověka k člověku! — zatímco ten, kdo v některém minulém životě hřešil, se může tentokrát narodit do bohatství, aby se ukázalo, jestli se bude dopouštět chyb i tehdy, když ho k tomu nesvádí chudoba.

Termínem „Kolo života" máme na mysli narození, žití v určitém světě, návrat do stavu ducha a časem další narození do jiných poměrů a okolností. Člověk toho může v některém ze svých životů velice vytrpět, nemusí to však nutně znamenat, že byl v některém minulém životě zlý. Třeba je to jen ten nejlepší a nejrychlejší způsob, jak se naučit určité věci. Praktická zkušenost je totiž mnohem lepším učitelem než steré vyprávění! Ten, kdo spáchá sebevraždu, se může znovu narodit tak, aby si odžil roky, o které si předešlý život zkrátil, což ovšem na druhou stranu neznamená, že všichni ti, kteří umírají mladí či v dětském věku, byli kdy sebevrahy. Kolo života platí pro každého, pro žebráky i krále, muže i ženy, barevné i bílé. Kolo pochopitelně představuje jen symbol, ale zato takový, který osvětlí věc i těm, kdo nemají čas tento předmět dlouze studovat. Tibetskou víru nelze vysvětlit v několika odstavcích. Kangjur neboli tibetské svaté písmo se skládá z více než stovky knih, ale ani v nich není všechno rozebráno vyčerpávajícím způsobem. Spousta knih je poschovávána v odlehlých lámaseriích a nahlédnout do nich smějí pouze zasvěcenci.

Po staletí východní národy věděly o určitých okultních silách a zákonitostech jakož i to, že jsou přirozené. Místo aby se snažily popřít jejich existenci, vzhledem k tomu, že je nelze zvážit nebo podrobit zkoušce

kyselinami, soustředili východní badatelé své úsilí na to, jak zvýšit ovládání těchto přírodních zákonů. Nezajímali jsme se například o princip jasnovidectví, ale o jeho výsledky. Někteří lidé o jasnovidectví pochybují. Podobají se těm, kteří se narodili slepí a tvrdí, že žádné vidění neexistuje, jelikož oni nic takového na vlastní zkušenost nezažili, protože oni nedokážou pochopit, jak je možné vidět předmět nacházející se v určité vzdálenosti, když je evidentní, že mezi tímto předmětem a očima není žádný kontakt!

Lidé mají aury — barevné obrysy obklopující tělo. Podle intenzity těchto barev dovedou lidé znalí tohoto umění určit zdravotní stav člověka, jeho mravní integritu, jakož i celkový dosažený vývojový stupeň. Aura je vyzařování vnitřní životní síly, ega, tedy duše. Okolo hlavy je patrný světelný kruh čili okrouhlé projasnění, které je rovněž součástí teto životní síly. Ve chvíli smrti světlo mizí, ego opouští tělo a vydává se na cestu do dalšího stádia existence. Stává se „duchem". Nějakou dobu se toulá sem tam, protože může být zmaten náhlým šokem z osvobozeni se od těla. Může se stát, že si plně neuvědomuje, co se s ním děje. A právě proto lámové asistují umírajícím, aby je poučili o stupních, kterými budou procházet. Když se tato pomoc zanedbá, může duch zůstat připoután k zemi tělesnými žádostmi. Povinností kněze je tato pouta zpřetrhat.

Často jsme konali bohoslužby ukazující duchům jejich cestu. Smrt nevyvolává v Tibeťanech žádnou hrůzu, ale věříme, že člověku lze usnadnit přechod z tohoto života do jiného, pokud se učiní určitá předběžná opatření. Je nutné se přidržovat jasně vymezených postupů a uvažovat podle určitých myšlenkových linií. Taková bohoslužba se konala v chrámu za účasti asi tří set mnichů. Uprostřed usedla čelem do kruhu skupina asi pěti lámů s telepatickými schopnostmi. Zatímco mniši pod vedením opata monotónně prozpěvovali, lámové se snažili udržet telepatický kontakt s trápícími se dušemi. Žádný překlad nedokáže plně vystihnout tyto tibetské modlitby, ale tady je pokus:

„Slyšte hlasy našich duší, vy všichni, kteří nikým nevedeni bloudíte krajinami na předělu. Živí a mrtví žijí v oddělených světech. Kde lze uvidět jejich tvář a uslyšet jejich hlas? První tyčinka kadidla je zapálena, aby vyzvala bloudícího ducha, aby se nechal vést.

Slyšte hlasy našich duší, vy všichni, kteří nikým nevedeni bloudíte. Hory se tyčí k nebi, ale není slyšet žádný zvuk. Vody jsou zvlněné lehkým vánkem a květy jsou ještě v poupěti. Ptáci před vámi neulétají, když se k nim přibližujete, protože vás nevidí ani neslyší. Druhá tyčinka kadidla je zapálena, aby přivolala bloudící přízrak, aby znovu našel svou cestu.

Slyšte hlasy našich duší, vy všichni, kteří bloudíte. Tento svět je světem

klamu. Život je pouhý sen. Všichni, kteří se narodí, musejí zemřít. Pouze Buddhova cesta vede k věčnému životu. Třetí tyčinka kadidla je zapálena, aby vyzvala bloudícího ducha, aby se nechal vést.

Slyšte hlasy našich duší, vy všichni mocní, kteří jste usedli na trůn a vládli horám i řekám. Vaše panování trvalo pouhý okamžik a nářky vašeho lidu nebraly konce. Zem tone v krvi a listí stromů se chvěje vzdechy utlačovaných. Čtvrtá tyčinka kadidla je zapálena, aby vyzvala duchy diktátorů a králů, aby se dali vést.

Slyšte hlasy našich duší, vy všichni válečníci, kteří jste přepadávali, zraňovali a zabíjeli. Kde jsou teď vaše vojska? Země sténá a bojiště zarůstají plevelem. Pátá tyčinka kadidla je zapálena, aby vyzvala osamělé duchy generálů a vojevůdců, aby se dali vést.

Slyšte hlasy našich duší, všichni umělci a učenci, vy, kteří jste se zabývali malbou a psaním. Nadarmo jste si namáhali zrak a opotřebovávali kalamáře. Upadli jste v úplné zapomnění a vaše duše musí dál bloudit.

Šestá tyčinka kadidla je zapálena, aby vyzvala duchy umělců a učenců, aby se dali vést.

Slyšte hlasy našich duší, nádherné panny a urozené dámy, jejichž mládí se podobá svěžímu jarnímu jitru. Po objetích milenců se lámou srdce. Přijde podzim a po něm zima, stromy i květy uvadnou, stejně tak jako zvadne krása, a zbudou jen kostry. Sedmá tyčinka kadidla je zapálena, aby vyzvala bloudící duchy panen a urozených dam, aby se nechali odpoutat od světa.

Slyšte hlasy našich duší, všichni žebráci a zloději a kdo jste páchali zločiny proti druhým a kteří teď nemůžete dojít pokoje. Vaše duše se toulá světem bez přátel a nenachází spravedlnost. Osmá tyčinka kadidla je zapálena, aby vyzvala duchy všech těch, kteří hřešili a nyní bloudí osamělí.

Slyšte hlasy našich duší, prostitutky, noční žínky a všichni vy, se kterými se hřešilo, a nyní v opuštěnosti bloudíte říší duchů. Devátá tyčinka kadidla je zapálena, aby je vyzvala, aby se dali vést a mohli tak být osvobozeni od pout se světem."

V chrámovém šeru ztěžklém kadidlem v pozadí zlatých soch vyvolávaly blikající máslové lampy tančivý pohyb živých stínů. Jak soustředění mnichů s telepatickými schopnostmi rostlo, napjatá atmosféra sílila, neboť se ze všech sil snažili udržet kontakt s těmi, kteří z tohoto světa odešli, a přesto k němu byli dál připoutáni.

Mniši oblečení do červenohnědých rouch a sedící v řadách tváří v tvář začali zpívat litanii mrtvých a skryté bubny se rozezněly v rytmu lidského srdce. Z dalších částí chrámu, tak jako v živém těle, se ozývalo kručení vnitřních orgánů, šplouchání tělních tekutin a vanutí vzduchu v plicích. S

pokračujícím obřadem a předáváním pokynů zesnulým se rytmus tělesných zvuků měnil a zpomaloval, až bylo nakonec slyšet už jen zvuk ducha opouštějícího tělo. Selestivé, chvějící se zalapání po dechu a — ticho. Ticho, které provází smrt. A tímto tichem se šířilo vědomí patrné i těm mimosmyslově méně nadaným, že kolem nás jsou jiné bytosti, které naslouchají a čekají. S pokračováním předávaných instrukcí napětí postupně sláblo, jak se neklidní duchové vzdalovali směrem k dalšímu úseku své pouti.

Jsme pevně přesvědčeni, že se mnohokrát za sebou rodíme znovu a znovu. A to nejenom na tuto zem. Existují milióny světů a my víme, že většina z nich je obydlena. Jejich obyvatelé mohou vypadat o hodně jinak, než jak jsme zvyklí, že lidé vypadají, a mohou být rovněž dokonalejší nežli bytosti lidské. My v Tibetu jsme nikdy neuznávali názor, že člověk je tou nejvyšší a nejvznešenější formou vývoje. Jsme přesvědčeni, že jinde existují mnohem vyšší formy života, které nesvrhují atomové bomby. V Tibetu jsem viděl záznamy o podivných nebem létajících strojích. Lidé jim většinou říkali „vozy bohů". Láma Mingjur Tundrup mi vyprávěl, že skupina lámů navázala s těmito „bohy" telepatický kontakt a ti vyprávěli, že sledují Zemi podobně jako lidé hlídají divoké a nebezpečné šelmy v zoologických zahradách.

O levitaci, tedy vznášení se, už toho bylo napsáno mnoho. Vím, že je uskutečnitelná, neboť jsem ji častokrát viděl, ale vyžaduje mnoho cviku. Zabývat se levitaci nemá však ve skutečnosti smysl, protože se nabízí způsob mnohem jednodušší. Astrální cestování je snadnější a bezpečnější. Většina lámů ho provádí a každý, kdo je ochoten vynaložit trochu trpělivosti, se může tomuto užitečnému a příjemnému umění oddat.

Když jsme na Zemi v bdělém stavu, je naše ego uvězněno ve fyzickém těle, a není-li k tomu člověk vycvičen, nelze je od sebe oddělit. Je to pouze fyzické tělo, které potřebuje odpočinek, když spíme, zatímco duch se odpojí a většinou se odebere do říše duchů asi tak, jako se dítě vrací po vyučování domů. Ego a fyzické tělo mezi sebou udržují spojení pomocí „stříbrné šňůry", která je schopna neomezeného prodloužení. Tělo zůstává naživu tak dlouho, dokud je stříbrná šňůra neporušena. Úmrtím nastává její přetržení, protože se duch rodí do jiného života ve světě duchů, což je stejné, jako když se přetíná pupeční šňůra novorozeněte, aby bylo odděleno od matky. Narození dítěte znamená smrt chráněného života, který vedlo v matčině těle. Smrt je pro ducha znovuzrozením do svobodnějšího světa duchů. Dokud je stříbrná šňůra celistvá, může se ego během spánku volně toulat, případně se toulat i při vědomí, a to u lidí, kteří k tomu byli zvlášť vycvičeni. Toulání ducha vytváří sny, což jsou vlastně zážitky přenášené

stříbrnou šňůrou. Když je fyzická mysl zachytí, provede jejich „racionalizaci", aby zapadly do pozemského přesvědčení člověka. V duchovním světě neexistuje čas — „čas" je čistě fyzikální pojem, a tak máme případy, kdy se nám zdá, že dlouhé a spletité sny se odehrají ve zlomku vteřiny. Snad každému se zdál sen, ve kterém se setkal a mluvil s nějakou velice vzdálenou osobou třeba i ze zámoří. Možná že mu ta osoba předala nějakou zprávu a v takových případech pak člověk při probuzení obvykle mívá pocit něčeho, co si má zapamatovat. Často zůstává vzpomínka na setkání se vzdáleným přítelem nebo příbuzným a nepřekvapí nás, když vzápětí od tohoto člověka dostaneme zprávu. U netrénovaných lidí dochází často k paměťovému zkreslení a výsledkem bývá nelogický sen či noční můra.

V Tibetu hodně cestujeme astrální projekcí — ne levitaci — a celý tento proces máme pod kontrolou. Ego se přiměje k opuštění fyzického těla, i když s ním zůstává spojeno stříbrnou šňůrou. Člověk tak může cestovat rychlostí myšlenky, kamkoli se mu zachce. Astrálně cestovat je schopna většina lidí. Mnozí se o to skutečně pokusili, ale jelikož neprodělali potřebný výcvik, utrpěli šok. Snad každý z nás zažil ten pocit pozvolného usínání, kdy se bez jakéhokoliv zjevného důvodu prudce probudil náhlým křečovitým škubnutím. To vzniká příliš rychlým vystoupením ega a nešetrným oddělením fyzického těla od astrálního. Vyvolá to smrštění stříbrné šňůry a astrální tělo je strženo zpátky do své fyzické schránky. Ještě mnohem horší pocit nastává, když člověk už cestoval a vrací se. Astrální tělo se vznáší ve výšce několika metrů nad tělem hmotným jako balón na konci provazu. Něco, třeba nějaký vnější hluk, způsobí, že se astrální tělo vrátí do fyzického příliš překotně. Člověk se okamžitě probouzí s odporným pocitem, že se zřítil z útesu a probral se v posledním okamžiku.

Astrálního cestování, udržovaného plně pod kontrolou a prováděného při plném vědomí, je schopen skoro každý. Vyžaduje to praxi, v raných stádiích však především soukromí, aby člověk mohl být sám a bez obav z vyrušení. Toto není učebnice metafyziky, a jejím účelem tudíž není podávání instrukcí k astrálním cestám. Je ale dobré zdůraznit, že mohou znamenat i zážitek nepříjemný, pokud není k dispozici vhodný učitel. Nejde o nějaké vyložené nebezpečí, člověk jen riskuje šok a emoční poruchy, pokud dopustí, aby astrální tělo opouštělo nebo se vracelo zpátky do těla fyzického ve fázovém nebo časovém nesouladu. Do astrálních projekcí by se nikdy neměli pouštět lidé se slabým srdcem. Ačkoliv při vlastní astrální projekci nevzniká žádné nebezpečí, vážné nebezpečí lidem se slabým srdcem hrozí tehdy, vstoupí-li do místnosti někdo jiný a vyruší

tělo či šňůru. Výsledný šok by se mohl ukázat osudným a to by bylo skutečně velice nepříjemné, protože ego by se muselo narodit znovu, aby dokončilo daný životní úsek dřív, než by mohlo pokročit do dalšího stupně.

My Tibeťané věříme, že před Pádem člověka měli schopnost telepatie i levitace všichni. Náš výklad tohoto úpadku je následující: Člověk zneužil okultní síly a uplatnil je ve svůj sobecký prospěch místo k rozvoji lidstva jako celku. Jednotlivé kmeny měly vlastní druh mluvené řeči, kterou používaly výhradně mezi vlastními členy. Telepatická řeč probíhala pochopitelně na myšlenkové úrovni a rozuměli jí všichni bez ohledu na místní jazyk. Když došlo následkem zneužití ke ztrátě schopnosti telepatie, nastal — babylón!

Nemáme „neděli" jako takovou. Namísto toho slavíme „svaté dny", a to vždy osmého a patnáctého v každém měsíci. Tehdy se konají zvláštní bohoslužby, neboť tyto dny jsou pokládány za svaté a obvykle se nevykonává žádná práce. Bylo mi řečeno, že naše výroční svátky odpovídají do určité míry svátečním dnům křesťanským, ale má informovanost o nich je příliš nedostatečná, než abych se k tomu mohl vyjádřit. Naše svátky jsou tyto:

V prvním měsíci, který přibližně odpovídá únoru, slavíme od prvního do třetího dne Losar. V západním světě by se mu říkalo Nový rok. Je velkou příležitostí k zábavám i bohoslužbám. Náš největší obřad z celého roku probíhá od čtvrtého dne do patnáctého a jmenuje se „Dny pokorné prosby". Náš název pro něj je Mon-lam. Je skutečným vyvrcholením náboženského i světského roku. Na patnáctý den téhož měsíce připadá výroční oslava Buddhova početí. Není to čas zábav, nýbrž slavnostního díkůvzdání. Na zakončení měsíce máme dvacátého sedmého oslavu, která je zčásti náboženská, zčásti mytická. Je to Procesí Posvátné dýky. Tím končí svátky prvního měsíce.

Druhý měsíc, který lze přirovnat k březnu, je téměř beze svátků. Dvacátého devátého je Honba a Vypuzení démona neštěstí. I třetí měsíc, duben, má veřejných obřadů poskrovnu. Na patnáctého připadá výroční Slavnost Zjevení.

S příchodem osmého dne našeho čtvrtého měsíce, tedy podle západního kalendáře května, oslavujeme Výročí Buddhova Zřeknutí se světa. Tento svátek, pokud vím, odpovídá křesťanskému půstu. Během těchto dnů Zřeknutí jsme museli žít ještě přísněji. Patnáctý den byl Výročím Buddhovy smrti. Považovali jsme ho za svátek všech, kteří odešli z tohoto života. Říkalo se mu také „Den všech duší". Tehdy jsme zapalovali tyčinky kadidla, abychom přivolali duchy těch, kteří bloudí připoutáni k zemi.

Tímto výčtem se pochopitelně rozumějí jenom slavnosti hlavní, i když

svátků a obřadů menší důležitosti je řada. Nejsou však natolik významné, aby zde musely být uvedeny.

Červen byl měsíc, kdy jsme se pátého dne my, „lámové lékaři", museli zúčastnit zvláštních obřadů v jiných lámaseriích. Byly to oslavy

Díkůvzdání za založení řádu mnichů ošetřovatelů, jehož byl Buddha zakladatelem. Toho dne jsme se nesměli ničeho dopustit, ale bylo předem jasné, že druhý den budeme předvoláni, abychom se zpovídali z toho, co jsme podle domněnek našich představených provedli!

Na čtvrtý den šestého měsíce, tedy července, připadlo výročí Buddhova narození. Tehdy jsme také slavili První Zvěstování Zákona.

Dožínky se slavily osmého dne osmého měsíce, tedy října. Jelikož je Tibet vyprahlá, velice suchá země, byli jsme závislí na řekách v daleko větší míře, nežli jsou jiné země. Vodní srážky jsou v Tibetu minimální, a proto jsme dožínky spojovali s Oslavou vody, protože bez vody z řek by země nevydala sklizeň.

Dvaadvacátého dne devátého měsíce — listopadu — bylo výročí Buddhova Zázračného sestoupení s nebe. Následujícího desátého měsíce přišla na řadu Slavnost lamp, a sice pětadvacátého.

Závěrečné náboženské události roku se konaly od dvacátého devátého do třicátého dne dvanáctého měsíce, který je podle západního kalendáře spojením ledna a února. Tehdy se slavilo Vyhánění starého roku a chystali jsme se na nový.

Náš kalendář je skutečně velmi odlišný od západního. Užíváme šedesátileté cykly, v nichž je každý rok označen jedním z dvanácti zvířat a jedním z pěti prvků navzájem zkombinovaných. Nový rok připadá na únor. Zde je roční kalendář současného cyklu, jenž začal roku 1927:

1927 — rok ohnivého zajíce
1928 — rok zemního draka
1929 — rok zemního hada
1930 — rok železného koně
1931 — rok železné ovce
1932 — rok vodní opice
1933 — rok vodního ptáka
1934 — rok dřevěného psa
1935 — rok dřevěného vepře
1936 — rok ohnivé myši
1937 — rok ohnivého vola
1938 — rok zemního tygra
1939 — rok zemního zajíce
1940 — rok železného draka

1941 — rok železného hada
1942 — rok vodního koně
1943 — rok vodní ovce
1944 — rok dřevěné opice
1945 — rok dřevěného ptáka
1946 — rok ohnivého psa
1947 — rok ohnivého vepře
1948 — rok zemní myši
1949 — rok zemního vola
1950 — rok železného tygra
1951 — rok železného zajíce
1952 — rok vodního draka
1953 — rok vodního hada
1954 — rok dřevěného koně
1955 — rok dřevěné ovce
1956 — rok ohnivé opice
1957 — rok ohnivého ptáka
1958 — rok zemního psa
1959 — rok zemního vepře
1960 — rok železné myši
1961 — rok železného vola
a tak dále.

Součástí naší víry je, že pravděpodobné budoucí události lze předpovědět. Věštění, ať už je prováděné jakýmikoliv prostředky, považujeme za vědu, a to velice přesnou. Věříme v astrologii. Pro nás „astrologické vlivy" nejsou ničím jiným než kosmickými paprsky, které jsou „zabarveny" či pozměněny povahou tělesa vyzařujícího je na Zem. Každý bude souhlasit s tím, že lze mít fotoaparát a bílé světlo a s jejich pomocí něco vyfotografovat. Nasazením různých filtrů na čočky fotoaparátu nebo filtrací světla lze na hotovém snímku dosáhnout různých efektů. Můžeme získat efekty ortochromatické, panchromatické či infračervené, abychom uvedli alespoň tři ze širokého počtu možností. Podobným způsobem jsou lidé ovlivňováni kosmickým zářením působícím na jejich chemickou i elektrickou bytost.

Buddha praví: „Pozorování hvězd a astrologie, předpovídání šťastných a nešťastných událostí podle znamení, předpovídání dobra nebo zla, to všechno je zakázáno." Avšak pozdější ustanovení v jedné z našich posvátných knih zní: „Schopnost, která je několika málo jedincům dána přírodou a pro kterou dotyčný člověk snáší utrpení a bolest, smí být

použita. Žádná psychická schopnost se nesmí používat pro osobní zisk, pro světskou ctižádost či jako důkaz existence těchto sil. Jen tak mohou být chráněni ti, kteří takový talent nemají." Pro mě bylo nabytí třetího oka bolestivé a posílilo ve mně schopnost, se kterou jsem se už narodil. K otevření třetího oka se ale ještě vrátíme v pozdější kapitole. Teď je na místě zmínit se trochu podrobněji o astrologii a uvést jména tří významných Angličanů, kteří viděli astrologickou předpověď, jež se později vyplnila.

Od roku 1027 se v Tibetu veškerá důležitá rozhodnutí činí pomocí astrologie. Vpád Angličanů do mé země roku 1904 byl s přesností předpovězen. Text věštby zní takto: „Psáno v roce dřevěného draka. První část roku dalajlámu ochraňuje, pak se však objeví svárliví a bojovní lupiči. Bude zde mnoho nepřátel, zbraně způsobí zármutek a hoře a lid vstoupí do boje. Ke konci roku vyjednávač smíru válku ukončí." To bylo napsáno před rokem 1850 a týká se roku 1904, tedy „Války roku Dřevěného draka". Plukovník Younghusband velel tehdy britským jednotkám a tuto předpověď ve Lhase viděl. Jistý pan L. A. Waddell, rovněž příslušník britské armády, viděl tištěnou verzi této předpovědi v roce 1902. Pan Charles Bell, který do Lhasy přijel později, ji také četl. Některé další události, které byly přesně předpovězeny, jsou: roku 1910 — čínská invaze do Tibetu; 1911 — čínská revoluce a vytvoření nacionalistické vlády; koncem roku 1911 — vyhnání Číňanů z Tibetu; 1914 — válka mezi Anglií a Německem; 1933 — odchod dalajlámy z tohoto života, 1935 — návrat nového vtělení dalajlámy; 1950 — „síly zla obsadí Tibet". Komunisté přepadli Tibet v říjnu roku 1950. Pan Bell, později Sir Charles Bell, veškeré tyto předpovědi ve Lhase viděl. Co se mne samotného týče, splnilo se úplně všechno, co mi bylo předpověděno. Zvláště pak utrpení.

Vědu, jak vypracovat horoskop — neboť věda to skutečně je — nelze vysvětlit na několika stránkách knihy tohoto zaměření. Stručně řečeno, spočívá v přípravě hvězdných map tak, jak vypadaly ve chvíli početí a narození. Je proto třeba znát přesnou hodinu narození a tuto dobu převést na „hvězdný čas", který se úplně liší od všech časových pásem na světě. Jelikož rychlost pohybu Země po oběžné dráze je 30,4km za vteřinu, je jasné, že jakákoliv nepřesnost způsobí velkou diferenci.

Na rovníku činí rychlost Země asi 1 660 km za hodinu. Osa, kolem níž se Země otáčí, je nakloněná, a tak má na podzim Severní pól náskok asi o 4 960 km před Jižním pólem, zatímco na jaře je poloha obrácená. Zeměpisná délka místa narození má tedy podstatný význam.

Když jsou mapy vypracovány, mohou ti, kdo mají potřebnou odbornou přípravu, vyložit jejich význam. Je nutné stanovit vzájemný vztah všech planet mezi sebou a výsledek na každé jednotlivé mapě vypočítat.

Zhotovujeme mapu početí, abychom zjistili, jaké vlivy budou na člověka působit v nejranějších okamžicích jeho existence. Mapa narození ukazuje působení vlivů v okamžiku jeho vstupu do tohoto nevědomého světa. K poznání budoucnosti připravujeme časovou mapu týkající se zkoumaného období a tu porovnáváme s mapou narození. Někteří lidé se ptají: „Ale dokážete skutečně předpovědět, kdo vyhraje určité koňské dostihy?" Odpověď zní ne! Ne, pokud by se nesestavil horoskop každého člověka, koně i majitele koní účastnících se dostihů. V tomto případě je nejlepší metodou zavřít oči a náhodně zapíchnout špendlík do startovního seznamu. Dokážeme ale určit, zda se určitý člověk uzdraví z nemoci, či jestli se Jeníček ožení s Mařenkou a budou-li pak spolu šťastně dál žít, což se však týká jednotlivců. Jsme rovněž schopni říct, že pokud Anglie a Amerika nezastaví komunismus, vypukne válka v roce Dřevěného draka, což je v tomto cyklu rok 1964. Pak by se v tomto případě koncem století konal velkolepý ohňostroj, který by zaujal jakéhokoliv případného diváka na Marsu nebo Venuši. To stále za předpokladu, že se postup komunismu nepodaří zastavit.

Zdá se, že další záležitostí, která tak často vrtá hlavou lidem západního světa, je otázka zpětného určení minulých životů člověka. Lidé, kteří se v tomto oboru vůbec nevyznají, tvrdí, že nic takového není možné, právě tak jako člověk hluchý jak poleno, by mohl prohlásit: „Nic neslyším, a tudíž žádné zvuky neexistují." Dopátrat se minulých životů je možné. Vyžaduje to čas a hodně práce s astrologickými mapami a výpočty. Někdo může stát na letišti a zajímat se, jaká přistávají letadla. Diváci to mohou zkoušet odhadnout, ale personál kontrolní věže se svými specializovanými vědomostmi to ví. Když má obyčejný pozorovatel seznam registračních písmen a čísel letadel a dobrý letový řád, dokáže přistávání letadel sám určovat. Totéž můžeme udělat i my, pokud jde o minulé životy. Vyžadovalo by to ale přinejmenším celou zvláštní knihu, aby se tento postup dal objasnit, proto by bylo zbytečné pouštět se nyní do podrobnějších souvislostí. Bude však možná zajímavé upřesnit, kterými záležitostmi se tibetská astrologie zabývá. Používáme devatenácti symbolů ve dvanácti astrologických domech. Tyto symboly označují:

Osobnost a sobeckost.

Finance, jak může člověk peníze nabýt či pozbýt. Vztahy, krátké cesty, duševní a spisovatelské schopnosti. Majetek a poměry na sklonku života. Děti, radosti a životní úvahy. Nemoc, práci a malá zvířata. Partnerství, manželství, nepřátele a soudní spory. Dědictví.

Dlouhé cesty a psychické záležitosti. Povolání a pocty. Přátelství a ctižádost. Těžkosti, překážky a skrytý žal.

Můžeme také přibližně určit dobu anebo předpoklady, za kterých nastanou tyto události: Láska, typ osoby a doba seznámení.

Sňatek, kdy se uskuteční a jak se vydaří. Vášeň, onen druh typický pro impulsívní lidi. Katastrofa, jak se přihodí čí zda se přihodí. Osudové události. Smrt, kdy a jak.

Vězení či jiné druhy omezení osobní svobody. Neshody, obvykle rodinné nebo obchodní spory. Duch, dosažený vývojový stupeň.

Přestože se astrologií zabývám poměrně hodně, shledávám psychometrii a „věštění z křišťálové koule" mnohem rychlejší a vůbec ne méně přesné. Je to i snadnější pro ty, kdo nejsou příliš dobří v počtech! Psychometrie je umění zachytit z předmětů slabé vjemy o minulých událostech. Každý tuto schopnost do určité míry má. Lidé vstoupí do starobylého kostela či chrámu promodleného léty a řeknou: „Jaká je tady klidná a utěšující atmosféra!" Ale stejní lidé přijdou na místo, kde se udála děsivá vražda, a zvolají: „Ach, tady se mi to nelíbí, tady jde na člověka strach, pojďme odsud."

Dívání se do křišťálové kouleje něco poněkud jiného. „Sklo," jak jsem už uvedl, je pouhým prostředníkem vzniku ohniska paprsků z třetího oka, podobně jako se rentgenové paprsky soustřeďují na snímku a vytvářejí fluorescentní obraz. Nikde v tom nejsou žádná kouzla, je to jen záležitost využití přírodních zákonů.

V Tibetu máme pomníky na počest „přírodních zákonů". Tyto naše čorteny, které bývají vysoké od jednoho a půl až do patnácti metrů, jsou symboly, které lze přirovnat ke kříži nebo ikoně. Tyto čorteny stojí po celém Tibetu. Na plánku Lhasy je jich vyznačeno pět. Parko Kaling je z nich největší a tvoří jednu z městských bran. Čtverhranný podstavec znázorňuje pevný základ Země. Na něm spočívá Koule vody, nad kterou se tyčí Kužel ohně. Ještě výše je umístěna Miska vzduchu a úplně nahoře je vlající Duch (Éter), který čeká, až bude smět opustit zhmotněný svět. Každého prvku se dosahuje postupným zdoláváním stupňů poznání. Celek symbolizuje tibetskou víru. Narozením sestupujeme na Zem. Během života stoupáme vzhůru po Stupních poznání, nebo se o to alespoň snažíme. Nakonec nám dojde dech a vcházíme do říše ducha. Potom po různě dlouhém meziobdobí se znovu rodíme, abychom se naučili další lekci. Kolo života znázorňuje nekonečný koloběh narození — život smrt — duch — narození — život a tak dále. Mnoho horlivých badatelů se dopouští vážného omylu, když se domnívají, že my věříme doopravdy na taková přísterná pekla, jaká bývají někdy na Kole zobrazena. Pár negramotných barbarů třeba ano, ale ne ti, kterým se dostalo osvícení. Věří křesťané doopravdy, že až zemřou, uvidí, jak se Satan a spol. činí při opékání a trýznění? Věří snad, že když se na onom světě dostanou na onu druhou

stranu (jako jedni z mála), budou sedět v noční košili na obláčku a chodit na hodiny hry na harfu? My věříme, že se učíme tady na Zemi a tady na Zemi jsme „opékáni a trýzněni". Onen svět je pro nás místem, kam odcházíme, když jsme mimo tělo, a kde se můžeme setkat s bytostmi, které rovněž vystoupily z těla. To není spiritismus. Je to spíš víra, že během spánku či po smrti se můžeme volně pohybovat po astrálních úrovních. Náš vlastní výraz pro vyšší stupně těchto úrovní je „Země zlatého světla". Jsme si jisti, že když jsme v astrálu po smrti anebo během spánku, můžeme se sejít s těmi, které milujeme, protože jsme s nimi v harmonii. S těmi, které rádi nemáme, se setkat nemůžeme, protože by nastal stav disharmonie, a ten v Zemi zlatého světla vzniknout nemůže.

Všechny tyto věci už čas prokázal a je skutečně politováníhodné, že pochybovačnost a materialismus západního světa zabránily patřičnému vědeckému výzkumu. Z příliš mnoha věcí si lidé v minulosti tropili posměch, aby se později ukázalo, že jsou pravdivé a proveditelné. Telefon, rozhlas, televize, létání a mnoho dalších.

JEDENÁCTÁ KAPITOLA

XI. Trapa

Celým svým mladistvým odhodláním jsem se upnul na to, abych zkoušku složil hned napoprvé. Jak se blížilo datum mých dvanáctých narozenin, zpomaloval jsem postupně tempo učení, protože zkouška začínala hned den po nich. Předešlá léta byla naplněna intenzívním studiem. Astrologie, bylinné lékařství, anatomie, náboženská etika a dokonce i správné složení kadidla. Tibetština a čínština se zvláštním zřetelem na krasopis a také matematika. Na zábavy zbývalo času jen málo; jedinou „zábavou", na kterou jsme čas měli, bylo džudo, a to proto, že jsme z tohoto předmětu skládali tvrdé zkoušky. Asi tři měsíce předtím láma Mingjur Tundrup řekl: „Neopakuj tak moc, Lobsangu, to ti jen zavalí paměť. Buď dočista klidný, jako jsi teď, a na všechno si vzpomeneš."

A tak ten den nastal. V šest hodin ráno jsem se spolu s dalšími patnácti uchazeči dostavil do zkušební haly. Konala se krátká bohoslužba, která nás měla uvést do správného duševního rozpoložení, a potom jsme se museli svléknout a nechat se prohledat, aby se ověřilo, že žádný z nás nepodlehl nekněžskému pokušení, načež jsme dostali čisté šaty. Předseda zkušební komise vyšel z malé svatyně ve zkušební síni a vedl nás ke zvláštním uzavřeným přístěnkům. Byly to kamenné komůrky o ploše asi metr osmdesát krát tři metry a vysoké asi dva metry čtyřicet. Venku před komůrkami neustále hlídkovala mnišská policie. Každého z nás dovedli k jedné komůrce a vyzvali ho, aby vstoupil. Dveře zavřeli, zamkli a zapečetili. Když už jsme všichni byli do komůrek pozavíráni, prostrčili nám mniši malým poklopem ve zdi psací náčiní a první skupinu otázek. Přinesli nám také čaj s máslem a campu. Mnich pověřený roznášením jídla nám řekl, že campu můžeme dostat třikrát denně a čaj kdykoliv budeme chtít. Pak nás nechali se zabývat první písemnou úlohou. Co den to předmět, po šest dní a pracovat jsme museli od úsvitu až do chvíle, kdy večer pro tmu přestávalo být vidět. Komůrky nebyly zastřešené, a tak k nám dopadalo světlo pronikající do hlavní zkušební haly.

V oddělených komůrkách jsme zůstávali po celou dobu, protože jsme z nich za žádnou cenu nesměli vyjít. Když začalo večerní světlo slábnout, objevil se v okénku mnich a vyžádal si naše písemné práce. Potom jsme se uložili ke spánku až do příštího rána. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že takováto písemná prověrka z jediného předmětu, jejíž zodpovězení zabere čtrnáct hodin, rozhodně znalosti člověka i jeho nervy podrobí zatěžkávací zkoušce. Šestý den večer byly písemné zkoušky u konce. Tu noc nás

nechali ještě v komůrkách, protože jsme je ráno museli uklidit a zanechat v takovém stavu, v jakém jsme je našli. Zbytek dne patřil nám a mohli jsme ho strávit, jak jsme chtěli. Za tři dny nato, když byly naše písemné práce opraveny, a zaznamenána naše slabá místa, byli jsme po jednom voláni před zkušební komisi. Kladli nám otázky týkající se výhradně těchto našich nedostatků a toto zkoušení trvalo celý den.

Příští ráno nás všech šestnáct muselo nastoupit do třídy, kde se vyučovalo džudo. Tentokrát jsme měli vykonat zkoušku ze znalosti škrtících stisků, různých chvatů, techniky pádů a sebeovládání. Každý z nás se musel utkat se třemi dalšími kandidáty. Poražení byli rychle vyřazeni. Postupně odpadávali i další, až jsem nakonec zůstal já sám, a to výhradně díky dřívější Cuově škole. Alespoň v džudu jsem ukázal, že jsem nejlepší! To však jen proto, že jsem měl za sebou dřívější výcvik, který se mi tenkrát zdál tak surový a nespravedlivý.

Následujících čtyřiadvacet hodin nám nechali na zotavení z těžkých zkoušek a den nato nám oznámili výsledky. Já a ještě čtyři další jsme prošli. Stanou se z nás teď trapové, čili lékařští kněží. Láma Mingjur Tundrup, kterého jsem celou tu dobu neviděl, si mě dal zavolat do svého pokoje. Když jsem vešel, uvítal mě rozzářený radostí: „Dobře sis vedl, Lobsangu. Jsi na prvním místě. Hlavní opat poslal Nejvyššímu zvláštní hlášení. Chtěl navrhnout, abys byl rovnou jmenován lámou, ale já jsem byl proti." Zachytil můj dost nešťastný pohled a vysvětlil: „Je mnohem lepší, když budeš studovat a dělat pokroky vlastním přičiněním. Obdržet takto jmenování znamená vyhnout se veliké spoustě učení, které ale budeš pro pozdější život nezbytně potřebovat. Můžeš se ale už teď přestěhovat do pokoje vedle mě, protože až přijde čas, tu zkoušku složíš."

To se mi zdálo docela rozumné a byl jsem vždycky ochoten udělat cokoliv, co můj učitel považoval za nejlepší. S pohnutím jsem si uvědomil, že můj úspěch je i jeho úspěchem a bude mu ke cti, když mě učí tak, že jsem potom ve všech předmětech ten nejlepší.

Ještě ten týden přiběhl schvácený posel s vyplazeným jazykem a — naoko! — téměř v posledním tažení se vzkazem od Nejvyššího. Poslové vždycky využívali svého komediantského nadání, aby na člověka udělali dojem, jakouže bleskovou rychlostí se hnali a jakáže protivenství přestáli, jen aby svěřený vzkaz předali. Jelikož ale Potala ležela od nás jen něco přes kilometr a půl, říkal jsem si, že tentokrát to divadlo přece jen trochu přehnal.

Nejvyšší mi blahopřál ke složení zkoušky a sděloval, že od toho dne mám být považován za lámu. Měl jsem se jako láma oblékat a požívat všech práv a výsad této hodnosti. Souhlasil s mým učitelem, že mám složit

zkoušky, až mi bude šestnáct let, „…protože tě to přiměje ke studiu předmětů, kterým by ses jinak nevěnoval a takovéto učení rozšíří tvoje vědomosti."

Teď když jsem byl lámou, jsem měl víc volnosti studovat tak, aby mě nebrzdilo vyučování ve třídě. Znamenalo to také, že kdokoliv, kdo měl nějaké speciální znalosti, mě mohl bez problémů učit, takže jsem se mohl vzdělávat dál, jak rychle jsem chtěl.

Jednou z prvních věcí, které jsem se potřeboval naučit, bylo umění relaxace, bez níž se nelze pustit do skutečného studia metafyziky.

Láma Mingjur Tundrup vstoupil jednoho dne do místnosti, kde jsem se právě učil z nějakých knih. Podíval se na mě a řekl: „Lobsangu, vypadáš velice nervózně. V tichém rozjímání neuděláš nikdy žádné pokroky, dokud se nebudeš umět uvolnit. Ukážu ti, jak se to dělá."

Řekl mi, abych si pro začátek lehl, neboť přestože lze provádět relaxaci také vsedě nebo dokonce vestoje, je lepší se to nejdřív naučit vleže naznak. „Představ si, že jsi se zřítil z útesu," řekl. „Představ si, že ležíš dole na dně a jsi bezvládné tělo, ve kterém ochablo veškeré svalstvo, s údy ohnutými v poloze, jak dopadly. Máš pootevřená ústa, protože jen tak se svaly tváře mohou uvolnit." Vrtěl jsem sebou, dokud jsem se nedostal do polohy, kterou ode mne chtěl. „Tak a teď si představ, že máš ruce i nohy plné malých človíčků, kteří uvádějí do pohybu tvé svalstvo. Řekni jim, aby odešli z tvých chodidel, tak aby v nich nezůstal žádný cit, pohyb ani napětí. V duchu si nohy zkontroluj, aby sis byl jistý, že není žádný sval v činnosti." Tak jsem tam ležel a snažil se človíčky si představit. Zkoušel jsem si vybavit starého Cua, jak zevnitř pohybuje sem tam prsty mých nohou! Ach, jak budu rád, když se tohohle zbavím. „Pak udělej totéž s nohama. Pozor na lýtka, Lobsangu, tam musíš mít hromadu lidiček v plné práci. Dnes ráno, když jsi skákal, těžce pracovali. Dopřej jim tedy teď odpočinku. Vyveď je nahoru k hlavě. Odešli všichni? Jseš si jistý? Projdi se v duchu lýtky. Donuť je odejít z neuvolněných svalů tak, aby byly bezvládné a chabé." Vtom se zarazil a ukázal prstem: „Koukej!" řekl, „tady jsi někoho zapomněl ve stehně. Jeden malý mužík tu udržuje v napětí sval v horní části nohy. Vyžeň ho, Lobsangu, vyžeň ho." Konečně byl s uvolněním mých nohou spokojený.

„Teď udělej totéž s rukama a začni od prstů," pokračoval. „Pošli je pryč, ať projdou skrze zápěstí do loktů a odsud do ramen. Představ si, že všechny ty panáčky posíláš pryč, takže už nelze vyvolat žádný tah, napětí ani pocit." Když jsem dospěl až do tohoto stádia, řekl: „A teď se dostáváme k vlastnímu tělu. Dělej, jako že tvé tělo je lámaserie. Pomysli na všechny ty mnichy uvnitř, kteří tahají za svaly tak, abys mohl vykonávat práci.

Odvolej je. Dohlédni na to, ať odejdou nejdřív ze spodní části těla, jenom co uvolní veškeré svaly. Ať přeruší, co právě dělají, a zmizí. Ať uvolní všechny tvé svaly, veškeré svalstvo tak, aby ti tělo drželo pohromadě jen díky vnějšímu obalu, aby všechno povolilo, kleslo a našlo svou pravou polohu. Pak budeš mít tělo uvolněné."

Byl zřejmě spokojen s tím, jak se mi to daří, protože pokračoval: „Hlava je z hlediska relaxace zřejmě tou nejdůležitější částí těla. Proto se teď na ni podíváme. Koukni se, co ta pusa, na obou stranách máš napjaté svaly v koutcích. Povol je, Lobsangu, povol je na obou stranách. Nechystáš se teď ani jíst, ani mluvit, a tak jen žádné napětí, buď tak hodný. Nemrkej očima. Není tu tak silné světlo, aby ti vadilo, takže víčka jen lehce přivři, jen lehce, bez jakéhokoli napětí." Odvrátil se a vyhlédl z otevřeného okna. „Naše nejlepší představitelka relaxace je támhle venku a hoví si na sluníčku. Měl by sis vzít ponaučení ze způsobu, jakým se uvolňují kočky, protože nikdo jiný to nedokáže líp."

Popsat celý tento proces trvá docela dlouho a při čtení to vypadá složitě. Při trošce nácviku je ale okamžité uvolnění jednoduché. Tento způsob relaxace je z těch, co nikdy neselžou. Ti, kteří pod tlakem moderní civilizace trpí nervozitou, udělají dobře, když se budou cvičit podle uvedeného návodu a následující mentální soustavy. Co se té týče, dostal jsem radu postupovat poněkud odlišněji. Láma Mingjur Tundrup vysvětlil: „Člověku je málo platné, když se uvolní tělesně, ale setrvává v napětí duševním. Jak tu tak ležíš v tělesném uvolnění, nech mysl na chvíli pozastavit se u tvých myšlenek. Líně se vydej po jejich stopách a podívej se, jaké jsou. Hleď, jak jsou bezvýznamné. Takže je zastav a nedovol dalším myšlenkám se tvořit. Představ si černý čtverec nicoty, který se myšlenky pokoušejí přeskočit z jedné na druhou stranu. Zpočátku některé přeskočí. Dohoň je, přiveď je zpátky a donuť skočit zas na druhou stranu přes černý prostor. Doopravdy si to představ, pokus se ze všech sil vizuálně tu scénu prožít a velice brzy začneš čerň „vidět" úplně bez námahy a budeš se těšit z dokonalého tělesného i duševního uvolnění."

I v tomto případě je mnohem složitější věc vysvětlit než provést. S nenáročným tréninkem je to skutečně úplně prosté a uvolnění je navíc potřebné. Mnoho lidí svou mysl a proudění myšlenek nikdy v životě nezastaví a podobají se těm, kteří se pokoušejí kráčet ve dne v noci. Člověk, který by zkusil jít bez odpočinku jen několik málo dní, by se zakrátko zhroutil, a přesto mozku a mysli odpočinku nedopřejeme. V našem případě se však dělalo všechno pro to, aby naše mysl byla trénovaná. I džudo nás vyučovali na vysoké úrovni v pojetí výcviku k sebeovládání. Láma, který nás na džudo měl, dokázal odrazit a zdolat deset útočníků

naráz. Džudo miloval a snažil se, jak mohl, aby nám učení udělal co nejzajímavější. „Škrtící stisky" mohou západní mentalitě připadat surové a kruté, ale takový dojem by byl úplně mylný. Jak jsem už vysvětlil, pomocí jemného stisknutí krku lze uvést člověka do bezvědomí ve zlomku vteřiny, dřív než si to stačí uvědomit. Slabé přitlačení ochromuje mozek bez škodlivých účinků. V Tibetu, kde nejsou žádná anestetika, jsme tohoto stisku často používali při obtížném trhání zubu nebo při srovnávání kostí. Pacient o ničem nevěděl, nijak netrpěl. Používá se také při iniciacích, když se ego uvolňuje od těla, aby podniklo astrální cestu.

S tímto tréninkem jsme byli téměř imunní proti pádům. Součástí džuda je totiž také výuka mírného dopadu, kterou nazýváme Technika pádů, a bylo pro nás kluky běžným cvičením skákat jenom tak pro legraci se zdí vysokých tři až čtyři a půl metru.

Každý druhý den, než jsme začali cvičit džudo, jsme museli odříkat Stupně Střední cesty, které jsou základními principy buddhismu. Jsou to:

Správné názory: což jsou hlediska a úsudky zbavené sebeklamu a sobectví.

Správná snaha: jejímž prostřednictvím člověk dosáhne ušlechtilých a hodnotných cílů a nazírání.

Správná mluva: kdy se člověk vyjadřuje laskavě, ohleduplně a pravdivě.

Správné chování: které činí člověka mírumilovným, poctivým a nezištným.

Správný způsob života: při němž se člověk musí vyvarovat ubližování lidem i zvířatům a je podmínkou přiznat zvířatům jejích práva coby bytostem.

Správné úsilí: což znamená, že se člověk musí umět ovládat a neustále sám cvičit.

Správná dbalost: která spočívá v tom, že chováme dobré myšlenky a dbáme na to, abychom dělali jen to, o čem se ví, že je správné.

Správné nadšení: což je radost pocházející z rozjímání o pravdách života a o nad-Já.

Jestliže se někdo z nás proti těmto zásadám provinil, musel si lehnout před hlavní vchod do chrámu tváří k zemi tak, aby ho všichni, kdo vcházeli, museli překročit. Musel v té poloze zůstat od prvního rozbřesku až do setmění, a to bez hnutí, bez jídla a pití. Pokládalo se to za velkou potupu.

Už jsem byl lámou. Patřil jsem mezi elitu. Mezi „představené". Znělo to výtečně, ale byly v tom háčky. Dřív jsem musel dodržovat hrozivé množství třiceti dvou Pravidel kněžského chování. Jako láma jsem ke svému zděšení a zoufalství zjistil, že těchto pravidel je celkem dvě stě

padesát tři. A v Čokpori rozumný láma neporušil ani jediné z nich! Připadalo mi, že svět je tak plný věcí k naučení, že se mi z toho snad rozskočí hlava. Bylo ale příjemné usadit se na střechu a pozorovat právě dole pod sebou, jak dalajláma přijíždí do Norbu Lingy neboli parku Skvostů. Když jsem se odsud díval na Nejvyššího, musel jsem zůstat schovaný, protože na něj nesmí nikdo shlížet z výšky. Pořád dole, ale na druhé straně naší Železné hory, bylo vidět dva nádherné parky a sice Kchaty Lingu a hned na druhé straně říčky zvané Kaling Ču další park

Tobé Lingu. Slovo „linga" znamená park, či je to alespoň nejbližší výraz podle západního způsobu vyjadřování. Dál směrem k severu jsem viděl Západní bránu neboli Parko Kaling. Tento veliký čorten stál rozkročený přes cestu vedoucí z Drépungu skrze vesnici Šö a odsud dál až do středu města. O něco blíž, téměř na úpatí Cokpori, stál čorten, připomínající jednoho z hrdinů našich dějin, kterým byl král Kchésar, žijící ve válečných dobách, dříve než do Tibetu vstoupil buddhismus a mír.

Práce? Té byla spousta, ale měli jsme i určité odměny a radosti. Byla to plnohodnotná a řekl bych až vrchovatá odměna, smět žít ve společnosti lidí, jako byl láma Mingjur Tundrup. Lidé, jejichž hlavní myšlenkou byl vnitřní „mír" a pomoc druhým. I to byla odměna, smět shlížet na toto překrásné údolí, celé zelené a zabydlené milovanými stromy. Vidět modré vody, vinoucí se krajem mezi hřebeny hor, vidět lesknoucí se čorteny, malebné lámaserie a poustevny usazené ve výšce na nepřístupných skalách. S oddaností se dívat na zlaté báně Potaly, ležící tak blízko nás, a na lesknoucí se střechy Džókchangu o kousek dál směrem k východu. Kamarádství ostatních, drsné dobromyslné přátelství nižších mnichů i důvěrně známá vůně kadidla unášená vzduchem chrámů — to všechno tvořilo náš život a byl to život, který za to stál. Těžkosti? Ano, bylo jich nepřeberně. Ale stálo za to je překonat. V každém společenství se vyskytují lidé malověrní, jimž chybí porozumění, ale tady v Cokpori byli opravdu v menšině.

DVANÁCTÁ KAPITOLA

XII. Byliny a létání na dracích

Týdny ubíhaly. Bylo tolik práce, učení i plánů! Mohl jsem se teď mnohem hlouběji ponořit do okultních disciplín a podrobit se speciálnímu výcviku. Jednoho dne začátkem srpna můj učitel řekl: „Letos pojedeme se sběrači bylin. Získáš mnoho užitečných znalostí o léčivých rostlinách v jejich přirozeném stavu a zasvětíme tě do skutečného létání na dracích!" Čtrnáct dní jsme měli každý co dělat, protože se musely vyrobit nové kožené vaky a staré vyčistit. Bylo třeba udělat generální prohlídku stanů a pečlivě vyšetřit zvířata, aby bylo jisté, že jsou v dobrém stavu a způsobilá podniknout tak dlouhou cestu. Naše skupina se měla skládat ze dvou set mnichů a základní tábor jsme měli rozbít ve staré lámaserii Tra Jerpa a odsud každý den vysílat čety hledat po okolí byliny. Koncem srpna jsme se za velkého hluku a pokřiku vydali na cestu. Ti, kteří zůstávali doma, se nahrnuli kolem zdí a záviděli těm, kteří před sebou měli dobrodružství a prázdniny. Jakožto láma jsem teď už jel na bílém koni. Několik z nás, zatížených co nejmenším nákladem, postupovalo rychleji, abychom v Tra Jerpě mohli strávit několik dní, než nás ostatní dojedou. Naši koně ujeli denně čtyřiadvacet až dvaatřicet kilometrů, ale jakové dokázali zřídkakdy urazit víc než dvanáct až šestnáct. Měli jsme jen lehký náklad, protože jsme si s sebou vzali pouze to nejnutnější. Šlo nám totiž hlavně o to, dojet co nejrychleji. V karavaně jaků, která šla pomalejším tempem za námi, neslo každé zvíře obvyklý náklad okolo sedmdesáti pěti kil.

Nás sedmadvacet, kteří jsme tvořili předvoj, bylo opravdu rádo, když po řadě dní dojelo do lámaserie. Cesta byla obtížná a já jsem navíc vůbec nejezdil na koni rád. Teď už jsem dokázal udržet rovnováhu, i když kůň běžel cvalem, ale tím také moje jezdecká dovednost končila. Nikdy jsem nedokázal stát v sedle, jako to uměli někteří jiní. Seděl jsem a pořádně se držel, a přestože to moc elegantní nebylo, bylo to aspoň bezpečné. Zahlédli nás, když jsme se blížili k horskému svahu, a mniši, kteří zde trvale žili, se pustili do přípravy ohromného množství čaje s máslem, campy a zeleniny. Nebylo to od nich úplně nezištné, dychtili totiž po všech novinkách ze Lhasy a po obvyklých dárcích, které jsme jim vezli. Nahoře na ploché střeše chrámu vrhaly kadidelnice do vzduchu hustá oblaka dýmu. Vyjeli jsme nahoru do dvora se silami náhle obnovenými pomyšlením, že naše cesta končí. Většina ostatních lámů tu měla staré přátele. Zdálo se, že lámu Mingjura Tundrupa tu znají všichni. V zástupu vítajících mi zmizel z očí a znovu mě přepadl pocit, že jsem na světě docela sám. Za několik málo

minut jsem ale zaslechl: „Lobsangu, Lobsangu, kde jsi?" Hned jsem odpověděl, a dřív, než jsem si stačil uvědomit, co se děje, dav se rozestoupil a víceméně mě pohltil. Můj učitel mluvil s postarším opatem, který se otočil a řekl: „Tak to je on? No vida, vida a ještě k tomu tak mladý!"

Můj hlavní zájem se jako obvykle soustředil na jídlo a aniž bychom mařili čas, vykročili jsme všichni směrem k jídelně, kde jsme usedli a mlčky pojedli, jako kdybychom byli ještě v Čokpori. Existovaly určité pochybnosti o tom, jestli je Cokpori pobočkou Tra Jerpy nebo naopak. Každopádně obě lámaserie patřily v Tibetu k těm nejstarším. Tra Jerpa byla proslulá vlastnictvím skutečně cenných rukopisů, pojednávajících o léčbě bylinami, a brzy mi mělo být umožněno je přečíst a vypsat si z nich všechny potřebné poznámky. Měli tam také uchovanou zprávu o první výpravě do vysokých poloh Čang Tangu, sepsanou deseti muži, kteří tuto podivnou cestu podnikli. Nejvíc ze všeho mě ale v tuto chvíli zajímala blízká náhorní plošina, odkud jsme měli pouštět draky.

Zdejší okolí bylo prazvláštní. Ze stále stoupajícího terénu strměly ohromné vrcholy. Od jejich úpatí se táhly rovné náhorní planiny, uspořádané jako terasovité zahrady, podobné širokým schodům vedoucím stale výše a výše. Některá z těchto nižších pater byla bohatá na byliny, eden druh mechu, který se tu vyskytoval, měl mnohem lepší absorpční vlastnosti než rašeliník. Drobná rostlina se žlutými bobulemi měla úžasné vlastnosti tlumící bolest. Mniši a chlapci tyto léčivé rostliny sbírali a rozprostírali je k sušení. Já jako láma jsem na ně už teď mohl dohlížet, ale význam této cesty pro mě spočíval především v praktické instruktáži lámy Mingjura Tundrupa a dalších specialistů v bylinách. Nicméně v tu chvíli, kdy jsem se rozhlížel kolem sebe, jsem myslel na jednu jedinou věc a tou byli draci, draci, kteří unesou člověka. V budově lámaserie za mými zády, byly uloženy jedlové tyče, dovezené z daleké ciziny, protože v Tibetu žádné takové stromy nerostou a jedle, pravděpodobně z Asámu, byla na stavbu draků považována za ideální, protože vydržela tvrdé nárazy, aniž by se zlomila, a byla lehká a pevná. Když se s létáním na dracích skončilo, kusy dřeva se prohlédly a uložily do skladu, kde byly přichystané na příště.

Kázeň tu nebyla o moc volnější a dál jsme měli půlnoční bohoslužby a v pravidelných intervalech i ty ostatní. Když se nad tím člověk zamyslel, musel uznat, že to byl nejmoudřejší přístup, protože kdybychom teď povolili, bylo by pro nás později dodržování náročného pracovního rozvrhu skutečně obtížné. Veškerá naše vyučovací doba byla věnována sbírání bylin a pouštění draků.

Zde v této lámaserii přilepené ke svahu hory jsme ještě byli v denním

světle, zatímco dole pod námi byl už kraj zahalen do purpurových stínů a noční vítr šelestil sporým rostlinstvem. Pak slunce zapadlo za špičky vzdálených hor a i my jsme se ocitli v tmách. Kraj pod námi vypadal jak černé jezero. Nikde ani záblesk světla. Nikde, kam až mohlo oko dohlédnout, nebylo živého tvora, jen tady v této skupině posvátných budov. Jak se slunce klonilo k západu, zvedal se noční vítr a začínala práce bohů — vymetání koutů Země. Jak se vítr prodíral dole údolím, narazil do svahu hory a rozsedlinami ve skalách byl hnán vzhůru, až se znovu vynořil u nás nahoře s dutým a sténavým hukotem, jako když obrovská lastura volá člověka k bohoslužbě. Kolem nás se ozýval skřípot a pukáni skal, jak se hýbaly a smršťovaly teď, když ustoupil žár dne. Nad námi na temné noční obloze jasně zářily hvězdy. Staří říkávali, že Kchésarova vojska na Buddhovu výzvu odhodila svá kopí na podlahu nebe a hvězdy jsou jenom odrazem světel nebeského sálu prosvěcujících otvory.

Náhle byl hluk zvedajícího se větru přehlušen novým zvukem chrámových trubek ohlašujících konec dalšího dne. Nahoře na střeše jsem nejasně rozeznával siluety mnichů, jejichž roucha se třepotala v lehkém větru, jak tam vykonávali svoji kněžskou službu. Troubení nám ohlašovalo, že nadešel čas uložit se až do půlnoci ke spánku. Hloučky mnichů roztroušené po síních a chrámech diskutovaly o událostech ve Lhase i venku ve světě. Hovořilo se o našem milovaném dalajlámovi, největší inkarnaci dalajlámy mezi všemi. Po odeznění večerky se malé skupiny pomalu rozešly a každý se odebral na své lůžko. Zvuky života lámaserie pomalu utichaly, až se rozhostilo ovzduší klidu a míru. Ležel jsem naznak a díval se vzhůru ven malým okýnkem. Tuhle noc jsem totiž byl příliš plný dojmů, než abych mohl nebo chtěl spát. Hvězdy nade mnou a celý můj život přede mnou. Mnoho věcí z něj jsem už znal, tedy to, co bylo předpovězeno. Hodně toho však vyřčeno nebylo. A také předpovědi o Tibetu, proč, proč musíme být obsazeni vetřelci? Co jsme komu udělali, my, taková mírumilovná zem, která nemá jiné ambice, než se duchovně rozvíjet? Proč jiné země dychtí po našem území? Netoužili jsme po ničem, co by nám nepatřilo. Proč nás tedy jiní chtěli dobýt a zotročit? Chtěli jsme jen, aby nás nechali na pokoji, abychom si mohli žít po svém. A já jsem se měl dostat mezi ty, kteří nás později přepadnou, léčit jejich nemocné a ošetřovat jejich raněné ve válce, která doposud ani nezačala. Znal jsem předpovědi, šťastné i nešťastné události jimi určené, a přesto jsem musel jít dál, jako jde po stezce jak, který už předem zná všechny své zastávky i hubené pastviny, a přesto se musí plahočit dál ke známému cíli. Ale možná, že tento jak přecházející přes horský hřeben Uctivé pokory si myslí, že to stálo za to, když první pohled na Svaté město je…

Zahřmění chrámových bubnů mě prudce vytrhlo ze spaní. Ani jsem si neuvědomil, že jsem usnul! S nekněžskou myšlenkou v hlavě jsem vrávoravě vstal a tápal po šatech, které mi padaly z rukou. To už je půlnoc? Jakživ se neudržím na nohou, doufejme, že aspoň nespadnu ze schodů. Br! A jaká je tady zima! A láma že má dodržovat dvě stě padesát tři pravidel? Tak jsem právě teď jedno porušil, protože při tak náhlém probuzení jsem vynikal prudkostí myšlenek. Vypotácel jsem se ven, abych se připojil k ostatním, stejně rozespalým jak já, kteří také ten den přijeli. Vešli jsme do chrámu a přidali se ke sborovému zpěvu a litaniím bohoslužby.

Ptali se mě: „Když jste věděl o všech těch trampotách a vlčích jámách, které vám byly předpovězeny, jak to, že jste se jim nedokázal vyhnout?" Nejlogičtější odpověď na takovouto otázku je tato: „Kdybych se byl mohl vyhnout předpovědím, pak pouhá skutečnost, že jsem se jim vyhnul, by prokázala, že byly chybné!" Věštby nicméně vyjadřují pravděpodobnost, což neznamená, že člověk nemá žádnou svobodnou vůli. Ani zdaleka. Člověk se může chtít dostat z Dardžilingu do Washingtonu. Zná svůj výchozí bod a cíl. Pokud si dá tu práci podívat se na mapu, uvidí určitá místa, kterými by člověk normálně projel, aby se dostal na místo určení. I když je možné se těmto „určitým místům" vyhnout, není to vždycky moudré, protože cesta se tím pádem může prodloužit nebo prodražit. Podobně se někdo může vydat autem z Londýna do Invernessu. Rozumný řidič se podívá na mapu a od některé automobilové organizace si obstará tištěného cestovního průvodce. Může se tak vyhnout špatným cestám a pokud se neudržovaným úsekům vyhnout nemůže, počítá s nimi a připraví se na pomalejší jízdu. Stejné je to i s věštbami. Vždycky se nevyplácí volit si cestu pohodlnou a snadnou. Jakožto buddhista věřím v reinkarnaci, věřím, že na Zem se přicházíme učit. Když člověk chodí do školy, všechno se zdá velice obtížné a trpké. Hodiny dějepisu, zeměpisu, aritmetiky a čehokoliv jiného jsou otravné, zbytečné a k ničemu. Tak se nám to jeví, dokud jsme ve škole. Když ji pak vychodíme, stává se nám, že po staré a dobré škole vzdycháme. Můžeme na ni být i natolik hrdi, že potom nosíme její odznak, stužku či dokonce příslušnou barvu mnišského roucha. Život znamená totéž. Je těžký, hořký a lekce, které jsme nuceni se učit, jsou určeny k tomu, aby prověřily nás a nikoho jiného. Ale až školu života na této Zemi vychodíme, snad budeme její školní odznak nosit s hrdostí. Já rozhodně doufám, že budu později moci nosit svoji svatozář s uspokojením! Šokuje vás to? Žádného buddhistu by to ani nenapadlo. Umírání je pouhé opouštění naší staré a prázdné schránky a znovuzrození do lepšího světa.

Už od svítání jsme byli na nohou nedočkaví pustit se do průzkumu.

Starší muži se chtěli setkat s těmi, se kterými se minulý večer nesešli. Já jsem víc než cokoliv jiného toužil uvidět ty obrovské draky, kteří unesou člověka a o nichž jsem toho už tolik slyšel. Nejdřív jsme se museli nechat provést lámaserií, abychom se tu vyznali. Nahoře na vysoké střeše jsme se rozhlédli jak po strmých vrcholech tak i po strašlivých propastech dole. V dálce jsem zahlédl vzedmutý žlutavý vodní tok plný unášeného jílu. Blíž k nám bylo vidět potoky modré jako nebe, s mírně rozčeřenou hladinou. Ve chvílích ticha jsem slyšel za našimi zády šťastné zurčení potůčku razícího si o překot cestu dolů po horském svahu, dychtivého co nejrychleji už být pryč a připojit se k pádícím vodám jiných řek, které se v Indii spojí v mohutnou Brahmaputru, která se později vlévá do posvátné řeky Gangy a ta zas do Bengálského zálivu. Nad horami vycházelo slunce a chlad vzduchu rychle mizel. V dálce jsme spatřili osamělého supa, jak shání snídani. Uctivý láma vedle mě upozorňoval na nejzajímavější místa v krajině. „Uctivý" proto, že jsem byl svěřencem oblíbeného Mingjura Tundrupa a také proto, že jsem měl „třetí oko" a byl prokázaným vtělením, neboli Trulku, jak my říkáme.

Některé čtenáře by mohlo zajímat pár podrobností o určování inkarnace. Rodiče určitého chlapce mohou z jeho chování nabýt dojmu, že toho zná víc, než je obvyklé, nebo že má určité „vzpomínky" nevysvětlitelné běžným způsobem. Obrátí se tedy na opata místní lámaserie, aby jmenoval komisi, která by chlapce prozkoumala. Vypracují se předběžné horoskopy zaměřené na dobu před tímto životem a chlapec je podroben tělesnému vyšetření, aby se ukázalo, jestli má na těle určité znaky. Měl by mít například určitá zvláštní znamení na rukou, na lopatkách a na nohou. Jestliže jsou tato znamení zjevná, pátrá se po nějaké stopě napovídající, kým chlapec ve svém minulém životě byl. Může se stát, že ho někteří lámové dokážou poznat (jako to bylo u mě) a v takovém případě budou k dispozici některé věci, které mu v minulém životě patřily. Tyto předměty se předloží chlapci zamíchané mezi jiné, vzhledově stejné a on musí správně určit všechny tyto své věci, třeba i devět, které mu v předešlém životě patřily. Měl by to dokázat už ve třech letech.

Tříletý chlapec je totiž dosud příliš malý, než aby ho rodiče mohli ovlivnit předchozí instruktáží popisu věcí. Je-li chlapec ještě menší, tím líp. Ono to ale je úplně jedno, jestli se rodiče pokusí syna navádět, jak se má chovat. Nejsou při výběru předmětů přítomni a chlapec musí správně určit i devět věcí ze třiceti. Stačí se dvakrát splést a zkouška je hodnocena jako neúspěšná. Jestliže však dítě obstojí, je vychováváno jako Dřívější inkarnace a jeho výchova je uspíšena. O jeho sedmých narozeninách jsou předneseny věštby o jeho budoucnosti a předpokládá se, že v tomto věku je

už schopen pochopit všechno, co se říká a co se tím myslí. Z vlastní zkušenosti můžu potvrdit, že rozumí.

„Uctivý" láma vedle mě si tohle všechno bezpochyby uvědomoval, když mi ukazoval nejzajímavější místa v krajině. O kus dál, napravo od vodopádu bylo velice příhodné místo pro sběr Impatiens noh tangere (Netýkavka nedůtklivá), jejíž šťáva se užívá k odstraňování kuřích ok a bradavic a ke zmírnění vodnatelnosti a žloutenky. A tamhle v tom malém jezírku se dá sbírat Polygonum Hydropiper (Rdesno peprník), planá rostlina s převislými klasy a růžovými květy rostoucí pod vodou. Používali jsme listy k léčbě revmatických bolestí a k úlevě při choleře. Tady jsme sbírali jen běžné byliny, zatímco vzácné druhy se vyskytovaly jen ve vysokých polohách. Někteří lidé se zajímají o léčivé rostliny, a proto zde předkládám podrobnější údaje o našich nejběžnějších druzích a o tom, k čemu je používáme. Anglické názvy, pokud existují, vůbec neznám, a proto je uvádím pod názvy latinskými.

Allium sativum (Česnek kuchyňský) je velice účinný antiseptický prostředek a zároveň se hojně používá při astmatických a ostatních dýchacích potížích. Další velice dobré antiseptikum je Balsamodendron myrrha (Balzámovník myrhový). Bere se ale jen v malých dávkách. Aplikovali jsme ho obzvláště na dásně a slizníce. Vnitřní užití zmírňuje hysterii.

Vysoká rostlina s květy krémové barvy obsahuje šťávu, která dokonale odpuzuje kousavý hmyz. Její latinský název je Becconia cordaia. Snad že to ten hmyz věděl, a už samotné jméno ho děsilo! Měli jsme také rostlinu používanou k rozšiřování očních zřítelnic. Tato Ephedra sinica (Chvojník čínský) má účinek podobný atropinu, velice pomáhá při nízkém krevním tlaku a vedle toho je v Tibetu jedním z nejlepších prostředků proti astmatu. Používali jsme z ní větve a kořeny sušené a drcené na prášek.

Cholera bývá odporná nemocnému i lékaři pro nepříjemný pach zhnisaného povrchu těla. Ligusticum levisticum (Libeček lékařský) odstraňuje veškerý zápach. Zvláštní poznámka pro dámy: Číňané používají okvětní lístky rostliny Hibiscus rosa sinensis (Ibišková růže čínská) k barvení na černo jak obočí tak i obuvi! U nás se používá roztok z jejích svařených listů k ochlazování těla při horečnatých stavech. Opět pro dámy: Lilium tigrinum (Lilie tygrovaná) opravdu léčí vaječníkovou neuralgii, zatímco Flacouriia indica poskytuje listy, které ženám pomáhají překonat téměř veškeré ostatní jejich „příznačné potíže".

V rodu Sumachs Rhus (Škumpa) se vyskytuje druh vernicifera, z něhož Číňané a Japonci získávají „čínský" lak. My jsme používali druh glabra proti cukrovce, zatímco aromatica pomáhá při kožních onemocněních a

zánětu močového měchýře, jakožto i jiných potížích močových cest. Další opravdu silný prostředek se svíravým účinkem používaný při zánětlivosti měchýře se připravoval z listů byliny Arctostaphylos uva-ursi (Medvědice lékařská). Číňané dávají přednost rostlině Bignonia grandiflora (Trubač čínský), z jejíchž květů získávají svíravý prostředek všeobecného použití. V pozdějších letech jsem v trestaneckém táboře zjistil, že léčivá rostlina Polygonum bistorta (Rdesno hadí kořen) je skutečně velice účinná k léčení chronické úplavice, k čemuž se také v Tibetu používá.

Dámy, které milovaly nerozvážně, leč jaksepatří, používaly často svíravého prostředku z rostliny Polygonum erectum (Nátržník vzpřímený). Je to velice účinný způsob zajištění potratu. Těm, kteří utrpěli popáleniny, jsme mohli přiložit „novou kůži". Siegesbeckia orientalis (Rudbeckia východní) je rostlina vysoká asi metr dvacet a kvete žlutě. Na ranách a spáleninách potřených její šťávou se vytváří kůže nová, podobně jako při použití kolódia. Při vnitřním použití má šťáva účinek podobný heřmánku. K zastavení krvácení z ran jsme používali bylinu Piper angustifolium (Pepřovník úzkolistý), která zvyšuje srážlivost krve. Pro tento záměr je velice účinná spodní strana jejích listů srdcovitého tvaru. Všechny tyto léčivé rostliny jsou velice běžné. Většina ostatních ani latinský název nemá, protože v západním světě, který tímto způsobem rostliny klasifikuje, jsou neznámé. Uvádím je tu jen na ukázku toho, že o léčivých rostlinách jsme nějaké vědomosti přece jen měli!

Z našeho výhodného pozorovacího stanoviště, odkud šlo přehlédnout celý okolní kraj, jsme v tomto jasném slunečném dni mohli dohlédnout na údolí i na zastrčené kouty, kde všechny tyto byliny rostly. Když jsme se rozhlédli ještě víc do dálky za hranice této nevelké oblasti, viděli jsme, že krajina je tam čím dál pustější. Řekli mi, že druhá strana vrcholu, k jehož svahu byla lámaserie přimknuta, je skutečně vyprahlý kout. Všechno jsem to měl uvidět na vlastní oči, když jsem se ještě během onoho týdne vznášel vysoko nahoře v draku, který unesl člověka.

Dopoledne pro mě láma Mingjur Tundrup vzkázal a řekl mi: „Pojď, Lobsangu, půjdeme s ostatními, kteří se jdou podívat na stanoviště, odkud se vypouštějí draci. Měl by to být tvůj velký den!" Nebylo třeba dalšího pobízení, abych vyskočil, celý netrpělivý vyrazit. Dole u hlavního vchodu na nás čekala skupina mnichů v červených rouchách a společně jsme šli dolů po schodech a dál na větrnou náhorní plošinu.

Tady nahoře téměř nic nerostlo a půdu tvořila udupaná zem na masivním skalním útesu. Několik sporých křovisek se pevně tisklo k okrajům skal, jako kdyby se bála, že sklouznou a zřítí se dolů do strže. Na střeše lámaserie nahoře nad námi napínal vítr pevně modlicí vlajky, jen

stožáry občas zaskřípaly a zasténaly námahou, jak už to dělaly po celé věky, ale vydržely. Hned vedle malý novic rozhrabával z dlouhé chvíle botou zem a vanutí větru odnášelo prach jako bafání kouře. Směřovali jsme ke skalní hraně dlouhé náhorní plošiny na místo, od kterého se vrchol v mírném svahu zvedal do výšky Vítr nám tiskl šaty pevně na záda a vpředu je zas nadouval, čímž nás tak postrkoval, že bylo těžké nedat se do běhu. Asi sedm až osm metrů od hrany plošiny byla ve skále trhlina. Z ní vítr prudce vyrážel silou vichřice a občas jak rychle letící šípy vrhal do vzduchu kamínky a kousky lišejníku. Vítr, ženoucí se údolím pod námi, se skalními útvary ocital jakoby vehnaný do pasti. Jelikož nenacházel žádnou snadnější únikovou cestu, stoupal pod vysokým tlakem rozsedlinou ve skále, dokud neprorazil na náhorní rovinu s mohutným výkřikem radosti, že je opět volný. Vyprávěli nám, že v období větrných bouří vypadal ten zvuk někdy jako řev démonů, kteří unikli z těch nejhlubších pekel a touží uchvátit oběti. Poryvy větru narážející s hukotem na strž hluboko dole měnily v rozsedlině tlak a skučení úměrně tomu stoupalo nebo klesalo.

Toho rána bylo však proudění vzduchu stálé. Klidně jsem věřil povídání o malých chlapcích, kteří vstoupili do větrného víru a byli vyneseni přímo vzhůru do vzduchu a pak se zřítili o šest set metrů níž na skály u kraje rozsedliny. Bylo to ale velice příhodné místo k pouštění draků, protože síla větru byla tak velká, že se drak mohl vznést přímo vzhůru. Předvedli nám to na malých dracích podobných těm, jaké jsem pouštíval doma, když jsem byl malý. Bylo nanejvýš překvapující držet provaz a cítit, jakou silou táhne ruku vzhůru i ten nejmenší drak na hraní.

Provedli nás podél celého skalního útesu a velice zkušení muži, kteří šli s námi, upozorňovali na nebezpečí, kterých bylo nutné se vyvarovat. Byly tu vrcholky, o nichž se vědělo, že okolo nich vane zrádný sestupný proud vzduchu, nebo takové, kde to člověka mohlo odtáhnout stranou. Řekli nám, že každý mnich, který letí, si s sebou musí vzít kámen, ke kterému je přivázaný hedvábný kchatak popsaný motlitbami k bohům vzduchu, aby požehnali nově příchozímu do jejich říše. Jakmile byl člověk dost vysoko, musel kámen hodit „větrům". Jak se látka postupně odvíjela a narovnávala, bohové větrů si modlitbu přečetli, a jak se doufalo, ochránili pak letce na draku od veškerého nebezpečí.

Po návratu do lámaserie nastalo veliké hemžení, jak jsme vynášeli materiál na smontování draků. Všechno se pečlivě kontrolovalo. Jedlové tyče byly prohlédnuty centimetr po centimetru, aby bylo jisté, že nemají nikde žádnou prasklinu či jiné poškození. Hedvábí, kterým měli být draci potaženi, se rozložilo na rovné čisté podlaze. Mniši lezli po kolenou sem tam a pozorně látku prohlíželi a zkoumali metr po metru. Když byli s

kontrolou spokojeni, vztyčila se kostra a do ní se zarazily malé opěrné klíny. Tento drak měl tvar krabice o ploše několika čtverečních metrů a délce asi tří metrů. Křídla rozšiřovala obě „vodorovné" plochy asi o dva a půl metru na každou stranu. Pod jejich konce bylo třeba připevnit bambusové půlobruče, které měly fungovat jako brusle a ochránit křídla při rozletu a během přistání. Zpod zpevněné „podlahy" draka čněla dlouhá bambusová lyžina, která vybíhala vzhůru do špičky, jako naše tibetské boty. Tato tyč byla silná jako moje zápěstí a vyztužená vzpěrou tak, že i když drak nelátal, hedvábí se nikde nedotýkalo země, protože tomu lyžina a chrániče křídel zabraňovaly. První pohled na lano z jačích chlupů mě vůbec nerozveselil. Vypadalo jaksi chatrně. Jeho rozdvojený konec byl připevněn ke kořenům křídel a spojoval se právě před zarážkou. Dva mniši draka popadli a vynesli ho až na konec náhorní plošiny. Byl to úplný zápas, pronést ho skrz vzestupný proud vzduchu, a mnoho mnichů ho při tom muselo držet.

Nejdřív se musela vykonat zkouška a za tím účelem jsme měli držet lano a táhnout, místo abychom k tomu použili koní. Skupina mnichů držela lano a učitel létání se pozorně díval. Na jeho znamení se mniši co nejrychleji rozběhli a draka táhli za sebou. Narazil na prudký vzdušný proud, vanoucí z otvoru ve skále a vyletěl do výšky jako obrovský pták. Mniši, kteří měli lano na starost, byli velice zkušení a brzy ho povolili, takže drak mohl stoupat stále výše. Pevně lano drželi, načež si jeden mnich podkasal roucho kolem pasu a vyšplhal po laně asi do tří metrů, aby vyzkoušel sílu zdvihu. Za ním vylezl další a oba se pak posunuli ještě o kus výš, aby to mohl zkusit i třetí. Vztlak vzduchu stačil k udržení dvou mužů a jednoho chlapce, ale nebyl dost silný, aby unesl dospělé tři. To se učiteli nelíbilo, a tak mniši lano stáhli, přičemž dávali veliký pozor, aby se drak vyhnul vzestupným proudům. Všichni jsme z přistávací plochy poodešli až na mnichy u lana a další dva, kteří měli draka upevnit, jakmile přistane. Vypadalo to, jako by klesal nerad, že se má zas vrátit na zem, když předtím užíval svobody nebe. S lehkým zašelestěním klouzavě dosedl a oba mniši ho přidrželi za konce křídel.

Pod vedením učitele létání jsme všude napínali hedvábí a aby drželo pevně, vkládali jsme do příslušných otvorů v tyčích malé dřevěné klíny. Křídla jsme odmontovali a znovu vrátili na místo v poněkud jiném úhlu, načež jsme draka vyzkoušeli znovu. Tentokrát snadno unesl tři dospělé muže a ještě skoro pozvedl malého chlapce. Letecký učitel prohlásil, že to už stačí a rozhodl se draka prověřit tak, že k němu dal přivázat kámen o váze člověka.

Znovu se zástup mnichů ze všech sil snažil draka udržet, když procházel

proudem vzestupného vzduchu. Opět mniši zatáhli za lano a drak se i s kamenem vyhoupl do výšky. Foukal prudký vítr a on se pohupoval a kymácel. Jak jsem se tak na něj díval a představoval si, že jsem tam nahoře, udělalo se mi divně od žaludku. Pak draka stáhli dolů a přenesli na startovací plochu. Jeden zkušený láma se na mě obrátil se slovy: „První poletím já a pak bude řada na tobě. Pozorně se na mě dívej." Dovedl mě až k zarážce: „Všimni si, jak pokládám nohy sem na tohle dřevo. Zaklesni se oběma rukama za tohle břevno, které máš za sebou. Jak budeš ve vzduchu, sestup tady do toho véčka a posaď se na tuhle zesílenou část provazu. Až budeš přistávat a octneš se asi tak dva a půl až tři metry nad zemí, vyskoč. To je ze všeho nejjistější. Teď poletím a ty dávej pozor."

Tentokrát k lanu zapřáhli koně. Na lámovo znamení byli koně pobídnuti do cvalu, drak se klouzavě pohnul kupředu, narazil na vzestupný proud a vyhoupl se do vzduchu. Když byl nad námi asi tak třicet metrů a zhruba šest set až devět set metrů nad útesy dole, sklouzl láma do véčka tvořeného lanem, sedl si tam a pohupoval se. Šel stále nahoru a četa mnichů mu držela a povolovala provaz, aby mohl dál nabírat výšku. Pak dal láma v povětří znamení pořádným kopnutím do lana a muži ho začali stahovat. Drak postupně klesal a klesal, kymácel se a točil, jak už to draci dělávají. Šest metrů, tři metry a to už láma visel za ruce. Pustil se a jak dopadl na zem, udělal přemet a hned byl zas na nohou. Rukama si oprášil roucho, otočil se ke mně a řekl: „Teď jsi na řadě ty, Lobsangu, ukaž nám, co dovedeš."

Teď, když ta chvíle nadešla, nepřipadalo mi létání na dracích nic moc. Taková blbost, pomyslel jsem si. A nebezpečná. Takhle si zničit slibnou kariéru. Že jsem se radši nedržel modlení a bylin. Pak jsem se uchlácholil ale jen maličko tím, že jsem pomyslel na věštby mně předpovězené. Kdybych se zabil, astrologové by se byli spletli, a tolik moc se nikdy nemýlili! Drak už byl zpátky na místě startu a já k němu šel a cítil, že nohy mě nedrží vůbec tak pevně, jak bych si přál. Po pravdě řečeno, nedržely mě skoro vůbec! Ani můj hlas nezněl dvakrát přesvědčivě, když jsem se postavil na zarážku, zavěsil paže přes břevno, na které jsem sotva dosáhl a pronesl: „Jsem připravený." V životě jsem nebyl méně připravený než teď. Bylo mi, jako kdyby se zastavil čas. Provaz se napínal mučivé pomalu, jak koně klusali vpřed. Konstrukcí proběhlo lehounké zachvění a pak z ničeho nic příšerné zakymácení, které mě málem vyhodilo ven.

„Můj poslední okamžik na Zemi," usoudil jsem a raději zavřel oči, poněvadž už stejně nemělo smysl na cokoliv se dívat. Strašlivé kymácení a nadskakování mi vyvádělo s žaludkem nepěkné kousky. „Ach! Jak mizerný start do astrálu," pomyslel jsem si a opatrně otevřel oči. Zděšeně jsem je zas hned nato zavřel. Vznášel jsem se ve výšce asi třiceti metrů. A už se zas

hlásil protestující žaludek, až jsem se začal bát, že žaludeční porucha vzápětí vyvrcholí, a tak jsem zas otevřel oči, abych alespoň zjistil svou přesnou polohu, kdyby snad došlo k nejhoršímu. Pohled, který se mi naskytl, byl natolik úchvatný, že jsem na nevolnost dočista zapomněl a už se o mě víckrát nepokusila! Drak nadskakoval, nakláněl se, kymácel a přitom stoupal a stoupal. V dálce za horským srázem jsem viděl žlutohnědou zem, rozbrázděnou nehojícími se ranami času. Blíž čněly hřebeny hor s viditelně zejícími jizvami po sesuvech skal, některé milosrdně pozakryté lišejníkem. Úplně v dálce se světlo pozdního slunce dotýkalo jezera a měnilo jeho vodu v tekuté zlato. Půvabné houpání a úklony dračích křídel plujících nade mnou v neklidných větrných vírech mi připomnělo bohy, kteří si hrají v nebi, zatímco my ubozí, Zemí spoutaní smrtelníci, musíme zuby nehty bojovat o přežití, abychom se naučili své lekce a teprve pak odsud v klidu a míru odešli.

Drak prudce poskočil do výšky a naklonil se, až to ve mně vyvolalo pocit, jako bych byl nechal žaludek viset na vrcholku. Poprvé jsem se podíval pod sebe. Ty malé červenohnědé tečky, to byli mniši. Zvětšovaly se. Stahovali mě dolů. Několik set metrů pode mnou bublavě pospíchal strží potok. Poprvé v životě jsem se ocitl ve výšce víc než tři sta metrů nad zemským povrchem. Ale ten potůček byl ještě důležitější. Poteče dál a bude růst, až nakonec posílí Bengálský záliv vzdálený odsud stovky a stovky kilometrů, kde budou poutníci pít jeho posvátnou vodu. Já jsem se ale v tu chvíli vznášel nad jeho rodištěm a cítil se jak jeden z bohů.

Drak se teď šíleně rozkymácel, a tak ho začali tahat rychleji, aby ho ustálili. Najednou jsem si uvědomil, že jsem se zapomněl posunout dolů do véčka! Celou tu dobu jsem zůstal stát na zarážce. Pustil jsem se břevna, sedl si, zkříženýma nohama a rukama se přidržel lana a sklouzl kupředu. Narazil jsem do véčka tak prudce, že mě to skoro roztrhlo na dvě půlky. To už se země přiblížila na pouhých asi šest metrů, a tak jsem neztrácel čas, pevně se oběma rukama pověsil na lano a jakmile drak klesl na dva a půl metru, pustil jsem se a v pádu udělal kotrmelec. „Mladý muži," řekl mi učitel létání, „byl to dobrý výkon. Ještě že

sis vzpomněl sklouznout do véčka, sice by tě to bylo stálo obě zlomené nohy. Teď to nechám zkusit někomu z ostatních a pak můžeš letět znovu." Mladý mnich, který letěl hned po mně, si vedl líp než já, pamatoval si, že má do véčka sklouznout ihned. Když se zas octl u země, perfekteně přistál, ale pak se ten ubožák svalil jak dlouhý tak široký, tiskl se k zemi s nazelenalým odstínem v tváři a cloumala jím pravá mořská nemoc. Mnich, který letěl třetí, byl dost namyšlený a nikdo ho neměl rád kvůli jeho ustavičnému vytahování. Účastnil se této expedice už třetím rokem a

myslel si, že je ten nejlepší letec, jaký kdy existoval. Vznesl se do výšky asi sto padesátí metrů. Místo aby sklouzl dolů do véčka, napřímil se a vlezl do trupu draka, jenomže zakopl a proletěl zadním koncem. Jednou rukou se zachytil za příčnou ocasní výztuž a několik vteřin tak visel. Viděli jsme, jak kolem sebe druhou rukou zoufale mlátí v marné snaze se něčeho zachytit. Pak ale sebou drak trhnul, vysmekl se mu a on střemhlav padal za stálých přemetů na skály o tisíc pět set metrů níže a roucho mu vlálo a třepetalo se jako krvavě rudý oblak.

Program byl touto událostí poněkud ochromen, ale ne natolik, aby se přestalo létat. Draka stáhli dolů a zkontrolovali, jestli se nějak nepoškodil a pak jsem zas letěl já. Tentokrát jsem sklouzl do véčka, jakmile drak dosáhl výšky třiceti metrů. Pod sebou jsem zpozoroval skupinu mnichů, jak sestupují po svahu hory a jdou pro tělo, z kterého zbyla jen rudá kašovitá hmota ležící bezvládně na skále. Podíval jsem se nahoru a napadlo mě, že by člověk uvnitř draka mohl změnou své polohy do jisté míry ovlivnit vztlak. Vzpomněl jsem si na incident se střechou rolníka s jačím trusem a jak se mi dařilo nabírat výšku tím, že jsem trhal provazem draka. Řekl jsem si, že o tom promluvím se svým učitelem.

V tom okamžiku mě zaskočil děsivý pocit pádu tak rychlý a tak nečekaný, že jsem se málem pustil. Dole pode mnou mnichové tahali zběsile za provaz. Jak nadcházel večer a skály chladly, vítr v údolí slábl a tah z větrné jámy téměř ustal. Vztlak byl už malý a když jsem asi z třímetrové výšky seskočil, drak se naposledy zakymácel a převrátil se na mě. Zůstal jsem sedět na skalnatém terénu s hlavou trčící z hedvábí draka. Seděl jsem tak nehnutě, tak čímsi zaujatý, až si ostatní mysleli, že jsem se zranil. Přihnal se láma Mingjur Tundrup.

„Kdybychom sem dali příčnou výztuž," řekl jsem, „dalo by se na ní stát a trochu měnit úhel trupu, čímž bychom získali určitou kontrolu nad vztlakem."

Učitel létání to zaslechl. „Máš pravdu, mladý muži, ale kdopak to vyzkouší?"

„Já bych to vyzkoušel," odpověděl jsem, „když mi to můj učitel dovolí."

Jiný láma se na mě s úsměvem obrátil: „Jsi plnoprávný láma, Lobsangu, teď už se nemusíš nikoho ptát."

„A já se přesto ptám," zněla má odpověď. „Láma Mingjur Tundrup mě naučil všechno, co znám a učí mě dál, takže je na něm, aby se vyjádřil."

Učitel létání dohlédl na o,dnesení draka a pak mě vzal do své místnosti. Měl tu maličké modely různých draků. Jeden byl dlouhý a trochu se podobal protáhlému ptáku. „Před mnoha lety jsme jednoho takového ve skutečné velikosti odstartovali z útesu a byl v něm člověk. Uletěl přes

dvacet kilometrů a pak se roztříštil o skalní stěnu. Od té doby jsme tenhle typ opustili. No a tady je ten drak, jakého ty máš na mysli. Tadyhle výztuž a tam opěrná tyč. Jednoho jsme už skoro dokončili, tesařské práce na něm jsou hotové a je uložený v malém nepoužívaném skladišti na konci bloku. Nepodařilo se mi nikoho přesvědčit, aby ho vyzkoušel a já sám mám malinko nad váhu." Jelikož vážil dobrých sto třicet kilo, bylo to téměř klasické podceňování se. Během našeho povídání vešel láma Mingjur Tundrup. Vložil se do hovoru: „Vypočteme dnes večer horoskop, Lobsangu, a uvidíme, co tomu říkají hvězdy."

Dunění bubnů nás vzbudilo k půlnoční bohoslužbě. Když jsem si sedal na své místo, z boku se ke mně přiblížila obrovská postava, tyčící se jako malá hora zahalená oblakem dýmu. Byl to učitel létání. „Tak jste ten horoskop udělali?" zašeptal.

„Ano," odpověděl jsem i já šeptem. „Můžu letět pozítří." „Dobře,"zamumlal, „to stihneme."

Tady v chrámu, při blikajících máslových lampičkách a ve společnosti posvátných soch rozestavěných podél stěn, bylo těžké myslet na pošetilého mnicha, který vypadl ze svého současného života. Kdyby se byl nepředváděl, možná, že by mě nebylo ani napadlo, že se dá zkusit stoupnout si do vnitřku draka a ověřit, jestli tím lze trochu ovlivnit vztlak.

Tady, v hlavní části chrámu se stěnami tak nádherně pomalovanými svatými obrazy, jsme seděli v pozici lotosu a každý z nás vypadal jako živá socha Buddhy, našeho Pána. Seděli jsme na čtvercových polštářích, které nás zvedaly do výšky asi pětadvacet až třicet centimetrů nad podlahu. Byli jsme rozsazeni ve dvojitých řadách, vždycky dvě řady proti sobě. Nejdřív se konala naše obvyklá bohoslužba. Sbormistr, vybraný pro své hudební znalosti a hluboký hlas, předzpěvoval první pasáže a na konci každé z nich klesal hlasem níž a níž, až mu v plicích nezůstal žádný vzduch. My jsme mručivě zpívali odpovědi, jejichž úseky byly zdůrazněny doprovodem bubnů nebo cinkáním našich něžných zvonků. Museli jsme věnovat zvláštní pozornost výslovnosti, neboť se mělo za to že kázeň v lámaserii lze určit podle jasnosti zpěvu a přesnosti hudby. V tibetském notovém záznamu by se západní člověk sotva vyznal. Skládá se totiž z křivek. Zakreslujeme stoupání a klesání hlasu. To je „základní křivka". Ti, kteří chtějí improvizovat, přikreslují k hlavní křivce svá „vylepšení" v podobě křivek menších./ Po skončení obvyklé bohoslužby nám dali desetiminutovou přestávku, po které začal smuteční obřad za mnicha, který dnes opustil svět.

Na dané znamení jsme se opět shromáždili. Sbormistr na svém vyvýšeném trůně zanotoval pasáž z Bardo Thödol — tibetské Knihy

mrtvých. „O, bloudící duchu mnicha Kumpély, který jsi dneska zřícením odešel z života na tomto světě, nepotuluj se mezi námi, protože dneska jsi od nás odešel. 0! Bloudící duchu mnicha Kumpély, zapalujeme tuto tyčinku kadidla, která tě má vést, abychom ti mohli dát pokyny k tvé cestě ztracenými končinami a k větší skutečnosti." Zpěvem jsme vyzývali ducha, aby si přišel pro osvícení a pokyny na cestu, my mladší vyššími hlasy, zatímco starší bručeli odpovědi v hodně hlubokých basových tóninách. Mniši a lámové seděli v řadách proti sobě tváří v tvář v hlavní části svatyně a podle prastarého rituálu zvedali a spouštěli náboženské symboly. „0! Bloudící duchu, přistup k nám, abys mohl být veden. Nevidíš naše tváře, necítíš naše kadidlo a tudíž jsi mrtvý. Pojď! Ať můžeš být veden!" Orchestr dřevěných dechových nástrojů, bubnů, lastur a činelů vyplňoval přestávky ve zpěvu. Obrácená lidská lebka se naplnila rudou vodou, která představovala krev a podávala se dokola, , aby se jí každý mnich dotkl. „Tvá krev se rozlila po zemi, ó, mnichu, který jsi jenom bloudící duch, pojď, ať můžeš být osvobozen." K východu, západu, severu a k jihu se házela rýžová zrna zbarvená jasnou šafránovou barvou. „Kde se ten bloudící duch toulá? Na východě? Či severu. Na západě? Či na jihu. Házíme jídlo bohů do všech světových stran, ty ho však nejez, neboť jsi mrtvý. Přijď, ó, bloudící duchu, abys mohl být osvobozen a veden."

Hluboký basový bubínek bušil v rytmu života samotného, v obvyklém hlubokém „tepotu" lidského těla. Přidávaly se další nástroje se všemi zvuky těla. Slabé šumění krve v žilách a tepnách, tlumený šelest dechu v plicích, bublání protékajících tekutin a různé chřestění, pískot a chrčení tvořící hudbu vlastního života. Všechny ty slabé člověčí šramoty. Pak po začátku ve stejném rytmu prorazil zděšený výkřik trubky a zrychlený srdeční tep. Nato čvachtavé „žuchnuti" a okamžité přerušení všech zvuků. Konec života, života násilně přervaného. „O, mnichu, kterým jsi byl, bloudící duchu, kterým jsi teď, naše telepatie tě povede. Neboj se a otevři mysl. Přijmi naše poučení, abychom tě mohli osvobodit. Žádná smrt neexistuje, bloudící duchu, nýbrž jen věčný život. Smrt je narození a my tě voláme, abychom tě osvobodili pro nový život."

Během staletí jsme u nás v Tibetu vyvinuli vědu o zvucích. Známe veškeré tělesné zvuky a umíme je přesně reprodukovat. Kdo je jednou slyšel, už je nezapomene. Položili jste si někdy hlavu na polštář, když jste usínali a zaposlouchali se do tlukotu svého srdce a do dýchání plic? V lámaserii, kde sídlí Státní věštírna, uvádějí za těchto zvuků do transu médium, do kterého pak vstoupí nějaký duch. Voják Younghusband pověřený velením britského vojska, které roku 1904 obsadilo Lhasu, dosvědčil mocný vliv těchto zvuků i skutečnost, že věštec opravdu měnil

podobu, když upadl do tranzu.

Po skončení bohoslužby jsme znovu pospíchali spát. V důsledku rozruchu okolo létání a také vlivem velmi odlišného vzduchu jsem téměř spal ve stoje. Ráno mi učitel létání vzkázal, že hodlá pracovat na „ovladatelném" draku a zval mě, abych za ním přišel. Šli jsme s mým učitelem do jeho dílny, kterou si zřídil ve starém skladišti. Na podlaze ležela poházená spousta cizokrajného dřeva a na stěnách bylo množství nákresů draků. Ten speciální model, kterým jsem já měl letět, visel z klenutého stropu. Učitel létání zatáhl za nějaký provaz a drak se k mému úžasu snesl na podlahu — byl totiž zavěšen na jakémsi kladkostroji. Na jeho výzvu jsem do něj vlezl. Dno krabicové struktury bylo vyztuženo řadou prkének, na kterých se dalo stát a příčné břevno ve výši pasu tvořilo dobré zábradlí, kterého se dalo přidržet. Zkontrolovali jsme draka centimetr po centimetru. Sundali jsme z něj hedvábí a učitel létání prohlásil, že ho sám nově potáhne. Křídla po stranách nebyla rovná jako u druhého typu, nýbrž zakřivená jako pootevřená dlaň obrácená k zemi. Byla dlouhá asi tři metry a měl jsem dojem, že budou mít velice dobrý vznos. Druhý den byl model vynesen ven, a když ho přenášeli přes průrvu se silným tahem, měli mniši co dělat, aby ho udrželi při zemi. Konečně ho dostali do správné pozice, a já, patřičně si vědom své důležitosti, jsem vyšplhal do krabicového vnitřku. Tentokrát vypouštěli draka mniši místo koní, kterých se používalo častěji. Mělo se za to, že mniši dokáží vzlet lépe regulovat. Spokojeně jsem zavolal: „Tra-dry, them-pa," (Hotovo, táhněte). Když pak konstrukcí proběhlo první zachvění, zakřičel jsem „O-na-dro-á!" (Na shledanou!). Náhlé drcnutí a stroj vyletěl jako šíp. Ještě že jsem se tak pevně držel, pomyslel jsem si, jinak by dneska večer hledali mého bloudícího ducha, zatímco já ve svém těle docela rád ještě nějaký čas pobudu. Mniši pode mnou si obratně pohrávali s provazem a drak stoupal do větší a větší výšky. Vyhodil jsem ven kámen s modlitbou k bohům větru a divže jsem nezasáhl jednoho mnicha dole. Později jsme tuto látku mohli znovu použít, protože padla mnichovi k nohám. Učitel létání dole nadskakoval netrpělivostí, kdy už začnu se zkouškou, a tak jsem si řekl, že udělám nejlíp, když se do toho pustím. Když jsem opatrně zkusil určité pohyby, zjistil jsem, že se mi do velké míry daří usměrňovat let draka, zvlášť jeho „stoupavost" a „stabilitu".

Zlehkomyslněl jsem a začal si příliš věřit. Posunul jsem se do zadní části trupu a drak začal padat jako kámen. Nohy mi sklouzly z opěry a já visel přímo dolů za ruce na napjatých pažích. S ohromným úsilím a s vlajícím rouchem, které mě pleskalo po hlavě, jsem se nakonec přece jen vytáhl do normální pozice. Padání ustalo a drak začal opět stoupat. To už

jsem si konečně vymotal hlavu z roucha a podíval se ven. Nebýt lámou s vyholenou hlavou, byly by se mi zježily vlasy: byl jsem méně jak šedesát metrů nad zemí. Když jsem později přistál, dozvěděl jsem se, že jsem se dostal na pouhých patnáct metrů, než se pád draka zastavil a než zase začal stoupat.

Nějakou chvíli jsem zůstal přimknutý k zábradlí a v řídkém vzduchu vypětím lapal po dechu. Jak jsem se rozhlížel po krajině do dálky mnoha a mnoha kilometrů, zahlédl jsem ve velké vzdálenosti cosi jako pohybující se tečkovanou čáru. Okamžik jsem vyjeveně zíral, ale pak mi svitlo. No jasně! Byl to zbytek výpravy sběračů bylin, která se zvolna ubírala pustou krajinou. V řadě za sebou bylo vidět velké puntíky, malé puntíky a dlouhé čárky. Muži, chlapci a zvířata, říkal jsem si. Jak pomalu se pohybovali, jak bolestně nerozhodný byl jejich postup vpřed. Měl jsem velikou radost z toho, že jsem při přistání mohl oznámit, že skupina k nám dorazí asi za den.

Bylo opravdu úchvatné přehlížet chladnou namodralou šeď skal a teplou okrovou červeň země a dívat se, jak v dálce září jezera. V propasti dole pode mnou, kde byla místa vyhřátá a chráněná před prudkými větry, vytvořily lišejníky a další rostlinstvo koberec, připomínající mi ten, jaký měl v pracovně můj otec. Napříč utíkal malý potůček, který mi v noci zpíval. Utíkal napříč, ano, a i toto mi bolestně připomnělo příhodu, kdy jsem na otcův koberec převrhl džbán čisté vody. Ano, otec měl skutečně velice pádnou ruku!

Krajina za lámaserií byla hornatá a v semknutých řadách se zvedal vrcholek za vrcholkem až k poslední řadě, která se v slunečním světle temně tyčila proti vzdálenému obzoru. V Tibetu je ta nejjasnější obloha na světě, člověk tam dohlédne tak daleko, kam až hory dovolí, a nejsou tu vrsty horkého vzduchu, které působí optické zkreslení. V celé té nesmírně rozlehlé krajině, kam až jsem dohlédl, nebyl patrný jediný pohyb s výjimkou mnichů pode mnou a oněch sotva rozpoznatelných bodů, plahočících se vytrvale k nám. Možná, že mě v té výšce zahlédli. V tu chvíli sebou drak začal škubat, protože mniši mě stahovali zpátky dolů. Táhli s nekonečnou opatrností, jen aby nepoškodili tak cenný pokusný stroj.

Když jsem se znovu ocitl na zemi, učitel létání se na mě láskyplně podíval a mohutnými pažemi mě objal tak nadšeně, že mi bylo jasné, že mám zlámané všechny kosti. Nikdo jiný se nemohl dostat ke slovu. Celá léta totiž vytvářel „teorie", ale nebylo možné je ověřit, protože jeho ohromný objem mu znemožňoval létat. Když se zastavil, aby popadl dech, opakoval jsem mu, že to dělám rád a že mi létání působní stejnou radost jako jemu projektování, zkoušení a pozorování. „Ano, ano, Lobsangu, když

teď tohle přemístíme sem a tuhle opěru tam, tak to bude ono. Hm, vezmeme ho hned s sebou a dáme se do toho. A říkáš, že se naklonil na bok, když jsi udělal tohle?" A tak to šlo dál. Let a úprava, let a úprava. Vychutnal jsem každý okamžik. Na tomto zvláštním draku nesměl létat nebo do něj vůbec vstoupit nikdo jiný než já. Po každém mém letu následovaly nějaké úpravy a další vylepšení. Za nejlepší zdokonalení jsem považoval popruh, kterým jsem se mohl uvnitř připoutat!

Příchod zbývající části výpravy však létání na dracích na pár dní přerušil. Museli jsme nově příchozí rozdělit na skupiny sběračů a baličů. Méně zkušení mniši měli sbírat jen tři druhy léčivých rostlin a byli nasměrováni do míst, kde se takové byliny vyskytovaly v hojném množství. Každá skupina odcházela do terénu na sedm dní, aby vydržela se zásobami jídla. Osmého dne se vraceli s nasbíranými bylinami, které se rozložily po čisté podlaze velikánského skladiště. Velmi zkušení lámové každou rostlinu prohlédli, aby bylo jisté, že je to ta správná a že není ničím napadená. Z některých druhů se otrhávaly a sušily okvětní plátky Z jiných se strouhaly a uchovávaly kořeny. Další se hned po přinesení vymačkaly mezi válečky a odebraná šťáva se ukládala do neprodyšně utěsněných nádob. Semena, listy, stonky, okvětní plátky, to všechno se čistilo, sušilo a ukládalo do kožených sáčků. Na každý se napsalo, co obsahuje, okraj se těsně zavázal, aby nepropouštěl vodu a celý sáček byl na okamžik ponořen do vody a potom vystaven na silné slunce. Za jediný den kůže vyschla a ztvrdla jako kus dřeva. Sáček byl tak tvrdý, že když jej bylo třeba otevřít, musel se ztvrdlý okraj odlomit. V suchém tibetském vzduchu se byliny takto uložené uchovaly po dlouhá léta.

Po několika prvních dnech jsem si rozdělil čas mezi sběr léčivých rostlin a létaní na dracích. Starý učitel létání byl člověk velice vlivný a jak on sám řekl, byla pro mě znalost létajících strojů, vzhledem k předpovědím mé budoucnosti, stejně tak důležitá jako sběr a třídění bylin. Tři dny v týdnu jsem létal na dracích. Zbytek času jsem trávil ježděním od skupiny ke skupině, abych se toho v nejkratší době naučil co nejvíc. Často jsem se vysoko v draku rozhlížel po teď už známé krajině a viděl černé stany z jačí kůže patřící sběračům bylin. Okolo nich se popásali jaci a předem si vynahrazovali čas, který ztratí koncem týdne, až budou muset nést náklady bylin. Řada těchto rostlin byla ve většině zemí Východu běžně známá, ale jiné zas nebyly západním světem dosud „objeveny" a neměly tudíž žádný latinský název. Znalost bylin mi byla v životě skutečně velice užitečná, ale totéž mohu říct i o létání.

Přihodilo se ještě další neštěstí. Jeden mnich mě velmi pečlivě pozoroval a když na něj přišla řada letět v normálním draku, myslel si, že to

dokáže stejně tak dobře jako já. Drak se ve výšce začal chovat nějak divně. Viděli jsme, jak sebou mnich prudce škube ve snaze řídit let stroje. Při jednom zvlášť necitlivém trhnutí se drak naklonil, klesl a přepadl na bok. Ozvalo se trhání látky a praskot dřeva a mnich se v přemetech řítil z boku draka. Ve střemhlavém pádu mu roucho vířilo nad hlavou. Snesla se sprška věcí: miska na campu, dřevěný šálek, růženec a všelijaké amulety. Už je nepotřeboval. V letu se prudce otáčel, až konečně zmizel v rokli. Pak zazněl náraz dopadu…

Všechno hezké končívá příliš brzy. Dny byly naplněny prací, a to velice pilnou, ale přesto se naše tříměsíční výprava chýlila ke konci příliš rychle. Byla to první z řady příjemných návštěv hor a dalších lámaserií patřících k Tra Jerpě a blíže Lhasy. Neradi jsme balili svůj skrovný majetek. Od starého učitele jsem dostal překrásný model draka určeného k létání lidí, který vyrobil zvlášť pro mě. Příštího dne jsme se vydali na zpáteční cestu. Několik z nás, stejně jako při cestě tam, jelo rychleji, zatímco hlavní oddíl mnichů, akolytů a tažných zvířat nás pomalu následoval. Byli jsme rádi, že jsme znovu zpátky na Železné hoře, ale na druhou stranu zase neradi, že jsme se museli rozloučit se svými novými přáteli a s velikou volností hor.

TŘINÁCTÁ KAPITOLA

XIII. První návštěva doma

Vrátili jsme se právě včas k oslavám Losaru neboli Nového roku. Všechno se muselo vyčistit a všude uklidit. Patnáctého dne se dalajláma odebral do katedrály na řadu bohoslužeb. Když skončily, vydal se projít Bárkchor, čili Okružní cestu, vedoucí kolem Džókchangu, Poradní síně a tržiště, načež svůj okruh zakončil mezi velkými úředními budovami. V době těchto oslav byla velebnost vystřídána veselostí. Bohové byli usmířeni a nastal čas zábav a radovánek. Ohromné dřevěné konstrukce vysoké devět až dvanáct metrů, podpíraly sochy z barevného másla. Na některých z nich byly v reliéfech z máslové hmoty zobrazeny výjevy z našich posvátných knih. Dalajláma je všechny obešel a každý posoudil. Za nejhezčí z nich získala lámaserie, která ji vytvořila, titul nejlepších máslových modelářů roku. My z Cokpori jsme o tyto karnevaly neměli žádný zájem. Zdálo se nám to všechno poněkud dětinské a nezábavné. Nezajímal nás ani ostatní program, třeba veřejné závody koní bez jezdce po lhaské planině. Jevili jsme větší zaujetí pro obrovské figury, představující postavy našich legend. Tyto figury se skládaly z lehké dřevěné konstrukce znázorňující tělo, na kterém byla nasazena obrovská, velice realistická hlava. V hlavě byly máslové lampičky, které skrz oči prosvěcovaly, a jak blikaly, vypadalo to, že se oči dívají ze strany na stranu. Uvnitř byl silný mnich na chůdách, jehož oči dosahovaly figuře pouze k pasu, a tudíž dost špatně viděl. Těmto aktérům se děly všechny možné druhy těch nejpozoruhodnějších nehod. Nešťastník například šlápl jednou nohou do díry a na zbývající se rozkymácel nebo se mu třeba chůda na něčem kluzkém na silnici smekla. Jedna z nejhorších věcí, které se mohly stát, byla, když se prudkým pohybem uvolnily lampičky a od nich se celá figura vzňala!

V pozdějších letech mě jednou přemluvili, abych nesl podobu Buddhy — boha lékařství. Měřila sedm a půl metru. Vlající roucho se mi namotávalo na chůdy a také kolem mě poletovali moli, protože kostýmy ležely dlouho ve skladišti. Jak jsem se potácel po cestě, ze záhybů se vytřásal prach a já kýchal a kýchal. Pokaždé když to na mě přišlo, jsem cítil, že se už už svalím. Navíc se každým kýchnutím celá konstrukce otřásla a znásobila mé utrpení přelitím vařícího másla z lampiček na mou oholenou a bolavou kebuli. Žár byl příšerný. Hromada starých, plesnivých látek, mraky řádících molů a žhavé máslo. Za normálních okolností je máslo v lampičce tuhé, až na malou loužičku okolo knotu. Ted se však ten krám v dusivém žáru rozpustil celý. Uzounký průzor v prostřední části

figury nebyl s mýma očima ve stejné úrovni a já se nemohl pustit chůd, abych ho znovu srovnal. Jediné, co jsem viděl, byla záda figury přede mnou a podle toho, jak se kymácela a poskakovala, na tom byl chudák uvnitř stejně zle jako já. Nicméně za přítomnosti dalajlámy, který se na nás díval, jsme nemohli dělat nic jiného, než pochodovat dál přidušení látkou a napůl upečení v másle. Vedrem a vypětím jsem toho dne určitě shodil několik kilo! Jeden vznešený láma ten večer prohlásil: „Tedy, Lobsangu, tys to tak pěkně hrál, že by z tebe byl určitě výtečný komik!" To víte, že jsem mu neřekl, že „groteska", která ho tolik pobavila, byla naprosto nedobrovolná. Jedno je ale jisté — od té doby jsem už nikdy žádnou figurínu nenesl!

Brzy nato, asi tak za pět nebo šest měsíců, se náhle strhla strašlivá větrná bouře, ženoucí oblaka prachu a písku. Pracoval jsem právě na střeše skladiště, kde jsem se učil pokládat plátky zlata, aby byla střecha vodotěsná. Vichřice se do mě opřela a strhla mě z ploché střechy nejdříve na jinou střechu asi o šest metrů níže. Tam do mě udeřil další náraz větru, který mě smetl přes okraj a vlekl úbočím Železné hory až dolů na linkchorskou silnici o víc jak sto metrů níže. Byla tam bahnitá půda a dopadl jsem tváří do vody. Ozval se lámavý zvuk. Další větev, pomyslel jsem si. V šoku jsem se pokusil vstát z bláta, ale když jsem se pohnul levou paží a ramenem, pocítil jsem příšernou bolest. Nějak jsem se nakonec zvedl na kolena, potom na nohy a vlekl se na suchou cestu. Bolestí se mi dělalo nanic a nebyl jsem schopen jasně uvažovat. Jedinou mou myšlenkou bylo dostat se co nejrychleji nahoru. Poslepu jsem tápal a klopýtal, až jsem asi v polovině cesty narazil na četu mnichů, kteří běželi dolů zjistit, co se stalo mně a ještě jednomu chlapci. Ten dopadl na skály a zabil se. Zbytek cesty mě nesli až do pokoje mého učitele. Rychle mě prohlédl: „Oj, oj, chudáci chlapci, v takové větrné bouři je neměli posílat ven!" Pak se podíval na mě: „Takže, Lobsangu, máš zlomenou ruku a klíční kost. Budeme ti je muset srovnat. Bude to bolet, ale udělám, co bude možné, aby to bolelo co nejmíň."

Mluvil, a aniž jsem si to vlastně uvědomil, srovnal mi klíční kost a přiložil k ní dlahu, aby se zlomenina zpevnila. Napravení ruky už bolelo víc, ale brzy i ta byla zafixována v dlahách ve správné poloze. Zbytek dne jsem jen proležel. Druhý den láma Mingjur Tundrup řekl: „Nemůžeš zůstat pozadu v učení, Lobsangu, a tak budeme spolu studovat dál tady. Jako my všichni, máš i ty určitou lehkou nechuť k učení nových věcí, a proto tuto tvou "averzi ke studiu,, odstraním hypnoticky." Zavřel okenice a pokoj se octl ve tmě, až na slabé světlo oltářních lamp. Odněkud vytáhl malou skříňku, kterou postavil přede mě na poličku. Zdálo se mi, že vidím jasná světla, barevná světla, barevné proužky a pásy a pak jsem měl pocit, že se

to všechno ztrácí v tichém výbuchu jasu.

Musel jsem se probudit o mnoho hodin později. Okno už bylo zas otevřené, ale údolí pod námi už začaly zaplavovat purpurové stíny noci. V budovách Potaly i okolo nich blikala světýlka, jak noční hlídky konaly obchůzky, aby se ujistily, že všechno je v pořádku. Viděl jsem i na město, kde začínal noční život. Vtom vešel můj učitel: „Ach, takže jsi konečně zase mezi námi. Mysleli jsme, že se ti v astrálních krajinách bude tak líbit, že se tam trochu zdržíš. Teď předpokládám, že jako obvykle máš hlad." Jak to vyslovil, uvědomil jsem si, že to tedy skutečně mám. Brzy přinesli jídlo a mezitím, co jsem jedl, on povídal. „Podle běžných zákonů života a smrti bys býval už měl přijít o tělo, ale tvé hvězdy řekly, že budeš žít dál a umřeš až za hodně let v zemi Indiánů (Amerika). Právě se koná mše za toho, který nezůstal. Byl na místě mrtev."

Připadalo mi, že štěstí měli ti, kteří zemřeli. Mé vlastní zkušenosti s astrálním cestováním mi ukázaly, že je to velmi krásné. Ale pak jsem si připomněl, že ani my nemáme rádi školu, ale musíme ji vychodit, abychom se něco naučili, a co jiného je život na Zemi nežli škola?

A navíc jak těžká! V duchu jsem si říkal: „Tady jsem, prosím, se dvěma zlomeninami a ještě abych se učil'"

Dva týdny jsem měl vyučování dokonce ještě intenzivnější než obvykle, a to údajně proto, abych se myšlenkami odpoutal od svých zlámaných kostí. Za čtrnáct dní mi znovu srostly, ale byl jsem ztuhlý a rameno i ruka mě bolely. Když jsem jednoho rána vešel do pokoje lámy Mingjura Tundrupa, četl právě dopis. Jak jsem vstoupil, vzhlédl ke mně.

„Lobsangu," řekl, „je tady balíček bylin pro tvoji ctihodnou matku. Můžeš jí ho zítra ráno odnést a zůstat tam přes den."

„Otec mě určitě nechce ani vidět," odpověděl jsem. „Úplně mě ignoroval, když mě míjel na schodech Potaly."

„Pochopitelně. Věděl, žes právě byl u Drahocenného, věděl, že se ti dostalo zvláštní cti, a tudíž na tebe nemohl promluvit, pokud bych u toho nebyl já, protože na příkaz samotného Drahocenného jsi teď můj svěřenec." Pohlédl na mě a koutky očí se mu zúžily smíchem. „Každopádně tvůj otec zítra doma nebude. Odjel na nějaký den do Gjance."

Ráno si mě můj učitel prohlédl a řekl: „Hm, no jo, vypadáš trochu bledě, ale jsi čistý a upravený a to by mělo dělat na matky dobrý dojem! Tady máš šerpu a nezapomeň, že teď už jsi láma a musíš se řídit podle všech pravidel. Přišel jsi sem kdysi pěšky a dneska pojedeš na jednom z našich nejlepších běloušů. Vezmi si mého, potřebuje trochu pohybu." Kožený pytlík s bylinami, který mi byl před odjezdem předán, byl na znamení úcty zabalen do hedvábné šerpy. Díval jsem se na něj pochybovačně a říkal si, že to jsem

tedy zvědav, jak tu zatracenou věc dokážu doručit čistou. Nakonec jsem šerpu sundal a zastrčil do kapsy roucha, že si ji vyndám, až budu k domovu blíž.

Sjížděli jsme z prudkého svahu, tedy bělouš a já. V polovině kopce se kůň zastavil, obrátil hlavu a dobře si mě prohlédl. To, co viděl, na něj očividně neudělalo pražádný zvláštní dojem, protože hlasitě zaržál a vyrazil, jako by takový pohled už nemohl dál snést. Chápal jsem ho, protože i já jsem si o něm myslel totéž! V Tibetu jezdí ti nejortodoxnější lámové na mulách, které jsou považovány za bezpohlavní stvoření. Lámové, kteří nejsou tak úzkostlivě puntíčkářští, jezdí na hřebcích či ponících. Pokud šlo o mě, dával jsem přednost pěší chůzi, kde to jen bylo možné. Na úpatí hory jsme zamířili doprava. Oddychl jsem si úlevou, kůň se mnou naštěstí ve věci zabočení vpravo souhlasil. Pravděpodobně proto, že po linkchorské cestě se z náboženských důvodů vždycky prochází nebo projíždí ve směru hodinových ručiček. Zahnuli jsme tedy doprava, přejeli silnici Drépung — město a pokračovali po linkchorském okruhu. Dál pak okolo Potaly, kterou podle mého názoru nebylo možné co do půvabu s naším Čokpori ani srovnávat, a přes cestu vedoucí do Indie, takže mi říčka Kaling Ču zůstala po levé straně a Hadí chrám po pravici. Kousek od vchodu do mého bývalého domova mě sluhové zahlédli přijíždět a spěchali otevřít bránu. Vjel jsem rovnou do dvora s hrdou pózou a v naději, že nespadnu. Když jsem slézal, sluha naštěstí koně podržel.

Se správcem jsme si důstojně vyměnili obřadní šerpy. „Požehnejte tomuto domu a všemu, co je v něm, ctihodný lámo lékaři a pane!" řekl správce. „Kéž je s vámi požehnání Buddhy, čistého a vševidoucího a udržuje vás při zdraví," odpověděl jsem. „Ctihodný pane, mám příkaz paní domu, abych vás k ní dovedl." A tak jsme vykročili (jako bych tam sám netrefil) a já zas neohrabaně balil pytlíček bylin do zatracené šerpy. Šli jsme nahoru do matčina nejlepšího pokoje. „Nikdy mě sem nepustili, dokud jsem tu byl pouhým synem," pomyslel jsem si. Má další myšlenka se týkala úvahy, jestli se nemám otočit a prchnout. Pokoj byl plný ženských!

Než jsem to stačil udělat, přistoupila ke mně matka a uklonila se: „Ctihodný pane a synu, moje přítelkyně přišly, aby si poslechly vaše vyprávění o poctě prokázané vám Drahocenným."

„Ctihodná matko," odpověděl jsem, „pravidla mého řádu mi nedovolují mluvit o tom, co mi Drahocenný řekl. Láma Mingjur Tundrup mě pověřil, abych vám předal tento sáček léčivých bylin a obdaroval vás jeho pozdravnou šerpou."

„Ctihodný lámo a synu, tyto dámy vážily dalekou cestu, aby se dozvěděly o událostech v domě Jeho Výsosti a o Drahocenném samém.

Skutečně čte indické časopisy? A je pravda, že má sklo, kterým se může dívat a vidět skrz stěny domu?"

„Paní," odpověděl jsem, „nejsem než bezvýznamný láma lékař, který se nedávno vrátil z hor. Takovému jako já nepřísluší mluvit o záležitostech hlavy našeho řádu. Přišel jsem jen jako posel."

Jedna mladá žena ke mně přistoupila a řekla: „Ty už se na mě nepamatuješ? Já jsem Jašó!"

Po pravdě řečeno jsem ji sotva poznal, jak vyspěla a jak byla celá vyšňořená…! Zmocnila se mě panika. Osm, vlastně ne, devět žen, to bylo na mě příliš. S muži už jsem věděl jak zacházet, ale ženy! Prohlížely si mě, jako bych byl šťavnaté sousto a ony hladové vlčice z planin. Nabízelo se jediné řešení: ústup.

„Ctihodná matko," řekl jsem, „vyřídil jsem poselství a teď už se zas musím vrátit k svým povinnostem. Jsem po nemoci a mám spoustu práce."

Při těch slovech jsem se jim uklonil, otočil se a zmizel tak rychle, jak jen mi to slušnost dovolovala. Správce se vrátil do své kanceláře a čeledín vyvedl koně. „Opatrně mi pomoz nasednout," řekl jsem, „nedávno jsem měl zlomenou ruku a rameno a sám to ještě nedokážu." Čeledín otevřel bránu a já jsem vyjel ven právě ve chvíli, kdy se na balkóně objevila matka a něco volala. Bělouš zabočil doleva, takže jsme zas mohli jet dál po linkchorské silnici ve směru hodinových ručiček. Jel jsem pomalu. Pomalu proto, že jsem nechtěl být nazpátek příliš brzy. Gju-Po Linga, Muru Gompa, okolo nich a dál po celém okruhu.

Když jsem byl zase zpátky doma na Železné hoře, zašel jsem k lámovi Mingjuru Tundrupovi. Podíval se na mě: „Co je ti, Lobsangu, honili tě snad po městě všichni bloudící duchové, že vypadáš v takovém šoku?"

„V šoku?" odpověděl jsem. „ V šoku? Matka tam měla hromadu ženských a všechny chtěly slyšet o Nejvyšším a o tom, co mi řekl. Pověděl jsem jim, že mi o tom pravidla řádu nedovolují mluvit. A zmizel jsem, dokud byl čas, a jak na mě všechny ty ženské valily oči…!"

Můj učitel se celý prohýbal smíchy. Čím víc jsem na něj užasle civěl, tím víc se smál.

„Drahocenný chtěl vědět, jestli sis tady už zvykl anebo ještě pořád myslíš na domov."

Lámaistický život ve mně zpřevracel „společenské" hodnoty, ženy mi připadaly (a stále připadají) jako podivná stvoření, a… „Ale já tu jsem doma. Ach ne, nechci se vrátit do otcova domu. Pohled na všechny ty ženy, zmalované a s pomádou ve vlasech a způsob, jakým si mě prohlížely — jako kdybych byl výstavní ovce a ony řezníci z Šö. Celé uječené a," obávám se, že mi hlas klesl až do šepotu, „ty jejich astrální barvy. Hrůza!

Ne, ctihodný lámo učiteli, už o tom raději nemluvme!"

Několik dní mi nebylo dopřáno na to zapomenout: „Ach, Lobsang, zahnaný na útěk smečkou žen!" anebo „Lobsangu, chci, abys šel za svou ctihodnou matkou, má dneska na návštěvě kamarádky a chtějí se trochu povyrazit." Dokonce ještě za týden mi bylo řečeno, že dalajláma se o mě velice, ale velice zajímá a že nařídil, aby mě poslali domů, jakmile bude matka pořádat další ze svých četných večírků. Nikdo Drahocennému nikdy neodporoval a všichni jsme ho milovali nejen jako boha na zemi ale i jako skutečného člověka, kterým byl. Měl trochu prchlivou povahu, ale což o to, takovou jsem měl i já. On ale nikdy nedopustil, aby osobní sklony měly vliv na státní záležitosti. Jeho hněv nikdy netrval víc jak pár minut. Byl nejvyšší hlavou státu i církve.

ČTRNÁCTÁ KAPITOLA

XIV. Vidění třetím okem

Jednoho rána, když jsem byl v míru se světem a nevěděl, jak strávit volnou půlhodinku před následující bohoslužbou, přišel za mnou láma Mingjur Tundrup. „Pojďme se projít, Lobsangu, mám pro tebe takový malý úkol." Vyskočil jsem, rád, že můžu jít se svým učitelem ven. Brzy jsme byli připraveni a hned jsme se vydali na cestu. Jak jsme vycházeli z chrámu, jedna z koček se přiběhla pomazlit a my jsme nemohli odejít, dokud mohutné předení neustalo a nezačala kolébat ocasem. Byla to obrovská kočka a říkali jsme jí jednoduše „kočka", pochopitelně tibetsky a to se řekne šimi. Spokojená, že byly projevy její přízně plně opětovány, kráčela důstojně dolů vedle nás až do poloviny hory. Potom si zřejmě vzpomněla, že zanechala klenoty bez dozoru, a uháněla kvapně nazpátek.

Naše chrámové kočky jsme neměli jen pro ozdobu. Byli to sveřepí hlídači hromad neopracovaných drahokamů, kterými byly obsypány posvátné sochy. Obydlí hlídali psi, ohromní buldoci, schopní povalit člověka a zle ho zřídit. Tyto psy šlo ale zastrašit či zahnat. Kočky nikoliv. Když jednou zaútočily, dokázala je zastavit jen smrt. Byla to rasa, které se říkává „siamská". V Tibetu je zima, a proto měly tyto kočky barvu skoro černou. Bylo mi řečeno, že v zemích, kde je horko, jsou prý bílé, protože podnebí působí na barvu srsti. Měly modré oči a dlouhé zadní nohy, což jim dodávalo „zvláštního" vzezření, když šly. Ocasy měly dlouhé, podobné biči, a ten jejich hlas…! Žádné jiné kočky nemají hlas jako tyhle. Jeho síla a rozpětí tónů jsou téměř neuvěřitelné.

Tyto kočky konaly službu v chrámech, kde se tiše a ostražitě plížily jak temné noční stíny. Jakmile se kdokoliv pokusil sáhnout na klenoty jinak nestřežené, kočka se vynořila a skočila mu po ruce. Jestliže kořist okamžitě nepustil, skočila další kočka, třeba přímo z posvátné sochy, zloději rovnou na krk. A tyhle kočky měly drápy dvakrát tak dlouhé, nežli má „normální" kočka, a nepustily. Psi se dali zahnat, zadržet nebo otrávit. Kočky ne. Donutily k útěku i ty nejdivočejší buldoky. Když konaly službu, mohli se k nim přiblížit pouze ti lidé, které tyto kočky dobře znaly.

Loudavě jsme šli dál. Dole na cestě jsme odbočili vpravo a přes Parko Kaling šli dál až za vesnici Šö. Pak přes Tyrkysový most a znovu doprava až k domu Toringů. Tím jsme se dostali až do blízkosti starého čínského zastupitelství. V chůzi na mě láma Mingjur Tundrup mluvil: „Jak už jsem ti říkal, přijela čínská delegace. Pojďme se na ně podívat, ať víme, co jsou zač."

Můj první dojem byl velice nepříznivý. Muži se arogantně procházeli sem tam po domě a vybalovali bedny a zavazadla. Zdálo se, že mají tolik zbraní, že by s nimi mohli vyzbrojit menší armádu. Protože jsem byl malý kluk, mohl jsem „pátrat" způsobem pro dospělejšího člověka naprosto nepřípustným. Kradmo jsem se dostal přes dvůr a tiše se přiblížil k otevřenému oknu. Nějakou dobu jsem tam stál a pozoroval je, až pak jeden muž vzhlédl a uviděl mě. Pronesl čínskou kletbu, která vrhala vážné pochyby na moje předky, a nenechávala naopak nikoho na pochybách, pokud šlo o mou budoucnost. Po čemsi sáhl, a tak jsem rychle uhnul dřív, než to stačí hodit.

Když jsme se znovu ocitli na linkchorské silnici, řekl jsem svému učiteli: „Ty jejich aury, jak ty ale rudly! A jak se ohánějí noži."

Po celý zbytek cesty domů byl láma Mingjur Tundrup velice zamyšlený. Po večeři mi řekl: „Hodně jsem o těch Číňanech přemýšlel. Chystám se Drahocennému navrhnout, že můžeme použít našich zvláštních schopností. Myslíš, že budeš schopen je tajně pozorovat, pokud se to podaří zařídit?"

Na to se dalo odpovědět jediné: „Jestli věříte, že to dokážu, tak to skutečně dokážu."

Celý příští den jsem svého učitele neviděl, ale následující den mě dopoledne učil a po obědě řekl: „Lobsangu, dneska odpoledne si vyjdeme na procházku. Tady máš šerpu prvotřídní jakosti, takže ani nepotřebuješ být jasnovidec, abys pochopil, kam jdeme. Za deset minut ať jsi připravený a pak přijď do mého pokoje. Musíme se ještě zastavit u opata."

Opět jsme se vydali na cestu přímou stezkou ze svahu hory. Nadešli jsme si zkratkou přes jihozápadní stranu a velice brzy došli do Norbu Lingy. Dalajláma měl tento svůj park Skvostů velice rád a trávil tam většinu volného času. Potala vypadala zvenčí nádherně, ale uvnitř bylo poněkud zatuchlo, protože se málo větralo a příliš mnoho máslových lamp tu hořelo příliš dlouho. Během let se na podlahu rozlilo mnoho másla a nebylo tudíž nic neobvyklého, že vznešený láma kráčeje důstojně svažitou chodbou, stoupl na kousek másla obaleného prachem a přistál až na konci chodby s užaslým „au!", jak příslušná část jeho těla narazila na kamennou podlahu. Dalajláma se nechtěl vystavit riziku, že by se mohl stát předmětem takové trapné podívané, a tak pobýval v Norbu Linze, kdykoliv to jen bylo možné.

Tento park Skvostů byl obklopen kamennou zdí vyšší než tři a půl metru. Je starý asi pouhých sto let. Uvnitř byl palác se zlatými věžičkami skládající se ze tří budov sloužících pro úřední a správní činnost. Vnitřní obora, rovněž obehnaná vysokou zdí, sloužila dalajlámovi jako zahrada pro potěšení. Někteří lidé napsali, že sem úředníci nesměli vstupovat. To

rozhodně není pravda. Měli pouze zakázáno vyřizovat v této oboře jakékoliv úřední záležitosti. Byl jsem uvnitř přibližně třicetkrát a vím to bezpečně. Bylo tam překrásné umělé jezero se dvěma ostrovy, na každém z nichž stála besídka. V severozápadním rohu byl široký kamenný násep umožňující dostat se na ostrovy a do besídky na každém z nich. Dalajláma na jednom či druhém ostrůvku trávil mnoho času a denně tam několik hodin rozjímal. V parku byly i kasárny, kde bylo ubytováno okolo pěti set mužů tělesné stráže. A bylo to právě sem, kam mě láma Mingjur Tundrup vedl. Byl jsem tu poprvé. Prošli jsme nádherným parkem a ornamentální bránou vedoucí do vnitřní obory. Ptáci všech možných druhů zobali ze země jídlo, a když jsme vešli, nevěnovali nám pražádnou pozornost. Byli jsme to naopak my, kdo se jim musel vyhnout! Jezero bylo klidné jako kovové zrcadlo vyhlazené do vysokého lesku. Kamenný násep byl čerstvě nabílený a my jsme po něm zamířili na vzdálenější ostrov, kde seděl Nejvyšší v hluboké meditaci. Při našem příchodu vzhlédl a usmál se. Klekli jsme a položili mu k nohám šerpy, načež nám pokynul, abychom usedli před ním. Zazvonil, aby přinesli čaj s máslem, bez kterého nemůže žádný Tibeťan vést diskusi. Zatímco jsme čekali na čaj, vyprávěl mi o různých zvířatech, která měl v parku, a slíbil, že mi je později ukáže. Když byl čaj podán a obsluhující láma se vzdálil, dalajláma se na mě podíval a pravil: „Náš dobrý přítel Mingjur Tundrup mi říká, že se ti nelíbí aurické barvy čínské delegace. Říká, že jsou ozbrojeni až po zuby. V žádné zkoušce jasnovidnosti, ať tajné čr nikoliv, jsi nikdy neselhal. Co si myslíš o těchhle lidech?"

Neměl jsem z té otázky radost. Neříkal jsem totiž rád jiným — s výjimkou lámy Mingjura Tundrupa — co v „barvách" vidím a co která podle mě znamená. Byl jsem toho názoru, že když je někdo nedokáže vidět sám, nemá to ani vědět. Jak ale tohle říct hlavě státu, zvláště pak hlavě, která jasnovidná není?

Dalajlámovi jsem tedy odpověděl: „Ctihodný a drahocenný ochránče, jsem úplně nezkušený ve výkladu aur cizích lidí. Nejsem hoden vyslovit jakýkoliv názor."

Touto odpovědí jsem nic nevyřešil. Nejvyšší odvětil: „Jako člověk se zvláštním nadáním, posíleným ještě prastarými technikami, máš povinnost promluvit. Za tím účelem jsi byl vycvičen. A teď pověz, cos viděl."

„Ctihodný a drahocenný ochránče, tito lidé mají zlé úmysly. Barvy jejich aur ukazují zradu." To bylo všechno, co jsem řekl.

Dalajláma vypadal spokojeně. „Dobře, zopakoval jsi, cos řekl Mingjurovi. Zítra se ukryješ za touto zástěnou a budeš Číňany pozorovat, až budou tady. Musíme si být jisii. Zkus se schovat teď hned, ať vidíme,

jestli to stačí."

Nestačilo to, a byli tedy přivoláni sloužící a trochu posunuli čínské lvy, abych byl schovaný lépe. Několik lámů na zkoušku dělalo, jako že jsou čínská delegace. Horlivě se snažili najít můj úkryt. Zachytil jsem myšlenku jednoho z nich: „Jestli ho najdu, budu povýšen!" Poněvadž se však díval špatným směrem, povýšení se nekonalo. Konečně byl Nejvyšší spokojen a zavolal na mě, že mohu vylézt. Chvilku ještě hovořil a pak nám řekl, ať se vrátíme zítra, kdy ho čínská delegace navštíví ve snaze vnutit Tibetu určitou smlouvu. S myšlenkou na nadcházející úkol jsme se s Nejvyšším rozloučili a ubírali se zpátky vzhůru na Železnou horu.

Druhý den kolem jedenácté hodiny jsme znovu sešli po skalnatém svahu a vstoupili do vnitřní obory. Dalajláma se na mě usmál a prohlásil, ze dřív, než se půjdu schovat, se musím najíst — čemuž jsem byl velice ochoten vyhovět! Na jeho pokyn přinesli lámovi Mingjuru Tundrupovi

a mně jakási velice chutná jídla dovezená v konzervách z Indie. Nevím, jak se ta jídla jmenovala, vím jen, že byla velice vítanou změnou po čaji, campě a tuřínu. Vydatně posílen jsem byl schopen s větším optimismem čelit vyhlídce na několik hodin bez hnutí. Nicméně, naprostá nehybnost byla pro mě i pro všechny ostatní lámy maličkostí. Z meditací jsme byli na nehybnost zvyklí. Od velice raného věku, přesněji řečeno od sedmi let, mě učili vydržet sedět bez hnutí celé hodiny. Na hlavu mi do vyvážené polohy postavili rozsvícenou máslovou lampičku a musel jsem zůstat sedět v pozici lotosu, dokud se veškeré máslo nespotřebovalo. To mohlo trvat i dvanáct hodin. Proto teď tři nebo čtyři takové hodiny nepředstavovaly žádný problém.

Dalajláma seděl v lotosové pozici na trůnu vysokém asi metr osmdesát přímo naproti mně. On i já jsme seděli bez hnutí. Zpoza zdi k nám doléhal chraplavý pokřik a mnohá zvolání v čínštině. Později jsem se dozvěděl, že Číňané měli pod oděvem podezřelé vypoukliny a byli proto prohledáni, aby dovnitř nenesli zbraně. Teprve pak směli vstoupit do vnitřní obory. Viděli jsme je přicházet po náspu, vedené palácovou stráží, a blížit se k průčelí pavilónu. Vysoký láma zanotoval: „Om! Many páme Hum!" Číňané, místo aby ze zdvořilosti opakovali tutéž mantru, použili svou čínskou verzi: ,,0-mi-to-fo" (což znamená: „Slyš nás, O AmidaBuddho!").

Řekl jsem si: „No vidíš, Lobsangu, jak to budeš mít lehké, ukazují své pravé barvy."

Jak jsem je ze své skrýše pozoroval, viděl jsem tetelivý jas jejich aur, ten měňavý lesk protkaný temně rudou. Nadutý vír nenávistných myšlenek. Pruhy a proužky barev, nehezkých barev, ne ty jasné a čisté odstíny ušlechtilého myšlení, nýbrž ohavné, zamořené odstíny těch, jejichž životní

síly jsou zasvěceny materialismu a páchání zla. Byli to lidé, o jakých se říká: „Na jazyku med — na srdci jed."

Prohlížel jsem si i dalajlámu. Ve chvíli, kdy vzpomínal na časy strávené v Číně, jeho barvy vyjadřovaly smutek a žal. Všechno, co jsem na Nejvyšším viděl, se mi líbilo. Byl to nejlepší panovník, jaký kdy Tibetu vládl. Měl impulzivní povahu, a to poměrně prudkou, a tehdy jeho barvy vzplanuly rudě. Dějiny však uchovají paměť o tom, že nikdy nebyl lepší dalajláma, tak zcela oddaný své zemi. Rozhodně jsem k němu cítil velice silnou náklonnost, ve které ho převyšoval ze všech lidí jedině láma Mingjur Tundrup, k němuž jsem cítil víc než náklonnost.

Jednání se vleklo k beznadějnému konci. Byl bezvýsledný, protože tito lidé nepřicházeli s přátelskými úmysly, nýbrž jako nepřátelé. Šlo jim výhradně o to prosadit svou, aniž by příliš dbali na prostředky, kterých používali. Chtěli území, chtěli řídit tibetskou politiku a — chtěli zlato! To je už dlouhá léta mocně vábilo. V Tibetu jsou stovky tun zlata, pokládáme ho za posvátný kov. Podle naší víry se země znesvěcuje, když se z ní zlato těží, a je tudíž ponecháváno úplně nedotčené. V některých říčkách se dají nasbírat valouny, které sem proud připlavil z hor. V oblasti Čang Tangu jsem viděl zlato ležet na březích rychlých bystřin, jako vídáme písek u břehu obyčejného potoka. Malé množství těchto valounů či „písku" se taví na výrobu chrámových ozdob. Posvátný kov — k posvátným účelům. Ze zlata se zhotovují dokonce i máslové lampy. Je to ale bohužel kov tak měkký, že se ozdoby snadno deformují.

Tibet je rozlohou přibližně osmkrát větší než Britské ostrovy. Rozsáhlé oblasti zůstávají prakticky neprobádané, ale ze svých vlastních cest s lámou Mingjurem Tundrupem vím, že se tam nachází zlato, stříbro i uran. Nikdy jsme lidem ze Západu nedovolili provádět měření a průzkum — navzdory jejich usilovným snahám! — protože existuje stará legenda: „Kam vkročí lidé ze Západu, tam přijde i válka!" Je proto dobré mít na paměti, když člověk čte o „zlatých trubkách", „zlatých mísách", o „pozlacených mumiích", že zlato v Tibetu není kov vzácný, ale posvátný. Tibet by mohl být jednou z největších pokladnic světa, kdyby lidstvo mírumilovně spolupracovalo místo tak zbytečného zápasu o moc.

Jednou ráno, když jsem pro řezbáře opisoval starý rukopis, přišel za mnou láma Mingjur Tundrup.

„Lobsangu, budeš toho teď muset nechat. Drahocenný pro nás vzkazuje. Musíme jít do Norbu Lingy a nepozorovaně spolu provést analýzu aurických barev nějakého cizince ze západního světa. Musíš si pospíšit, Drahocenný s námi chce napřed mluvit. Žádné šerpy, žádná obřadnost, jen rychlost!"

Tak takhle to tedy bylo… Okamžik jsem na něj vyjeveně zíral, a pak jsem vyskočil. „Jen co si vezmu čisté roucho, ctihodný lámo učiteli, a můžu jít."

Netrvalo mi dlouho přijatelně se upravit. Vyrazili jsme pěšky s kopce dolů. Bylo to asi tak osm set metrů daleko. Na úpatí hory, hned vedle místa, kam jsem dopadl a zlámal si kosti, jsme přešli malý můstek a dostali se na linkchorskou cestu. Tu jsme překročili a dospěli až k bráně Norbu Lingy, neboli parku Skvostů, jak se to někdy překládá. Stráže nás už už chtěly zastavit, když si vtom všimly, že se mnou je láma Mingjur Tundrup. Začaly se hned chovat úplně jinak. Ihned nás uvedly do vnitřní zahrady, kde na verandě seděl dalajláma. Připadal jsem si trochu hloupě, že nemám žádnou šerpu, kterou bych mu předal, a bez ní jsem nevěděl, jak se mám chovat. Nejvyšší s úsměvem vzhlédl: „Ach, posaď se Mingjure, i ty Lobsangu. Jistě jste pospíchali."

Usedli jsme a čekali, až promluví. Chvíli přemítal a zdálo se, že si uspořádává myšlenky do určité osnovy.

„Před nějakým časem," pravil, „napadla armáda zrzavých barbarů (Britové) naši posvátnou zem. Odešel jsem do Indie a odtamtud jsem podnikal velmi rozsáhlé cesty. V roce železného psa (1910) provedli Číňané invazi do naší země jako přímý důsledek invaze britské. Znovu jsem odešel do Indie a tam jsem se seznámil s člověkem, s nímž se dnes máme setkat. Říkám to všechno pro tebe, Lobsangu, neboť Mingjur byl tehdy se mnou. Britové dali sliby, které nedodrželi. Chci teď vědět, jestli tenhle člověk mluví jedním nebo dvěma jazyky. Ty, Lobsangu, nebudeš jeho řeči rozumět, a tak tě aspoň neovlivní. Za touto mřížovou zástěnou ho ty a ještě jeden další budete skrytě pozorovat. O vaší přítomnosti nebude nikdo vědět. Zapíšeš si své dojmy o jeho astrálních barvách, jak tě k tomu vyškolil tvůj učitel, který o tobě tak pěkně mluví. Zaveď ho na jeho místo, Mingjure, protože na tebe je víc zvyklý než na mě. Věřím, že Lobsang si považuje víc Mingjura Tundrupa než dalajlámu!"

Cekání za mřížovou zástěnou mě nakonec unavilo. Nabažil jsem se pozorování ptáků i kývajících se větví stromů. Chvílemi jsem si pokradmu uštípl kousek campy, kterou jsem měl s sebou. Po nebi táhla oblaka a já jsem se zasnil, jak by bylo nádherné cítit pod sebou houpání a záchvěvy draka a letící vítr, který hvízdá konstrukcí a drnčí o provaz. Náhle jsem sebou trhnul, neboť se ozvala rána. Vteřinu jsem měl pocit, že jsem skutečně v draku a že jsem usnul a vypadl z něj! Ale ne, to se jen prudce rozletěla brána do vnitřní zahrady a zlatě odění palácoví lámové přivedli dovnitř stvoření naprosto neuvěřitelné. Jenom s vypětím sil jsem vydržel zůstat zticha. Tolik se mi chtělo vybuchnout smíchy. Byl to muž, vysoký

hubený muž. Měl bílé vlasy, bílou tvář, řídké obočí, hluboko zapadlé oči a dost tvrdý řez úst. Ale ty šaty! Jakási modrá látka s celou řadou kulatých výčnělků vepředu, takových lesklých hrbolů, které šly odshora dolů. Dělalo to dojem, že oděv šil nějaký hodně nešikovný krejčí, protože límec se vyvedl tak velký, že ho museli přehnout. Podobné záhyby přečnívaly i přes jakési záplaty po stranách. Napadlo mě, že lidé na Západě musejí mít také nějaké symbolické záplaty podobné těm, jaké používáme my ve snaze napodobit Buddhu. O kapsách jsem tehdy nic nevěděl, ani o přehnutých límcích. Tibeťané, kteří nejsou nuceni vykonávat žádné manuální práce, nosí rukávy tak dlouhé, že se jim v nich ruce úplně schovají. Tenhle muž měl však rukávy krátké tak, že mu sahaly jen k zápěstí. „A přece to nemůže být nádeník," pomyslel jsem si, „ na to má ruce příliš hebké. Třeba neví, jak se má člověk oblékat." Roucho onoho nešťastníka sahalo navíc jenom k místu, kde se nohy připojují k tělu. „Chudák, takový chudák," říkal jsem si. Kalhoty okolo nohou měl příliš úzké a bezpochyby i příliš dlouhé, protože si je musel dole ohrnout. „Určitě se cítí přišerně, že musí takhle zřízený stanout před Nejvyšším," uvažoval jsem. „Snad mu někdo, kdo nosí stejnou velikost, půjčí nějaké šaty." Pak jsem se mu podíval na nohy. No to mi povězte… Měl na nich podivné černé věci. Leskly se, jako by byly potažené ledem. Neměl vůbec plstěné boty, jako nosíme my, a já dospěl k závěru, že v životě už neuvidím nic podivnějšího. Aurické barvy, které jsem u něho viděl, a můj výklad těchto barev jsem zapisoval úplně automaticky. Chvílemi mluvil muž tibetsky, a to na cizince docela dobře, ale občas zabředl do nejpozoruhodnější směsice zvuků, jakou jsem kdy slyšel. Když jsem pak znovu mluvil s dalajlámou, dozvěděl jsem se, že to byla „angličtina".

K mému úžasu muž zalovil v jedné ze záplat, které měl po stranách, a vytáhl z ní kus bílé látky. Před mýma vyjevenýma očima si ten kus látky položil přes ústa a nos a vyloudil z ní zvuk jako z malinké trumpetky. „Nějaký slavnostní pozdrav k poctě Nejvyššího," usoudil jsem. Po pozdravu zas složil látku pečlivě za tutéž záplatu. Pak se pohrabal v dalších záplatách a vytáhl odtamtud všelijaké papíry takového druhu, jaký jsem ještě v životě neviděl. Tento papír byl bílý, tenký a hladký, ne jako náš nažloutlý, silný a hrubý. „Jak se dá na něco takového psát?" podivil jsem se. „Vždyť tenhle papír není vůbec hrubý, aby se křída otřela. Po něm jen všechno sklouzne!" Ten člověk pak vytáhl z jedné své záplaty tenkou tyčinku nabarveného dřeva, která uprostřed měla cosi, co vypadalo jako saze. Tou načrtal nejbizarnější klikyháky, jaké si člověk dokáže představit. Říkal jsem si, že asi neumí psát, a tak jenom dělá takové triky a čmárá všelijaké čáry a značky. „Saze? Kdo to kdy slyšel, aby někdo psal

proužkem sazí? Jen ať si na to foukne a uvidí, jak mu saze uletí pryč!"

Na první pohled bylo patrné, že je to mrzák, neboť byl nucen sedět na konstrukci spočívající na čtyřech holích. Usedl na konstrukci a nohy si nechal viset přes okraj. Usoudil jsem, že musí mít poškozenou páteř, jelikož se zády opíral o další dvě hole z konstrukce vyčnívající. Teď už mi ho začalo být skutečně líto: nemožné šaty, analfabet, předvádí se tu troubením na trumpetku schovanou v záplatě a teď k vrcholu všeho musí mít podepřená záda a klátit nohama. V jednom kuse se vrtěl, dával si nohy křížem a znovu je narovnával. Najednou k mé hrůze zdvihl levou nohu špičkou vzhůru, takže chodidlo mířilo na dalajlámu, strašná to urážka, kdyby to udělal Tibeťan. Brzy si to ale uvědomil a nohy narovnal. Nejvyšší prokazoval tomuto člověku ohromnou poctu, protože i on si sedl na takovou dřevěnou konstrukci, a nechal si nohy viset přes okraj. Návštěvník měl nanejvýš zvláštní jméno. Jmenoval se „ženský hudební nástroj", jakoby rolnička a před jménem měl dvě ozdoby. Budu ho tedy dál nazývat „C. A. Bell". Z jeho aurických barev jsem usoudil, že zdravotně je na tom špatně, a to s největší pravděpodobností proto, že žije v podnebí, na které není zvyklý. Zdálo se, že jeho přání nám pomoct je upřímné, ale jeho barvy jasně ukazovaly na to, že se bojí nevyhovět vládě své země a ohrozit v důsledku toho svůj starobní důchod. Byl by rád volil určitou linii, ale jeho vláda s ní nesouhlasila, tudíž musel cosi hlásat a doufat, že správnost jeho postojů a návrhů prokáže čas.

O tomto panu Bellovi jsme toho věděli hodně. Měli jsme o něm veškeré údaje, dobu jeho narození i různé „vrcholné okamžiky" jeho kariéry, o které bylo možno se opřít v úsudcích o tom, jak se zachová. Astrologové objevili, že v minulém životě žil v Tibetu, a během tohoto předešlého života vyslovil přání reinkarnovat se na Západ v naději přispět k porozumění mezi Západem a zeměmi Východu. Nedávno jsem se dozvěděl, že i on se o tom zmiňuje v knize, kterou napsal. S určitostí jsme cítili, že kdyby se mu podařilo ovlivnit svoji vládu tak, jak by si přál, nedošlo by k žádné komunistické invazi do mé země. Předpovědi nicméně potvrzovaly, že k takové invazi dojde, a věštby se nikdy nemýlí.

Zdálo se, že anglická vláda je velmi podezíravá. Domnívali se, že Tibet uzavírá dohody s Ruskem, a to jim nebylo po chuti. Anglie sama s Tibetem žádnou smlouvu uzavřít nemínila, nechtěla ale ani připustit, aby se Tibet spřátelil s někým jiným. Sikkim, Bhútán, kterákoli jiná země kromě Tibetu mohla dohody uzavírat, jenom on ne. A tak se Angličané ve svých podivných límečcích dopálili a rozhodli se nám v tom zabránit, lhostejno, jestli tím, že nás obsadí a nebo zardousí Tento pan Bell, který tady byl přítomen, viděl na vlastní oči, že nemáme zájem kterémukoliv národu

stranit a že chceme být jen svými vlastními pány, žít si podle svého a vyhýbat se stykům s cizinci, kteří nám v minulosti způsobili jen potíže, ztráty a utrpení.

Nejvyšší byl po odchodu pana Bella s mými úsudky opravdu spokojen. Myslel však na mě v souvislosti s další prací. „Ano,ano!" zvolal, „musíme tě rozvinout ještě víc, Lobsangu. Až odejdeš do cizích zemí, bude ti to velice užitečné. Musíme tě podrobit dalším hypnózám a nasoukať do tebe všechny vědomosti, co jen budeme moci." Sáhl po zvonku a přivolal jednoho ze svých služebníků. „Zavolejte mi Mingjura Tundrupa, a hned!", řekl. Za pár minut se můj učitel objevil a zvolna se ubíral místností. Tento láma by nepospíchal pro nikoho na světě! Dalajláma ho ale znal jako přítele a nepokoušel se ho pobízet. Můj učitel si sedl vedle mě před Drahocenného. Služebník přispěchal s dalším máslovým čajem a „dobrotami z Indie". Když jsme se usadili, dalajláma pravil: „Měl jsi pravdu, Mingjure, on schopnosti skutečně má. Lze ho ale rozvinout ještě víc a musí se to udělat. Podnikni, cokoliv považuješ za nutné, aby byl vycvičen co nejrychleji a nejdůkladněji. Použij veškerých a jakýchkoli nám dostupných prostředků, protože jak jsme už byli tolikrát varováni, na naši zem přijdou zlé časy a my musíme mít někoho, kdo dokáže uchovat paměť o prastarých technikách"

Tempo mých dní se tedy ještě víc urychlilo. Od té doby pro mě často narychlo posílali, abych „vyložil" něčí aurické barvy, ať už to byly barvy učeného opata ze vzdálené lámaserie nebo civilního náčelníka nějaké odlehlé provincie. Stal jsem se dobře známým návštěvníkem Potaly i Norbu Lingy. V Potale jsem mohl používat dalekohledy, což mě tolik bavilo, zvláště pak jeden veliký astronomický teleskop na těžké trojnožce. Trávil jsem u něj celé hodiny a do pozdní noci pozoroval Měsíc a hvězdy.

S lámou Mingjurem Tundrupem jsme často chodili po Lhase a prohlíželi si návštěvníky města. Jeho vlastní mocná jasnovidecká schopnost a hluboká znalost lidí mu umožňovaly ověřovat a doplňovat moje úsudky. Bylo nanejvýš zajímavé přistoupit ke stánku obchodníka a poslouchat, jak ten člověk hlasitě vychvaluje své zboží, a porovnat tyto chvály s jeho myšlenkami, které pro nás zas tak moc tajné nebyly. Byla posilována i moje paměť. Po dlouhé hodiny jsem naslouchal spletitým pasážím a pak je musel zpaměti opakovat. Po dobu, jejíž délka mi nebyla sdělena, jsem ležel v hypnotickém transu, zatímco mi četli úryvky Z našich nejstarších posvátných knih.

PATNÁCTÁ KAPITOLA

XV. Tajemný sever a yettiové

Během tohoto období jsme podnikli cestu do vysokých oblastí Čang Tangu. V této knize není prostor na víc, než kratičkou zmínku o tomto kraji. Učinit této expedici po právu by vyžadovalo několik celých knih. Dalajláma všem patnácti členům skupiny požehnal a my jsme v dobré náladě vyjeli. Cestovali jsme na mulách, protože jsou schopny dojít i tam, kam se kůň nedostane. Pomalu jsme se ubírali podél Tinri Co až k velkým jezerům Ciling Noru a pořád dál a dál k severu. Následoval pomalý výstup na horský řetěz Tangla a dál do neprobádaného území. Těžko říct, jak dlouho nám to trvalo, protože čas pro nás nic neznamenal. Spěchat nebylo proč. Postupovali jsme tempem, které nám vyhovovalo, a šetřili si síly a energii na pozdější námahu.

Jak jsme postupovali stále dál do vysokých poloh, a terén pořád stoupal, přicházela mi na mysl tvář Měsíce, jak jsem ji velikým teleskopem vídával v Potale. Obrovské řetězy hor a hluboké kaňony. Zdejší panoráma bylo stejné. Hory bez konce a věčné s propastmi zdánlivě bezednými. Obtížně jsme si touto „měsíční krajinou" razili cestu a uvědomovali si, jak se podmínky horší. Nakonec už muly nemohly dál. V řídkém vzduchu se rychle vyčerpaly a nedokázaly se ani dostat přes některé skalnaté propasti, které jsme překonávali zavěšeni na laně z jačí srsti, až nás jímala závrať. Nechali jsme tedy muly a s nimi pět nejslabších členů expedice na nejvíc chráněném místě, jaké se nám podařilo najít. Před nejhoršími poryvy větru je v této pusté, vichřicemi ošlehávané krajině chránil skalní výběžek čnějící vzhůru, jak rozeklaný vlčí tesák. U paty skalního pilíře byla jeskyně, kde měkčí skála podlehla erozi času. Dalo se odsud sejít po příkré pěšince do údolí, kde se vyskytovala sporá vegetace, na které se mohly pást muly. Náhorní rovinou uháněl bublající potůček, překotně se vrhal přes okraj útesu a padal stovky metrů do takové hloubky, že se dočista ztrácel i pouhý zvuk jeho dopadu.

Tady jsme se na dva dny utábořili, abychom si odpočinuli, než se začneme znovu plahočit do větších a větších výšek. Od břemen, která jsme nesli, jsme měli rozbolavělá záda a nedostatkem vzduchu jakoby se nám chtěly rozskočit plíce. Ubírali jsme se stále dál přes propasti a strže. Přes řadu z nich jsme museli přehazovat lano s přivázaným železným hákem. Hodit a doufat, že se na druhé straně bezpečně zachytí. V házení lana s hákem, jakož i v přelézání po zajištěném úchytu, jsme se střídali. Když se první z nás dostal na protější stranu, přehodili jsme za ním druhou polovinu

lana, abychom ho po přelezení všech členů výpravy mohli celé přetáhnout a použít pro další postup. Někdy nebylo o co se zachytit. To si pak jeden z nás uvázal lano okolo pasu, z nejvýše dostupného místa se rozhoupal na způsob kyvadla a s každým zhoupnutím se snažil co nejvíce se přiblížit k protilehlé stěně strže. Jakmile se mu tam podařilo dostat, musel se vyškrábat co nejvýš a napnout lano do přibližně vodorovné polohy. Všichni jsme se střídali, protože to byla tvrdá a nebezpečná práce. Jeden mnich se při tom zabil. Na naší straně propasti se vyšplhal do výšky a pak se odrazil. Musel se ale stát obětí velice špatného odhadu, protože strašlivou silou narazil na protější stěnu a tvář i mozek si roztříštil o hroty rozeklaných skal. Vytáhli jsme tělo nazpátek a vykonali za něj bohoslužbu. V celistvé skále nebylo kam toto tělo pohřbít, a tak nám nezbylo než ho odevzdat větru, dešti a ptákům. Mnich, na kterém byla teď řada, se netvářil vůbec spokojeně, a tak jsem nastoupil na jeho místo. Připadalo mi samozřejmé, že vzhledem k tomu, co mi bylo předpovězeno, jsem úplně v bezpečí a moje víra byla odměněna. Rozhoupal jsem se velice opatrně — navzdory předpovědím! — a šmátrajícími prsty se zachytil za hranu nejbližší skály. Jen tak tak se mi podařilo zaklesnout a vytáhnout se nahoru. Dech mi při tom chrčel v krku a srdce bušilo, jako kdyby se chtělo rozskočit. Vysílením jsem nějaký čas zůstal bezvládně ležet, až po chvíli jsem s námahou povylezl po horském svahu. Ostatní, nejlepší druzi, jaké kdo mohl mít, mi druhý konec lana hodili tak, abych měl co největší šanci ho chytit. Teď když už jsem držel oba konce, bezpečně jsem je připevnil a zavolal, aby pořádně zatáhli a vyzkoušeli zajištění. Jeden po druhém postupně přeručkovávali na druhou stranu s rukama i nohama objímajícíma lano a s rouchem vlajícím ve větru, který nám kladl překážky a našemu dechu ani pramálo nepomáhal.

Na vrcholu skalní stěny jsme si na chvíli odpočinuli a připravili si čaj, přestože bod varu je v této nadmořské výšce nízký. Čaj nás doopravdy nezahřál. O něco méně unavení jsme se zas chopili svých břemen a klopýtali dál do nitra toho strašného kraje. Brzy jsme dospěli k zaledněné ploše, zřejmě k ledovci, a náš postup se ještě víc zpomalil. Neměli jsme žádné boty s hřeby, žádné cepíny na led či jiné horolezecké vybavení. Naše jediná „výzbroj" spočívala v běžných plstěných botách s podrážkami ovázanými srstí, aby lépe přiléhaly, a v lanech.

Mimochodem, v tibetském bájesloví existuje Ledové peklo. Teplo je naše požehnání a zima tudíž opakem, odtud Ledové peklo. Tento výstup do vysokých poloh mi teprve ukázal, co zima dokáže!

Po třech dnech plahočení se vzhůru po zaledněné pláni, kdy jsme se v řezavém větru třásli zimou, a přáli si, kéž bychom nikdy nebyli spatřili tato

místa, terén ledovce nás začal opět vést dolů mezi strmá skaliska. Sestupovali jsme níž a níž, klopýtali a klouzali do neznámé hlubiny. O mnoho kilometrů dál jsme obešli hřbet hory a spatřili před sebou hustou a bílou mlhu. Z dálky jsme nemohli rozeznat, zda je to sníh nebo mrak — tak bílé a celistvé to bylo. Teprve když jsme se dostali blíž, pochopili jsme, že je to opravdu mlha, protože se z ní stále odtrhávaly cáry, a vítr je unášel pryč.

Láma Mingjur Tundrup, jediný z nás, který tu už předtím byl, se s uspokojením pousmál: „Vy ale opravdu vypadáte jako hromádky neštěstí! Brzy se dočkáte něčeho příjemného."

Vůbec nic příjemného jsme před sebou nepozorovali. Mlha. Zima. Zmrzlý led pod nohama a zmrzlá obloha nad hlavou. Skály špičaté jako tesáky ve vlčí tlamě, skály, o které jsme se rozdírali. A můj učitel řekne, že nás tu čeká „něco příjemného"!

Pokračovali jsme v chůzi ledovou a lepkavou mlhou a zoufale se vlekli nevědouce kam. Ve snaze o navození iluze tepla jsme si na sebe tiskli roucha. Třásli jsme se zimou a krátil se nám dech. Pořád jen dál a dál. Vtom jsme se zastavili zkamenělí úžasem a hrůzou. Mlha se oteplovala a půda začínala být horká. Ti, kteří k nám přicházeli zezadu, do nás začali vrážet. Když jsme se díky smíchu lámy Mingjura Tundrupa probrali trochu z úžasu, znovu jsme vykročili slepě kupředu s rukou napřaženou k nejbližšímu v řadě před námi, zatímco první poslepu tápal zdviženou holí. Hrozilo nebezpečí, že se smekneme po kamení; pod nohama nám klouzaly oblázky. Kamení? Oblázky? Kam tedy zmizel ledovec a sníh? Mlha náhle úplně prořídla a zůstala za námi. Jeden po druhém jsme tápavě vstupovali do… Prostě jak jsem se okolo sebe rozhlížel, myslel jsem si, že jsem umřel zimou a byl přenesen do Nebeských krajin. Horkýma rukama jsem si mnul oči, zkoušel se štípat a třel si klouby o skálu, abych se přesvědčil, jestli jsem ještě v těle, nebo již duch. Pak jsem se ale rozhlédl kolem. Mých osm společníků tam bylo se mnou. Je možné, že bychom se všichni tak náhle dostali na onen svět? A jestliže ano, tak kde je ten desátý z nás, který se zabil nárazem na skalní stěnu? A byli jsme opravdu všichni hodni ráje, který jsem před sebou viděl?

Pouhých třicet úderů srdce nás dělilo od druhé strany mlhové opony, kde jsme se chvěli zimou. Teď jsme zas byli na pokraji zhroucení vedrem! Vzduch se tetelil a ze země se valila pára. Přímo u našich nohou vyvěral ze země pramen hnaný párou. Okolo nás se zelenala tráva zelenější, než jakou jsem kdy viděl předtím. Širokolistá tráva se před námi zvedala až nad kolena. Zmocnil se nás zmatek a strach. V tom muselo být nějaké kouzlo, cosi úplně za hranicemi našeho chápaní. Pak láma Mingjur Tundrup

promluvil: „Jestli jsem napoprvé vypadal jako vy, tak to jsem tedy měl ale ránu. Vy, kamarádi, vypadáte, jako byste si mysleli, že si z vás utahují bohové ledu."

Rozhlíželi jsme se kolem sebe, nemajíce téměř odvahu se pohnout. A pak můj učitel promluvil znovu: „Pojďte, přeskočíme potok. Přeskočte, protože voda je vařící. Ještě pár kilometrů a dojdeme na skutečně krásné místo, kde si můžeme odpočinout."

Měl pravdu jako vždycky. Asi o pět kilometrů dál jsme se jak dlouzí tak širocí natáhli na zem porostlou mechem a leželi bez rouch, protože jsme si připadali jak uvaření. Rostly tu stromy, jaké jsem nikdy předtím neviděl a pravděpodobně už neuvidím. Všude kolem se prostíraly koberce přepestrých květin. Popínavé rostliny obtáčely kmeny stromů a visely z větví. Kousek napravo od příjemného zákoutí, kde jsme odpočívali, bylo vidět malé jezírko. Vlnky a kruhy na jeho hladině prozrazovaly, že je v něm život. Pořád jsme ještě byli jako očarováni. Věřili jsme, že nás určitě zabilo horko, a přešli jsme do jiné úrovně existence. Nebo nás zabila zima? Nevěděli jsme.

Vegetace byla velice bujná. Dnes, kdy už jsem zcestovalý, bych řekl, že byla tropická. Létal tady druh ptáků, který je mi doposud neznámý. Půda tu byla sopečná. Ze země tryskaly horké prameny a páchlo to tu sírou. Můj učitel nám pověděl, že pokud on ví, vyskytují se tady ve vysokých polohách jenom dvě taková místa. Řekl, že podzemní žár a horké prameny rozpouštějí sníh a vysoké skalní stěny údolí zadržují teplý vzduch. Hustá bělostná mlha, kterou jsme pronikli, tvořila styčnou plochu horkých a ledových proudů. Také nám vyprávěl, že viděl obrovské zvířecí kostry, které zaživa určitě nesly zvířata šest až devět metrů vysoká. Později jsem takové kosti viděl na vlastní oči.

Tady jsem poprvé spatřil sněžného muže. Právě jsem se shýbal k trhání bylin, když mě cosi přimělo vzhlédnout. Tvor, o kterém jsem toho tolik slyšel, stál méně než deset metrů ode mne. Tibetští rodiče často strašívají zlobivé děti: „Koukej se chovat slušně, nebo si pro tebe přijde yetti!" Teď mě napadlo, že si pro mě yetti opravdu přišel. Ani trochu mě to nepotěšilo. Oba dva, přimražení hrůzou, jsme se na sebe dívali tak dlouho, že se to zdálo být celá věčnost. Ukazoval na mě rukou a vydával zvláštní mňoukavý zvuk jako kotě. Vypadalo to, že jeho lebka nemá žádné čelní laloky a ubíhá dozadu téměř hned od úrovně velice hustého obočí. I brada ustupovala a zuby byly veliké a vyčnívající. Kromě chybějícího čela se přesto objem lebky zdál přibližně stejný jako u moderního člověka. Ruce a chodidla měl široké a ploché. Nohy byly křivé a paže mnohem delší, než je běžné. Všiml jsem si, že stvoření našlapovalo na vnější stranu chodidel, jako to dělají

lidé. (Lidoopi a jiné opice po vnější straně chodidel nechodí).

Jak jsem se na něj díval a zřejmě poskočil leknutím, nebo snad z nějakého jiného důvodu, sněžný muž zavřískl, otočil se a utekl. Vypadalo to, jako když skáče „po jedné noze" a výsledkem byly jakési obrovitě dlouhé kroky. I mojí reakcí byl útěk, ale opačným směrem! Když jsem o tom později přemýšlel, dospěl jsem k závěru, že jsem určitě musel překonat tibetský sprintérský rekord v nadmořské výšce nad pět tisíc metrů.

Později jsme v dálce spatřili ještě několik sněžných lidí. Jakmile nás zahlédli, utíkali se schovat a my jsme je pochopitelně nedráždili. Láma Mingjur Tundrup nám vysvětlil, že tito yettiové jsou pradávní představitelé lidského rodu, kteří se vydali odlišnou evoluční cestou a dokážou žít pouze na nejodlehlejších místech. Poměrně často jsme slýchali vyprávět o sněžných mužích, kteří sestoupili z vysokých oblastí a byli viděni, jak skáčou a pobíhají v blízkosti obydlených míst. Existují zvěsti o osamělých ženách, které samci yettiů unesli. Může to být jeden ze způsobů, kterým udržují svůj rod. S určitostí nám to později potvrdilo několik jeptišek, které nám vyprávěly, jak jednu z jejich řádu sněžný muž v noci odvlekl. O takovýchto věcech však nejsem kompetentní psát. Mohu jen prohlásit, že jsem sněžné lidi a jejich děti viděl. Viděl jsem i jejich kostry.

Někteří lidé o pravdivosti mých tvrzení týkajících se sněžných mužů vyjádřili své pochyby. Je zajímavé, že na toto téma byla napsána řada knih postavených na domněnkách, ale ani jediný z těchto autorů žádného yettiho v životě neviděl, jak sám každý ostatně připouští. Já jsem je viděl. Není to ostatně tak dávno, co se vysmívali Marconimu, když prohlásil, že hodlá poslat rádiovou zprávu přes Atlantický oceán. Západní lékaři úplně vážně tvrdili, že člověk nemůže cestovat rychlostí vyšší než osmdesát kilometrů za hodinu, sice by ho vzdušný proud zabil. Vyprávělo se o rybě, která údajně vypadá jako „živá zkamenělina". Teď vědci konečně tento druh ryby spatřili, chytili a rozpitvali. Západní člověk, kdyby mohlo být po jeho, by naše staré dobré sněžné muže pochytal, rozpitval a uložil do lihu. Věříme, že sněžní lidé bylí do vysokých poloh zahnáni a že všude jinde, s výjimkou vzácných pobloudilců, už vyhynuli. První pohled na yettiho vyvolá v člověku zděšení. Podruhé ale pocítí soucit s těmito tvory z dávnověku, kteří jsou v důsledku deformací moderního života odsouzeni k zániku.

Až budou z Tibetu vyhnáni komunisté, jsem ochoten provázet výpravu pochybovačů a ve vysokých polohách jim sněžné muže ukázat. Bude stát za to pozorovat tyto velké byznysmeny, až stanou tváří v tvář něčemu přesahujícímu jejich obchodní zkušenost. Mohou si s sebou klidně vzít kyslík i nosiče, mně bude stačit mé staré mnišské roucho. Kamery dosvědčí

pravdu. My jsme v Tibetu žádnou fotografickou techniku neměli.

V našich starých legendách se vypráví, že Tibet měl před mnoha staletími břehy omývané mořem. Je jisté, že když se kope, je možné nalézt vykopávky zkamenělých ryb a dalších mořských živočichů. Podobné přesvědčení mají i Číňané. Destička Jii, která se dříve nacházela na vrcholu hory Heng, zvaném Kolu, v provincii Chu-pej, přináší údaje o tom, že veliký Jii se zdržel v tomto kraji (v roce 2278 před Kristem), aby si odpočinul po námaze s vysušováním „potopníchvod", které s výjimkou nejvyšších území v té době zaplavily celou Cínu. Původní kámen byl, tuším, přemístěn, ale existují jeho kopie ve Wu-chang Fu, nalézájícím se u Hankowa. Další kopie se nachází v chrámu Jü-lin u Šao-sing Fu v provincii Če-tiang. Jsme přesvědčeni, že Tibet byl kdysi nížinou u moře a z důvodů, které se vymykají jistotě našeho poznání, došlo ke strašlivým křečím Země, během nichž se mnoho pevniny propadlo pod vodu a mnoho jí vystoupilo do výšky v podobě horstev.

Vysoké oblasti Čang Tangu byly bohaté na zkameněliny a na důkazy, že tento kraj kdysi ležel na břehu moře. Nálezy obrovských mušlí živých barev, prazvlášních zkamenělých mořských hub a korálových útesů tu byly běžné. Vyskytovalo se tu i zlato a celé hroudy se ho daly nasbírat tak snadno, jako kdyby to byly oblázky. Vody vyvěrající z hlubin země měly ty nejrůznější teploty od vroucích par až k vodě skoro mrznoucí. Byla to země neuvěřitelných protikladů. Tady, kde jsme se právě nacházeli, bylo horké a vlhké ovzduší, jaké jsme nikdy předtím nezakusili. Pár metrů odsud, hned na druhé straně mlžné clony, panovala krutá zima, která dokázala z člověka vysát život a učinit jeho tělo křehké jak sklo. Rostly tu nejvzácnější ze vzácných bylin a jedině kvůli nim jsme sem vážili cestu. Bylo tady i ovoce, jaké jsme doposud nespatřili. Ochutnali jsme ho, zachutnalo nám, a tak jsme se ho pořádně najedli… Trest však byl tvrdý. Celou noc a celý následující den jsme měli příliš co dělat sami se sebou, než abychom se mohli věnovat sběru bylin. Náš žaludek nebyl na takové jídlo zvyklý. Pak už jsme o tyhle plody ani nezavadili!

Nabrali jsme si náklad bylin a rostlin, co jsme jen unesli, a vydali se nazpátek do mlhy, odkud jsme přišli. Zima na druhé straně byla strašlivá. Pravděpodobně měl každý z nás chuť otočit se nazpátek a natrvalo se usadit v tom úrodném údolí. Jednomu lámovi se už nepodařilo vydržet tu zimu podruhé. Za několik hodin po průchodu mlžnou clonou se zhroutil a třebaže jsme se hned na místě utábořili ve snaze zachránit ho, nebylo mu už pomoci. Během noci odešel do Nebeských krajin. Dělali jsme, co bylo v našich silách — celou noc jsme si k němu lehali z obou stran a pokoušeli se ho zahřát, ale třeskutá zima onoho pustého kraje byla příliš silná. Usnul a

už se neprobudil. Rozdělili jsme si mezi sebe jeho náklad, přestože jsme předtím byli přesvědčeni, že je každý z nás zatížen do krajnosti. Znovu jsme se namáhavě vlekli přes lesklé plochy věkovitého ledu. Měli jsme pocit, jako kdyby nám útulné teplo skrytého údolí vysálo všechny síly, a navíc začalo docházet jídlo. Poslední dva dny cesty zpátky k mulám jsme vůbec nevzali do úst — nic nám už nezbylo, ani čaj.

Když nám chybělo už jen pár kilometrů, jeden muž v čele se skácel a už nevstal. Zima, hlad a strádání si opět vybraly dalšího z našeho středu Ještě však jednomu členu expedice nebylo dáno přežít. Dorazili jsme do základního tábora, kde na nás čekali jen čtyři mniši… Vyskočili aby nám pomohli překonat posledních pár metrů tohoto úseku cesty. Čtyři. Pátý se odvážil ven za prudké vichřice a ta ho smetla přes okraj útesu až na dno kaňonu. Když jsem si lehl na břicho a nechal se držet za nohy, abych neuklouzl, viděl jsem ho ležet ve stametrové hloubce, přikrytého svým krvavě červeným rouchem, které teď bylo krvavě rudé doslova

Další tři dny jsme odpočívali a snažili se trochu zotavit. Nebyla to jen únava a vyčerpání, které nám bránily pohnout se dál, ale i vítr skučící mezi skalami. Před sebou hnal kamínky a vrhal do naší jeskyně řezavé nápory vzduchu nasyceného prachem. Hladina malého pramínku byla rozmetávána a unášena vzduchem v podobě jemné vodní tříště. Celou noc kvílela vichřice okolo nás jako chtiví démoni lačnící po našem mase. Odněkud zblízka k nám dolehlo zadunění a několikeré suché třesknutí, po němž následovalo žuchnuti, které otřáslo celou okolní zemí. To další ohromný balvan, tvořící součást horského řetězu, podlehl účinkům větru a vody a způsobil sesuv půdy. Druhého dne časně ráno, ještě dřív než první světlo stanulo v údolí pod námi a kdy jsme ještě setrvávali v předjitřním náznaku jasu blížícího se úsvitu, se utrhl další obrovský balvan z vrcholu hory nad námi. Slyšeli jsme ho, jak se řítí a schoulili jsme se k sobě ve snaze co nejvíc se zmenšit. Valil se, jako kdyby démoni hnali své vozy z oblohy přímo na nás. Padal provázen sprškou kamení. V okamžiku, kdy narazil na náhorní plošinu nad námi, se ozvala příšerná rána a všechno se zatřáslo. Okraj planiny poskočil, zakymácel se a hrana skaliska se do hloubky nějakých tří nebo čtyř metrů utrhla a sesula se. Až za chvilku k nám zezdola dolehla ozvěna a dunivý odraz dopadajících úlomků. Tak byl náš kamarád pohřben.

Připadalo nám, že se počasí horší. Rozhodli jsme se odejít druhý den ráno, dokud je to vůbec možné. Pečlivě jsme prohlédli výstroj — tedy to, co z ní zbývalo. Přezkoušeli jsme odolnost provazů a vyšetřili muly, jestli nemají nějaká bolestivá místa či řezné rány. Příštího dne za rozbřesku vypadalo počasí o něco klidněji. Vyrazili jsme s radostným pocitem, že se

vracíme domů. Bylo nás však pouhých jedenáct místo patnáctičlenné skupiny, která se tak vesele vydala na cestu. Den za dnem jsme se plahočili kupředu ušlí a s obolavělýma nohama. Muly vlekly náklad léčivých rostlin. Trmáceli jsme se dál opilí vysílením. Byli jsme živi už jen z polovičních dávek a stále jsme měli hlad.

Konečně jsme se znovu dostali do míst, odkud už bylo vidět jezera, a k naší veliké radosti jsme zjistili, že se blízko pase karavana jaků. Přivítali nás obchodníci a naléhali, abychom od nich přijali jídlo a čaj, a všemožně se snažili naši únavu zmírnit. Byli jsme otrhaní a potlučení. Roucha jsme měli na hadry a krváceli jsme na nohou z velikých popraskaných puchýřů. Ale: navštívili jsme vysoké polohy Cang Tangu a vrátili jsme se — tedy někteří z nás… Můj učitel tam byl už dokonce podruhé, jako snad jediný na světě, kdo takovou cestu vykonal dvakrát.

Obchodníci se o nás pečlivě starali. Schoulení kolem ohně z jačího trusu potřásali v noční tmě užasle hlavami, když jsme jim líčili své zážitky. I nás těšilo jejich vyprávění o cestách do Indie a o tom, jak potkávají jiné obchodníky z Hindúkuše. Neradi jsme se s těmito muži loučili a litovali jsme, že jejich cesta nevede naším směrem. Zrovna nedávno se totiž vydali na cestu ze Lhasy a my jsme se tam naopak vraceli. Tak jsme si ráno vzájemně popřáli všechno dobré a rozešli se.

Mnoho mnichů se s kupci nebaví, ale láma Mingjur Tundrup učil, že jsou si všichni lidé rovni: rasa, barva pokožky či vyznání nic neznamenají. Důležité jsou pouze úmysly a skutky každého z nás.

Teď když jsme si zase odpočinuli, jsme se ubírali domů. Krajina se čím dál víc zelenala a byla úrodnější, až jsme konečně stanuli v místě, odkud už bylo vidět zlatě se lesknoucí Potalu i naše vlastní Čokpori, jenom o trochu vyšší než Vrchol. Muly jsou moudrá zvířata — ty naše se už nemohly dočkat, až budou zpátky ve svých stájích v Šö, a táhly tak silně, že jsme je sotva udrželi. Člověk by myslel, že byly v Čang Tangu ony — a ne my!

Vesele jsme stoupali kamenitou cestou na Železnou horu. Radost byla v tom, že Čam-ba Lá, jak jsme mrazivý sever nazývali, je už za námi.

Čekala nás celá řada přivítání, ale ze všeho nejdřív jsme museli navštívit Nejvyššího. Jeho reakce byla poučná: „Dokázali jste, co bych sám také tolik rád dokázal, a viděli jste, co sám horoucně toužím spatřit. Tady mám "veškerou moc,,, a přesto jsem zajatcem svého lidu. Čím větší moc, tím menší svoboda. Čím vyšší hodnost, tím více je člověk služebníkem. A já bych za to dal všechno, kdybych mohl vidět co vy."

Láma Mingjur Tundrup jako vedoucí výpravy obdržel Šerpu cti s trojitými rudými uzly. Já jako nejmladší člen jsem byl poctěn stejně. Dobře jsem ale věděl, že udělení tohoto vyznamenání „na oba konce"

zahrnovalo i všechny ostatní!

Týdny jsme potom cestovali po lámaseriích, pořádali přednášky dělili se o vzácné byliny a mni byla dána příležitost poznat i jiné provincie. Nejdřív jsme museli navštívit Tři sídla: Drépung, Seru a Gaden Odtamtud jsme pokračovali dal do Tordže-tchagu a do Samje, nacházejících se u reky Cang Po ve vzdálenosti asi šedesát kilometrů. Navštívili jsme i lamaserii Samten mezi jezery Tu-me a Jamdrok v nadmořské výšce čtyři tisíce dvě stě metrů. Bylo příjemně úlevné jet podél toku řeky Kji Ču. Pro nás měla skutečně výstižné jméno — řeka Štěstí.

Celou tu dobu moje vyučování pokračovalo, ať už jsme jeli, stáli anebo odpočívali. Blížil se čas mé zkoušky na hodnost lámy, a tak jsme se nakonec vrátili zpátky do Lhasy, abych se nerozptyloval.

ŠESTNÁCTÁ KAPITOLA

XVI. Stávám se lámou

Nyní jsem procházel velice rozsáhlým výcvikem v astrálním cestování, kdy duch neboli ego opouští tělo a udržuje se ve spojení s pozemským životem pouze prostřednictvím stříbrné šňůry. Mnohým lidem je zatěžko uvěřit, že takto opravdu cestujeme. Ve spánku tak ale cestuje každý. U západních lidí to téměř vždy probíhá mimovolně, zatímco lámové Dálného východu to umějí při plném vědomí. Uchovávají si tak dokonalé zapamatování toho, co dělali, viděli a kde byli. V západním světě došlo ke ztrátě tohoto umění, a proto si tito lidé po návratu do bdělého stavu myslí, že se jim zdál „sen".

V minulých epochách bylo však astrální cestování známé všude. V Anglii se říkává, že „čarodějnice umějí létat". Košťat však k tomu není zapotřebí, slouží jen jako prostředek racionalizace toho, čemu lidé nechtějí uvěřit. Podobně ve Spojených státech prý létají „duchové Indiánů". Ve všech zemích, všude existuje totiž zasuté povědomí o těchto věcech. Mě naučili tyto věci provádět a naučit se to může kdokoliv.

Další technikou, kterou lze snadno zvládnout, je telepatie, avšak jen tehdy, nemáme-li v úmyslu využívat ji jako jevištní číslo. Toto umění si v poslední době naštěstí získává určité uznání. Další východní disciplínou je hypnotismus. V hypnóze jsem prováděl i větší operace, jako je třeba amputace nohou či jiné podobně vážné chirurgické zákroky. Pacient nic necítí, nijak netrpí a probouzí se v lepším stavu, než kdyby musel čelit vedlejším účinkům tradiční anestézie. Nyní se údajně hypnotismus používá v omezené míře i v Anglii.

Dalším jevem je neviditelnost. Je správné, že až na vzácné výjimky je neviditelnost lidem nedostupná. Princip je snadný, ale nácvik obtížný. Přemýšlejte o tom, co upoutává vaši pozornost. Hluk? Rychlý pohyb nebo barevné blikání? Zvuky a rychlá gesta upoutávají pozornost a způsobují, že si lidé člověka všimnou. Nehybnou osobu tak snadno nezpozorujeme a stejně tak snadno nepostřehneme „důvěrně známého" člověka nebo druh lidí. Jako příklad uveďme listonoše. Lidé často tvrdí, že „tady nikdo nebyl, no prostě vůbec nikdo", a přece je jejich pošta doručena. Jak? Snad někým neviditelným? Nebo spíš člověkem, který je pro nás tak všední a důvěrně známý, že ho prostě nevnímáme, „nevidíme" ho. (Strážníka si všimne kdekdo, protože téměř nikdo nemá čisté svědomí!) Aby se člověk uvedl do stavu neviditelnosti, musí nejen zastavit veškerou činnost, ale musí také zastavit své vlastní mozkové vinyl Jakmile se fyzickému mozku dovolí

fungovat (myslet), kdokoliv se nachází nablízku, si to telepaticky uvědomuje (vidí) a stav neviditelnosti je tím znemožněn. V Tibetu existují lidé, kteří se dokáží učinit neviditelnými z vlastní vůle, ale ti umějí svoje mozkové vlny zaclonit. Je zřejmě štěstí, že jich je tak málo.

Levitace je uskutečnitelná, a někdy se i provozuje, avšak jen jako technické cvičení. Je to neohrabaný způsob pohybování se. Námaha s tím spojená je značná. Skutečný zasvěcenec cestuje astrálně, což je opravdu záležitost nadmíru jednoduchá… za předpokladu, že má dobrého učitele. Já jsem ho měl, a tudíž jsem mohl (a mohu) astrálně cestovat. Nedokázal jsem se stát neviditelným, přestože jsem se snažil ze všech sil. Bývalo by to veliké štěstí, umět se vypařit, když jsem se dopouštěl něčeho nekalého, ale tato schopnost mi byla odepřena. Jak už jsem uvedl dřív, chybělo mi i hubební nadání. Můj zpěv vyvolal v učiteli hudby záchvat zuřivosti, ale nebylo to nic v porovnání s tím, jakou jsem způsobil vřavu, když jsem se pokusil zahrát na činely v domnění, že takových nástrojů se může chopit kdokoliv a úplně nechtě jsem jednoho ubohého nešťastného mnicha praštil z obou stran do hlavy. Velice nelaskavě mi doporučili, abych se držel jasnovidectví a medicíny!

Hodně jsme provozovali to, co se v západním světě nazývá jóga. Je to nepochybně velice znamenitá věda a dokáže člověka až neuvěřitelně zdokonalit. Domnívám se však, že není pro západní lidi vhodná, pokud by nebyla k tomuto účelu podstatně přizpůsobena. Tuto vědu známe už po staletí a tělesné pozice se učíme od nejútlejšího věku. Naše končetiny, kostra i svalstvo jsou pro jógu vytrénované. Západní lidé, kteří třeba už nejsou nejmladší a pokoušejí se o některé z těchto pozic, si rozhodně mohou ublížit. Je to pouze můj názor jako Tibeťana, ale cítím, že dokud nebude vypracován soubor takto upravených cvičení, měli by být lidé upozorněni na rizika takových cviků. I tady je třeba mít velice dobrého rodilého učitele, který je dokonale obeznámen s mužskou i ženskou anatomií, aby se na cvičencích nenapáchaly škody. A člověku mohou ublížit nejenom tělesné pozice, ale i dechová cvičení!

Dýchání určitou technikou je hlavním tajemstvím mnoha tibetských fenoménů. Tady však opět platí, že pokud člověk nemá k dispozici moudrého a zkušeného učitele, mohou být taková cvičení nanejvýš škodlivá, ne-li osudná. Mnoho cestovatelů psalo o lámech „běžících o závod", kteří dovedou regulovat váhu vlastního těla (nejde o levitaci) a vysokou rychlostí se hnát krajinou dlouhé a dlouhé hodiny tak, že se v běhu téměř nedotýkají země. Vyžaduje to mnoho tréninku a běžec musí být ve stavu polotransu. Nejlepší doba je večer, svítí-li hvězdy, na které lze upnout pohled. Terén musí být jednotvárný, aby člověka z tohoto stavu nic

nevytrhlo. Člověk utíkající tímto způsobem připomíná náměsíčníka. Vizuálně si představuje svůj cíl, má ho neustále před svým „třetím okem" a nepřetržitě odříkává příslušné mantry. Běží tak celé hodiny a do cíle dorazí, aniž by cítil únavu. Tento způsob má před astrálním cestováním jednu jedinou výhodu. Během astrálních cest se člověk pohybuje ve stavu ducha, a proto nemůže pohnout hmotnými předměty, například nést si s sebou svoje věci. Ariopa, jak se takový „běžec" nazývá, svůj běžný náklad nést může, ale i zde přistupuje řada nevýhod.

Správné dýchání umožňuje tibetským zasvěcencům sedět na ledu bez oblečení v nadmořské výšce nějakých pět tisíc metrů a uchovat si tolik tělesného tepla, že led kolem nich taje a otužilec se hojně potí.

Malé odbočení: Nedávno jsem komusi vyprávěl, že i já jsem obdobnou věc vyzkoušel, a sice ve výšce pět tisíc čtyři sta metrů nad mořem. Můj posluchač se mě se vší vážností optal: „Za přílivu anebo za odlivu?"

Zkusili jste někdy zdvihnout něco těžkého, když jste předtím z plic vyprázdnili vzduch? Vyzkoušejte to a uvidíte, že to je téměř nemožné. Pak plíce naplňte co největším množstvím vzduchu, zadržte dech a předmět zdvihnete snadno. Rovněž máte-li strach nebo zlost, nadechněte se

co nejvíc zhluboka a na deset vteřin dech zadržte. Potom pomalu vydechněte. Opakujte to alespoň třikrát za sebou a pocítíte, že srdeční tep se vám zpomalil a že cítíte klid. Tyto věci může vyzkoušet kdokoliv a vůbec nijak nemohou škodit. Znalost ovládat dech mi pomohla vydržet japonské mučení a přežít i další trýznění, když jsem upadl do zajetí komunistů. Japonci ve srovnání s komunisty jsou však i ve svých nejhorších projevech džentlmeni. A já znám z těch nejhorších stránek jedny i druhé.

A už se nachýlil čas, kdy jsem měl složit skutečnou zkoušku pro dosažení hodnosti lámy. Dřív jsem však ještě měl dostat dalajlámovo požehnání. Žehnal každý rok každému mnichovi v Tibetu jednotlivě a ne hromadně, jako to činí například římský papež. Většiny z nich se Nejvyšší dotkl střapcem připevněným na holi. Těch, které měl v oblibě, nebo kteří zaujímali vysoké postavení, se dotkl na hlavě rukou. Těm, které má ve zvláštní přízni, pokládá na hlavu obě ruce. Onehdy na mě poprvé vložil obě ruce a promluvil tichým hlasem: „Vedeš si dobře, chlapče. Při zkoušce si počínej ještě lépe, ať dokážeš, že jsi hoden víry, kterou jsme do tebe vložili."

Tři dny před mými šestnáctými narozeninami jsem se spolu s dalšími asi čtrnácti uchazeči dostavil ke zkoušce. „Zkušební komůrky" se mi zdály být menší, nebo to bylo spíš tím, že jsem vyrostl já. Když jsem si lehl na zem s nohama opřenýma o zeď, dosáhl jsem na protější stěnu rukama, ba dokonce

jsem je musel mít pokrčené, protože na to, abych je mohl natáhnout, už nebylo dost místa. Komůrky měly půdorys čtverce a čelní zeď byla vysoká tak, že jsem se zdviženýma rukama mohl právě dotknout její hrany. Zadní stěna však měřila dvojnásobek mé výšky. Přístěnky neměly střechu, a tak jsme aspoň měli dost vzduchu! Než jsme vstoupili dovnitř, opět nás prohledali a jediné, co jsme si směli vzít s sebou, byla dřevěná miska, růženec a psací náčiní. Když byli dozorci spokojeni, zavedli nás jednoho po druhém ke komůrce. Vyzvali nás, abychom vešli, a dveře za námi zavřeli na závoru. Pak se dostavil opat s přednostou zkušební komise a dveře zapečetili obrovskou pečetí, aby se nedaly otevřít. Maličký poklop o rozměrech pouhých několika centimetrů se dal otevřít pouze zvenčí. Tudy nám každý den ráno předávali zadání našich písemných prací. Hotové písemky se vybíraly za soumraku. I campa se dovnitř podávala jen jednou denně. S máslovým čajem to bylo jiné. Toho jsme mohli dostat, kolik jsme chtěli. Stačilo zavolat: „pö-ča kchešo" (přineste mi čaj). Jelikož jsme nesměli vyjít ven za nic na světě, ani s pitím čaje jsme to nepřeháněli.

Strávil jsem v této cele deset dní. Podrobil jsem se zkoušce ze znalosti léčivých rostlin, z anatomie, ze které jsem toho skutečně už dost věděl, a z bohosloví. Tyto předměty mě zaměstnaly od úsvitu až do noci na pět dní, které se zdály nekonečné. Šestý den přinesl změnu a rozruch. Z jedné z blízkých cel ke mně dolehlo skučení a řev. Potom běžící kroky a brebentění hlasů. Klapnutí těžké dřevěné závory při otevírání dveří. Nakonec konejšivé mumlání a křik přešly do vzlykavého spodního tónu. Jednomu z nás zkouška skončila… Já jsem ale měl před sebou její druhou polovinu. 0 hodinu později mi přinesli úlohy šestého dne. Metafyzika. Jóga a jejích devět druhů. Musel jsem se s tím vším vypořádat.

Prvních pět druhů jógy je v západním světě velice málo známo. Hata jóga nás učí ovládat čistě fyzické tělo neboli „nástroj", jak ho nazýváme. Kundalíní jóga dodává člověku psychickou sílu, jasnovidnost a podobné schopnosti. Laja jóga učí být pánem své mysli a spadá sem mimo jiné i schopnost natrvalo si zapamatovat, co člověk jednou četl nebo slyšel. Rádža jóga člověka připravuje k nadsmyslovému vnímání a moudrosti. Samády jóga vede k nejvyššímu osvícení a umožňuje člověku nahlédnout do smyslu a řádu věcí přesahujících pozemský život. Je to nauka umožňující člověku v okamžiku, kdy opouští tento pozemský život, pochopit vyšší skutečnost a vymknout se z koloběhu znovuzrození, pokud se ovšem nerozhodl vrátit se na Zem za zvláštním účelem, jako například pomáhat určitým způsobem jiným. O ostatních druzích jógy se nelze v knize tohoto druhu rozepisovat, a ani má znalost angličtiny není dostačující k tomu, aby takovým slovutným naukám učinila po právu.

I dalších pět dní jsem byl pohroužen do práce jak kvočna sedící na vejcích. Ale i desetidenní zkoušky jednoho dne přece jen skončí, a když desátý večer přišel láma vybrat naše poslední písemné práce, vítali jsme ho radostnými úsměvy. K večeři nám přidali k campe i zeleninu — první to obměna základní stravy, stejné po celých deset dní. Tu noc se spalo lehce. Ani mi nepřišlo na mysl, že bych mohl u zkoušek propadnout, spíš mi dělalo starosti, v jakém se umístím pořadí. Bylo mi nařízeno propracovat se na jedno z předních míst. Ráno odpečetili dveře a sňali z nich závory, ale dřív než jsme směli zkušební boxy opustit, museli jsme je uklidit. Z této tak těžké zkoušky nám dali týden na zotavenou. Pak přišly dva dny džuda, kdy jsme předvedli veškeré chvaty a pomocí našich „anestetických hmatů" jsme se navzájem přiváděli do bezvědomí.

Další dva dny byly věnovány ústnímu zkoušení vycházejícímu z výsledků písemných prací, kdy se zkoušející soustředili pouze na naše slabá místa. Dovolte mi zdůraznit, že se tím míní, že každý uchazeč byl ústně zkoušen plné dva dny. Následoval další týden, se kterým každý naložil podle vlastního uvážení, načež byly oznámeny výsledky. K mé hlasitě vyjádřené radosti jsem znovu byl na prvním místě. Radoval jsem se ze dvou důvodů. Umístění za prvé dokazovalo, že láma Mingjur Tundrup je opravdu nejlepší učitel ze všech, a za druhé jsem věděl, že dalajláma bude mít z mého učitele i ze mě radost.

O několik dní později, když mě láma Mingjur Tundrup ve svém pokoji učil, rozletěly se dveře a vpadl k nám posel s vyplazeným jazykem a vytřeštěnýma očima sotva popadající dech. V ruce držel rozštěpenou hůl poslů. „Od Nejvyššího," zasípal, „pro ctihodného lámu lékaře Úterý Lobsanga Rampu." Při těchto slovech vytáhl z roucha dopis zabalený do hedvábné pozdravné šerpy. „Letěl jsem, ctihodný pane, jak nejrychleji to šlo." Zbaven svého břemene se otočil a ještě rychleji vyrazil ven — sehnat si nějaký čang!

Ta zpráva — ne, ne, tu já neotevřu… Byla adresována mně, to jistě, ale… Čeho se může asi tak týkat? Další studium? Zas další práce? Zdála se tak veliká a tolik úřední. Dokud ji neotevřu, nebudu vědět, co je uvnitř, a tak mi nikdo nemůže klást za vinu, že jsem neudělal to nebo ono. Přibližně taková byla má prvotní reakce. Můj učitel se celý prohýbal smíchy, a tak jsem dopis, šerpu a všechno ostatní odevzal jemu. Vzal zprávu a otevřel obálku, lépe řečeno vnější obal. Uvnitř byly dva složené listy. Rozevřel je a četl schválně pomalu, aby mě ještě víc napnul. Konečně, když už jsem hořel netrpělivostí, abych se dozvěděl to nejhorší, prohlásil: „Nic se neboj, klidně si vydechni. Máme se bezodkladně dostavit k Nejvyššímu do Potaly. A to, Lobsangu, znamená hned. Stojí tu, že mám přijít s tebou." Dotkl se

gongu po svém boku a sloužícímu, který vešel, nařídil, aby dal okamžitě osedlat naše dva bělouše. Rychle jsme si převlékli roucha a vybrali ty nejlepší dvě bílé šerpy. Společně jsme šli k opatovi a sdělili mu, že musíme jet do Potaly za Nejvyšším. „Takže na Vrchol? Ale včera byl v Norbu Linze. No, to je jedno, vy víte z dopisu nejlíp, kam máte jet. Musí jít o něco velice oficiálního."

Na dvoře už mniši čeledíni čekali s našimi koňmi. Nasedli jsme a s dusotem sjížděli po horské cestě. 0 malý kousek dál jsme museli znovu vystoupat na další horu — na Potalu. Ani to nestálo za to dát kvůli tomu sedlat koně! Jediná výhoda spočívala v tom, že nás koně vynesli po schodech skoro až na špičku Vrcholu. Sluhové na nás už čekali. Jakmile jsme seskočili, odvedli naše koně a my jsme byli rychle uvedeni do soukromé rezidence Nejvyššího. Vstoupil jsem sám, provedl rituální úklony a odevzdal ceremoniální šerpu.

„Posaď se, Lobsangu," řekl. „Mám z tebe velikou radost. Mám velkou radost i z Mingjura za jeho podíl na tvém úspěchu. Všechny tvé písemné úlohy jsem osobně četl."

Ustrnul jsem. Jedním z mnoha mých nedostatků je, jak mi bylo řečeno, poněkud nemístný smysl pro humor. Občas se to projevilo ve stylu mých odpovědí na zkušební otázky, ale to jenom proto, že určité otázky po takovém druhu odpovědi přímo volaly! Dalajláma mi četl myšlenky, protože se od srdce zasmál, a pravil: „Ano, máš smysl pro humor v nepravý čas, ale…" Udělal dlouhou odmlku, během které jsem se obával nejhoršího, a pak dořekl: „Vychutnal jsem každé tvé slovo."

Zůstal jsem u něj dvě hodiny. V průběhu druhé hodiny byl dovnitř přizván i můj učitel a Nejvyšší mu udělil pokyny týkající se mého dalšího výcviku. Měl jsem se podrobit obřadu zvanému Malá smrt, měl jsem v doprovodu lámy Mingjura Tundrupa navštívit další lámaserie a měl jsem se učit u lamačů mrtvol. Jelikož tito lamači patřili do nízké kasty vzhledem k práci, kterou vykonávali, vystavil mi dalajláma listinu, aby mi zůstala zachována má hodnost. Vyzýval lamače mrtvol, aby mi poskytli „veškerou a neomezenou pomoc" tak, aby mi tajemství těl byla odhalena a byla mi ukázána fyzická příčina odložení těla. Má mi být rovněž předáno jakékoliv tělo či jeho část, které bych mohl ke svénu studiu potřebovat. Takhle se tedy věci měly!

Dřív, než vysvětlím, jak se v Tibetu likvidují mrtvoly, bude prospěšné zmínit se trochu podrobněji o tom, jak se Tibeťané dívají na smrt. Máme k ní zcela odlišný vztah než západní národy. Nepokládáme tělo za nic víc než „schránku", hmotný obal nesmrtelného ducha. V našich očích představuje mrtvé tělo hodnotu menší, než má hromádka starého a obnošeného šatstva.

Pokud tělo umírá běžným způsobem, tedy ne v důsledku nějakého náhlého a nečekaného násilí, probíhá podle nás tento proces: tělo je nemocné, nefunguje a začalo být pro ducha natolik nepohodlné, že už se nelze dál jeho prostřednictvím od života nic naučit. Nadešel tedy čas tělo odložit. Duch se z těla postupně stahuje, přenáší se mimo své hmotné tělo a bere na sebe přesně tutéž podobu jako jeho materiální verze. Jasnovidec ho může docela zřetelně vidět. Ve chvíli smrti šňůra spojující fyzické a duchovní tělo („stříbrná šňůra" podle křesťanské bible) se začne ztenčovat, až se přetrhne a duch odlétá pryč. Nastala smrt. Je ale zároveň i narozením nového života, protože tato „šňůra" se podobá pupeční šňůře, která se přetíná, aby novorozeně mohlo vstoupit do samostatného života. V okamžiku smrti je v hlavě plamen životní síly uhašen. I tuto zář může jasnovidec vidět a v křesťanské bibli se o ní píše jako o „zlaté číši". Vzhledem k tomu, že nejsem křesťan, bibli tak dobře neznám, ale mám za to, že tam stojí ,aby stříbrná šňůra nebyla přetržena a zlatá číše nebyla rozbita".

Tvrdíme, že tělu trvá tři dny, než zemře, tedy než ustane veškerá jeho fyzická činnost, a duch neboli duše či ego se úplně oprostí od svého tělesného pouzdra. Věříme, že existuje éterický dvojník, který se tvoří během života v těle. Tento „dvojník" se může stát přízrakem. Každému se zřejmě někdy stalo, že se díval do silného světla, a i když se odvrátil, měl nadále pocit, že světlo ještě vidí. Jsme toho názoru, že život je ve své podstatě elektřina, silové pole a že éterický dvojník přetrvávající po smrti se podobá světlu vnímanému poté, co jsme se dívali do silného zdroje. Neboli vyjádřeno v terminologii elektřiny, vypadá to jako silné reziduální magnetické pole. Mělo-li tělo silné důvody lpět na životě, pak i éterický dvojník, který vzniká, je silný a vytváří přízrak, který se zjevuje na místech jemu důvěrně známých. Lakomec může tolik na svých váčcích s penězi lpět, že se veškerou silou soustředí jenom na ně. V hodině smrti bude jeho poslední myšlenkou pravděpodobně strach, co se teď s jeho penězi stane, takže v okamžiku smrti posílí svého éterického dvojníka. Šťastlivec, kterému pytlíky s penězi připadnou, se v hlubokých nočních hodinách nemusí cítit tak docela ve své kůži. Může mít pocit, že „dědek ten a ten už zas pase po svých penězích". A bude mít pravdu, protože duch dědka toho a toho musí být opravdu pořádně naštvaný (v duchu), že jeho nehmotné ruce už nemohou tyto peníze uchopit!

Existují tři základní těla: tělo z masa a krve, jehož prostřednictvím se duch může naučit tvrdé životní lekce, dále éterické čili „magnetické" tělo, které každý z nás vytváří svou žádostivostí, lačností a silnými vášněmi všeho druhu. Třetím tělem je tělo duchovní, tedy „nesmrtelná duše". To je

naše lámaistická víra, která se nemusí ve všem shodovat s ortodoxním buddhismem. Umírající musí projít třemi stádii: jeho fyzické tělo musí být pohřbeno, étherické tělo se musí rozpadnout a jeho duchu musí být pomoženo na cestě do světa Ducha. V Tibetu jsme umírajícím asistovali. Zasvěcenec takovou pomoc nepotřeboval, ale obyčejný muž nebo žena ale i trapa, museli být po celou dobu vedeni. Možná bude zajímavé popsat, jak se to dělá.

Jednoho dne pro mé vzkázal Ctihodný mistr smrti. „Lobsangu, je na čase, aby ses naučil praktické metody osvobozování duše. Dneska mě budeš doprovázet."

Sestoupili jsme dlouhými chodbami po kluzkých schodech do místnosti, kde bydleli trapové. Tady na „ošetřovně" vstupoval postarší mnich na cestu, kterou musíme projít všichni. Prodělal mrtvičný záchvat a byl velice slabý. Ubývalo mu sil, a jak jsem ho pozoroval, viděl jsem, že jeho aurické barvy blednou. Dokud v něm byl ještě život, musel být za každou cenu udržován při vědomí. Láma, který mě přivedl, vzal starého mnicha za ruce a jemně je podržel ve svých. „Stařečku, blížíš se vysvobození z tělesných pout. Poslouchej dobře, co říkám, aby sis uměl vybrat snadnou cestu. Vychládají ti nohy. Tvůj život se blíží ke konci, čím dál tím víc ke konečnému vysvobození. Upokoj se, stařečku, protože se není čeho bát. Život ti odchází z nohou a kalí se ti zrak. Chlad v tobě postupuje vzhůru, jde v patách životu, který se z tebe ztrácí. Upokoj se, stařečku, není čeho se bát, když život uniká do vyšší skutečnosti. Stíny věčné noci se ti vkrádají do očí a v krku ti chrčí dech. Blíží se čas osvobození tvého ducha, abys mohl prožívat radosti onoho světa. Upokoj se stařečku. Nastává čas tvého osvobození."

Celou tu dobu hladil láma umírajícího starce pohyby směřujícími od klíční kosti k temeni hlavy, a to způsobem, o kterém bylo prokázáno, že bezbolestně osvobozuje ducha. Celý ten čas ho upozorňoval na nástrahy cesty a radil, jak se jim vyhnout. Přesně mu popsal tuto cestu, kterou už v dřívějších dobách zmapovali telepatičtí lámové, kteří zemřeli a pomocí telepatie promlouvali dál i z onoho světa.

„Přestal jsi vidět, stařečku, a slábne ti dech. Tělo ti vychládá a tvůj sluch už přestal vnímat zvuky tohoto světa. Odevzdej se v pokoji, stařečku, protože smrt už si pro tebe přichází. Postupuj, jak ti radíme, a tvůj bude mír a radost."

Hladil ho dál, zatímco se starcova aura začala ještě víc vytrácet, až nakonec zmizela docela. Podle prastarého rituálu vyrazil ze sebe láma náhle pronikavý a ostrý zvuk, aby uvolnil lopotícího se ducha úplně. Životní síla se nad nehybným tělem stáhla v mlhovitou hmotu, která jakoby zmateně

kroužila a vířila, načež se shlukla v jakýsi kouřový duplikát těla. Ten byl k němu stále ještě připoután stříbrnou šňůrou, která se postupně ztenčovala, až se jako dítě, rodící se přetnutím pupeční šňůry, stařec zrodil do příštího života. Šňůra se tenčila, až byla jako pouhé vlákno, a pak se oddělila. Pomalu, jak oblak letící po nebi nebo jako dým kadidla v chrámu, postava odplynula. Láma pokračoval v telepatickém vedení ducha první etapou jeho cesty. „Jsi mrtvý. Už tady pro tebe nic není. Tělesná pouta jsou zpřetrhána. Jsi v Bardu. Jdi svojí cestou a my zase půjdeme naší. Drž se předepsané cesty. Opusť tento svět iluzí a vstup do vyšší skutečnosti. Jsi mrtvý. Pokračuj dál ve své cestě."

Oblaka kadidla stoupající vzhůru konejšila rozvířené ovzduší svými líbeznými vibracemi. V dálce tlumeně duněly bubny. Z jakéhosi vysokého bodu na střeše lámaserie hřměla své poselství nad krajem hluboce laděná trubka. Z vnějších chodeb sem doléhaly všelijaké zvuky čilého života: šoupání plstěných bot a odkudsi chraplavé bučení jaka. Jen tady v tom malém pokojíku vládlo ticho. Bylo to ticho smrti. Hladinu poklidu v místnosti čeřily jenom telepatické pokyny lámy. Smrt… Odešel další starý člověk pohybující se v dlouhém koloběhu životů poté, co získal ponaučení z lekcí tohoto života, jak doufáme. Musí však pokračovat dál, dokud po dlouhém a dlouhém úsilí nedosáhne Buddhova osvícení.

Posadili jsme tělo do správné lotosové pozice a vzkázali pro ty, kteří připravují mrtvoly. Poslali jsme i pro další lámy, aby pokračovali v telepatickém vedení ducha, který nás opustil. Trvalo to tři dny, během kterých se na směny střídali lámové konající tuto službu. Čtvrtého dne ráno se dostavil jeden ragjapa. Byl z osady odstraňovačů mrtvol, nacházející se na rozcestí linkchorské silnice směrem na Dečen-cong. Když odstraňovač přišel, lámové ukončili podávání instrukcí a odevzdali mu tělo. Pevně ho přeložil napůl, jakoby do kruhu, a zabalil do bílé látky. Nenucené si hodil balík přes rameno a dlouhými kroky se vzdálil. Venku měl jaka. Bez okolků hodil bílý ranec zvířeti na hřbet a oba odešli. Když došel nosič mrtvol na místo, kde se mrtvoly likvidovaly, odevzdal svůj náklad lamačům těl. To „místo" byla pustá rovina, posetá ohromnými balvany, kde byla jedna veliká plochá kamenná deska dost velká, aby se na ni vešla i ta největší těla. Deska měla v každém rohu díru se zatlučeným sloupem. Další kamenná deska měla otvory sahající do poloviny její hloubky.

Tělo bylo položeno na desku a vybaleno z látky. Ruce a nohy byly Přivázány ke čtyřem sloupům. Pak vrchní lamač uchopil dlouhý nůž a tělo rozpáral. Udělal na něm dlouhé řezy, aby se dalo maso vyjímat v pruzích. Potom se nařezaly a odsekly ruce a nohy. Nakonec se oddělila a otevřela hlava.

Jakmile supi zahlédli nosiče mrtvol, střemhlav se spustili s oblohy a jako zástup diváků v přírodním divadle se trpělivě rozsadili po skalách. Tito ptáci dodržovali přísný společenský řád a jakýkoliv pokus ze strany některého drzouna snést se na zemi dřív než vůdci končil nemilosrdným hromadným útokem proti narušiteli pořádku.

Lamač těl mezitím otevřel mrtvole trup. Vnořil ruce do hrudní dutiny a vyndal z ní srdce. Jakmile to nejstarší sup spatřil, seskočil těžce na zem a kolébavě popošel kupředu, aby si srdce z natažené ruky lamače vzal. Další pták v pořadí s plesknutím dosedl a zmocnil se jater, která si odnesl na skálu a tam je sežral. Ledviny, střeva a další vnitřnosti se rozdělily mezi „vedoucí" ptáky. Z masa se potom řezaly proužky a házely ostatním. Jeden pták se například vrátil pro polovinu mozku a třeba pro jedno oko a za ním se zas třepotavě snesl jiný pro další chutné sousto. V překvapivě krátké době byly všechny orgány i maso sežrány. Na desce zbyly jen holé kosti. Odstraňovači je nalámali na přiměřeně dlouhé kusy asi tak jako dříví na zátop a napěchovali je do děr ve druhé desce. Potom se kosti drtily těžkými palicemi na jemnou moučku. Ptáci sežrali i tu!

Tihle lamači těl byli vysoce zruční lidé. Byli na svoji práci hrdí a pro vlastní uspokojení zkoumali veškeré orgány, aby pochopili příčinu smrti. Dlouhá zkušenost jim umožňovala provádět toto určování poměrně snadno. Neexistoval pochopitelně žádný skutečný důvod, proč by se o to měli tak zajímat, ale bylo vžitou tradicí přesvědčit se, která choroba způsobila, že „duch opustil tento nástroj". Jestliže byl někdo otráven — ať už nešťastnou náhodou či úmyslně — bylo to okamžitě jasné. Když jsem se u odstraňovačů mrtvol učil, uvědomoval jsem si, jak jsou mi jejich znalosti prospěšné. Brzy jsem uměl velice dobře pitvat mrtvoly i já. Vrchní lamač stával vedle mě a poukazoval na zajímavé příznaky: „Tenhle muž, ctihodný lámo, zemřel na srdeční embolii. Podívejte se, rozřízneme tuhle tepnu, tak… a koukejte — tady je krevní sraženina, která ucpala proudění krve." Nebo řekl: „Tahle žena, ctihodný lámo, nějak divně vypadá. Musí mít vadnou žlázu. Vyjmeme ji a podíváme se." Chvilku to trvalo, než vyřízl pořádný kus a ukázal mi ho: „Tady to máme. Žlázu rozřízneme a vidíte — má uvnitř tvrdé jádro."

A tak to šlo pořád dál. Ti lidé byli hrdí na to, že mi mohou ukázat všechno, co znají. Věděli, že se u nich učím na přímý rozkaz Nejvyššího. Když jsem tam zrovna nebyl a nějaké tělo vypadalo zvlášť zajímavě, odložili ho stranou, dokud jsem nepřišel. Tímto způsobem jsem prozkoumal stovky mrtvol a skutečně jsem pak v chirurgii vynikal! Byla to škola mnohem lepší než systém, podle kterého pracují studenti medicíny společně na mrtvolách v universitních pitevnách. Vím, že jsem se u lamačů

mrtvol naučil z anatomie mnohem víc, než později na plně vybavené lékařské fakultě.

V Tibetu se těla nedají pohřbívat do země. Bylo by to příliš obtížné, protože tamější skalnatý povrch pokrývá jen tenoučká vrstva hlíny. Ani kremace není z ekonomických důvodů možná. Dřevo je vzácné a na spalování těl by se muselo dovážet z Indie a dopravovat do Tibetu přes hory na hřbetech jaků. Cena by byla astronomická. Ani odhazování mrtvol do potoků a řek nemohlo být dovoleno, protože by to obyvatelstvu infikovalo pitnou vodu. Není nám dostupný žádný jiný způsob, než výše uvedená vzdušná cesta, kdy maso i kosti sežerou ptáci. Liší se od způsobu západního jen ve dvou směrech: v západním světě se těla pohřbívají a místo, které u nás zaujímají ptáci, je přenecháno červům. Druhý rozdíl spočívá v tom, že na Západě je poznání příčiny úmrtí pohřbeno spolu s tělem a nikdo se nedozví, zda úmrtní list skutečně udává pravdivý důvod smrti. To naši lamači těl se bezpečně přesvědčí, aby si byli jisti, že opravdu vědí, na co osoba zemřela.

V Tibetu se takto „pohřbívají" všichni s výjimkou nejvyšších lámů, kteří jsou Uznaným převtělením. Ti jsou balzamováni a ukládáni v chrámech do vitrín se skleněnou čelní stěnou, aby je bylo vidět, nebo jsou balzamováni a pozlaceni. Tento druhý způsob je velice zajímavý. Účastnil jsem se takové procedury mnohokrát. Někteří Američané, kteří četli mé zápisky na toto téma, nemohou uvěřit, že jsme k tomu opravdu používali zlato. Argumentují tím, že tohle by předčilo „i americkou šikovnost"! Ovšemže, neprodukovali jsme žádnou hromadnou výrobu, ale věnovali jsme pozornost jednotlivostem, jak jenom umělci dovedou. V Tibetu jsme nedovedli vyrábět hodinky, které by se prodávaly za dolar. Umíme ale zlatit těla.

Jednoho večera jsem byl povolán k opatovi. Pravil: „Jedno Uznané převtělení se chystá opustit tělo. Je teď v lámaserii Šípkového plotu. Chtěl bych, abys u toho byl a viděl, jak se taková posvátnost uchovává."

Musel jsem tedy znovu podstoupit trampoty sedla a vydat se do Sery. V lámaserii mě uvedli do místnosti starého opata. Jeho aurické barvy Pravě dohasínaly a asi za hodinu přestoupil z těla do ducha. Protože to byl opat a vzdělaný člověk, nebylo třeba ukazovat mu cestu Bardem. Nemuseli jsme ani čekat obvyklé tři dny. Jen jednu noc zůstalo tělo usazené do lotosové pozice a lámové nad ním bděli.

Ráno za úsvitu jsme ve slavnostním procesí sešli hlavní budovou lámaserie dolů do chrámu a vstoupili málokdy používanými dveřmi do tajných chodeb dole. Dva lámové přede mnou nesli mrtvolu na nosítkách. Tělo bylo stále v lotosové pozici. Za mými zády se rozezněl hluboký zpěv

mnichů a chvíle ticha naplňoval svým zvukem trylek stříbrného zvonku. Měli jsme na sobě svoje červená roucha a přes ně žluté štoly. Naše stíny se promítaly na zdi v podobě roztřesených a tančících obrysů zvětšených a pokřivených světlem máslových lamp a plápolajících pochodní. Sestupovali jsme stále hlouběji do tajných prostor. Když jsme se konečně dostali do úrovně asi patnácti až osmnácti metrů pod povrchem země, stanuli jsme před zapečetěnými kamennými dveřmi. Vešli jsme. V místnosti byla ledová zima. Lámové tělo opatrně složili na zem a pak, s výjimkou tří z nich a mne, odešli. Byly rozsvíceny stovky máslových lamp, které vydávaly prudké a oslnivě žluté světlo. Nyní bylo tělo vysvlečeno a pečlivě umyto. Přirozenými tělesnými otvory se vyňaly vnitřní orgány a uložily do nádob, které se pečlivě zapečetily. Vnitřek těla se důkladně umyl a osušil a nalil se do něj zvláštní druh laku. Ten uvnitř vytvořil tvrdou kůru, takže vnější obrysy zůstaly jako zaživa. Když lak zaschl a ztvrdl, dutina těla se pečlivě vyplnila tak, aby se její tvar nezměnil. Dovnitř se ještě přilil lak, aby se jím výplň nasytila a utvořila tak pevný vnitřek. I vnější povrch těla se nalakoval a nechal oschnout. Když ztvrdl, přidal se na něj tenký film nátěrové hmoty tak, aby se vrstvy pavučinového hedvábí, které se mělo aplikovat, daly později bez poškození těla sejmout. Konečně se zdála ochranná vrstva hedvábí postačující. Polili jsme tělo dalším lakem (odlišného typu), a tím bylo hotovo pro další přípravnou fázi. Den a noc bylo ponecháno v tomto stavu, aby mohlo dokonale a definitivně uschnout. Po uplynutí tohoto času jsme se vrátili do místnosti, kde tělo ve své lotosové pozici zatím úplně ztuhlo a ztvrdlo. V procesí jsme ho přenesli do jiné, ještě spodnější místnosti, což byla vlastně pec postavená tak, aby plameny a žár žhnuly po vnější straně stěn této komory a zajišťovaly tak stálou a vysokou teplotu.

Podlaha se pokryla silnou vrstvou zvláštního prášku. Na něj jsme doprostřed umístili tělo. Dole se už mniši chystali zapálit oheň. Pečlivě jsme celou místnost vyplnili zvláštní solí z jednoho tibetského kraje a směsí bylin a minerálů. Pak, když byla místnost od podlahy až ke stropu plná, jsme vyšli na chodbu a dveře místnosti byly zavřeny a zajištěny pečetí lámaserie. Byl dán pokyn zapálit pece. Jak se plameny šířily, začalo být brzy slyšet praskání dřeva a sykot hořícího másla. Když se pece dobře rozhořely, topilo se v nich dál jačím trusem a odpadovým máslem. Oheň dole zuřil celý týden a dutými stěnami balzamovací komory vysílal oblaka horkého vzduchu. Koncem sedmého dne se přestalo přikládat. Plameny pozvolna dohořívaly a hasly. Jak kamenné zdi chladly, vydávaly vrzavé a sténavé zvuky. Chodba mezitím dostatečně vychladla, aby se dalo vstoupit. Museli jsme však čekat ještě další tři dny, dokud místnost opět nedosáhla

normální teploty. Jedenáctý den od chvíle jejího zapečetění byla veliká pečeť opět rozlomena a dveře otevřeny. Mniši se střídali ve vyhrabávání ztvrdlé směsi rukama. Nepoužívaly se žádné nástroje, aby se mrtvola nepoškodila. Mniši drobivou solnou směs po dva dny rozmělňovali v rukou a odstraňovali. Konečně byla komora prázdná — až na ovázané tělo dál sedící uprostřed v tichosti ve své lotosové pozici. Opatrně jsme je zvedli a přenesli do druhé místnosti, kde jsme díky světlu máslových lamp viděli lépe.

Teď se hedvábné obvazy jeden po druhém slouply, až zůstalo jen holé tělo. Konzervace byla dokonalá. Až na to, že bylo o mnoho tmavší, mohlo to být tělo spícího člověka, který se může kdykoliv probudit. Jeho celkový vzhled byl stejný jako když žil, a kůže se vůbec nescvrkla. Ještě jednou se na nahé mrtvé tělo nanesl lak a pak už nastoupili pozlacovači. Byli to řemeslníci nepřekonatelně zruční. Skuteční umělci. Muži, kteří uměli pozlatit mrtvé tělo. Pracovali pomalu a vrstvu za vrstvou kladli to nejtenčí a nejjemnější zlato, které by mimo Tibet mělo hodnotu celého jmění, ale zde ceněného jen jako posvátný kov — kov, který je neporušitelný, a tudíž symbolizující konečný duchovní stav člověka. Kněží zlatiči pracovali s krajní pečlivostí, pozorní i vůči těm nejmenším detailům. Jako svědectví své dovednosti zanechali dokončenou zlatou postavu přesně takovou, jaká byla zaživa. Každičký obrys a vráska zůstaly věrně zachyceny. Tělo ztěžklé zlatem bylo teď dopraveno do Síně reinkarnovaných a jako ostatní tam bylo posazeno na zlatý trůn. V této síni se nacházely postavy pocházející z nejranějších dob. Seděly v řadách jako velební soudci, kteří očima napůl přivřenýma pozorují slabosti a nedostatky nynějšího pokolení. Mluvili jsme tu pouze šeptem a opatrně našlapovali, jako kdybychom tyto živoucí mrtvé nechtěli rušit. K jednomu tělu mě to zvláštním způsobem přitahovalo. Nějaká síla mě před ním držela v okouzlení. Měl jsem pocit, že se na mě upřeně dívá a vševědoucně se usmívá. Vtom se někdo lehounce dotkl mé paže a já leknutím div neupadl. „Tohle jsi ty, Lobsangu, ve svém posledním vtělení. Mysleli jsme si, že se poznáš!"

Můj učitel mě dovedl k sousední zlaté soše a poznamenal: „A to jsem byl já."

V dojetí jsme se oba vytratili ze síně a dveře byly za našimi zády zapečetěny.

Později mi bylo mnohokrát umožněno vstoupit do této síně a zabývat se pozlacenými sochami. Někdy jsem přicházel sám a usedal před nimi na zem k meditaci. Existovala písemná historie každého z těchto mužů a já jsem je s největším zaujetím studoval. Byl tu zápis o životě mého nynějšího učitele lámy Mingjura Tundrupa; záznam o tom, co v minulosti vykonal,

popis jeho povahy a schopností, hodnosti a pocty mu udělené, i údaj, jakým způsobem zemřel.

Byl tu i můj vlastní příběh předešlého života a i ten jsem prostudoval co nejpozorněji. Devadesát osm zlatých postav tu sedělo v síni, ve skryté komnatě vytesané ve skále, za dobře ukrytými dveřmi. Ležely přede mnou dějiny Tibetu. Tehdy jsem si to alespoň myslel. Ty nejranější dějiny jsem však měl poznat až později.

SEDMNÁCTÁ KAPITOLA

XVII. Konečné zasvěcení

Poté, co jsem v různých lámaseriích viděl balzamování několikrát za sebou, vzkázal pro mě jednoho dne opat řídící Čokpori. „Milý příteli," řekl, „na přímý rozkaz Drahocenného máš být zasvěcen jako opat. Jak jsi žádal, můžeš být i nadále stejně jako Mingjur Tundrup — oslovován láma. Předávám pouze vzkaz Drahocenného."

A tak jsem jako Uznané převtělení opět dosáhl tu hodnost, s níž jsem před asi šesti sty lety opustil Zemi. Kolo života vykonalo úplnou otáčku.

Nějaký čas nato za mnou přišel stařičký láma a řekl mi, že nyní musím podstoupit obřad Malé smrti. „Protože, milý synu, dokud jsi opravdu neprošel branou smrti a nevrátil se nazpátek, nemůžeš si být stoprocentně jistý, že smrt neexistuje. Studium astrálního cestování tě dovedlo daleko. Toto tě ale dovede mnohem dál, za hranice říše života a do minulosti naší země."

Přípravný výcvik byl tvrdý a dlouhý. Tři měsíce jsem vedl život pod přísným dohledem. Mému každodennímu jídelníčku dodaly nepříjemný podtón zvláštní chody odporně chutnajících bylin. A ještě mě zapřísahali, abych neustále myslel „jedině na to, co je čisté a svaté". Jako kdyby se v lámaserii nabízely nějaké jiné varianty! Musel jsem se omezit dokonce i ve spotřebě campy a čaje. Maximální strohost, přísná kázeň a dlouhé, předlouhé hodiny meditování.

Za tři měsíce astrologové konečně usoudili, že nastal ten pravý čas a znamení jsou příznivá. Čtyřiadvacet hodin jsem držel půst, až jsem se cítil prázdný jako chrámový buben. Pak mě odvedli tajnými schodišti a chodbami vedoucími dolů pod Potalu. Sestoupili jsme skutečně do veliké hloubky. Ostatní nesli v rukou plápolající pochodně — já nic. Scházeli jsme chodbami, kterými jsem už v minulosti šel. Konečně jsme dospěli na konec a octli se před kompaktní skálou. Jakmile jsme ale přistoupili, celý ten blok se odsunul stranou. Stáli jsme před další chodbou — tmavou a úzkou stezkou, kde byl cítit zatuchlý vzduch, koření a kadidlo. 0 kus dál nám na chvíli stanuly v cestě masivní zlacené dveře, které se posléze pomalu otevřely za doprovodu protestujícího vrzání, jež se rozléhalo a znovu vracelo, jako by se šířilo rozlehlým prostorem. Tady byly uhašeny pochodně a zažehnuty máslové lampy. Směřovali jsme do tajného chrámu, který vznikl sopečnou činností v pradávných dobách v kompaktní skále. Těmito chodbami a průchody stoupala kdysi žhnoucí láva do jícnu zuřící sopky. Dnes tudy šlapaly mrňavé lidské bytosti a myslely si, že jsou bozi.

Říkal jsem si, že teď je však třeba soustředit se na nadcházející úkol. Ale to jsme už stanuli před Chrámem skryté moudrosti.

Provázeli mě tři opati. Zbytek lámaistického doprovodu se rozplynul v tmách, jako když se vrací vzpomínka na sen. Opati byli staří a vyschlí a těšili se na den, kdy budou odvoláni do Nebeských krajin. Tito tři muži, pravděpodobně tři největší metafyzikové na světě, tu byli přichystáni podrobit mě poslední těžké zkoušce zasvěcení. V pravé ruce nesl každý z nich máslovou lampu a v levé silnou tyčinku doutnajícího kadidla. Byla tam hrozná zima, taková podivná zima, která jako by ani nebyla z tohoto světa. Vládlo tu hluboké ticho, které občasné slabé zvuky ještě zdůrazňovaly. Chůze v našich plstěných botách byla naprosto neslyšná. Klidně jsme mohli být pohybujícími se přízraky. Brokátová roucha šafránové barvy, do kterých byli opati oblečeni, vydávala jen slabounké šustění. K mému zděšení jsem najednou začal po celém těle cítit brnění a nervové záškuby. Ruce mi zářily, jako by do mě vstoupila nějaká nová aura. Všiml jsem si, že i z opatů vyzařuje světlo. Silně přeschlý vzduch a tření našich rouch vyvolaly náboj statické elektřiny. Jeden opat mi podal krátkou zlatou tyč a zašeptal: „Drž tohle v levé ruce a při chůzi to táhni podél stěny. Uvidíš, že ten nepříjemný pocit zmizí." Udělal jsem, co mi poradil, ale při prvním výboji nahromaděné elektřiny jsem skoro vyletěl z bot. Pak už to nebylo bolestivé.

Máslové lampy, rozsvícené neviditelnýma rukama, se jedna po druhé třaslavě rozhořely. Jak mihotající se žluté světlo svítilo, spatřil jsem ohromné pozlacené sochy, z nichž některé byly napolo zasypané nebroušenými drahokamy. V temnu se rýsoval i Buddha a byl tak obrovský, že mu světlo nesahalo dál než po pás. Nejasně se vynořovaly i jiné sochy: zpodobení ďáblů, vyobrazení smyslných žádostí a podoby zkoušek, kterými člověk musí projít, než si uvědomí své Já.

Přistoupili jsme ke stěně, na které bylo namalováno čtyři a půl metru vysoké Kolo života. V plápolu světel se zdálo, jako kdyby se točilo, až se o člověka pokoušela závrať. Šli jsme dál a já jsem v jedné chvíli nabyl přesvědčení, že už už vrazíme do skály. Vedoucí opat zmizel: to, co jsem považoval za temný stín, byly dobře ukryté dveře. Vedly do chodby svažující se stále níž. Byla to úzká, strmá a točitá pěšinka, kde mi připadalo, že slabý plamínek máslových lamp opatů tmu jenom zhušťuje. Nejistě jsme tápali vpřed, klopýtali a občas se i smekli. Vzduch byl těžký a dusný, jako by na nás doléhala celá ta váha země nad námi. Připadalo mi, jako kdybychom pronikali do samého srdce světa. Když jsme prošli posledním ohybem této klikaté cesty, otevřela se před námi jeskyně, skalní sluj lesknoucí se zlatem. Byly ho tady celé žíly, celé hromady. Vrstva

horniny, vrstva zlata, vrstva horniny a tak dále. Nahoře, ve veliké výšce nad námi, se třpytilo zlato jako hvězdy na temné noční obloze, jak zlaté ostrohranné výčnělky zachycovaly a odrážely slabé světlo linoucí se z lamp.

Uprostřed jeskyně stál lesklý černý dům — jakoby z leštěného ebenu. Po jeho stranách se táhly záhadné symboly a grafy podobné těm, které jsem viděl na stěnách tunelu u jezera. Došli jsme k domu a vstoupili širokými a vysokými dveřmi. Uvnitř stály tři černé kamenné rakve s podivnými rytinami a znaky. Byly bez víka. Nahlédl jsem dovnitř a z toho, co jsem spatřil, se mi zatajil dech, až jsem cítil, jak se o mě pokouší mdloba.

„Synu můj," zvolal hlavní opat, „podívej se na tyhlety. Byli to bohové na naší zemi, dřív než tu vznikly hory. Procházeli se tady v dobách, kdy naši zemi omývalo moře a na nebi bylo vidět odlišné hvězdy. Dobře se na ně podívej, protože kromě zasvěcených je nikdo nikdy neviděl."

Znovu jsem si je začal prohlížet fascinován a v bázlivé úctě. Přede mnou ležely tři nahé zlaté postavy. Dva muži a jedna žena. Každý obrys a každá linie byly věrně zachyceny ve zlatě. Ale ta velikost! Ležící žena měla nejméně tři metry a větší z obou mužů rozhodně neměřil méně než čtyři a půl metru. Měli veliké hlavy, na temeni poněkud kuželovité, a úzké čelisti s malými ústy a tenkými rty. Nos byl dlouhý a tenký, zatímco nesešikmené oči byly hluboko vpadlé. Vůbec nevypadali na to, že jsou mrtví, spíše se zdálo, že spí. Pohybovali jsme se a mluvili potichu, jako bychom se báli, že se probudí. Všiml jsem si víka rakve odloženého stranou. Byla na něm vypodobněna mapa hvězdné oblohy, ale hvězdy vypadaly velice podivně. Díky studiu astrologie jsem znal různé varianty noční oblohy, ale tohle bylo cosi hodně a hodně odlišného.

Vedoucí opat se ke mně obrátil a pravil: „Nastává chvíle tvého zasvěcení, ve které spatříš minulost a poznáš budoucnost. Bude to od tebe vyžadovat veliké úsilí. Mnohé to zabije a mnozí selžou, ale nikdo se odsud nedostane živý, aniž by zkoušku překonal. Jsi tedy připraven a ochoten ji podstoupit?"

Odpověděl jsem, že ano. Dovedli mě ke kamenné desce ležící mezi dvěma rakvemi. Tady jsem na jejich pokyn usedl do lotosové pozice se zkříženýma nohama, vzpřímenou páteří a dlaněmi obrácenými vzhůru.

Zažehli čtyři tyčinky kadidla, pro každou rakev jednu, a jednu pro moji desku. Potom opati uchopili máslové lampy a vyšli ven. Zavřeli těžké dveře a já zůstal sám s těly prastarých mrtvol. Máslová lampa, kterou jsem s sebou měl, zapraskala a zhasla. Na pár vteřin její knot rudě zadoutnal a bylo cítit, jak se pálí, načež se i tento vjem začal vytrácet, až zmizel.

Lehl jsem si na desku a začal dýchat podle zvláštního způsobu, který mě

učili celé roky. Ticho a tma byly skličující. Bylo skutečné hrobové ticho.

Z ničeho nic začalo být moje tělo strnulé a kataleptické. Končetiny mi znecitlivěly a ztuhly jako led. Napadlo mě, že umírám; umírám v této prastaré hrobce v hloubce více než sto dvacet metrů od slunečního svitu. Náhle mnou projelo prudké a mrazivé škubnutí a neslyšný pocit divného šustění a praskotu, jako když se rozbaluje stará kůže. Pozvolna se hrob začal zalévat bledým namodralým jasem podobným měsíčnímu světlu ve vysokohorském průsmyku. Měl jsem kymácivý pocit, jako bych stoupal a padal. Na okamžik jsem si myslel, že zase letím v draku, že se zmítám a nadskakuji na konci lana. Postupně mi došlo, že se vznáším nad svým fyzickým tělem. S tímto vědomím se dostavil i pohyb. Jako kdybych byl jenom závan kouře odnášený neviditelným větrem. Nad hlavou jsem uviděl zář podobající se zlatému poháru. Z prostředka mého těla se táhla stříbřitě modrá šňůra. Pulsovala životem a zářila z ní životní síla.

Hleděl jsem dolů na své tělo ležící naznak, které teď vypadalo jako mrtvola mezi mrtvolami. Postupně jsem si začínal uvědomovat drobné rozdíly mezi svým tělem a těly obrovských postav. To srovnání mě plně zaujalo. Přemýšlel jsem o směšné nadutosti dnešního lidstva a říkal si, jakpak by asi materialisté vysvětlili přítomnost těchto obrovských postav. Přemýšlel jsem…, ale vtom jsem si všiml, že moje úvahy cosi ruší. Jako kdybych už najednou nebyl sám. Začaly ke mně doléhat útržky hovoru a zlomky nevyslovených myšlenek. Mým mentálním zorným polem začaly probleskovat roztříštěné obrazy. Zdálo se mi, že v dálce kdosi rozezněl veliký hluboce laděný zvon. Zvuk se ke mně rychle blížil a blížil, až jsem měl nakonec pocit, jako by mi vybuchl v hlavě a spatřil jsem kapky barevného světla a záblesky odstínů, jaké jsem jaktěživ neviděl. Moje astrální tělo sebou zmítalo a bylo unášeno jako list zimní vichřicí. Vědomím mi probleskovaly letící skvrny do červena rozpálené bolesti. Připadal jsem si sám, opuštěný jako ztroskotanec ve vrávorajícím vesmíru. Snesla se na mě černá mlha a s ní i klid, který nepatřil do tohoto světa.

Naprostá tma, která mě obklopovala, se pozvolna odvalila. Odkudsi ke mně dolehl hukot moře a chrastivý rachot oblázků pod údery vln. Cítil jsem vzduch prosycený solí a vůni mořských řas a chaluh. Ten pocit mi byl důvěrně známý. Líně jsem se obrátil na záda v písku prohřátém sluncem a vzhlédl k palmám. Část mé bytosti mě ale upozorňovala, že jsem přece u moře nikdy nebyl a o palmách jsem dokonce ani neslyšel! Z blízkého lesíka se nesl zvuk rozesmátých hlasů, které sílily, jak se skupina šťastných a opálených lidí objevovala v dohledu. Obři! Všichni. Podíval jsem se na sebe a zjistil, že i já jsem „obr". V mém astrálním vědomí vyvstaly určité vjemy: bylo to v pravěku. Zeměkoule obíhala blíže slunci a v opačném

směru. Dny byly kratší a teplejší. Povstaly velké civilizace a lidské vědění bylo rozsáhlejší než dnes. Pak z vnějšího vesmíru přiletěla bludná planeta a letmo o zeměkouli zavadila. Země byla vymrštěna ze své oběžné dráhy a začala se otáčet opačným směrem. Zdvihly se vichřice a bičovaly vody, které se pod odlišným vlivem přitažlivosti vrhly na pevninu a vyvolaly potopu — potopu světa. Světem otřásala zemětřesení. Pevniny se propadaly do moře a jiné zas vystupovaly. Tibet přestal být teplou a příjemnou přímořskou zemí a byl prudce vyzvednut do výšky okolo čtyř tisíc metrů nad mořem. Všude povstávaly mohutné hory chrlící žhavou lávu. V odlehlých vysokých polohách zbrázdily povrch rozsedliny a rostlinstvu i zvířeně minulé epochy se dařilo dál. Je toho ale příliš mnoho, než aby se to vešlo do jedné knihy a určitá část této mé „astrální iniciace" je příliš soukromá a posvátná, než aby mohla být zveřejněna.

Po nějaké době jsem začal pozorovat, jak scény pozvolna tmavnou a mizí. Fyzické a astrální vědomí mě postupně opouštělo. Později jsem si s nepříjemným pocitem uvědomil, že jsem ledový od toho, jak ležím na kamenné desce v mrazivé temnotě hrobky. V mém mozku se opět pohnula zkoumající tykadla myšlenek: „Ano, vrátil se k nám. Už jdeme!" Uběhlo několik minut a přiblížilo se slabé světlo. Máslové lampy. Tři staří opati.

„Dobře sis vedl, synu. Ležel jsi tady tři dny. Tak teď už víš… Byl jsi mrtvý, a přece jsi žil."

Ztuhle jsem se postavil na nohy a potácel se slabostí a hladem. Vyšel jsem z komnaty, na kterou nikdy nezapomenu, a vstoupil do ledového vzduchu chodeb. Byl jsem zesláblý hladem a zmožený vším, co jsem viděl a zažil. Dosyta jsem se najedl a napil a když jsem se ten večer ukládal ke spánku, dozvěděl jsem se, že budu muset brzy opustit Tibet a vydat se do divných cizích zemí, jak mi to bylo předpověděno. Dnes ale mohu říct, že tyto země byly a jsou ještě podivnější, než bych byl věřil.

OSMNÁCTÁ KAPITOLA

XVIII. Tibete — sbohem!

O několik dní později, když jsme s mým učitelem seděli u řeky Štěstí, přiblížil se nějaký jezdec cválající na koni. Nedbale se podíval naším směrem, když vtom poznal lámu Mingjura Tundrupa. Vzápětí pod kopyty jeho koně zavířil prach, jak prudce zastavil.

„Mám zprávu od Nejvyššího pro lámu Lobsanga Rampu."

Vytáhl dlouhý důvěrně známý balíček ovinutý hedvábnou pozdravnou šerpou. Uklonil se trojím padnutím tváří k zemi, odevzdal mi ho, poodstoupil, vyšvihl se na koně a tryskem odjel.

Teď už jsem si byl sám sebou mnohem jistější. Události pod Potalou mi dodaly sebedůvěry. Otevřel jsem zásilku a zprávu přečetl, dřív než jsem ji podal lámovi Mingjuru Tundrupovi.

„Mám se ráno dostavit k Nejvyššímu do parku Skvostů. Máte přijít i vy."

„Člověk obvykle nespřádá dohady o tom, co Drahocenný ochránce chce říct, ale já, Lobsangu, cítím, že brzy odejdeš do Číny a taky já, jak už jsem ti řekl, se brzy vrátím do Nebeských krajin. Prožijeme tedy co nejlépe dnešní den a krátký čas, který nám zbývá."

Ráno jsem šlapal známou cestou do parku Skvostů dolů z kopce, přes cestu a do hlavní brány. Láma Mingjur Tundrup šel vedle mne. Oba jsme mysleli na to, že je to možná naposledy, kdy tudy jdeme spolu.

Zřejmě to bylo patrné i z výrazu mé tváře, protože když jsem se ocitl s dalajlámou o samotě, řekl: „Čas loučení, čas, kdy nastupujeme novou cestu, je vždycky těžký a strastiplný. Když byla naše země přepadena, seděl jsem tady v tom pavilónu dlouhé hodiny v meditaci a ptal se sám sebe, jestli mám raději zůstat, anebo odejít. Jedna i druhá volba znamenaly způsobit někomu bolest. Tvá Cesta leží přímo před tebou, Lobsangu, a není to snadná cesta pro nikoho. Rodinu, přátele, vlast — všechno je třeba opustit. Cesta, která je před tebou načrtnuta, jak už ostatně víš, je plná útrap, mučení, nepochopení a nedůvěry — samé nepříjemné věci. Zvyklosti cizinců jsou podivné a nepochopitelné. Jak jsem ti už jednou vysvětloval, věří jen tomu, co dokáží oni sami, co mohou vyzkoušet ve svých laboratořích. A přesto tu nejdůležitější vědu na světě, vědu o nad-Já, nechávají ležet ladem bez povšimnutí. A to je právě tvá cesta, kterou sis zvolil, než ses narodil do tohoto života. Zařídil jsem, aby ses vydal do Číny za pět dní!"

Pět dní! Pět dní! Byl bych čekal, že za pět týdnů. Když jsme s mým

učitelem stoupali zpátky k našemu horskému domovu, nepadlo mezi námi jediné slovo, dokud jsme nebyli znovu uvnitř chrámových zdí.

„Budeš muset jet navštívit rodiče, Lobsangu. Vyšlu tam posla."

Rodiče? Láma Mingujur Tundrup pro mě znamenal víc než otec i matka. A přesto má brzy opustit tento svět, a to dokonce dřív, než se já za několik krátkých let opět podívám do Tibetu. Všechno, co tady z něj potom uvidím, bude jen jeho pozlacené tělo v Sálu uznaných převtělení — jak staré odložené roucho pro majitele již nepoužitelné.

Pět dní. A jak byly rušné. Z potalského muzea mi přinesli celý nový oblek v západním stylu, abych si ho zkusil. Ne že bych takto ustrojený měl chodit v Číně, tam byl můj oděv lámy mnohem vhodnější, ale šlo jenom o to zjistit, jak v západních šatech vypadám. To byly ale šaty! Nohy mi sevřeli do úzkých trubek z látky, které mi byly tak těsné, že jsem měl strach se ohnout. Teď už mi bylo jasné, proč si lidé na Západě nemohou sedat do lotosové pozice: mají na to příliš škrtivé šaty. Byl jsem však každopádně přesvědčen, že budu těmito úzkými rourami „zničen na celý život". Pak na mě navlékli jakýsi bílý rubáš a kolem krku mi uvázali tlustou mašli, kterou vší silou utáhli, jako kdyby mě chtěli zardousit. Navrch mi oblékli krátký kus látky se záplatami, za nimiž byly díry. O těch říkali, že v nich západní lidé přechovávají osobní věci, místo aby je měli uvnitř roucha jako my. Nejhorší však mělo teprve přijít. Na nohy mi vrazili tlusté a těžké „rukavice" a pořádně je utáhli černými provázky, které měly kovové zakončení. Žebráci, kteří se pohybovali po kolenou a po rukou na linkchorské cestě, si občas brali na ruce podobné rukavice, ale byli natolik chytří, aby se obuli do pohodlných plstěných tibetských bot. Dospěl jsem k přesvědčení, že takhle zchromnu a do žádné Číny proto nebudu moci jet. Na hlavu mi obráceně posadili černou misku s okrajem kolem dokola a pak mi řekli, že teď jsem oblečen jako „bohatý západní džentlmen." Říkal jsem si, že to tedy západní džentlmeni musí být opravdu bohatí, neboť se nedalo předpokládat, že člověk takto vystrojený by byl schopen vykonávat jakoukoli práci.

Třetí den jsem se vypravil do svého bývalého domova. Vydal jsem se tam pěšky a sám, jako když jsem odtamtud vyšel poprvé. Teď jsem se ale vracel jako láma a opat. Otec a matka na mě doma čekali. Tentokrát jsem tady byl váženým hostem. Toho dne večer jsem se znovu odebral do otcovy pracovny a vepsal své jméno a hodnost do rodinné kroniky. Pak jsem se zas vydal na cestu zpátky do lámaserie, která mi byla tak dlouho domovem.

Zbývající dva dny uběhly rychle. Poslední večer jsem ještě jednou navštívil dalajlámu, rozloučil se s ním a přijal jeho požehnání. Loučil jsem se s ním s těžkým srdcem. Oba jsme věděli, že až ho příště uvidím, bude

mrtev.

Za svítání jsme se vydali na cestu. Pomalu. Neradi. Opět jsem byl bez domova, na cestě do divných končin a měl jsem znovu studovat všechno od začátku. Když jsme dojeli až k průsmyku ve vysokých horách, ohlédli jsme se, abychom se naposled dlouze podívali na svaté město Lhasu. Nad Potalou se vznášel osamělý drak.